

สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี 2557 ของ สศช. เรื่อง

การพัฒนาคน เพื่ออนาคตประเทศไทย

วันศุกร์ที่ 26 กันยายน 2557 ณ ห้องแกรนด์ไดมอนด์ บอลรูม
ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คำนำ

แนวคิดการพัฒนาที่ใช้คนเป็นศูนย์กลางและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาได้นำมาใช้นับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่เน้นคนและความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของคนในสังคมเป็นสำคัญ เนื่องจาก “คน” เป็นทั้ง “ผู้ขับเคลื่อนการพัฒนา” และ “ผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา” ดังนั้น การพัฒนา “คน” ให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม สามารถสร้างภูมิคุ้มกัน และรองรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้อย่างเท่าทัน จึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ ในขณะเดียวกัน “คน” ในทุกช่วงวัยควรได้รับการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และศักยภาพในทุกด้านอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นฐานรากสำคัญทางสังคมที่มีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศในอนาคตอย่างยั่งยืน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เห็นความสำคัญกับประเด็นการพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนประเทศไทยสู่อนาคต สำนักงานฯ จึงได้จัดการประชุมประจำปี 2557 เรื่อง “การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย” เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2557 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จ.นนทบุรี เพื่อนำเสนอสถานการณ์และประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาคนในมิติต่างๆ รวมทั้งระดมความคิดเห็นจากภาคีการพัฒนาต่างๆ เกี่ยวกับกรอบทิศทาง แนวทางการพัฒนาตลอดจนนโยบายที่มีต่อการพัฒนาคนสำหรับการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป ซึ่งการประชุมประจำปีของสำนักงานฯ ครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมประมาณ 2,000 คน ประกอบด้วย คณะรัฐมนตรี คณะรักษาความสงบแห่งชาติ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ผู้นำภาคประชาสังคมและผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไปที่ให้ความสนใจ

ในการนี้ สำนักงานฯ จึงได้ประมวลและจัดทำเอกสารสรุปผลการประชุมประจำปี 2557 ฉบับนี้ขึ้น เพื่อให้ผลการประชุมดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการวางกรอบทิศทางและแนวทางการพัฒนาคน รวมทั้งเป็นการเผยแพร่ผลการประชุมสู่สาธารณะ ทั้งนี้ สำนักงานฯ ใคร่ขอขอบคุณในความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านที่ได้ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และส่งผลให้การประชุมบรรลุผลตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ทุกประการ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตุลาคม 2557

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

ส่วนที่ 1 :	รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี 2557 ของ สศช.	1
	๒ เรื่อง “การพัฒนาคน เพื่ออนาคตประเทศไทย”	
ส่วนที่ 2 :	พิธีเปิดการประชุม	
	๒ คำกล่าวรายงาน ของ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ)	12
	๒ ปาฐกถาพิเศษ ของ นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา)	14
ส่วนที่ 3 :	สรุปการนำเสนอและอภิปรายภาพรวม	
	๒ เรื่อง “การพัฒนาคน เพื่ออนาคตประเทศไทย”	29
ส่วนที่ 4 :	สรุปผลการประชุมกลุ่มย่อย	
	กลุ่มที่ 1 : การพัฒนาคนทุกช่วงวัยสู่สังคมไทยที่มีคุณภาพ	38
	กลุ่มที่ 2 : กำลังคน...หัวใจของความสามารถในการแข่งขันของไทย	51
	กลุ่มที่ 3 : การพัฒนาคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	62
	กลุ่มที่ 4 : การพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต	74
	กลุ่มที่ 5 : ความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย : การศึกษาและตลาดแรงงาน ตอบโต้ได้อย่างไร	82
	กลุ่มที่ 6 : การวัดความสุขของคนไทย	89
ส่วนที่ 5 :	สรุปผลความคิดเห็นผู้เข้าร่วมประชุมประจำปี 2557 ของ สศช.	101

ส่วนที่ 1

รายงานสรุปผลการประชุม
ประจำปี 2557 ของ สศช.

เรื่อง

**การพัฒนาคน
เพื่ออนาคตประเทศไทย**

รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี 2557 ของ สศช.

เรื่อง “การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย”

1

ข้อเท็จจริง

1.1 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดการประชุมประจำปี 2557 เรื่อง “การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย” เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2557 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จ.นนทบุรี เพื่อนำเสนอการประเมินผลการพัฒนาในระยะที่ผ่านมา ผลการศึกษาสถานการณ์และประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาคนในมิติต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และมิติของพื้นที่และเมือง และนโยบายที่มีต่อการพัฒนาคนในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และระดมความคิดเห็นจากภาคีการพัฒนาต่างๆ เกี่ยวกับกรอบทิศทางและแนวทางการพัฒนาคนในมิติต่างๆ เพื่อการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป ซึ่งการประชุมประจำปีของสำนักงานฯ ดังกล่าว มีผู้เข้าร่วมประมาณ 2,000 คน ประกอบด้วย คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ผู้นำภาคประชาสังคมและผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไปที่ให้ความสนใจ

1.2 การประชุมแบ่งเป็น 2 ช่วง ในภาคเช้า เริ่มต้นเวลา 9.00 น. โดยนายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมและเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวรายงาน จากนั้นเป็นการเปิดการประชุมและแสดงปาฐกถาพิเศษ โดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ จากนั้นเป็นการอภิปรายเรื่อง “การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย” โดย นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมและเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นผู้นำเสนอ และผู้อภิปรายประกอบด้วย ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช นายกสภามหาวิทยาลัยมหิดล นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ ประธานกรรมการบริหาร ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) และ นายศุภชัย เจียรวนนท์ กรรมการผู้จัดการใหญ่และประธานคณะผู้บริหาร บมจ. ทรูคอร์ปอเรชั่น สำหรับการประชุมภาคบ่าย เป็นการระดมความคิดเห็นและกำหนดแนวทางพัฒนาคนในมิติต่างๆ แบ่งเป็น 6 กลุ่มย่อย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 : การพัฒนาคนทุกช่วงวัยสู่สังคมไทยที่มีคุณภาพ

กลุ่มที่ 2 : กำลังคน...หัวใจของความสามารถในการแข่งขันของไทย

กลุ่มที่ 3 : การพัฒนาคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลุ่มที่ 4 : การพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

กลุ่มที่ 5 : ความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย: การศึกษาและตลาดแรงงานตบโจทย์อย่างไร

กลุ่มที่ 6 : การวัดความสุขของคนไทย

1.3 การประชุมในครั้งนี้ สศช. ได้จัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม เรื่อง การพัฒนานคนเพื่ออนาคตประเทศไทย ผลการสำรวจพบว่า

1.3.1 ในภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่หรือร้อยละ 65.48 เห็นว่าสาระสำคัญที่ได้รับจากที่ประชุมและเอกสารประกอบการประชุมมีแนวทางการพัฒนานคนเพื่ออนาคตประเทศไทยในระดับมาก

1.3.2 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่หรือร้อยละ 66.34 เห็นว่าการเข้าร่วมประชุมประจำปีในครั้งนี้ได้รับประโยชน์และมีความคุ้มค่ามาก ได้รับความรู้ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นทั้งด้านทฤษฎีและประสบการณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิที่สามารถนำไปถ่ายทอดและต่อยอดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ได้เห็นภาพรวมของการพัฒนาประเทศทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต รวมทั้งส่วนใหญ่หรือร้อยละ 71.43 มีความพึงพอใจระดับมากต่อการนำเสนอและอภิปรายเรื่อง “การพัฒนานคนเพื่ออนาคตประเทศไทย” สำหรับการจัดแบ่งกลุ่มย่อย ภาควิชาเป็น 6 กลุ่ม มีความพึงพอใจร้อยละ 56.94 และส่วนใหญ่เห็นว่าเอกสารประกอบการประชุมมีเนื้อหาสาระเหมาะสมสอดคล้องกับหัวข้อประชุม

1.3.3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่หรือร้อยละ 99.29 เห็นว่าจะนำสาระสำคัญและแนวทางการพัฒนานคนเพื่ออนาคตประเทศไทยไปใช้ประโยชน์ โดยจะนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนามากที่สุด รองลงมาใช้ในการจัดทำแผนของหน่วยงาน การศึกษาวิจัย การบรรยาย การเรียนการสอน และการจัดทำเอกสารเผยแพร่ ตามลำดับ

1.3.4 ผู้เข้าร่วมประชุมมีข้อเสนอแนะในประเด็นการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ในการจัดประชุมประจำปีครั้งต่อไป เช่น การพัฒนานคน การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเศรษฐกิจ และการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ

2 รัฐบาลกับการพัฒนานคนเพื่อสร้างอนาคตประเทศ

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้นำเสนอปาฐกถาพิเศษ สรุปได้ดังนี้

2.1 แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จนถึงฉบับที่ 11 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศโดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาแต่ปัจจุบันที่ยังไม่เห็นผลที่เป็นรูปธรรม เนื่องจากยังขาดการทำแผนปฏิบัติการที่จะให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการอย่างจริงจัง จึงหวังให้ทุกคนช่วยกันผลักดันแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ให้ดำเนินการได้จริงและได้ผล แต่ละหน่วยงานกำหนดแผนปฏิบัติการให้ชัดเจนสอดคล้องกับแผนชาติ กำหนดระยะเวลาดำเนินงานและการใช้งบประมาณให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ ทั้งนี้ ในระยะเร่งด่วน ประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนานคนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะเกิดขึ้นในปี 2558 โดยรัฐบาลจะเร่งเตรียมความพร้อมด้านแรงงานโดยกำหนดแผนที่มีความชัดเจน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาล เอกชน และสถานศึกษา

2.2 การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศต้องมีการตั้งเป้าและวางแผนการทำงานให้ชัดเจนเป็นระยะ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ และขอให้เชื่อมั่นว่าพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่องของการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” พร้อมกับให้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก อย่างพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้เงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม มีการพัฒนาแบบองค์รวม โดยให้ยึดความต้องการของประชาชนเป็นหลัก เป็นแนวทางการทำงาน การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนของคนต้องมองคนระดับล่างเป็นอันดับแรก

แล้วจึงมองขึ้นไปข้างบน ในระดับภาพรวมของประเทศจะต้องรักษาระดับหนี้สาธารณะของประเทศให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ไม่ก่อหนี้เกินความจำเป็น ไม่ให้เกินร้อยละ 60 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

2.3 รัฐบาลต้องการพัฒนาคนเพื่อสร้างอนาคตประเทศไทยให้ก้าวไปอย่างยั่งยืน นโยบายด้านการพัฒนาคนของรัฐบาลได้ยึดยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เป็นแนวทางหลัก โดยกำหนดให้มีการพัฒนาในทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึงช่วงบั้นปลายของชีวิต อาทิ

2.3.1 ส่งเสริมให้เด็กทุกคนเติบโตอย่างมีคุณภาพ มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย และได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการบูรณาการการศึกษาอย่างต่อเนื่อง คนไทยพัฒนาตนเองและช่วยเหลือตนเองได้ เมื่อเรียนจบแล้วมีงานทำ สร้างรายได้ที่มั่นคง สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

2.3.2 พัฒนาการศึกษายุคเพื่อยกระดับความรู้ความสามารถของเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ท้าทายแต่ต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้เด็กเรียนจบไปแล้วมีงานทำได้จริง ทั้งนี้ สิ่งที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดสำหรับเด็กนักเรียนในปัจจุบันคือปัญหาอ่านไม่ออกเขียนไม่คล่อง เพราะเด็กเลือกใช้สื่อคอมพิวเตอร์เป็นหลัก จึงลดการใช้เทคโนโลยีการพิมพ์มากกว่าการเขียน จึงต้องส่งเสริมให้เด็กคัดลายมือรวมถึงส่งเสริมให้อ่านหนังสือมากขึ้นเพื่อฝึกเรื่องของการจับใจความ สรุปความ และย่อความ

2.3.3 บริหารจัดการด้านแรงงานอย่างเป็นระบบเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งในอนาคตอาเซียนจะมีการเปิดเสรีแรงงานเพิ่มขึ้นจากที่ปัจจุบันมีการเปิดอยู่ 7 สาขาวิชาชีพ แต่การพัฒนาแรงงานในสาขาวิชาชีพในประเทศไทยยังไม่ชัดเจน จึงต้องส่งเสริมและหามาตรการการดึงดูดแรงงานฝีมือและรักษาแรงงานเหล่านี้ไม่ให้เคลื่อนย้ายสู่ประเทศและภูมิภาคอื่น รวมทั้งเร่งผลิตแรงงานไทยให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดแรงงาน ขณะที่นักศึกษาที่จบปริญญาตรีมีอัตราว่างงานสูง จึงต้องมีการพัฒนาระบบการคัดกรองคนในสถานศึกษา แต่ไม่ใช่การคัดกรองคนออกจากระบบ แต่ให้คัดกรองคนให้อยู่ในระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับตลาด หรือระบบการศึกษานอกโรงเรียนก็ควรสามารถช่วยให้มีการพัฒนาคนให้มีทางเลือกในการสร้างรายได้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน อาทิ หากเกษตรกรเพาะปลูกข้าว หรือยางพาราแล้วราคาคงต่ำ จะทำอย่างไรให้ระบบการศึกษาเข้ามามีส่วนในการชี้แนวทางในการปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นๆ หรือทำอาชีพอื่นที่มีรายได้ดีขึ้น

2.3.4 ในด้านนโยบายผู้สูงอายุ ปัจจุบันประเทศไทยมีสังคมผู้สูงอายุมากขึ้น แต่ส่วนใหญ่เป็นคนจนรายได้น้อย จึงประสบปัญหา “จน แก่ โดดเดี่ยว” หรือ “แก่ก่อนรวย” ดังนั้น จึงต้องมาช่วยกันให้คนไทยมีการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงในชีวิตระยะยาวและสร้างสภาพแวดล้อมให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เอื้ออาทรต่อกันและกัน ไม่ทอดทิ้งคนสูงอายุให้อยู่โดดเดี่ยว

2.4 สำหรับประเด็นท้าทายอื่นๆ ในการพัฒนาคนที่ทุกฝ่ายควรร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาหรือขับเคลื่อนร่วมไปกับรัฐบาล อาทิ การยกระดับคุณภาพการศึกษาของเด็กไทยเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกระดับชั้น สร้างแรงจูงใจให้มีการเข้าศึกษาในสายอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนที่จบการศึกษาสายอาชีวะให้ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน เร่งเพิ่มผลิตภาพแรงงานไทยเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ควบคู่ไปกับการปรับค่าจ้างแรงงานให้เหมาะสม สามารถสะท้อนระดับผลิตภาพของแรงงานได้อย่างแท้จริง ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีของคนไทย ดังที่ได้รณรงค์เรื่องค่านิยมที่ทำให้ประเทศไทยเข้มแข็ง 12 ประการ รวมทั้งปลูกสร้างจิตสำนึกความรัก ความภาคภูมิใจในชาติของตนเอง ความมีวินัย การตระหนักรู้ในหน้าที่พลเมือง และโดยเฉพาะการเทิดทูนพระมหากษัตริย์และบรรพบุรุษไทยที่ได้สร้างคุณงามความดีต่อแผ่นดิน

2.5 ดัชนีชี้วัดความสุขควรปรับปรุงให้ทันสมัยขึ้น โดยมีเกณฑ์ชี้วัดหรือ KPI ที่สะท้อนผลสัมฤทธิ์การทำงานของหน่วยงาน เช่น วัดว่าทำให้เกิดผลประโยชน์อะไรบ้าง ประชาชนพึงพอใจหรือไม่ โปร่งใสมากน้อยเพียงใด เป็นต้น

2.6 นายกรัฐมนตรีได้กล่าวสรุปว่า ควรสนับสนุนการบริหารจัดการแบบเน้นคนเป็นศูนย์กลาง โดยขอให้คนไทยอยู่ด้วยกันในสังคมอย่างมีความสุข สิ่งใดที่เป็นความดี เป็นคุณธรรม จริยธรรม ขอให้ช่วยกันผลักดัน รวมทั้งเพื่อแม่แบ่งปัน มีความปรารถนาดีให้ผู้อื่น พร้อมกล่าวย้ำว่า รัฐบาลให้ความสำคัญกับการให้อภัยกันและการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ประเทศจะเดินหน้าต่อไปได้ และย้ำว่าขอให้เริ่มการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เน้นการแปลงแผนสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ประเทศไทยมีอนาคตที่มั่นคงและยั่งยืนอย่างแท้จริง

3 การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย

นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมและเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำเสนอเรื่อง “การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย” สรุปได้ดังนี้

3.1 ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา สศช. ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนมาโดยตลอด โดยได้ปรับแนวคิดจากการพัฒนาในอดีตที่มองว่า คนเป็นปัจจัยการผลิตอย่างหนึ่งของกระบวนการพัฒนา เพื่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจและสังคมที่กำหนดไว้ เปลี่ยนมาเป็นแนวคิดการพัฒนาที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” เพื่อเป้าหมายความอยู่ดีมีสุขของคนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้เป็นหลักในการทำแผนฯ จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11

3.2 ขณะนี้ อยู่ในช่วงกลางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่จะสิ้นสุดลงในอีก 2 ปี คือในปี 2559 ขณะนี้อยู่ในช่วงของการวางโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ อย่างไรก็ตาม การวัดผลสำเร็จของการพัฒนาไม่สามารถได้จากตัวเลข GDP เพียงอย่างเดียว เพราะมีปัจจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

3.3 ผลการประเมินจากดัชนีวัดความสุขของคนไทยที่ สศช. ได้จัดทำขึ้นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 และใช้ประเมินผลการพัฒนาประเทศเป็นประจำทุกปีจนถึงปัจจุบัน พบว่า สังคมไทยในภาพรวมมีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันมากขึ้น จากร้อยละ 66.76 อยู่ในระดับต้องปรับปรุงในปี 2550 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 72.15 อยู่ในระดับปานกลางในปี 2556 ซึ่งเป็นปีที่ 2 ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 โดยเป็นผลมาจากความเข้มแข็งของชุมชนที่เพิ่มขึ้นจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหา ตลอดจนครอบครัวมีความอบอุ่นเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจที่ความเข้มแข็งและเป็นธรรม จากการมีงานทำอย่างทั่วถึง ผลิตภาพโดยรวมเพิ่มขึ้น แต่ปัจจัยบั่นทอนที่ส่งผลให้ความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทยลดลง คือ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่เสื่อมโทรมลง พื้นที่ป่าลดลงและปริมาณขยะที่ได้รับการบำบัดอย่างถูกต้องต่ำกว่าเป้าหมาย และปัญหาความสมานฉันท์ของคนในชาติ

3.4 บริบทการเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่มีผลต่อคนและสังคมไทย ประกอบด้วย

3.4.1 การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยในอีก 26 ปีข้างหน้าผู้สูงอายุไทยจะมี 20.5 ล้านคน (ร้อยละ 32 ของประชากร) แรงงานลดลงเหลือ 35.18 ล้านคน ซึ่งส่งผลให้ศักยภาพการผลิตลดลง ภาระทางการคลังเพิ่มสูงขึ้นเป็นข้อจำกัดการขยายตัวของสัดส่วนกำลังแรงงาน

3.4.2 วิถีชีวิตในสังคมเมืองและเลียนแบบตะวันตก เมืองกับชนบทแยกกันไม่ออก มีการย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในเมืองเป็นจำนวนมาก ขณะที่ตัวเมืองก็ขยายเข้าไปสู่พื้นที่ชนบท

3.4.3 เทคโนโลยีและนวัตกรรม คนในปัจจุบันมีการพัฒนาเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนและยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น ช่วยลดต้นทุนด้านการสื่อสาร แต่ก็ส่งผลกระทบด้านลบต่อสังคม โดยเฉพาะด้านเนื้อหาในอินเทอร์เน็ต จึงจำเป็นต้องกำหนดแนวทางการคัดเลือกเนื้อหาให้เหมาะสม ทั้งนี้การพัฒนาในเรื่องของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจจากวัฒนธรรม สามารถเชื่อมโยงไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาลได้ การส่งเสริมในเศรษฐกิจสาขานี้จะรองรับการทำงานของนักศึกษาที่จบมาในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ อาทิ การแปลภาษา การเป็นนักพากย์ การเป็นล่าม การพัฒนาคอนเทนต์สารคดี

3.4.4 ภาวะโลกร้อน สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ไทยต้องสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศสู่การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (New Climate Economy)

3.4.5 บทบาทความสำคัญของเอเชียที่มีต่อเศรษฐกิจโลก การรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนก้าวหน้าอย่างรวดเร็วหากมีการปรับโครงสร้างทางการศึกษา สังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างเหมาะสม โดยประเทศไทยจะมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น แต่หากส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการเร่งกระตุ้นการบริโภคเป็นหลัก จะส่งผลให้ศักยภาพการพึ่งตนเองของสังคมลดลงและเกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้น

3.4.6 สศช.ได้แบ่งการพัฒนาคนออกเป็น 5 ช่วงอายุ โดยแต่ละช่วงวัยมีจุดเน้นแตกต่างกัน

- (1) วัยแรกเกิด/ปฐมวัย เน้นเสริมสร้างภาวะโภชนาการที่ดีเพื่อพัฒนาการที่สมวัยของเด็กเล็ก รวมถึงพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)
- (2) วัยเรียน ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการศึกษาทางเลือก และการศึกษาด้านอาชีพ โดยเฉพาะกับกลุ่มเด็กที่ต้องออกจากโรงเรียนกลางคันเพื่อตามพ่อแม่ไปทำงานรับจ้างตามที่ต่างๆ
- (3) วัยรุ่น/นักศึกษา เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านไปสู่โลกของการทำงาน จึงต้องเน้นเสริมสร้างทักษะระดับสูงเพื่อก้าวเข้าสู่อาชีพ สร้างโอกาสการศึกษาระดับสูงและประสบการณ์การทำงานจริง
- (4) วัยแรงงาน มุ่งพัฒนาทักษะเพื่อเพิ่มผลิตภาพ โดยสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและโรงงานในรูปแบบสหกิจศึกษาให้มีเพิ่มมากขึ้น เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนนักศึกษาไปศึกษาเรียนรู้จากสถานการณ์จริงในสถานประกอบการ ขณะที่กำลังแรงงานสามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในสถาบันการศึกษาได้
- (5) ผู้สูงอายุ สังคมต้องไม่ปิดกั้นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของผู้สูงอายุ โดยต้องพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันสร้างความมั่นคงทางการเงินและสุขภาพ รัฐมุ่งพัฒนาการบริหารจัดการเงินออม และขยายระบบบำนาญให้ครอบคลุมทุกกลุ่มอาชีพ ให้มีระบบดูแลผู้สูงอายุระยะยาวโดยส่งเสริมชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม

3.5 สำหรับแนวทางการพัฒนาร่วมของคนในทุกช่วงวัย ควรมีการพัฒนาคนและระบบสวัสดิการจากภาครัฐรองรับให้เหมาะสม รวมทั้งให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับสิทธิในการพัฒนาคนอย่างเท่าเทียมกับคนทุกกลุ่มเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและช่องว่างในสังคม

3.6 ทั้งนี้ จึงต้องกำหนดแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะที่สามารถรองรับบริบทการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพด้านการศึกษา จะเป็นหัวใจสำคัญที่ สศช. จะให้ความสำคัญมากขึ้น ซึ่งจะต่อยอดประเด็นเหล่านี้ ไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่จะเน้นการวางโครงสร้างที่สามารถตอบสนองการพัฒนาการศึกษาได้ทุกมิติ

4 สรุปผลการอภิปรายภาพรวม

นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะผู้ดำเนินการอภิปราย ได้เกริ่นนำถึงสาเหตุที่กำหนดให้ “การพัฒนาคน” เป็นประเด็นหลักของการประชุมในปี นี้ เนื่องเพราะการขับเคลื่อนประเทศในทุกมิติ คนเป็นส่วนสำคัญที่สุด จึงต้องพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดีและเก่ง ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และเสนอรัฐบาลประกาศเรื่องการพัฒนาคนไทยเป็นวาระแห่งชาติ และผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันให้มีผลอย่างเป็นรูปธรรม เช่น พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นำเรื่องการศึกษาทางเลือกบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับถาวรที่จะยกร่างขึ้น และปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ให้หนุนเสริมการพัฒนาการศึกษา มากกว่าเป็นอุปสรรคในการทำงาน จากนั้น ได้เชิญผู้อภิปรายทั้ง 3 ท่าน แสดงความคิดเห็น สรุปได้ ดังนี้

4.1 ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช นายกสภามหาวิทยาลัยมหิดล นำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพคนไทย ดังนี้

4.1.1 ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมเพื่อลดความเครียดให้กับมารดาและเด็กในครรภ์รวมถึงเด็กเล็กเพราะปัญหาในการดำรงชีวิตที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมต่างๆ ก่อให้เกิดความเครียด ซึ่งส่งผลทางลบต่อพัฒนาการทางสมองและการเจริญเติบโตของเด็กในด้านต่างๆ เช่น เรื่องสมาธิ การรู้จักข่มใจ การปรับตัวซึ่งมีผลต่อศักยภาพของคนไทย

4.1.2 จัดการศึกษาแบบ Constructivism เปลี่ยนทักษะของครู เอาใจใส่นักเรียนทุกคน โดยการเปลี่ยนการเรียนการสอนจากการถ่ายทอดความรู้ไปสู่การสร้างความรู้เพื่อพัฒนารอบด้าน ทั้ง Cognitive และ Non-Cognitive Development (ลักษณะนิสัย) พัฒนาพหุปัญญา เปลี่ยนวัฒนธรรมการศึกษาโดยให้ความสำคัญกับเด็กทุกคนทั้งเด็กเก่งและเด็กไม่เก่งรวมถึงเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิการ

4.1.3 สร้างการเรียนรู้ในการปฏิบัติ/สัมมาชีพของคนทั้งประเทศ มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ณ จุดทำงาน ร้อยละ 90 และเรียนรู้จากการฝึกอบรม เพียงร้อยละ 10 ครูต้องเรียนรู้เพิ่มเติมจากในห้องเรียน ไม่ใช่เน้นการส่งไปฝึกอบรมอย่างที่ทำมาในอดีตและในปัจจุบัน

4.1.4 รื้อปรับระบบการพัฒนาคนระดับสูงให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาด้านต่างๆ สร้างระบบการพัฒนาคนภายในประเทศให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาและโครงการลงทุนขนาดใหญ่ เพื่อให้มีการสร้างองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย การส่งคนไปฝึกอบรมต่างประเทศต้องสอดคล้องและครอบคลุมการพัฒนาประเทศในปัจจุบันและอนาคต

4.1.5 วางรากฐานการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-Based Development) กับปัญญาปฏิบัติของชาวบ้าน โดยให้มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติให้มากขึ้นกว่าการส่งไปอบรม เน้นการเรียนรู้แบบรวมตัวเป็นกลุ่ม (Team Learning) นำผลที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลดีผลเสียรวมถึงวิเคราะห์หาสาเหตุอะไรและแนวทางแก้ไขร่วมกัน ซึ่งมีการดำเนินการแล้วในบางพื้นที่ อาทิ โรงเรียนชาวนา มูลนิธิข้าวขวัญ สุพรรณบุรี

4.2 นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ ประธานกรรมการบริหาร ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)
นำเสนอเป็น 2 ส่วน ได้แก่

4.2.1 การนำผลการวิจัยเกี่ยวกับแผนประชากรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ทั้งในเรื่องจำนวนคนและโครงสร้างอายุคน มาเป็นปัจจัยหลักในการวางนโยบายการพัฒนาคนในระยะต่อไป ประกอบด้วย

(1) เพิ่มศักยภาพของคนในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเพิ่มโอกาสของการพัฒนาทักษะฝีมือในด้านต่างๆ มากขึ้น เพิ่มโอกาสในการใช้ความรู้ในการประกอบกิจการต่างๆ และเพิ่มโอกาสในการเป็นผู้ประกอบการเพื่อให้เป็นผู้สร้างงาน

(2) สร้างความมั่นคงทางการเงินของประชาชน โดยนำเรื่องโครงสร้างประชากร และช่วงอายุมาประกอบการวางนโยบายทางเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมให้เกิดการออมเงินและการดูแลตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุภายหลังวัยเกษียณและไม่มีรายได้ประจำ

(3) ลดผลกระทบด้านลบจากขนาดครัวเรือนของไทยที่ลดลง/อัตราการเกิดน้อย เป็นต้น ซึ่งมีสาเหตุของปัญหาหลายด้านทั้งจากความกดดันทางเศรษฐกิจ ทำให้คู่สามี ภรรยา มุ่งทำงานหาเงิน มากกว่าเวลาที่จะอยู่กับครอบครัว ผู้สูงอายุที่ต้องรับภาระดูแลหลานและเกิดช่องว่างทางความคิด (วัยตรรกะ) ควรนำมาใช้เป็นกรอบในการจัดลำดับความสำคัญเพื่อป้องกันไม่ให้ปัจจัยเหล่านี้เกิดผลกระทบที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น

4.2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคน ประกอบด้วย

(1) การกำหนดแนวทางการพัฒนาต้องไม่มองเฉพาะประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับประเทศไทย แต่ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่นำไปสู่ความเชื่อมโยง (Connectivity) แบบสองทางกับประเทศอื่น อาทิ ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น ประเทศคู่แข่งก็มีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นเช่นกัน และเห็นว่าการกำหนดแนวทางการพัฒนาระยะต่อไป ควรเน้นการพัฒนา “โครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา” มากกว่าโครงสร้างทางกายภาพ

(2) กำหนดแนวทางการพัฒนาโดยเน้นเรื่องช่วงอายุของคน อาทิ โชนนิง การเกษตร หมายความว่า การใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูกพืชแต่ละชนิด แต่บนดินมี “คน” ที่มีช่วงอายุต่างกันตามโครงสร้างของอายุ จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีส่วนอายุที่ต้องสัมพันธ์กับช่วงอายุของพืชที่ปลูกบนผืนดิน การทำนา คนสูงอายุสามารถทำได้ เพราะใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน แต่ถ้าเป็นการปลูกพืชประณีตคนอายุ 60 ปีไม่สามารถทำได้

4.3 นายศุภชัย เจียรวนนท์ กรรมการผู้จัดการใหญ่และประธานคณะผู้บริหาร บมจ. ทูรคอร์ปอเรชั่น นำเสนอแนวทางการพัฒนาคน สรุปได้ดังนี้

4.3.1 นำพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาด้วยการสอนคนให้เจริญสติ ทำสมาธิ ซึ่งแต่ก่อนสังคมไทยมีวัดและโรงเรียนอยู่ร่วมกัน คนสมัยก่อนจึงได้ทั้งการศึกษาทางโลกและทางธรรมไปพร้อมๆ กัน เป็นการสร้างคนดีสู่สังคม และทำให้สังคมมีความสันติ สงบ เนื่องจากคนดีจะทำแต่สิ่งดีงามทั้งต่อตัวเอง ครอบครัว และสังคม

4.3.2 การสร้างคนดีต้องเริ่มจากสถาบันครอบครัวเพราะคนไทยมีพื้นฐานของการรักพกรักพ้อง จะไม่ทำให้พ่อแม่ญาติพี่น้องเดือดร้อน มีความสมัคสมานสามัคคีกันให้หมู่ญาติมิตร เป็นภูมิคุ้มกันทางสังคมของวัฒนธรรมความเป็นไทย

4.3.3 เร่งแก้ปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียนห่างไกล จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข โดยให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญ อาทิ ในอเมริกา ชุมชนตั้งกองทุนช่วยเหลือเพื่อการจัดหาครู อาจารย์เข้ามาประจำในพื้นที่ด้วยตนเอง

4.3.4 ปลูกฝังค่านิยมให้เด็กในการมองอนาคต โดยเฉพาะการประกอบอาชีพเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เช่น ทหารหรือครู

4.3.5 ต้องมีการปรับระบบการเรียนการสอน ให้มีการเรียนแบบโตะกลม โดยครูมีหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ (Facilitator) ให้เกิดการถกแถลงในการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กเกิดความคิดวิเคราะห์ เกิดปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และสามารถนำมาใช้ได้จริงในการเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยทำงาน เป็นการจำลองแบบการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล เป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ทั้งการเป็นผู้นำทางความคิด และการรับฟังความคิดของผู้อื่น มีน้ำใจนักกีฬา รู้จักความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

4.3.6 กระบวนการแก้ไขปัญหาการพัฒนาคนและการศึกษาของประเทศ ให้นำแนวคิด 7 ป. มาใช้ ได้แก่ ป.1 ตั้งเป้าหมายทางยุทธศาสตร์การพัฒนาคนในช่วงต่างๆ ป.2 เปรียบเทียบ เช่น การเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ป.3 โปร่งใส สะอาด สว่าง ใส ป.4 ปฏิบัติการ นโยบายต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ป.5 ประเมิน ติดตาม วิเคราะห์ ด้วยข้อมูลที่ครบถ้วนเป็นระบบ ป.6 ถ่ายทอดคุณค่าที่ได้จากการเรียนรู้สิ่งที่ดี เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และ ป.7 ต้องมีผู้นำที่สามารถนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติและมีศรัทธาที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลง

5 สรุปผลการประชุมกลุ่มย่อย

ผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อยในภาคบ่าย ได้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคนในแต่ละประเด็นสำคัญ ดังนี้

5.1 การพัฒนาคนทุกช่วงวัยสู่สังคมไทยที่มีคุณภาพ การพัฒนาคนควรเริ่มจากครรภ์มารดา การฝากครรภ์เร็วและมีความถี่มากพอก่อนคลอดจะนำไปสู่คุณภาพของเด็กในท้องที่ดี ทั้งยังสามารถคัดกรองความผิดปกติต่างๆ พัฒนาการในเด็กทารกขวบปีแรกๆ เป็นตัวตัดสินอนาคตของเด็ก ดังนั้นการเร่งใส่ใจ พัฒนาการของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ และต้องเร่งพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กเล็กที่ปลอดภัย เน้นสร้างการเรียนรู้ระยะยาว โรงเรียนมีบทบาทด้านการส่งเสริมสุขภาพจิตเด็กทำหน้าที่ในการคัดกรองโรคบางประเภท อาทิ โรคสมาธิสั้น ภาคเอกชนควรมีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนากำลังคนของประเทศ โดยสร้างการเรียนรู้ อย่างยั่งยืน ส่งเสริมค่านิยม “คนเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดขององค์กร” สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ภายในหน่วยงาน “ใช้โรงงานเป็นโรงเรียน” สร้างการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง สร้างศรัทธาให้กับครูในการพัฒนาผู้เรียน เป็นผู้สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ฝึกผู้เรียนให้รู้จักบริหารตัวเอง รู้จักใช้ชีวิต รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขณะที่การดูแลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุจำเป็นต้องควบคู่ไปกับการดูแลด้านสังคม โดยออกแบบระบบการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านโดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นผู้จัดส่งนักรักษาพยาบาลไปดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณจ้างนักบริบาลกึ่งอาสาสมัครไปให้บริการขั้นพื้นฐาน

5.2 กำลังคน...หัวใจของความสามารถในการแข่งขันของไทย การพัฒนากำลังคนควรเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดหรือสังคม เป็น Demand Side Human Resource Development ขณะที่ในโครงการขนาดใหญ่ที่เป็น Mega Project ของประเทศ ควรถือโอกาสที่ประเทศจะลงทุนเป็นจำนวนมาก ดึงดูดกำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์ในสาขานั้นๆ จากต่างประเทศ รวมทั้งพัฒนา กำลังคนสาขาดังกล่าวภายในประเทศ อาทิ การเตรียมบุคลากรด้านระบบรางที่มีศักยภาพ มีคุณภาพ และมีปริมาณเพียงพอ ขณะที่การพัฒนากำลังคนภาคการเกษตรและอุตสาหกรรม ต้องทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ และภาคเอกชนให้มากขึ้น ภาครัฐต้องให้การสนับสนุนทางภาษี สิทธิประโยชน์ หรือ BOI แก่ผู้ประกอบการ ทั้งในกลุ่มบริษัทข้ามชาติ บริษัทไทยขนาดใหญ่ และ SME และกำหนดแนวทางการให้เอกชนมาร่วมลงทุนในการผลิตคน ขณะที่อุตสาหกรรมไทยมีผลิตภาพแรงงานต่ำลง ควรพัฒนาให้มีพื้นฐานด้านช่างในการเกษตร เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การเกษตร สำหรับความท้าทายในการพัฒนากำลังคนเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของไทย มีดังนี้ (1) จะทำอย่างไรให้ผู้จบการศึกษามีคุณภาพทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ธุรกิจต้องการ (2) จะทำอย่างไรให้ผู้จบการศึกษามีจำนวนที่สอดคล้องกับทิศทางความต้องการแรงงานของภาคเอกชน (3) จะทำอย่างไรให้สามารถผลิตผู้จบการศึกษาที่มีขีดความสามารถรองรับการแข่งขันในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2015 ซึ่งควรกำหนดเป้าหมายสำคัญในภาพรวมทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว พร้อมแนวทางปฏิรูปกำลังคนของไทยควบคู่กับส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านการบริหารจัดการแรงงาน

5.3 การพัฒนาคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีมากมายและหลากหลาย ขณะที่คนมีอายุจำกัด ดังนั้น ควรต้องลำดับความสำคัญก่อนหลังของเรื่องที่ต้องนำมาดำเนินการ เริ่มจากการพัฒนาคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนแบบองค์รวมและต่อเนื่อง เน้นปัญหามากกว่าทักษะ พัฒนาการคิดอย่างมีเหตุผล และเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ โดยส่งเสริมให้ชาวบ้านทำการศึกษาวิจัยหาศักยภาพของพื้นที่ เช่น ศึกษาว่ามีทรัพยากรธรรมชาติใดที่มีคุณค่าพอที่นำมาจัดการท่องเที่ยวได้รักษาอย่างไรให้ยั่งยืน ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเข้าไปกระตุ้นให้คนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง และเข้าไปส่งเสริมและสนับสนุนความรู้ทางวิชาการและงบประมาณ เพื่อดำเนินงานพัฒนาชุมชนเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การจัดตั้งสภาเยาวชน ชมรมผู้สูงอายุ และกลุ่มองค์กรจิตอาสาพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น ที่สำคัญ ควรให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้รับรู้ว่าการสร้างมลพิษที่เกิดขึ้นและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ทุกคนมีส่วนที่จะทำให้เกิดขึ้นมาเป็นอันตราย ดังนั้น ทุกคนต้องมีหน้าที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข ซึ่งวิธีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ควรปรับให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและพื้นที่ นอกจากนี้ การพัฒนาคนให้มีจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน ต้องเกิดจากการกระตุ้น และการกระทำซ้ำจนเกิดเป็นวัฒนธรรมของคนและชุมชน หากดำเนินการแล้วละทิ้งไปหรือทำพอเป็นแบบอย่าง จะไม่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5.4 การพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต การพัฒนาสิ่งแวดล้อมเมืองควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการโดยชุมชน (Community-Based Management) ที่จะต้องได้รับความศรัทธาและการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ การพัฒนาเมืองน่าอยู่ ควรประกอบด้วย (1) เมืองอยู่ดี (2) คนมีสุข สุขภาพดี แข็งแรง (3) สิ่งแวดล้อมยั่งยืน (ขยะ น้ำเสีย อากาศ) (4) เมืองแห่งการเรียนรู้และพัฒนา และ (5) การบริหารเมืองยึดหลักธรรมาภิบาล โดยควรให้ความสำคัญกับการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินให้

เกิดความสมดุล การพัฒนาให้สอดคล้องตามบริบทในแต่ละเมือง การสร้างจิตสำนึกของประชากรในเมืองให้มีจิตอาสา ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการใช้ที่หลากหลายของประชากรในเมือง ตลอดจนให้ความสำคัญสำหรับการอยู่อาศัยร่วมกันระหว่างคนกับสัตว์ด้วย สำหรับตัวอย่างของเมืองที่มีโครงการ/กิจกรรมในการพัฒนาสภาพแวดล้อม เช่น เทศบาลเมืองพนัสนิคม ที่เน้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ใช้หลักการเมืองคาร์บอนต่ำ และเทศบาลนครพิษณุโลก ที่มีการดำเนินโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมเมือง เช่น โครงการนำร่องทดลองจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ในเมืองพิษณุโลก โครงการเมืองต้นแบบเมืองแห่งจักรยาน และโครงการเมืองปลอดขยะ (Zero Waste) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัยและพัฒนาเมืองในปัจจุบัน คือ การขาดนโยบายที่ชัดเจนและเป็นเอกภาพในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมือง การขาดองค์กระบวนนโยบาย และการขาดกลไกสนับสนุนงานด้านการพัฒนาเมืองและที่อยู่อาศัย

5.5 ความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย: การศึกษาและตลาดแรงงานตอบโจทยอย่างไร สาเหตุสำคัญของความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยมาจาก (1) การขาดกลไกหรือหน่วยงานเจ้าภาพที่เพียงพอในการดูแลทิศทางและขับเคลื่อนระดับปฏิบัติการให้ความเหลื่อมล้ำจำกัดวงอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ (2) ระบบการศึกษาไทยยังไม่เอื้อและไม่สนับสนุนต่อการลดทอนความเหลื่อมล้ำในสังคม (3) กลไกการทำงานของตลาดแรงงานถูกบิดเบือนทำให้การกำหนดผลตอบแทนและค่าจ้างแรงงานไม่สะท้อนคุณภาพและทักษะแรงงานที่แท้จริง และ (4) การขาดความเสมอภาคของโอกาสการเข้าถึงทรัพยากร กระบวนการยุติธรรมและการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อสร้างสรรค์ระบบธรรมาภิบาลที่ถูกต้องและเหมาะสม สำหรับข้อเสนอแนะที่สำคัญ เช่น (1) การกำหนดเจ้าภาพซึ่งอาจเป็นลักษณะกลไกการทำงานหรือหน่วยงานเฉพาะเพื่อบริหารเรื่องความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยให้มีจุดเน้นอย่างถูกทิศทาง (2) การให้ความสำคัญต่อกลุ่มเป้าหมายคนจนกลุ่มร้อยละ 20 ที่มีรายได้ต่ำเพื่อจัดระบบการดูแลทารกในครรภ์มารดา จนกระทั่งเด็กที่มีอายุครบ 5 ปีเป็นพิเศษก่อนที่จะเข้าสู่ระบบการศึกษา (3) การปฏิรูประบบการเรียนรู้เน้นการสร้างคุณภาพการศึกษา และ (4) การเปิดโอกาสให้ชุมชนตัดสินใจจัดการเรียนการสอนได้ตามความจำเป็นและยกเลิกระบบที่บั่นทอนเวลาของครูในการจัดการเรียน การสอน รวมทั้งจัดระบบบริหารจัดการอุปทานและอุปสงค์แรงงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาฝีมือแรงงานเอื้อต่อการเพิ่มผลิตภาพแรงงานในสถานประกอบการต่างๆ และได้ค่าตอบแทนหรือค่าจ้างที่เหมาะสมและเป็นธรรม

5.6 การวัดความสุขของคนไทย ดัชนีชี้วัดความสุขของคนไทยที่ สศช. พัฒนาขึ้นและรายงานเป็นรายปีมีวัตถุประสงค์เพื่อวัดผลกระทบการพัฒนาประเทศในภาพรวม จึงควรคัดเลือกให้มีเฉพาะตัวชี้วัดที่สำคัญซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่สามารถบ่งชี้ในระดับ “เหตุ” ของปรากฏการณ์การพัฒนาที่เกิดขึ้น อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนการแก้ปัญหาและพัฒนาต่อไปในอนาคต ส่วนการวัดความสุขในระดับพื้นที่ สามารถใช้ตัวชี้วัดที่บ่งชี้ในระดับ “ผล” ของการพัฒนา โดยตัวชี้วัดดังกล่าวควรจะเป็นเป้าหมายการพัฒนาในระดับพื้นที่ ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยคุณสมบัติของตัวชี้วัดที่ดี ต้องมองในบริบทของความยั่งยืน สามารถสะท้อนมิติต่างๆ ได้ครบ มีความน่าเชื่อถือและเที่ยงตรง ไม่ควรจัดทำตัวชี้วัดที่ไปครอบหรือจำกัดความคิดริเริ่มของชุมชนทั้งด้านกิจกรรม โครงการ และงบประมาณ และที่สำคัญที่สุดคือตัวชี้วัดจะต้องสอดคล้องกับพื้นที่และภูมิสังคมที่แตกต่างกันไป ตลอดจนตัวชี้วัดไม่ควรเป็นดัชนีรวม (Composite Index) เพราะจะทำให้ไม่สามารถพิจารณาความแตกต่างเฉพาะกลุ่มได้ ทั้งนี้ ควรส่งเสริมให้มีการนำตัวชี้วัดความสุขไปเผยแพร่ให้กว้างขวางมากขึ้น และมีการนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม

6 การดำเนินการในระยะต่อไป

สศช. จะประมวลข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศที่ได้จากการประชุมประจำปี 2557 ของ สศช. เสนอคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีและเผยแพร่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับนำไปใช้ประกอบการดำเนินการต่อไป

ส่วนที่ 2

พิธีเปิดการประชุม

คำกล่าวรายงาน

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และ
เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
(นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ)

ปาฐกถาพิเศษ

นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ
(พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา)

นายกฤษฎมมนตรี

**รณช. คณากม และ
เลขาธิการ สผช.**

ในงานประชุมประจำปี 2557 ของ สศช.

เรื่อง การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย

วันศุกร์ที่ 26 กันยายน 2557 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

ในนามของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานฯ และผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน กระผมขอกราบขอบพระคุณ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี เป็นอย่างยิ่ง ที่ได้กรุณาให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมประจำปี 2557 ของสำนักงานฯ เรื่อง “การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย”ในวันนี้

สำนักงานฯ ได้จัดการประชุมใหญ่เป็นประจำทุกปี เพื่อนำเสนอและรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนของสังคมเกี่ยวกับประเด็นของการพัฒนาประเทศที่สำนักงานฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า มีความสำคัญต่ออนาคตของประเทศ ซึ่งแต่ละปีจะมีหัวข้อการประชุมที่แตกต่างกันไป ผลการประชุมทุกครั้ง จะนำไปสังเคราะห์ประกอบการจัดทำข้อเสนอที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐบาล และใช้ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในทุกปีจะได้เชิญผู้เข้าร่วมประชุมจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคท้องถิ่น ภาคสื่อมวลชน และภาคประชาสังคม จะได้ร่วมกันพิจารณาและเสนอแนวทางในการพัฒนาคนเพื่ออนาคตของประเทศไทย

สำหรับหัวข้อการประชุมในปีนี้เป็นหัวข้อที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา โดยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนมาตลอด แผนพัฒนาฯ ทุกฉบับได้เสนอให้ปรับเปลี่ยนแนวคิดจากการพัฒนาในอดีตที่มองว่า คนเป็นปัจจัยการผลิต หรือวัตถุดิบอย่างหนึ่งของระบบเศรษฐกิจและกระบวนการผลิต มาเป็นแนวคิดใหม่ที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีเป้าหมายสูงสุดที่จะทำให้ประชาชนคนไทยมีความอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน แนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับและตอบสนองจากทุกภาคส่วนที่จะร่วมกันพัฒนาคนไทยไปสู่เป้าหมาย

ทั้งนี้ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ได้ชี้ให้เห็นว่า คนที่มีคุณภาพเป็นปัจจัยที่จะทำให้ประเทศสามารถพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน หลุดพ้นจากความยากจน สามารถแข่งขันกับนานาประเทศในมิติของเศรษฐกิจได้ รวมทั้งจะช่วยพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไว้ได้ นอกจากนี้ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ยังได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการพัฒนาที่มุ่งให้ “คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก” และต่อมาในการประชุมประจำปี 2551 ที่ประชุมได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทย ปี 2570 (หรือ 20 ปีข้างหน้า) ว่า “คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตยและหลักธรรมาภิบาล”

ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของแผนพัฒนาฯ สำนักงานฯ ได้พัฒนาตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ซึ่งข้อมูลล่าสุดพบว่า สังคมไทยมีความอยู่ดีมีสุขมากขึ้นในปี 2556 ก็เพราะความเข้มแข็งของชุมชนที่เพิ่มขึ้นจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหา ครอบครัวมีความอบอุ่นเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและเป็นธรรม จากการมีงานทำเต็มที่ ส่วนปัจจัยบั่นทอนความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทยให้ลดลง คือ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่เสื่อมโทรมลง และสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาลที่ลดลงและอยู่ในระดับที่ต้องเร่งแก้ไข โดยเฉพาะความสมานฉันท์ของคนในชาติ ในขณะที่สุขภาพของประชาชนไม่เปลี่ยนแปลง และจำเป็นต้องแก้ไข 2 เรื่องใหญ่ คือ ความเจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้ และคุณภาพการศึกษาที่มีแนวโน้มถดถอยและเริ่มล่าช้าหลังประเทศในกลุ่มอาเซียนจากการประเมินของสถาบันจัดอันดับการแข่งขันของต่างประเทศ

จากการที่โครงสร้างประชากรของประเทศไทยจะก้าวสู่โครงสร้างสังคมผู้สูงอายุในอีก 30 ปีข้างหน้า และจำนวนประชากรที่จะลดลงในปี 2567 ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำลังคนในวัยแรงงานที่ลดลง จะส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ และยิ่งจะเพิ่มข้อจำกัดของการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินเพื่อดูแลและคุ้มครองประชากรที่สูงวัยเพิ่มขึ้น

ดังนั้น การประชุมในปีนี้ สำนักงานฯ จึงได้กำหนดหัวข้อที่จะหารือร่วมกันในที่ประชุมแห่งนี้ว่า เราจะร่วมกันพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทยได้อย่างไร และจะร่วมกันกำหนดอนาคตและขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง และอื่นๆ ได้อย่างไร หนทางเดียวที่มองเห็นร่วมกันคือการพัฒนาคนซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุด จึงมีความจำเป็นที่ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกัน โดยมีรัฐบาลเป็นผู้นำประกาศให้การพัฒนาคนไทยเป็นวาระแห่งชาติ

ในการประชุมวันนี้ สำนักงานฯ ได้เรียนเชิญคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ หัวหน้าส่วนราชการ หน่วยงานภาครัฐ นักการเมือง องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ผู้แทนจากภาครัฐ ผู้แทนจากท้องถิ่น สื่อมวลชน และประชาชน รวม 2,000 คนเข้าร่วมประชุม โดยวาระการประชุมจะเริ่มจาก ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี แสดงปาฐกถาพิเศษ เพื่อจุดประกายความคิดและให้แนวทางการหารือต่อที่ประชุม หลังจากนั้น จะเป็นการอภิปรายรวมของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา) เป็นประธาน ส่วนในภาคบ่าย จะเป็นการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อหารือในรายละเอียด 6 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ (1) การพัฒนาคนทุกช่วงวัยสู่สังคมไทยที่มีคุณภาพ (2) กำลังคน...หัวใจของความสามารถในการแข่งขันของไทย (3) การพัฒนาคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (4) การพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต (5) ความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย : การศึกษาและตลาดแรงงานตอบโจทย์อย่างไร และ (6) การวัดความสุขของคนไทย

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว กระผมขอกราบเรียนเชิญ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้กรุณาก้าวเปิดการประชุมและแสดงปาฐกถาพิเศษ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เข้าร่วมประชุมในวันนี้

ขอกราบเรียนเชิญครับ

เรื่อง “การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย”

ในงานประชุมประจำปี 2557 ของ สศช. เรื่อง การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย
วันศุกร์ที่ 26 กันยายน 2557 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กราบหม้สการพระคุณเจ้า ท่านรองนายกรัฐมนตรี ท่านรัฐมนตรี ท่านประธานคณะกรรมการ และ
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ท่านเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ท่านผู้บริหารระดับสูงของส่วนราชการ หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ท่านผู้บริหาร
ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ตลอดจนท่านผู้มีเกียรติ สุภาพสตรี สุภาพบุรุษ ที่รักเคารพทุกท่านครับ

การพัฒนาประเทศต้องมีแนวทางการดำเนินการที่เป็นรูปธรรม

วันนี้ นับเป็นโอกาสสำคัญที่ผมได้มีโอกาสมาเป็นประธานเปิดการประชุมและปาฐกถาพิเศษใน
การประชุมประจำปี 2557 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)
ขออนุญาตเรียกชื่อย่อสภาพัฒน์ ในวันนี้ เป็นที่น่ายินดีที่มีการจัดอย่างนี้มาทุกปี ซึ่งถ้าจัดทุกปีแล้วน่าจะ
สร้างดาวเทียมหรือยานอวกาศได้แล้ว ถ้าประชุมทุกปีแล้วได้ปฏิบัติจริง เพราะฉะนั้นการประชุมครั้งนี้ต้อง
นำไปสู่การปฏิบัติให้จริงจัง ๆ เมื่อสักครู่นี้ถ้าดูในทีวีอาร์จะเห็นแววตาของเด็ก เป็นแววตาที่ใส่อับริสุทธิ์
แล้วเขาต้องการอะไร เขาต้องการที่จะมีอนาคตที่ดีต่อไปในวันข้างหน้าใช่ไหมครับ ถ้าเราลองนึกไปถึงคนอื่น
ประเภทหนึ่งคือชาวไร่ชาวนา เห็นหน้าตาเหี่ยวแห้ง บางคนอายุไม่เท่าไร เรียกเขาป้า ๆ เขาบอกดิฉันอายุ 40
กว่าเอง แต่หน้าเขาแก่หน้าเขาเหี่ยวแห้งเพราะเขาตรากตรำ รื้อรอยแห่งชีวิตเขามีความยากลำบากมหาศาล
เพราะฉะนั้นก็เลยเป็นแรงกดดันกับสังคมด้วย แล้วก็กับรัฐบาลด้วย

ดังนั้น สิ่งแรกที่ผมอยากจะบอกคือว่า ขอให้เรานึกถึงคนเหล่านี้ไว้ ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ชาวไร่ชาวนา หรือ
ผู้ที่กำลังหัวทกกันชีวิต หาเงินเลี้ยงลูกส่งลูกไปเรียนหนังสือ หรือจ่ายค่าครองชีพต่างๆ มากมาย ถ้าเรานึกถึงคน
พวกนี้ก่อนผมว่าจะแก้ปัญหาทุกอย่างได้ ผมคิดว่าพวกเราถือว่าท้อปๆ แล้วในห้องนี้ เพราะฉะนั้นท้อปๆ
ต้องมองลงมาข้างล่าง ถ้ามองขึ้นข้างบนไปอีก เราจะลืมนองข้างล่าง เพราะฉะนั้นผมได้รับการสั่งสอนจากพี่ๆ
จากผู้บัญชาการทหารบกเก่าๆ เราถ่ายทอดกันมาว่า เราต้องมองดูข้างล่างก่อน แล้วก็สื่อสารสองทาง
เพราะฉะนั้น วันนี้ถือว่าเป็นการสื่อสารสองทาง วันนี้ถือว่าเป็นวาระสำคัญนะครับ การที่ผมต้องมายืนอยู่ตรงนี้
เพราะอะไร เพราะเราต้องการที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ให้ได้โดยเร็ว ระยะเวลาที่มีอยู่พอสมควร จะมากจะน้อย
ผมก็ไม่ทราบ แต่เวลาค่อนข้างจะบีบคั้นพวกเรา แล้วปัญหาของบ้านเมืองเรามีมากมายหลายประการ
เพราะฉะนั้นการสัมมนาลักษณะนี้ผมว่ามีประโยชน์ เพราะเรามีบุคลากรผู้มีคุณวุฒิ ผู้มีความรู้ความสามารถ
มากมาย ทั้งทางการเมือง ทั้งในด้านของนักวิชาการ ทั้งพระสงฆ์องค์เจ้าต่างๆ มากันทั้งหมด แล้วก็มีคน
หลายๆ ส่วนหลายอาชีพอยู่ด้วยกันในนี้ เพราะฉะนั้นสิ่งแรกที่ผมอยากจะฝากไว้คือว่า นึกถึงคนทั้งหมด
เหมือนที่ทหารคิดมาตลอดว่า ทำอย่างไรเราจึงจะทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม อย่าให้เขาว่าได้ว่าเรากิน
เงินเดือนเปล่าๆ ถ้าไม่รบก็ต้องทำงาน ถ้าไม่ไปอยู่สนามก็ต้องทำงานช่วยเหลือประชาชน ดูแลทุกอย่าง
ทุกข์สุขของประชาชน ช่วยรัฐบาลทุกรัฐบาล นั่นคือสิ่งที่ทหารทำมาตลอด ผมขออนุญาตพูดเรื่องทหารหน่อย
หนึ่ง เพราะวันนี้ยังเป็นผู้บัญชาการทหารบกอยู่ ยังไม่ได้เกษียณ เกษียณ 30 กันยายน เที่ยงคืน ก็รับส่งหน้าที่
ตอนเช้า แต่ปัจจุบันยังรับผิดชอบอยู่

วันนี้ต้องมาโดยตรงนี้ เขาก็ว่ามีอำนาจ ผมไม่เคยคิดว่าตัวเองมีอำนาจ ผมคิดแต่เพียงว่าผมเป็นไพร่ฟ้า
ไพร่แผ่นดิน พุดไพร่ไม่ได้อีก เตียวมีเรื่อง เป็นข้าแผ่นดินก็แล้วกัน เพราะฉะนั้น เราก็ต้องทำประโยชน์ให้กับ
แผ่นดินผืนนี้ที่เราเกิดเจริญเติบโตขึ้นมา บางคนถามว่าประเทศชาติให้อะไรเรา ให้เรายืนอยู่ด้วยความ
ภาคภูมิใจ นี่คือให้แล้ว ไม่ใช่จะต้องให้รำรวยมีเงินมีทอง ทุกข์สุขทุกคนเท่ากันหมด เป็นไปไม่ได้ ให้เรายืนได้
โดยมีอิสระเสรี มีความภาคภูมิใจว่านี่คือแผ่นดินของไทย มีสถาบันพระมหากษัตริย์ มีศาสนา มีชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์ เพราะฉะนั้น เราไม่จำเป็นต้องทำลายสิ่งเหล่านี้ เราจะพัฒนาไปสู่โลกไหนก็แล้วแต่ เราต้องไม่
ทำลายของเก่า ของเก่านี้มีไว้ให้เราภาคภูมิใจ มีไว้ให้เราเป็นประวัติศาสตร์เพื่อเตือนเรว่าอย่าทำอะไรที่ไม่ดี
อย่าทำอะไรที่ไม่ถูกต้องอีก อย่าทำอะไรให้เกิดความเดือดร้อนอีก แล้วก็คิดใหม่ทำใหม่ในสิ่งที่เป็นไปได้ อันนี้ก็
เป็นสิ่งที่ผมอยากจะระบายความรู้สึกของผมให้ท่านเข้าใจ พวกเราที่เข้ามาทุกวันนี้ ไม่ได้เข้ามาอย่างมีความสุข
เข้ามาเพราะจำเป็นต้องทำบ้านเมืองให้เดินหน้าไปข้างหน้าได้ เพราะฉะนั้นเราก็หวังที่จะเห็นอนาคตของ
ประเทศไทยเรานั้นมีการพัฒนาต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง แล้วคงต้องก้าวกระโดดด้วยเพราะเรามีแผนพัฒนาฯ
มาทั้งหมด 11 แผนแล้ว วันนี้แผนที่ 11 ปีที่ 2 แล้ว เราจะต้องคอยถึงกี่แผนถึงจะพัฒนาอย่างที่เราอยาก
หรือคนเขาต้องการได้ ผมว่าแผนที่ 11 นี่ก็เข้าไปหน่อยแล้ว เพราะว่าอะไร เพราะว่าเราไม่ได้นำสู่การปฏิบัติ
อย่างเป็นรูปธรรม เพราะฉะนั้นผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าทุกคนในห้องนี้ต้องช่วยพวกเราในการที่จะทำให้สิ่งต่างๆ
ที่เราเขียนออกมาให้เป็นรูปธรรมให้ได้ เพราะฉะนั้นการสัมมนาในช่วงบ่ายคือสัมมนาแล้วต้องมีผลออกมาว่าจะ
ทำอะไร How to Do ต้องมี How ทุกครั้ง มีสรุปออกมาว่าประชุมอย่างนี้น้อย่างนั้นด้วยหลักการลดความเหลื่อมล้ำ
แล้วลดอย่างไรเขียนมาให้ชัด แล้วก็นำผลการสัมมนาทั้งหมดเหล่านี้ส่งให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม เขาไปดู เขาจะ
ได้อาแผนงานโครงการต่าง ๆ แล้วเขาจับใส่เข้าไปว่าจะทำอะไร ไม่อย่างนั้นก็ไม่ตรงแนวทางเดียวกับที่เรากำหนด
ไว้ตามแผน เรื่องนี้ท่านรัฐมนตรี ท่านรองนายกรัฐมนตรี ท่านอยู่ด้วยอยู่แล้ว ผมคิดว่าคิดตรงกัน

การใช้จ่ายงบประมาณต้องระมัดระวัง

สำหรับวันนี้ เป็นการพบปะกันอย่างเป็นทางการอีกครั้งหนึ่ง ความจริงแล้วผมไม่อยากให้เป็นทางการ
ไม่ชอบพูดกับคนมาก ๆ ผมเคยพูดแต่กับทหารด้วยกัน ไม่ค่อยต้องระวังตัวเท่าไร บางทีก็พูดเพราะบ้างไม่
เพราะบ้างกับลูกน้อง แต่วันนี้สุภาพสตรีมาก ต้องระมัดระวัง เตียวเย็นนี้ต้องเจอกันอีกแล้ว รายการ
คืนความสุขฯ ผมกลัวจะเบื่อเสียก่อน หลายคนบอกว่าเมื่อไรจะเลิกเสียที ผมก็ฟังอีกพวกหนึ่ง เขาบอกไม่เป็นไร
ละครดูทีหลังก็ได้ อยากดู ผบ. มากกว่า ไม่รู้พูดจริงหรือเปล่า คือบางครั้งการพูดเป็นการสื่อสารให้คนเข้าใจ
แต่วิธีการสื่อสารคนให้เข้าใจต้องสื่อสารหลายๆ ระดับ ถ้าพูดระดับคำพูดอย่างนี้คนอย่างนี้เข้าใจ ถ้าพูดอย่าง
นั้นคนเหล่านั้นเข้าใจ เราไม่ได้แบ่งเขาเป็นชนชั้น เพียงแต่คนเรามีหลายพื้นฐานความคิด หลายอาชีพ
เพราะฉะนั้น เราต้องทำอะไรให้คนตั้งแต่ผู้ที่มีรายได้น้อย กลาง สูง เข้าใจว่าเราจะทำอะไรกันอยู่ แล้วทุกคน
จะมีส่วนร่วมกับเราได้อย่างไร ไม่ใช่ทุกอย่างโยนกลับมาให้รัฐบาล ให้นายกรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีไม่ใช่เทวดา
ที่จะเนรมิตอะไรทุกอย่างในเวลาอันสั้น หลายคนยังไม่เข้าใจว่าระบบการทำงานของข้าราชการเป็นอย่างไร เข้าใจ
เพียงแต่ว่าขอเงินต้องให้ ขอนั้นต้องให้ นายกฯ ให้ได้หมด ผมถามว่าการบริหารราชการแผ่นดินเป็นอย่างนั้นหรือ
ไม่ใช่ ต้องมีการรอบ มีระเบียบ มีวินัย การเงินการคลัง มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี มีอะไรมากมายไปหมด ไม่ใช่
อนุมัติโครมๆ ออกไป แล้ววันหน้าก็เป็นภาระ เป็นหนี้สาธารณะ ปลัดกระทรวงการคลังสายศีรีจะอยู่ว่าจะทำ
อย่างไร จะบริหารหนี้สาธารณะให้ลดลงได้อย่างไร ตอนนี้กำลังทำอยู่ โชคดีที่ยังไม่เกินมากนัก ไม่เกิน 60
ใจเย็นๆ พยายามจะปรับให้ได้ แต่จะต้องไปเพิ่มตรงไหนจะได้ลดหนี้สาธารณะลงไปได้ หนี้สาธารณะคือที่ไปกู้
เขามา กู้มาลงทุนหรืออะไรก็แล้วแต่ ก็เป็นประโยชน์ แต่เป็นการเพิ่มยอดหนี้สาธารณะ เพิ่มดอกเบี้ย เพิ่มใน
การต้องหาเงินไปทดแทนที่เราเอาเงินออกมาเพื่อจะใช้จ่าย เพราะฉะนั้นเราน่าจะต้องคิดให้ดี ใครควรจะให้
ในการใช้จ่ายงบประมาณในการทำงาน ใช้เม็ดเงินทุกอย่างให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด

ผมพูดไปแล้วนะครับว่าในส่วนของการทหรานั้น เราไม่ใช่ทำหน้าที่ปกป้องประเทศอย่างเดียว เรามีหน้าที่มีส่วนร่วมทำให้เข้มแข็งด้วย บางคนไม่เข้าใจ ว้างประมาณเกี่ยวกับเรื่องสถาบันมีไว้ทำไม มีไว้โฆษณาหรือ ผมขออนุญาตพูดนะครับ ไม่ใช่ครับ ในนั้นมีหลายอย่างด้วยกัน การจัดกิจกรรม การสนับสนุนโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ การที่พระองค์ทรงไปช่วยคนโน้นคนนี้ คือสิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่เกี่ยวกับเรื่องสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะฉะนั้นเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ ตรงไปตรงมาที่เรายังมีสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ เราก็ต้องช่วยกันจรรโลงสิ่งเหล่านี้ไว้ เพราะท่านทำแต่สิ่งที่ดีงามมาโดยตลอด ตลอดพระชนม์ชีพถึงวันนี้ พระองค์ทรงพระชนมายุมาก พระพลานามัยไม่ค่อยแข็งแรง แต่ช่วงนี้ทราบว่ามีดีขึ้น ทรงแข็งแรง เสด็จฯ ไปที่วังไกลกังวลได้ วันนี้เราน่าจะทำให้พระองค์ท่านมีความสุข เพราะท่านทำมาตลอดชีวิตแล้ว ทำไมเราต้องทำให้ท่านไม่สบาย พระทัย ให้เสียพระทัยด้วยเรื่องไม่เป็นเรื่อง เอาท่านลงมาเกี่ยวข้องกับอะไรต่าง ๆ มากมาย ผมยืนยันทุกครั้งที่ผ่านมามาจนถึงวันนี้ก็ไม่มีทรงได้เกี่ยวข้องกับอะไร ท่านทรงอยู่เหนือความขัดแย้งทั้งปวง เพราะฉะนั้นเรื่องสถาบันพระมหากษัตริย์ทุกคนก็ต้องทำอยู่แล้ว มีหน่วยงานตั้งหลายหน่วยงาน แล้วทุกคนก็ทำในกิจกรรมอันเดียวกัน ไม่ใช่จำเป็นต้องไปโฆษณา ทุกคนมีท่านอยู่ในหัวใจอยู่แล้ว คนไทยมีสถาบันอยู่ในหัวใจ ถ้าไม่มีก็ไม่ใช่อะไร

ประเทศเพื่อนบ้านเป็นมิตรประเทศของไทย

ในส่วนของประเทศเพื่อนบ้านต่างๆ เหล่านั้น เรารู้อยู่แล้วว่าเขาเป็นมิตรประเทศเรา บางประเทศไม่ว่าจะเอเชียใต้หรือรอบบ้านเรา 4-5 ประเทศ แล้วอีกไกลไปทางด้านโน้นตะวันออก อะไรก็แล้วแต่ หรือไปยุโรป ไปตะวันตก เขาไม่ใช่ศัตรูเรา เราไม่ใช่ศัตรูเขา เราไม่ได้เป็นดินแดนที่มีความขัดแย้งมากมายอะไรขนาดนั้น ที่จำเป็นจะต้องไปขอใครเขามาช่วย เอา FBI มา ผมถามว่าแล้วตำรวจไทยอยู่ไหน นั่งอยู่ที่นี่ แต่พอมีเรื่องขึ้นมา ก็ไปเรียกคนอื่นมา ประเทศไทยคือประเทศไทย เราร่วมมือกับเขาได้อยู่แล้ว ตอนนั้นก็ร่วมมือทุกอย่าง ทุกประการ อย่าสร้างความขัดแย้ง ในประเทศขัดแย้งกันไม่พอ ยังไปสร้างความขัดแย้งจากข้างนอกเข้ามาอีก ผมก็ไม่เข้าใจ คนเหล่านี้ เพราะฉะนั้นต้องระมัดระวังครับ ให้เกียรติทุกประเทศเสมอ ผมไม่เคยไปต่อต้านใคร ใครจะมาต่อต้านผม ผมไม่เคยไปต่อต้านต่อ เพราะเขาคือมิตรประเทศของเรา วันหน้าก็ต้องเจอกัน วันหน้าก็ต้องคุยกัน เดียวมีเวทีประชุมอาเซียน เอเปก อะไรต่างๆ มากมาย เดียวก็ต้องยืมแยมแจมใส่ใส่กัน ประเด็นสำคัญคือถึงแม้ว่าเราจะไม่เป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ แต่ผมถือว่าสมบูรณ์ มีรัฐธรรมนูญ มีรัฐมนตรี มีคณะรัฐมนตรี แต่เป็นสถานการณ์ไม่ปกติ เพราะว่ามีปัญหา ที่กล่าวเมื่อสักครูนั่นเป็นส่วนเดียวเท่านั้น มีอีกเรื่องกว่าเรื่อง เพราะฉะนั้น เราอย่าไปเป็นศัตรูกับใคร วันนี้กับวันหน้าเราอยู่คนเดียวไม่ได้ โลกไร้พรมแดน จาก Social Media จากอะไรต่าง ๆ กว้างขวางมาก มีเรื่องอะไรขึ้นมาถึงกันหมด เพราะฉะนั้น เราต้องสร้างสิ่งที่ดีให้กับสังคมภายนอกให้เขารู้ว่าเรากำลังทำอะไรกันอยู่ Social Media มีทั้งคุณทั้งโทษ มีทั้งวิกฤตและโอกาส เพราะฉะนั้นต้องช่วยกัน สื่อทุกสื่อต้องช่วยกันขอความกรุณาด้วย อย่ามัวมาทะเลาะกับผมทุกวัน ไม่ได้ประโยชน์

ยึดหลักการพัฒนาและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนาประเทศ

ในเรื่องของหลักการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เราเดินมาตั้งแต่แผน 8 แล้ว เรื่องของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไป วันนี้ผมก็สั่งว่าให้เอายุทธศาสตร์การพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวลงไปด้วย คือการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ถ้าเราทำอะไรโดยที่ยังไม่เข้าใจถึงปัญหา ไม่เข้าใจคน ไม่เข้าใจพื้นที่ ก็จะหาแนวทางในการแก้ปัญหาไม่ได้ นำไปสู่การปฏิบัติไม่ได้ เพราะฉะนั้นเรื่องแรกที่ท่านทรงรับสั่งไว้คือความเข้าใจ เข้าใจคน เข้าใจพื้นที่ เข้าใจปัญหา แล้วจึงจะเข้าถึงได้ว่าเราจะแก้ปัญหาได้อย่างไร จึงจะมีวิธีการที่ถูกต้อง ถ้าเป็นพระพุทธศาสนาก็คือทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เพราะฉะนั้นต้องไปหาให้ได้ว่า

อะไรคือบ่อเกิดแห่งปัญหา หาหนทางเข้าไปแก้ปัญห หาคความดับทุกข์ ถ้าเราเอาทุกอย่างมาประมวลเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะหลักของศาสนา ซึ่งทุกศาสนามีส่วนดีทั้งหมดอยู่แล้ว สร้างให้คนเป็นคนดี ทั้งศาสนา ทั้งหลักการ วิชาการ และความคิดสติปัญญาของคนไทย ผมว่าประเทศไทยไม่มีเพลิงฟล้าใคร ถ้าดูตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา ทำไมเราอยู่มาได้โดยไม่เป็นเมืองขึ้นของใคร ผมถามว่าแล้วคนไทยเก่งไหม เก่ง แต่ถ้ารวมกันเมื่อไรละก็ทะเลาะกัน ถ้าอยู่ด้วยกันเองไม่มีข้าศึกศัตรูต้องทะเลาะกันหน่อย เขาเรียกว่าฝึกสมองลองปัญญา ฝึกฝีมือกันไว้หน่อย พอเริ่มจะมีศัตรูคู่อาฆาต เอาละรวมหัวกันสู้ทันที เดี่ยวทะเลาะกันใหม่ นี่คือคนไทยต้องแก้ตรงนี้ให้ได้ก่อน

วันนี้เรามีนักวิชาการมากมายไปหมด ถ้ารวม 60 ท่านที่วามา บวกอีก 60,000 กว่าคน 600,000 บ้าง ครูอาจารย์ทั้งหมด ผมว่านี่แหละทรัพยากรที่จะต้องร่วมมือกัน ทำให้ได้ ว่าประเทศชาติเราปัญหายอยู่ตรงไหน เราจะเดินหน้าประเทศไปอย่างไร เราต้องมีวิสัยทัศน์ประเทศอย่างไร วิสัยทัศน์อย่าไปเขียนยาว เขียนว่าเราต้องการอะไร เราต้องการให้ประเทศไทยเป็นอย่างไร เอาแค่ 5 ปีก่อน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น เรามักจะเขียนไปๆ แต่ไม่รู้กำหนดการว่าเมื่อไร เพราะฉะนั้นต่อไปนี้การทำอะไรก็ตาม การกำหนดแผนงาน โครงการ การทำอะไรต่างๆ ทุกกระทรวง ทบวง กรม เขาจะมีกำหนดการทั้งหมด ทำภายใน 3 เดือน 6 เดือน 9 เดือน 12 เดือน ต้องใช้จ่ายงบประมาณอย่างไร วันนี้เราเดินอย่างนั้นหมด ให้สภาพัฒน์ ให้สำนักงบประมาณ คิดออกมา ว่าทุกกระทรวง ทบวง กรม จะต้องทำอะไรก่อนอะไรหลัง เพื่อให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจ สังคม การเงินการคลัง การต่างประเทศ ถ้าเราไม่ขับเคลื่อนไปพร้อมกันแบบนี้ มันแก้อะไรไม่ได้ทั้งหมด เราสมมติไปก็ได้แค่นี้ ก็ไม่เกิดอะไรขึ้นมา แต่วันนี้รัฐบาลให้ความสำคัญในเรื่องเหล่านี้ บางคนบอกว่ารัฐบาลใช้อำนาจเด็ดขาดโดยไม่ฟัง นี้อย่างไรฟังทุกวัน พอฟังไปก็ต้องตอบโต้กันไปกันมาเดี๋ยวก็ทะเลาะกันอีก แต่ผมก็อดทนนะ อดทน บางครั้งท่านก็ต้องเห็นใจผมด้วย ผมเป็นปุณชนธรรมดา บางทีเราตั้งอกตั้งใจทำมามากมาย หลากๆ อย่างก็มีผลสัมฤทธิ์บ้าง บางอย่างก็กำลังทำอยู่ บางอย่างก็ยังไม่เกิด อยู่ในแผนงาน ท่านเหมาทั้งหมดเลยว่าทำไมทำไม่ได้ ก็ถ้าเราไม่เริ่มทำแล้วใครจะทำ

อย่าหลงระเหิดกับการพัฒนาที่ไร้ขอบเขต

เพราะฉะนั้นอยากจะฝากไว้ตรงนี้ว่า อย่าไปหลงระเหิดกับการพัฒนาที่ไร้ขอบเขต ทำให้เราไม่มีจุดมุ่งหมายปลายทาง ไม่วางขั้นตอนไว้ว่าจะเดินจะอย่างไร ท่านจะทำอะไรก็แล้วแต่ ในแต่ละเรื่อง เดี่ยวบายประชุม 6 กลุ่ม แต่ละกลุ่มต้องวางไว้ว่า กลุ่มของท่านจะทำอะไร 1-2-3-4-5 และจะเดินอย่างไรในระยะเวลา 3 เดือน หรือเอาแค่ปีหนึ่งให้ผมก่อน ถ้าท่านจะทำต่อจากนั้น ท่านก็ทำอีก 3 ปี ให้ครบแผน ปีนี้ปีที่ 2 ใช้ไหมไปครบแผนอีก 3 ปี ขั้นแรกคือปีเดียวก่อน ในช่วงรัฐบาลผมนี้ แล้วที่เหลือท่านก็ส่งมา ต้องมีผลสัมฤทธิ์ เริ่มสตาร์ทกันใหม่เถิดว่าเราจะทำอย่างไร ให้ยึดแนวยุทธศาสตร์พัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นแนวทาง คำว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจอย่างเดียว เป็นทุกเรื่อง เรื่องการดำรงชีวิต การครองชีพ การครองตน ทุกอย่างท่านทรงรับสั่งไว้ครอบคลุมทั้งหมด บางคนไม่เข้าใจ หาวาทรงสอนให้ประหยัด ท่านไม่เคยรับสั่งว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องการให้คนประหยัด ท่านทรงสอนว่ามีพอกินพอใช้ ถ้ามีเหลือก็แบ่งปัน ถ้ามากกว่านั้นก็ขายแลกเปลี่ยน แล้วก็ลงทุน ถึงต้องมีเหตุมีผลพอประมาณ และมีภูมิคุ้มกันที่ดี ถ้าเสี่ยงก็หยุดไว้ก่อน แล้วค่อยทำใหม่เมื่อสถานการณ์เอื้ออำนวย ไม่ใช่ดันทุรังทำต่อไปแล้วก็ล้มละลาย ลงทุนมากเกินไป ขายไม่ออกก็พังทั้งหมด นี่คือการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนะครับง่าย ๆ ต้องมีความรู้และคุณธรรม คุณธรรมคืออะไร คุณธรรมเป็นธรรมะ คุณธรรมคือรู้ว่าอะไรดีอะไรไม่ดี ใญ่กง่าย ๆ ทุกคนถ้ารู้แค่นี้ ถ้าดีก็ทำ ไม่ดีก็อย่าไปทำ แล้วอะไรต่างๆ ก็ตามที่ทำแล้วเกิดผลดีต่อสังคม ต่อส่วนรวมก็จะกลายเป็นจริยธรรม จริยธรรม เช่น เบญจศีล เบญจธรรม ทำแล้วคนเป็นคนดี ใญ่ง่าย ๆ สองอย่าง

นี้ประเทศไทยเจริญแล้ว มีคุณธรรมและจริยธรรม จริยธรรมเป็นเรื่องขององค์กร คุณธรรมเป็นเรื่องของบุคคล เพราะฉะนั้นท่านต้องสร้างวัฒนธรรมในองค์กรของท่านให้เป็นองค์กรที่มีจริยธรรม คือองค์กรที่มีคนดี คนดีก็ไม่ใช่ว่าเขาว่าหรือเปล่า คนดีเป็นอย่างไร คือถ้าต้องถามว่าคนดีเป็นอย่างไรผมว่าเลิกแล้ว แสดงว่าไม่เข้าใจ โจทย์ ไม่เข้าใจคำตอบอะไรเลย คนดีคือคนที่ทำความดี คนไม่ดีคือคนทำความไม่ดี ก็ง่าย ๆ แค่นี้ ไม่เห็นจะต้องคิดอะไรกันมากมาย เป็นคนดีหรือเปล่าอะไรทำนองนี้ ไม่ใช่

ผมเรียนไปแล้วว่าอย่าไปหลงระเริงกับการพัฒนาที่ไร้ขอบเขต ถ้าท่านพัฒนาตรงส่วนนี้ ท่านต้องดูพัฒนาส่วนอื่นด้วย ท่านพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างเดียว ท่านพัฒนาเกษตรกรรมอย่างเดียว แต่ท่านไม่พัฒนาคนที่เหลือที่เขามีอีกหลากหลายอาชีพ ไม่ได้ ท่านต้องดูคนเหล่านี้ให้ครบ จัดระเบียบเขาให้ได้ แล้วทำอย่างไรคนเหล่านี้จะกลับเข้ามาสู่ในระบบของเราให้ได้ วันนี้กระจัดกระจายจนกระทั่งการใช้งบประมาณทำไม่ได้ เพราะคนแตกกลุ่ม แตกซั้วกันมากมาย อย่างสมาคมยางมี 10-20 สมาคม รวมกันไม่ได้ ต้องรวมกันให้ได้ เราจะได้ช่วยเหลือให้ตรงจุด ข้าว กฎแต่ละสมาคมบางทีก็เข้ากันได้ บางทีก็เข้ากันไม่ได้บ้าง มันทำให้เกิดปัญหาความเดือดร้อน แล้วก็ตกหนักกลับไปรัฐบาล รัฐบาลก็ต้อง Subsidize ออกไป มีปัญหาเท่านี้ละครับ ทำอย่างไรคนถึงจะเข้าใจแล้วเข้ามาอยู่ในระบบ แล้วเราก็ให้การช่วยเหลือดูแลเขาเป็นช่วงๆ ไปตามความจำเป็นตามเหตุผล

ในส่วนของรัฐบาล ผมจบแล้ว ก็ดูแลทุกอย่างช่วยทุกรัฐบาล ไม่ว่าจะรัฐบาลไหนก็แล้วแต่ เป็นหน้าที่เป็นความรับผิดชอบ เป็นพันธกิจของกองทัพที่ต้องไปช่วย สำหรับการพัฒนาประเทศวันนี้ สภาพพัฒนาให้มีความสำคัญในเรื่องการใช้คำว่า คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ใครคิดว่าไม่ใช่ เขียนให้ตายเถอะครับถ้าคนทั้งหมดนี้ไม่รู้ตัวตัวเองอยู่ตรงไหนในที่เขียนนี้ ทำอะไรไม่ถูก ทำตัวไม่ถูก ไม่รู้จะไปอย่างไร แล้วก็กลับมาแล้วทำไมรัฐบาลไม่ดูแลไม่แก้ไข มันกลับมาตรงนี้ที่เดิมตลอด เพราะฉะนั้นเหมือนกับรถเลี้ยวขวาตลอด ก็ขวาตลอดไม่มีเลี้ยวซ้าย ต้องเลี้ยวขวาตลอด อยู่อย่างนี้ วนอยู่อย่างนี้ คนเป็นศูนย์กลางหรือเปล่า คนเป็นศูนย์กลางก็เข้าไม่ถึง วนอยู่อย่างนี้ คนอยู่ตรงกลาง ไม่ใช่ เอาคนเป็นศูนย์กลางที่จะเอาคนออกไปข้างนอก ทำอย่างไรเราต้องเตรียมคนตรงนี้ ต้องมีการพัฒนาคนตั้งแต่บัดนี้ ทุกระดับ ทุกอาชีพ ทุกรายได้

คุณภาพการศึกษายังคงน่าเป็นห่วง

ในส่วนของการประเมินคุณภาพการศึกษาดูแล้วก็น่าเป็นห่วง แต่ผมถือนั่นคือความท้าทาย อย่าไปดูถูกตัวเอง ทางแก้ปัญหายุ่งยากตรงไหน อยู่กับการบริหารจัดการ อยู่ทีระบบ อยู่ทีความร่วมมือร่วมใจซึ่งกันและกัน แล้วรวมประเด็นความคิดทั้งหมดที่เราจะขับเคลื่อนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้ได้ แล้วเดินหน้าไปอย่างนี้ ผมว่ามันไปได้ แต่ถ้ายังเป็นอยู่อย่างนี้ มันไปไม่ได้ คนเป็นศูนย์กลางก็ขับไม่ได้สักอย่าง เพราะต่างคนต่างทำกันหมด ซ้ายบ้างขวาบ้าง วันนี้ต้องกลับมารวมกันให้ได้ เอาคนอยู่ตรงกลาง แล้วทุกคนรวมกันเข้ามา ทุกคนที่เกี่ยวข้อง รัฐบาล องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนต่าง ๆ ล้อมคนที่เป่าหมายของเรา ช่วยกันเตรียมความพร้อมคนเหล่านี้ให้ได้ก่อน ให้เขาพร้อมด้วยศักยภาพของเราที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อจะให้เขาออกไป ดึงออกไปให้ออกช่องทางที่เขาต้องการ เช่น อยากเรียนหมอ อยากเป็นตำรวจ อยากเป็นทหาร เพราะฉะนั้นถ้าเราไม่เตรียมการให้เขาวันนี้ เขาก็สะเปะสะปะ วันนี้อาจจะอยากเป็นตำรวจ วันหน้าอาจจะอยากเป็นทหาร วันหน้าอาจจะอยากเป็นหมอ อยากเป็นอะไร ให้เขาพัฒนาไปอย่างนั้น ให้เขาคิดว่ามีแต่เลื่อนขึ้น ไม่เลื่อนลง ปีนี้อยากเป็นตำรวจ ปีหน้าอยากเป็นทหาร ปีต่อไปขับมอเตอร์ไซด์รับจ้างดีกว่า ไม่ใช่ซะ เราต้องทำให้คนเหล่านี้เขาพัฒนาตัวเอง ผมไม่ได้ดูถูกเขาเลย ผมสงสัยเขามากกว่า ถ้าเขามีที่อื่นที่ดีกว่านี้เขาคงไปทำแล้ว ทำอย่างไรละ วันนี้พอจัดระเบียบเข้าไปมาก ๆ เขาเสียหายอีก พอจัดระเบียบมาก จัดที่จอดรถใหม่เขาก็เดือดร้อน ผมเข้าใจดี เห็นใจคนจนอยู่แล้ว แต่ทำอย่างไรประเทศชาติจะมีระเบียบ ต้องช่วยกัน เพราะฉะนั้นเราต้องไปหาที่ให้เขาอยู่ ที่เขา

พอเพียง ที่เขามีการบริการอะไรให้เขาได้ไหม รัฐเข้าไปดูแลตรงนั้นเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบ ดูแลเขาหน่อย อย่าทำให้เขาลำบาก แล้วเขาก็เจ็บใจเสียใจ ไม่ได้ แล้วทำอะไรเขาจะไปอาชีพอื่นที่ดีขึ้นกว่านั้น ไม่ใช่วันนี้ อีกแบบก็มีการพัฒนาเหมือนกัน เป็นอะไร วันนี้เป็นคนเสฟ วันหน้าเป็นคนขาย วันต่อไปเป็นคนผลิต อย่างนี้ ไม่ใช่ หรือเป็นโจรแล้วไปเป็นหัวหน้าโจร ไม่ใช่

เพราะฉะนั้นทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำให้คนมีอนาคต มีวิสัยทัศน์ทุกคน คนไทยต้องมีวิสัยทัศน์ ผมบอกแล้ว ในกองทัพเขาใช้คำว่า ฉลาด รอบรู้ ทันสมัย มีวิสัยทัศน์ ถ้าคนไทยไม่มีวิสัยทัศน์ของแต่ละคน แต่ละกลุ่ม คุณทำไม่ได้ วิสัยทัศน์ชาติว่าอย่างไร ของแต่ละองค์กรเป็นอย่างไร ต้องคิดว่าเราคาดหวังอนาคตของเราเป็นอย่างไร ตัวเราจะต้องเป็นอะไรในวันข้างหน้า ถ้าเราไม่คิดแบบนี้เราก็เดินไปถึงเป้าหมายที่เราต้องการในทางที่ถูกต้องไม่ได้ เพราะฉะนั้นคุณภาพการศึกษาเดี่ยวไปว่ากันในการปฏิรูป เพราะเป็นหนึ่งใน คณะปฏิรูปอยู่แล้ว ทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้องก็เกี่ยวข้องด้วยทั้งหมดอยู่แล้ว อย่างกังวล ต้องมาดูใหม่ว่าการศึกษ แบบไหนถึงจะเหมาะกับคนไทย ทำอย่างไร ผมไม่ได้ตำหนิว่าดีหรือไม่ดี ใช่หรือไม่ใช่ เดี่ยวไปหารือกัน สิ่งสำคัญก็คือว่าทำอย่างไรจึงจะมีเป้าหมายในเรื่องของการศึกษาให้ชัดเจนขึ้น พัฒนาคณะเพื่ออนาคต และเพื่อ จะนำพาไปสู่การขับเคลื่อนประเทศ

วันนี้เรียนไปแล้วว่าถ้าเราพัฒนาคนได้ ทุกคนมีอาชีพ ทุกคนมีรายได้ ทุกคนมีความอยู่ดีกินดีมากขึ้น สังคมก็อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่ต้องทะเลาะเบาะแว้งกัน ไม่มีคนมาชี้หน้า ว่าพวกนั้นสินี่ สินั่น ให้เขาชี้หน้า เราไม่ได้ เพราะเรายากจน เพราะคนยากจนมีมาก ฉะนั้นเราทำอะไร ก็แก้ไม่ได้ ถ้าเขายังจนอยู่ไม่มีอาชีพ ไม่มี รายได้ เขาอาจถูกชักจูงไปในทางที่ผิด เพราะฉะนั้นต้องแก้ปัญหาลำนี้ให้ได้ ให้เขาเข้าใจว่าเรากำลังช่วยเขา อยู่ เพราะฉะนั้น ทำอย่างไรสังคมจะอยู่ได้อย่างมีความสุข คนก็ต้องมีคุณภาพ ปัญหาเรื่องการศึกษาที่ไปว่ากัน ต่อไปในการปฏิรูป

การขับเคลื่อนประเทศเดินหน้าไปตาม Road Map

สำหรับแนวทางในเรื่องของการขับเคลื่อนประเทศ ผมไม่พูดเรื่องก่อนวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เพราะพูดมาหลายครั้งแล้ว หลังวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ก็เดินหน้าไปเรื่อยๆ นี่เป็นระยะที่ 2 ซึ่งมีรัฐบาล ผมมาช่วยท่าน ไม่ได้มาสั่งท่าน มาฟังท่าน แล้วทำอย่างที่ท่านต้องการ อย่างที่ทุกกระทรวง ทบวง กรม ต้องการ แต่ต้องอยู่ในกรอบที่เราคิดร่วมกันแล้วเดินหน้าไปข้างหน้าได้ และฟังเสียงประชาชน พวกเราทุกคนมี ส่วนร่วมด้วยจึงจะไปได้ เพราะฉะนั้น Road Map ท่านทราบที่อยู่แล้ว ระยะที่ 1 ที่ผ่านมาก็แก้ไขอาวุธสงคราม สืบคดี จัปคดียาเสพติด บุกรุกทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อม ถ้าเราปล่อยไว้สิ่งเหล่านี้ก็จะมากขึ้นเรื่อยๆ วันนี้เราได้ป่าไม้กลับคืนมาหลายหมื่นไร่ แต่ก็มีทั้งด้านดีและไม่ดี ด้านไม่ดีก็คือคนยากจนเดือดร้อนจะทำ อย่างไม่รู้ ต้องอธิบายให้เขาเข้าใจ แล้วหาทางที่จะดูแลเขา ซึ่งหลายกระทรวงก็รับเรื่องนี้ไปแล้ว

ในเรื่องของการปรองดองสมานฉันท์ก็เช่นเดียวกัน วันนี้ใครคิดว่ายังไม่ปรองดองบ้าง บางคนบอกว่าไม่ ปรองดอง หรือในใจยังจะฆ่ากันอยู่ ไม่น่าจะมีแล้ว ที่อยากจะสู้รบตบมือกันอีก อยากจะมีความขัดแย้งกันอีก ผมว่าน่าจะเป็นกลาง การปรองดองเราก็เริ่มมาตามลำดับ ในระยะที่ 1 ก็มีการตั้งสภาเพื่อการปรองดอง เพื่อให้ พุดคุยกัน มีร้องรำทำเพลงบ้าง ดนตรีเป็นสื่อกลางที่ทำให้คนทุกพวกเข้ามาหากันให้ได้ ผมต้องการแค่นั้น ไม่ใช่ ว่าฟังดนตรีแล้วจะเลิกทะเลาะกัน แต่จะช่วยให้ลืมความบาดหมาง ให้มีเวลาในการใช้สติปัญญาใน การใคร่ครวญ ที่ทำมาถูกหรือเปล่า สู้กันมาเพื่อใคร ทำไปเพื่อใคร ให้เวลา ให้เขาตั้งสติ วันนี้ก็ดีขึ้น แต่บางคนก็ เปลี่ยนไม่ได้ ก็ปล่อยไป

ต่อไปเป็นกฎหมาย เรื่องอาวุธสงคราม เป็นอย่างไรผมไม่อยากพูด เพราะประเทศชาติจะเสียหาย เรื่องเหล่านี้ กฎหมายก็ว่าไป กระบวนการยุติธรรมว่าไป ถ้าเราไม่ปล่อยกระบวนการยุติธรรมให้เขาเดินด้วยความเข้มแข็ง ด้วยกฎหมาย ด้วยหลักกติกา ฝ่ายกระบวนการยุติธรรมก็ได้รับความเชื่อถือ แล้วประเทศนี้จะอยู่ได้อย่างไร ก็โทษกันไปโทษกันมา โทษทหาร โทษตำรวจ โทษเจ้าหน้าที่ โทษอัยการ ศาล ตกลงประเทศนี้ไม่มีใครดี เหลือคนพวดีคนเดียว เพราะฉะนั้น ทุกคนก็ต้องมองคนอื่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับสั่งอยู่เสมอ ทรงสอนพวกเราว่า เวลาเจอคนที่เขาไม่ดี อย่าเพิ่งไปเกลียดเขา อย่าเพิ่งไปไม่ชอบเขา ให้เติมความดีให้เขาไป ถ่วงน้ำหนักให้เขาหน่อย วันนี้เขาอาจจะไม่ดีมากกว่าที่เราเติมความดีให้เขา เติมจนกว่าจะขึ้นมาให้ได้เสร็จแล้วก็ให้เขาดีขึ้นเรื่อยๆ แต่ถ้าเติมแล้วเขายังเป็นอย่างนี้อยู่ก็ต้องปล่อยเขาไป ต้องอดทน อย่าไปปิดกันใครทั้งสิ้น ผมไม่เคยปิดกันใครอยู่แล้ว

Road Map ระยะที่ 2 การปฏิรูปประเทศ

ในส่วนของการปฏิรูป 11 ด้าน ก็ไปหารือกันมา บางคนบอกว่าทำไมไม่แก้ไข ตำรวจจะอย่างไร ทหารจะอย่างไร โครงสร้างอย่างไร ก็ต้องไปปฏิรูป ไม่ใช่อยู่ที่ๆ แล้วรัฐบาลจะสั่งว่าปรับพวกนี้เป็นอย่างไร กฎกติกานี้ปรับอย่างนี้ ทำไม่ได้ อำนาจเหล่านี้เป็นอำนาจในเชิงสร้างสรรค์ ที่ผมมีอยู่ทุกวันนี้ ใช้อำนาจในเชิงสร้างสรรค์ ผมไม่เคยเอาไปทำร้ายใคร ไม่เคยต้องการจะไปปิดกัน แต่ต้องการให้บ้านเมืองสงบเรียบร้อย ถึงต้องใช้ เพราะฉะนั้นอย่ามาเร่งรัดผมมากนักในเรื่องเหล่านี้ ท่านก็เห็นอยู่ว่ามีปัญหามาตลอด วันนี้ขนาดมีกฎหมายขนาดนี้ก็ยังมีเรื่องร้ายแรงเกิดขึ้นเลยใช้ไหม แสดงว่าคนส่วนหนึ่งไม่กลัวกฎหมาย ต้องทำอะไรให้คนเหล่านี้เลิก หยุด ยุติให้หมด ปรามทุกอย่าง ยาเสพติด แรงงานเถื่อนให้หมด เสร็จแล้วมาคุยกัน อย่าเพิ่งเรียกร้องว่าจะต้องอิสระ เสรี เป็นประชาธิปไตยอะไรต่างๆ มากนัก วันนี้เราก็เป็นประชาธิปไตยแบบไทยๆ ไปก่อนก็แล้วกัน

เรื่องความเดือดร้อนของประชาชน ทางกระทรวงมหาดไทยรับเป็นหลักอยู่แล้ว ในเรื่องของศูนย์ดำรงธรรมและกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย ที่ผ่านมามีดำเนินการด้วยความเรียบร้อย เพราะฉะนั้นเราเปิดช่องทางการติดต่อสื่อสารกับประชาชน ให้ประชาชนในพื้นที่รู้ว่าไม่ใช่ต้องเดินทางมาหารัฐบาลตลอดต่อไปสามารถไปที่จังหวัดได้ บางเรื่องง่ายนิดเดียวก็ไม่แก้กัน บางทีก็ไม่ได้ฟังเขา ต้องฟังคนทุกระดับ อย่าไปมองว่าเขาทำเพื่อต้องการประโยชน์อะไร ถ้ามองอย่างนั้นจะแก้ปัญหามาไม่ได้เลย เพราะถ้าเราจะไม่ทำเขาก็จะมาใหม่ ผมเคยถามเรื่องนี้ทำไมไม่จบ คนนี้มาหลายทีแล้ว ปีที่แล้วก็มา ปีก่อนก็มา มา 10 ปีแล้ว 10 ปีก็ยังไม่อยู่ ผมคิดในใจว่า คนพวคน่าจะไปก่อน เพราะไม่แก้ให้เขาแล้วอยู่มาได้อย่างไรตั้ง 10 ปี เหมือนผมเวลาอะไรไม่ดีไม่ถูกต้อง แก้ไม่ได้ ก็มาแก้ที่ตัวเราเองดีกว่า ง่ายกว่า ก็ต้องคิดแบบนี้

การเตรียมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

เรื่องพระราชบัญญัติงบประมาณ ก็คุยกับ สศช. สำนักงบประมาณ กระทรวง ทบวง กรม มาโดยตลอด วันนี้เราวางการใช้จ่ายงบประมาณเป็นลักษณะงบประมาณขาดดุล เราตั้งเงินไปไม่ได้ เพราะรายได้เรามีน้อย บางคนบอกว่าไม่ต้องไปสนใจต่างชาติเขามาก ก็อยู่ไปอย่างนี้ ทำกันอย่างนี้ ขายให้ได้กำไรก็พอแล้ว ไม่พอหรอกครับ วันนี้รายได้จากการส่งออกเท่าไร 60 - 70 เปอร์เซ็นต์ จากต่างประเทศไม่ใช่รอบบ้านอย่างเดียว จากทั่วโลก วันนี้เราจะต้องแข่งขันมากขึ้น เราเป็นทั้งหุ้นส่วนกับเขา และเราก็เป็นคู่แข่งกับเขาด้วย เพราะฉะนั้น เราต้องปรับปรุงด้านเศรษฐกิจ เตรียมการให้สอดคล้องกันในเรื่องเศรษฐกิจในวินวิน เราจะต้องเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ปี 2558 แต่ผมดูการเตรียมการเมื่อเดือนพฤษภาคม 2557 ยังไม่ชัดเจน ก็ต้องตั้งคณะกรรมการเพื่อผลักดันงบประมาณ เปิดด่านชายแดน พัฒนาเร่งรัดงบประมาณปี 2557

และ 2558 ทำให้ทัน ทำได้ 5 ช่องทาง คือ เหนือ ใต้ ออก ตก พัฒนาช่องทางคอขวด พัฒนาด้าน การจัดเก็บ ภาษีให้สมบูรณ์ ที่ผ่านมา การเตรียมเข้าสู่ AEC ของประเทศไทยมีแค่การสอนภาษาอังกฤษ ต้องสอนให้คนรู้ว่า จะเกิดอะไรขึ้น เศรษฐกิจจะเป็นอย่างไร ประชาคมเศรษฐกิจมีการเคลื่อนย้ายคนไปมา มีคนเคลื่อนย้ายอาชีพ หลากหลาย ประเทศไทยวันนี้ มี 7 อาชีพเท่านั้นที่เรารับรองที่จะไปกับเขาได้ แต่ทั้งหมดมีเป็นร้อยละอาชีพ อย่างน้อยหลัก ๆ ก็ 20 – 30 อาชีพ ต่างประเทศเขากำหนดไว้หมดแล้ว เมื่อถึงเวลานั้น เราจะห้ามคน เหล่านี้เข้ามาในประเทศไม่ได้ แล้วคนของเราอีก 7 กลุ่มที่กำหนดไว้จะไปสู้เขาได้หรือไม่ นอกจากไปไม่ได้แล้ว ในนี้ก็จะถูกแย่งงานโดยที่เรารับรองมาจากต่างประเทศ มาตรฐานเขาสูงกว่าเรา

ดังนั้น ต้องพัฒนาคณะเตรียมการสู่ AEC ก็ต้องไปสู่กระทรวงศึกษาหรือหน่วยผลิตว่าจะผลิตอย่างไร ผลิตคนมาอย่างไร เพื่ออนาคต หนึ่งเป็นคนดี มีศีลธรรม มีจริยธรรม คุณธรรม สองเตรียมการมีอาชีพให้เขา มหาวิทยาลัยเรามีจำนวนมาก ก็ยังโชคดีที่เราได้รับรางวัลเป็นอันดับหนึ่งเมื่อเช้า ก็ดีใจ ไม่ใช่เราไม่เก่ง ไม่ใช่ กระทรวงศึกษาไม่ดี ผมว่าเรามาจัดระเบียบกันอย่างไรให้ดีละ เพราะฉะนั้น ถ้าเราผลิตแยกให้ได้ชัดเจนอะไร คือวิชาชีพ อะไรคือต้องการนักวิชาการ ก็ผลิตออกมา ไม่ใช่จบปริญญามาแล้ว 53 เปอร์เซ็นต์ตกงาน ถ้าไม่มี เส้นมีสายยังตกงานใหญ่ ก็สู้เขาไม่ได้อีก เพราะฉะนั้น เมื่อสักครู่ ครูหยุดพูดว่าอย่างไร ไม่มีหัว มีหาง ตรงกลาง หายไป เองง่าย ๆ ตรงหัวก็คือระดับหัวกะทิ ก็ให้เขาต่อให้เขาเป็นนักวิชาการอะไรต่างๆ มา ส่วนตรงกลาง ปูพื้นฐานให้เขามีอาชีพ ข้างล่างก็เรียนรู้แค่ไม่ไปถูกเอาเปรียบ ให้ทันโลกทันเหตุการณ์เขา เพราะฉะนั้นไป จัดลำดับว่าเราจะทำอย่างไร ไม่ใช่แบ่งชนชั้น เราคัดกรองเขา คัดกรองเขาให้เหมาะสมว่าจะให้เขาไปอย่างไร ก็ต้องเอาเขามาอยู่ตรงกลาง แล้วเราก็ดูสิว่าเราจะ Pick Up เขาไปอยู่ตรงไหน นี่จะไปทำอาชีพอะไร ถ้าเราไม่ เริ่มต้นเป็นอย่างนี้ เขาก็ไม่รู้ว่าเขาจะไปตรงไหน

เพราะฉะนั้น ผมว่าต้องเปิดช่องทางให้เขารู้ว่า ถ้าเขาจะพัฒนาตัวเองอย่างนี้ ถ้าจะเลิกปลูกข้าว จะเลิกปลูกยางไปทำอย่างอื่นจะอย่างไร ใครจะช่วยเขา ผมว่าทุกหน่วยงานต้องเข้าไปช่วยเหลือ ไม่ใช่บอก ว่า ผมจะไปสั่งเขาเลิกปลูกยาง จ้างเขาเลิกปลูกยาง จ้างเขาเลิกปลูกข้าว ต้องสนับสนุนให้เขาลดพื้นที่การผลิต ลง เพราะว่าอุปสงค์ (Demand) น้อย อุปทาน (Supply) มากเกินไป แก้งกันไปเป็นเรื่อยๆ อย่าเอาทุกอย่างมา เหมารวมกันไปหมด

การดำเนินงานด้านงบประมาณ

เรื่องงบประมาณอนุมัติไปแล้ว ทูลเกล้าฯ ไปแล้ว ก็คงจะใช้ได้ทันเดือนตุลาคม ขณะเดียวกันในปี 2557 ที่ยังมีค้างอยู่จากความขัดแย้งก็จะเอามาเพิ่มตรงนี้ด้วย คือให้ใช้จ่ายให้ทัน เศรษฐกิจมีหลายอย่าง ด้วยกัน เรื่องมาตรการทางภาษี เรื่องการเอาเงินของรัฐลงไปหมุนเวียนเป็นค่าใช้จ่ายตามไตรมาส เรื่องค่าของ เงิน และอื่นๆ มากมาย เราก็ค่อยๆ แก่ไปที่ละอย่างสองอย่าง ไม่ได้แก้ได้เร็ว เพราะเงินเราไม่ได้มีมากมาย เราขาดทุนไป 500,000 กว่าล้านบาท แล้วที่เหลืออีก 200,000 กว่าล้านบาท ส่วนหนึ่งก็ทดแทนงบกลางไป จ่ายดอกเบี้ยยหนี้สาธารณะเข้าไปอีก เพราะฉะนั้นเราต้องดูทั้งระบบ การทำงานในขณะนี้นั้น ผมให้ ศสช. เป็นหลัก เพราะว่าเป็นคนหัวกะทิมาทั้งสิ้น คัดกรองมาตามลำดับ เพราะฉะนั้นวันนี้ ท่านมีความรู้ในหลาย สาขา ก็จัดทำแผนมา เพียงแต่ว่าต้องมีคนนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ ลงลึกไปในรายละเอียด งบประมาณตามแผนว่าจะทำอย่างไร ระยะสั้น ระยะยาว ระยะต่อไป ให้มีชัดเจน น้อมนำพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมา เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และยึดความต้องการของประชาชนเป็น หลัก ประชาชนเป็นศูนย์กลางทุกเรื่อง ไม่ใช่เฉพาะเรื่องการศึกษา ถ้าเรารวมกลุ่มงานของเราเหมือนที่ เรามีรองนายกรัฐมนตรีอยู่ขณะนี้ เรามีอยู่ 5 คน ผมก็จัดกลุ่มงานเหมือนคล้ายๆ เดิม คือ 1) งานด้านความมั่นคง 2) เรื่องเศรษฐกิจการเงินการคลัง 3) เรื่องสังคมจิตวิทยา 4) เรื่องกฎหมาย

กระบวนการยุติธรรม 5) การต่างประเทศ เรามีรองนายกรัฐมนตรี 5 คน คณะรักษาความรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ก็มี 5 กลุ่ม

เพราะฉะนั้น คสช. กับรัฐบาลขณะนี้ก็จะคุยกัน เพราะ คสช. ทำมาระยะต้น 4 เดือน แล้วเราก็ไม่อยากจะไปเริ่มต้นใหม่ เพราะฉะนั้นจากนี้ ฟุ้งนี้จะมีการประชุมร่วมกันว่าจะทำงานกันอย่างไร ประสานกันอย่างไร ไม่ต้องไปกังวลว่าใครจะมา ใครจะไป ใครจะเป็นรัฐบาล เลือกตั้ง ไม่เลือกตั้ง ถ้ากระบวนการเราแข็งแรง ข้าราชการแข็งแรง ประชาชนแข็งแรง ใครจะมาขึ้นเราได้ในทางที่ไม่ดี ไม่ได้

เดินทางการปฏิรูปแห่งชาติ

เรื่องปฏิรูปแห่งชาติ สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ เยนนี้คัดสรร ผมไม่รู้จักสักคน ทุกจังหวัดก็ส่งมาให้เลือก 385 คน เลือก 77 คน เราก็ดูความเหมาะสมและคุณสมบัติที่ไม่มากเกินไปน้อยเกินไป ในส่วนของ 550 คน มีคนคัดสรร 70 คน จาก 7,000 คน เป็นกรรมการ 70 คน เลือกมา 11 คณะ ไม่มีการลือสเปก พอเลือกมา 250 คน ทั้งจากจังหวัดและส่วนกลาง ก็จะส่งขึ้นทูลเกล้าฯ และลงมาจัดตั้งสถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ เลือกประธาน เลือกรองประธาน จากนั้นเขาก็มาแบ่งคณะเขาใหม่เป็น 11 กลุ่ม ให้ตรงกับ 11 กลุ่มตามรัฐธรรมนูญ บางคนสมัครการศึกษาอาจจะไม่ได้ก็ได้ อาจจะไปอยู่ในกลุ่มอื่นก็ได้ แต่เวลาทำงานก็เหมือนกับของคณะกรรมการ คือไปศึกษารายละเอียดของแต่ละเรื่อง แล้วนำมาเข้าสภา สภา เห็นชอบไม่เห็นชอบก็ลงมติ แล้วผมก็ดู ถ้าดี ถ้าถูกต้องใช้ได้ก็ไปเข้าสภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเป็นกฎหมาย หรือไปเข้ากรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ไปเขียนในรัฐธรรมนูญออกมาให้ชัดเจน สำหรับ Road Map ระยะที่ 3 ก็เป็นการจัดการเลือกตั้งประชาธิปไตย ท่านทำอย่างไรให้ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกันอีก

ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณที่รัฐบาลให้ความสำคัญ

เรื่องยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่าย ซึ่งได้นำมากำหนดเป็นนโยบายรัฐบาล มีทั้งหมด 9 เรื่อง ตัวอย่างเช่น เรื่องการสร้างงานในสังคม พัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ตั้งแต่เด็ก กลางถึงผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ก็ต้องเรียนรู้ เหมือนพวกผมอายุ 60 ปี ก็ต้องเรียนรู้ต่อ ต้องศึกษาอ่านหนังสือ ในโรงเรียน คงไม่ได้แล้ว อ่านหนังสือ จะต่างประเทศหรือในประเทศก็มีใช้ไหมจบปริญญาอายุ 70 - 90 ปี ยังมีเลย ก็ต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ความเข้มแข็งด้านภาคการเกษตร ความมั่นคงด้านพลัง ด้านอาหาร การปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพยั่งยืน วันนี้เรามีปรับคณะกรรมการ BOI ปรับคณะกรรมการต่าง ๆ เพื่อให้ทำงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาค เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโครงการสร้างการบริหารของ รัฐวิสาหกิจให้เกิดประโยชน์ให้การบริการอย่างแท้จริง เรามีอยู่ 56 รัฐวิสาหกิจ มีอยู่ประมาณสัก 10 รัฐวิสาหกิจซึ่งยังให้การบริการไม่ได้อย่างทั่วถึง เรากำลังปรับปรุงอยู่ บางอย่างถ้าเรามองว่ารัฐวิสาหกิจ ขาดทุน บางอย่างขาดทุนเพราะเป็นการให้บริการของรัฐ เรามุ่งกำไรมากๆ ก็คงไม่ได้ อันไหนที่กำไรมากก็ไปเฉลี่ยกัน ต้องหารื้อกันอย่างไรให้เกิดประโยชน์และกัน ฟังกันพูด ฟังกันไปฟังมาเดี๋ยวก็จบ ไม่ต้องทะเลาะกัน

เรื่องการปรับปรุงระบบคมนาคมเทคโนโลยีของชาติ การปรับกระทรวงไอซีที การปรับบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) และบริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) (CAT Telecom Public Company Limited) กำลังอยู่ในระหว่างการปฏิรูปโครงสร้าง ก็จะได้เป็นกระทรวงไอซีทีในยุคใหม่ที่ทันต่อการแข่งขันของโลก วันนี้เรารู้สึกว่าเราเยอะ ก็ทะเลาะกันอยู่นี้แหละ เรื่องไม่เป็นเรื่อง จะจอดำ จอมือ จอขาว อะไรผมไม่รู้ แล้วจะไปให้รัฐบาล คสช. ไปตัดสินใจไม่ใช่ เดี่ยวค่อยว่ากัน คอลละครณะระวังหน่อย เดี่ยวคอลละครก็มาเล่นงานอีก

เรื่องละคร ทำไมเราไม่สร้างละครให้ดูดีๆ นี่กำลังทำอยู่นะกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผมประกาศรับสมัครนางเอกไปเยอะแล้ว ยังไม่มาเลย แต่นางเอกเขาก็เอาคนที่น่ารักๆ หน่อย เหลือแม่พระเอก ญาติพระเอก มีสมัครไหมนะ ก็คุณพี่ๆ ป้าๆ เป็นนะ เป็น 2 ครอบครัวมาเจอกัน มาเที่ยวเมืองไทยแล้วเจอกัน และพบรักกัน อะไรทำนองนี้ จะเป็นหนังแบบนี้หนังรักประกอบกับท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้าง เชิงโบราณสถานบ้าง ไปเชิงอาหารการกิน นวดแผนโบราณ นี่กระทรวงวัฒนธรรมกำลังทำอยู่ กำลังประกวดบทแข่งขันอยู่ ถ้าเขียนไม่ได้ผมเขียนให้ บทนะซ้ำเหลือเกินนะ ผมรอดูนานแล้ว เพราะฉะนั้นจะมีหนังสั้น หนังสยาวะไรก็ว่าไป ผมว่าต่างชาติเขาทำแบบนั้น รัฐบาลเขาให้เงินไปสร้างหนังแบบนี้ เหมือนประเทศเกาหลี ประเทศญี่ปุ่น ไม่เห็นต้องตบตอตั้งกันแทบตายเลย ต้องไม่สร้างความขัดแย้ง ดูเพื่อความสนุกได้ แต่อย่าไปอินกับเขามาก แล้วคนจะกลายเป็นชินกับการทะเลาะเบาะแว้ง

เพราะฉะนั้นการสร้างสมดุลสำคัญ ก็คือสร้างสมดุลให้ได้ว่าเด็กแรกเกิดจะทำอย่างไร ศึกษาถึงมัธยมจะทำอย่างไร เยาวชนจะทำอย่างไร แรงงานจะทำอย่างไร ผู้สูงอายุเกิน 60 ปี จะทำอย่างไร ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะทำอย่างไร ทั้งการเรียนรู้ในระบบ เรียนนอกระบบ เรียนรู้ตามอัธยาศัย ถ้ามีในระบบก็คือของกระทรวงศึกษา มี กศน.อีก วันนี้ทหารก็ให้เรียน กศน.หมด จะได้ยกระดับการจบจากม.3, ม.5, ม.6 ก็แล้วแต่เราก็ช่วยสังคมอย่างนี้มา ฉะนั้นถ้าเราเร่ง กศน.ได้ คนก็จะเข้าสู่ระบบการศึกษาได้มากขึ้นในทุกสังคม ถ้าเขาไม่เรียนรู้ เขาคิดเองไม่ได้ เขาจะคิดแต่เพียงว่าเขานี้จะทำอะไร หาเงินได้เท่าไร เลี้ยงลูกอย่างไร มีเงินมากก็เที่ยวบ้าง กินเหล้าบ้าง หมดแค่นี้ ชีวิตเขาหมดแค่นี้เอง ทำให้เขามีมากกว่านี้ได้ไหม ปัญหาหนี้สินจะทำอย่างไร หนี้สินจะแก้ไขได้อย่างไร หนี้ในระบบ หนี้นอกระบบต่างๆ เหล่านี้

การอ่านหนังสือมีความสำคัญ

การอ่านหนังสือสำคัญที่สุด บางคนพอบอกให้อ่านหนังสือ ไม่ชอบอ่าน บางคนบอกให้เขียนหนังสือ ไม่ชอบเขียน เขียนเป็นอยู่แล้ว วันนี้เด็กไม่ค่อยเขียนหนังสือ เพราะทำข้อสอบเขียนนิดเดียว สมัยเราเขียนเป็นหน้า ๆ ทำให้เราเขียนได้ สรุปลงเป็น ย่อเป็น มีเรียงความต่าง ๆ เรื่องพวกนี้ต้องเอาเข้ามา ไม่อย่างนั้นเด็กรุ่นหลังจะเขียนหนังสือไม่เป็น จะร่างหนังสือไม่ได้ เข้ามาอยู่ในราชการนานกว่าจะร่างหนังสือเป็น กับ แก่ แต่ ต่อ และ ที่ ซึ่ง อัน ไม่รู้จัก เขียนไม่ต่อกัน เวลาเราพูด เวลาทำ Speech พูดไม่ได้ ไม่ต่อเนื่อง ฟังแล้วไม่พอเพราะการเขียนหนังสือเป็นศิลปะเหมือนกันนะ เพราะฉะนั้นถ้าท่านอ่านหนังสือมาก ๆ จะช่วยท่านได้มาก หนังสืออะไรก็ได้ อ่านตอนเช้าห้องน้ำ ตอนเช้า ตอนกลางคืน ว่างเมื่อไรอ่านหนังสือ หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่อ่านหน้าหลัง ๆ หน้าดารา หน้าข้างหน้าก็แรงไป หน้ากลาง ๆ จะมีเรื่องการพัฒนาประเทศทุกฉบับมีดีหมด ผมก็อ่านตรงกลาง ข้างหน้ามีแต่ฆ่ากัน ตีกัน จนผมไม่อยากจะอ่าน เป็นหน้าที่ของตำรวจเขาที่จะต้องดำเนินการอยู่แล้ว หน้าหลังก็ดาราที่วุ่นวาย วันนี้ผมยังไม่มีความสุขขนาดนั้น เอาตรงกลาง ปัญหาตลอดคือเบี้ย้อย่างไร ค่าน้ำมัน อยู่ตรงหน้ากลาง ๆ

ผมถามเด็กรุ่นหลัง ว่าอ่านหนังสือหรือเปล่า เขาบอกอ่าน แล้วอ่านมากหรือเปล่า เขาบอกไม่มาก อ่านได้ก็หน้า เขาบอก 4-5 หน้า หน้าที 6 เป็นอย่างไร เขาบอกปวดหัว อะไร อ่านหนังสือมากแล้วปวดหัว เขาบอกเพราะซับซ้อนเกินไป ดูหนังสือก็เฉพาะบางประเภท ถ้าหนังสือสับสนสับสนสมัยเราชอบดู เดี่ยวนี้ผมก็ยังดูอยู่ แต่ปรากฏเด็กสมัยนี้ไม่ดู ไปดูหนังรัก หนังสือสนุกสนาน ไม่ต้องคิด นี่คือนิยามที่เปลี่ยนไป ท่านต้องกลับไปดูตรงนี้ สอนให้คนรักการเรียนรู้ การอ่าน การดูสารคดี ไม่ใช่ดูหนังอย่างเดียว ถ้าเราดูต่างประเทศเราจะเห็นว่าเขาเป็นระเบียบเรียบร้อยอย่างไร ก็ชี้ให้เห็นว่า คุณลองเขาเป็นอย่างไร ทำไมเราไม่เอาออกมาฉาย ผมก็ให้ช่อง 5 เขาทำ ก็ไม่ค่อยได้ผลเท่าไร ท่านต้องชี้ให้เห็นว่า นี่คลองเรากับคลองต่างประเทศเทียบดู ท่านอยากให้คลองบ้านเราเป็นอย่างไร นี่เป็นการสอนที่รวดเร็ว อยากให้เป็นแบบนี้หรือ มีแต่ขยะ แต่บ้านเขาสะอาด ไปเกาหลี

แต่ละที เขาพาไปดูคลองเดียวนั้นละ ที่เคยโลโครกสกปรก แล้วเขาพัฒนาจนสะอาด ไปที่ที่ก็พาผมไปดูทุกครั้ง ผมบอกผมไปดูหลายครั้งแล้ว แต่บ้านเรายังทำไม่ได้เลย

การดูงานต้องได้ประโยชน์กลับมาให้ประเทศชาติ

เพราะฉะนั้น ต่อไปนี้ทุกกระทรวงไปดูงานต้องสรุปรายงานผมว่าไปดูแล้วได้อะไรกลับมา ประเทศไทยควรจะต้องทำอะไร ไม่ใช่กลับมาซื้อกระเป๋ามาฝาก ไม่เอา ผมไม่ได้ว่าใคร แต่ต้องได้อะไรกลับมาให้ประเทศ ถ้าเป็นข้าราชการ สมัยก่อนจำได้หลายประเทศมาดูประเทศไทย ดูโครงการตามแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วันนี้เราไปดูเขา ผมไม่เข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้น หรือ Back to the Future หรือเปล่าก็ไม่รู้ ต้องไปกับเขาแล้ว ต้องก้าวกระโดดแล้ว ถ้าเราไม่ก้าวกระโดดทุกเรื่องวันนี้ไปไม่ได้ วันหน้าอีก 3 ปี เศรษฐกิจสู้เขาไม่ได้ ค่าขายก็สู้เขาไม่ได้ ถ้าเราไม่พัฒนาเทคโนโลยี ไม่พัฒนาเครื่องจักร เครื่องมือ กระบวนการต่างๆ เอาแต่ปริมาณอย่างเดียวเหมือนเดิม ไม่ได้ ต้องเพิ่มเทคนิค เพิ่มมูลค่า เพิ่มราคาสินค้า ผลิตในประเทศทำอะไร ตั้งโรงงานในประเทศอย่างไร ให้คนอื่นมาผลิตในประเทศอย่างไร เราจะสร้างโรงงานของเราเองอย่างไร ไม่ใช่มุ่งหวังแต่การลงทุนจากต่างประเทศเพียงอย่างเดียว แล้วการลงทุนเขาก็เอาผลประโยชน์กลับไปทั้งหมด การค้ารถยนต์ ค่าอะไรต่างๆ เราได้แค่นิดหน่อย ได้ภาษีแค่นั้นเอง ต้องสร้างกระบวนการเหล่านี้ให้ได้ เป็นห่วงโซ่การผลิต เห็นพูดกันมากห่วงโซ่ๆ ไม่รู้โซ่พันคอตัวเองหรือเปล่า ห่วงโซ่เอาอะไรมาพันกันอย่างนี้ แล้วให้ไปอย่างนี้ทั้งยวง ไม่ใช่ห่วงโซ่แล้วก็ไม่รู้จะเอาหางโซ่ไปไหน

การบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนงาน

ด้านสาธารณสุข ก็ลองดูทั้งในกรุงเทพมหานคร ทั้งในชนบทจะทำงานอย่างไร อย่าทะเลาะเบาะแว้งกันไม่ได้ ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ได้ เดินไปให้ได้ คนไทยนี้เก่งทุกคน ผมพูดหลายครั้งแล้ว ถ้า 10 คนนี้ เก่ง 10 คน แต่พอคุยกันนานไปนานๆ สักชั่วโมงจะเหลือ 8 คน, 9 คน, 7 คน เพราะไอ้นี้จะเก่งมากขึ้นเรื่อยๆ ที่เก่งน้อยก็จะเริ่มไปแล้ว ก็ไม่เอาด้วย ไม่คุยด้วย มันจะน้อยไปเรื่อยๆ เหลือเก่งคนเดียวสุดท้าย แล้วไม่ได้อะไรขึ้นมา เพราะทำอะไรไม่ได้ ไม่สำเร็จสักอย่าง เพราะตกลงกันไม่ได้ สิ่งสำคัญคือเราต้องประสานกันให้ได้ว่า นำส่วนดีของอันนี้มา นำส่วนดีของอันนั้นมา แล้วมาสอดคล้องกัน ทำตรงนี้ อย่างน้อยก็เกิดขึ้นมาได้ก่อน แล้วเดินไปข้างหน้า และนี่คือผลสำเร็จของพวกเรา ถ้าตามคนคนเดียวไม่มีทางเกิด ถ้าต่างคนต่างมีตัวตนก็ทำอะไรไม่ได้ วันนี้ผมให้ท่านรัฐมนตรี ให้ข้าราชการทุกคนได้เป็นคนทำงาน ผมก็เพียงแค่ขับเคลื่อน ดูแลเขาให้ความเป็นธรรมกับเขา หน้าที่ผมมีหลักๆ แค่นั้น ดูแลผู้ได้บังคับบัญชา ตอบแทนเมื่อเขาทำความดี ลงโทษเมื่อเขาทำความผิด และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้เป็นไปตามนโยบายตามหลักก็มีแค่นั้น สรุปว่า เรียนจบมาแล้วหางานให้ทำได้ก็แล้วกัน จะทำอะไรก็ทำไม่รู้ พูดกันมานานแล้วไม่เห็นทำได้สักที พัฒนาคน แผน 11 ต้องสำเร็จจะครบ แล้วก็ใช้ก้าวกระโดดเลย ท่านเลขาธิการพัฒนาฯ ไปจัดการมา เองง่ายๆ สิ่งแล้ว ใช้อำนาจในทางสร้างสรรค์

ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เรื่องภาคใต้อย่างกังวล เราทำมาตลอด อย่าไปเป็นห่วงว่าทำผิดหรือทำถูก ถ้ามันผิดมันเสียไปนานแล้ววันนี้ก็ยังอยู่ คนเจ็บคนตายก็ทหาร ประชาชนอยู่ก็มีส่วนน้อย พื้นที่ 100 กว่าหมู่บ้าน จากทั้งหมด 2,000 กว่าหมู่บ้าน แต่จะต้องไม่มีการเจ็บและตาย เราเจ็บปวดทุกวัน ผมไม่เจ็บปวดหรอก ลูกน้องเขายังทำงานให้อยู่ส่งเขาไปเขาก็ไปทำ ไม่ใช่เราไม่เก่ง เราไม่ได้ไปรบกับใคร เราบังคับใช้กฎหมาย เราเป็นเป้าหมายในทางเปิด และเราไม่ต้องการให้ประเทศอื่นๆ มาเกี่ยวข้องกับเรามากนัก เพราะมีกลไกของมันอยู่ มีกฎหมาย UN กฎหมายอัยการศึกษามากไปหมด อย่าพูดกันเรื่อยเปื่อยไปเรื่อย ๆ จะทำให้เราเสียโอกาส ก็ต้องว่าไปนี้เป็นเรื่องของความเชื่อมั่น อัตลักษณ์ เราก็ดูแลอยู่แล้ว ทั้งทางด้านความมั่นคง ด้านการพัฒนา การพัฒนาจะไปได้ช้า พอจ้างทำ

โน่นทำนี่ก็ไม่มีคนกล้าทำ ทหารก็ต้องทำ ทำถนนหนทาง ทหารเขามีน้อยก็ทำได้ต้องใช้เวลา ใจเย็นๆ นิดหนึ่ง ผมไม่สบายใจเรื่องนี้ อย่างไรก็ตามก็เป็นวาระอยู่แล้ว

ปัญหาด้านแรงงานของประเทศไทย

เห็นสภาพพัฒนาฯ เขียนมาแต่การศึกษามาก เป็นห่วงนะ ท่านปลัดฯ ไม่ได้ว่าอะไรท่าน ผมโดน Comment อยู่เรื่อยๆ รายการคืนความสุขทำไมต้องพูดเรื่องกระทรวงศึกษาธิการมากจังเลย ก็เป็นห่วง ผล O-NET PAT อะไรต่างๆ เหล่านี้ไปว่ามาว่าเหมาะสมอย่างไรแค่นั้น ต้องทำ 2 อย่างคือ 1.ปูพื้นฐานคนให้ได้ 2. คัดกรองขึ้นมา แต่อย่าใช้คัดกรองนำคนออก คัดกรองให้คนเข้าระบบการศึกษา คำว่าคัดกรอง ส่วนใหญ่ไปคัดออก สอบไม่ผ่าน แล้วถามว่าไม่ผ่านแล้วจะให้เขาทำอะไร ถ้าไปเรียนอย่างไร ไปเลือกเรียนอย่างไรอื่นได้ไหม ไปดูเขาตรงนั้น การที่คนออกนอกกระบบศึกษา ไม่ดีเลย ความคิดพื้นฐานเขาไม่ได้

ผลิตคนให้ตรงความต้องการของตลาด อาชีวะทำอย่างไร มหาวิทยาลัยราชภัฏมีตรงนี้อยู่บ้างหรือไม่ ผมเชื่อว่า น่าจะเป็นแหล่งผลิตนิสิต นักศึกษาและต่อยอดให้ไปทำงานได้เลย เช่น เตรียมการรองรับ AEC ไปทำ อาชีพโน้นอาชีพนี้ เป็นโพร์แมนได้หรือไม่ เป็นฝ่ายบัญชีของบริษัทได้หรือไม่ กำลังคนตรงนี้ขาดแน่นอน เขาเปิดบริษัทกันมากมาย แล้วรับคนต่างชาติ คนไทยไม่มีไปทำงานบริษัทเหล่านี้ เพราะฉะนั้นลองดูซิว่า ให้เขาเรียนพูดภาษาอังกฤษ ภาษาเพื่อนบ้าน ภาษาจีน ภาษาเหล่านี้ ได้หรือไม่ อยากให้เน้นไปอย่างนั้น ถ้าเน้นคนจบปริญญาอย่างเดียว ก็ต้งงานเหมือนเดิม เขาก็ไม่รับไปทำงานอีก ผมไม่ได้ว่าท่านเลยนะ เพียงแต่ท่านต้องปรับวิธีการสอนหรือหลักสูตรอะไรใหม่ใหม่ จะต่อยอดกันอย่างไร ผมไม่รู้ จบปริญญาเสร็จแล้วต่อยอดอีกสักหน่อยหนึ่ง ตั้งขึ้นบัญชีไว้ว่า บริษัทไหนที่ต้องการอาชีพอะไร ซึ่งปัญหาสำคัญประการหนึ่งของการทำงานของบ้านเราวันนี้คือ ฐานข้อมูลไม่ตรงกัน ไม่ทันสมัย ไม่รวมศูนย์ ทุกคนมีกฎหมายหมด นี้อันนี้ไม่ได้ ติดเป็นเรื่องราวการแล้วจะนำข้อมูลตรงไหนมาทำงาน ต้องแลกเปลี่ยนข้อมูลกันให้ได้ระดับหนึ่ง เรื่องลับก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

การบริหารจัดการแรงงานรองรับประชาคมอาเซียน แรงงานที่มีคุณภาพ ไม่มีคุณภาพ ไปแยกให้ออก แรงงานประจำวัน เข้าไปเย็นกลับทำอย่างไรกับเขา ไม่ให้เข้ามาข้างใน ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมตามแนวชายแดนได้หรือไม่ ผมให้นโยบายกระทรวงการคลังไปแล้ว ตั้งในพื้นที่ชนบท พื้นที่ห่างไกลแต่ต้องดูสาธารณูปโภคพื้นฐานเขาด้วย ในที่ลักลอบเข้ามาก็ไปตั้งที่โน่น คนไทยก็ทำ คนต่างชาติก็ทำ เข้ามาเย็นกลับก็รักกันรักชาติด้วยกันไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่เข้ามาพื้นที่ตอนใน ถ้าเข้ามาตอนในก็มีระบบคัดกรอง มีวิชาความรู้ มีการพัฒนาฝีมือแรงงาน จึงจะให้เข้ามา วันนี้คนไทยไม่ชอบทำงานใช้แรงงาน ชอบทำงานง่ายๆ ที่ลงทุนเร็วๆ ได้ไวๆ เป็นนักร้อง ดารา นักแสดง ซึ่งในระยะยาวไม่มั่นคง ผากไว้ด้วยแล้วกัน แรงงานมีฝีมืออาจจะไหลออกจากประเทศไทยไปสู่ประเทศอาเซียน แล้วเราจะได้แรงงานระดับล่างเข้ามาเมืองไทย เพราะตอนนี้ใช้แรงงานต่างชาติเกือบหมด พี่เลี้ยงเด็ก ทำกับข้าว อะไรเหล่านี้คนไทยไม่ทำหมดแล้ว อาชีพที่สงวนไว้ให้คนไทยอะไรนะครับ ช่างตัดผม จะมีหมุนเวียนช่างตัดผมเราไปต่างประเทศบ้างหรือไม่ ฉะนั้นทุกอย่างต้องปรับให้ทันสมัย ทันกับสถานการณ์ในวันนี้

บ้านเราได้เปรียบเขาการบริการด้านสุขภาพ คือ นวดสุขภาพ นวดสปา สถานที่ท่องเที่ยวมากมาย คนมาประเทศไทยเขาชอบตรงไหนใครรู้บ้าง เอาเรื่องดีก่อนนะ เรื่องดี เขามาเพราะประเทศไทยมีอยู่ 4 ภาค ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก ทั้ง 4 ภาค มีลักษณะคนละอย่าง วัฒนธรรมคนละแบบ เขามาประเทศเดียวเขาได้ 4 อย่าง ไปเหนือแบบหนึ่ง ไปใต้อีกแบบหนึ่ง ไปตะวันตก ตะวันออก ไม่เหมือนกัน ถ้าเราไปต่างประเทศเหมือนกันหมด เพราะบรรยากาศอากาศหนาวเย็น ๆ สวยงาม ตึกรามบ้านช่องเหมือนกันหมดทุกอย่าง ทำยสุดไม่รู้จะทำอะไร ซ้อมกระเป๋าชองแหว่งเล่นดีกว่า ไม่รู้ทำอะไร มันเบื่อ ประเทศไทยนั้นไม่เบื่อหรอก แต่ทำอย่างไรเราจะให้เกิดความปลอดภัย ดูแลชีวิตและทรัพย์สินเขาให้ได้ และอย่าไปหลอกลวงเขา โกง

จะอย่างไรจึงจะควบคุมให้ได้ มีมาตรฐานอย่างไร เรื่องการรวมตัวของประชาคมอาเซียนเป็นเรื่องสำคัญ เดี่ยวบายนีเป็นการบ้านทุกกลุ่มไปคิดด้วยว่า ประชาคมอาเซียนจะทำอะไร AEC จะทำอะไรเตรียมคนอย่างไรให้ทัน เหลือเวลาอีกประมาณหนึ่งปี ประมาณปีหน้าสิ้นเดือนธันวาคม เขาจะเคลื่อนย้ายทรัพยากรมาแล้ว

เด็กเขียนหนังสือไม่สวย สรุปลความไม่เป็น

วันนี้อีกอันหนึ่งที่บอกคือ เด็กปัจจุบันนี้เขียนหนังสือคัดลายมือไม่เป็น สมัยก่อนเราคัดเอง เขียนโจทย์มาแล้วเราเขียนลายมือเรา วันนี้มีตัวประให้เขียนตามนั้น ถ้าเขียนไม่ตรงตามนั้นไม่ได้คะแนน ไม่รู้วิธีการถูกหรือผิด ลายมือเหมือนกันหมดหรือไม่ ผมก็ไม่รู้จุดประสงค์คืออะไร ทำให้เด็กเราเขียนยากกว่าจะเขียนได้ ให้เด็กได้คิดได้สร้างสรรค์บ้าง ได้เรียนรู้บ้าง ตำราหนังสือวันนี้ฟรี แต่ปรากฏว่า ให้น้องไม่ได้เพราะต้องเขียนตอบในนั้นแล้วส่งครู สุดท้ายก็จบ ไปดูมาว่าจะทำอะไร ไปดูระบบการพิมพ์การอะไรต่างๆ มาให้ทันสมัย ถ้าเป็นหนังสือหลักจะได้ติดตัวเอาไว้ แล้วส่งน้องได้พ่อแม่ไม่ต้องเป็นภาระ นี่คือหลักการทั้งหมดต้องรู้อย่างนี้ อยากจะสอนอะไรเพิ่มเติมก็ทำเป็นซีพี เป็นตำราเสริมให้ครูสภาพพิมพ์ออกมา ถ้าทำอย่างนั้นได้คนก็จะมีพื้นฐานขั้นต้นก่อนทุกคน ถ้าเริ่มพื้นฐานให้เขาไม่ได้ ไปอย่างอื่นก็ไปไม่ได้ วันนี้เด็กเขียนหนังสือไม่ได้เพราะอะไร เพราะว่าใช้คอมพิวเตอร์หมด เร็วกว่าเขียนหนังสืออีก เพราะกดปุ่มเอา เขียนตัวหนังสือเป็นแต่เขียนไม่สวย และเขียนช้า คิดในใจควรจะมีอีกไหม เรียงความ สรุปลความ ย่อความ ควรจะมีไหม ถ้าท่านบอกว่าเวลาเรียนมันเกินอยู่แล้ว ท่านก็จัดให้เป็นวิชาช่วยได้ไหม

ผลกระทบจากสังคมผู้สูงอายุ

สังคมสูงอายุปีนี้สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ เพราะว่าโลกแข็งแรง การดูแลร่างกายดีขึ้น สาธารณสุขดีขึ้น คนจะมีอายุยืนมากขึ้น แต่อยู่อย่างโดดเดี่ยว ถ้าอายุยืนมากขึ้นแล้วมีความสุขก็ดี แต่เขาบอกว่าวันนี้คนไทยอายุยืนมากขึ้นก็จริง แต่ส่วนใหญ่เป็นคนจนรายได้น้อย เพราะฉะนั้นเขาจะอยู่แบบยากจน โดดเดี่ยว ลูกหลานก็ไม่ได้เลี้ยง เห็นไหมในทีวี ต้องไปเดินขายของ เราต้องไปช่วยเขา ไม่น่าจะมีคนเหล่านี้อยู่อีกแล้วในบ้านเรา ผาสุกด้วยนะครับ

ความต้องการของแรงงานในวันนี้ ถ้าเราสามารถเพิ่มผลิตภาพแรงงานได้อย่างน้อยร้อยละ 15 ภายในปี 2565 เราจะต้องการแรงงานภาพรวมลดลงเหลือ 42 ล้านคน ใกล้เคียงกับกำลังแรงงานที่มีอยู่ในขณะนั้น แต่ทุกวันนี้คนถึงเวลาร่างงานเข้ามาทำงานโรงงาน ถึงเวลาไรนาก็กลับไปทำนา เพราะฉะนั้นทำอย่างไรให้เขามีรายได้ ถ้าไปมองชาวนาที่อยู่ต่างจังหวัดเขาออข้าวออผลนตก บางคนปลูกข้าว 4 ครั้ง นี่กว่ารวย แต่ปลูก 4 ครั้งตาย 3 ครั้งได้ข้าวครั้งเดียว แล้วอยู่ไหนไหมอย่างนั้น หรือไปปลูกในพื้นที่ไม่มีน้ำ อยู่บนกระบบสาธารณูปโภคให้ปลูกข้าวก็ตายอยู่แบบนี้ เสียประกันภัยข้าว อะไรต่างๆ ขาดเสียยวยามากมายไปหมด ทำอย่างไรเราจะเปลี่ยนอาชีพเป็นอย่างอื่น ไปปลูกอย่างอื่นได้ไหม ก็ต้องชักจูงเขามา แต่ต้องดูแลเขาไม่ให้เขาไม่มีเงินใช้ ถ้าเขาบอกว่าพืชจะออผลน กว่าข้าวจะเก็บเกี่ยวได้ระหว่างนั้น 4-5-6 เดือน เขาจะทำอะไรกิน เอาเงินจากที่ไหน ลูกหลานก็ไม่มี นั่นแหละไปต่อตรงนั้น ดูให้ต่อกัน แต่ถ้าสมมติเขาทำไรทำนาแล้วมีโรงงานกระจัดกระจายไปทั่ว ลูกหลานในครอบครัว 5 คน ไปทำงานนี้ 2 คน วันละ 300 บาท 2 คน 600 ที่เหลือก็รอข้าวออผลน พ่อแม่ก็ดูแลได้ ลูกไปทำงานโรงงานเอาเงินมาเลี้ยงพ่อแม่ แล้วพ่อข้าวออกก็เสริมกันต่อ ทุกกระทรวงต้องทำแบบนี้เสริมกันไปครับ คนแก่โดดเดี่ยว เราจะเป็นหรือเปล่า คนไทยจะแก่ก่อนรวย ต้องช่วยกันคิดว่าจะทำอย่างไรไม่ทอดทิ้งกันนะครับ

ค่านิยมคนไทย 12 ประการ

เรื่องค่านิยม ผมขออนุญาตไปละลาบละลั้งไปแก้ไปเพิ่มเติมจากอดีต สมัยอดีตนายกรัฐมนตรีท่านจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม 10 ประการ วันนี้ผมเป็น 12 ประการไป เพราะผมปรับให้ทันยุคทันสมัยหน่อยแค่นั้นเอง อันเก่าไม่ยกเลิกอะไรทั้งสิ้น วันนี้มีเอาไปติดประกาศด้วยนะ เอาใจติดค่านิยม 12 ประการให้ เอรูบผมไปติด ผมบอกไม่ติดรูปผมได้ไหม ก็เอาจนได้ ค่านิยม 12 ประการมีรูปผมยืนเท่อยู่ แล้วถ้าทำไม่ได้ผมก็โดนอีกน่าจะเอรูบเด็กๆ ติดให้ดูดี

ปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำและความเป็นเมือง

ความเหลื่อมล้ำ ล้าทุกอย่าง เหลื่อมทุกอย่าง ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม กำลังทำอยู่ทั้งหมด ความเป็นเมือง สังคมสิ่งแวดล้อม เรื่องผังเมืองเดี่ยวท่านรัฐมนตรีกำลังทำอยู่ครับ ผังเมืองจะต่ออายุ หมดอายุ ทำใหม่อะไรอย่างไร ประเทศไทยต้องมีระเบียบ มีระบบแล้ว จะทำอย่างไรให้ขยายเมืองได้ในอนาคต ตีกรอบกันอย่างไร ถนน ผมเคยพูดหลายที่แล้ว ตำราฝรั่งเขาบอก ถ้าถามถึงบ้านเพื่อนจะไปงานอยู่ที่ไหน Go Straight Ahead. Turn to the Right, to the Left. ใช้ไหม พอมารเมืองไทยอ่านแผนที่ งบกลับบ้านไปทุกที ฝรั่งเห็นไหมยืนข้างถนนหัวชนกัน อะไรไปอย่างไร เพราะในแผนที่นั้นเลี้ยวหมด ไม่มีตรง ๆ มีไม่ได้ เพราะผังเมืองเราไม่ได้จัดมาอย่างนั้น เพราะฉะนั้นเมืองเก่าก็คือเมืองเก่า ก็สร้างมาอย่างนี้เป็นธรรมชาติ เหมือนเมืองหลวงของเกาหลีเขาเป็นอย่างนั้นใช้ไหมครับ แต่พอข้ามแม่น้ำมา เขตติ่งใหม่ทั้งหมด ทำไมเราไม่ทำแบบนั้น สายเกินไปหรือเปล่าไม่รู้ ถ้าติ่งได้ก็จะเป็นสัดส่วนของพื้นที่เหมาะสม ตรงไหนเป็นเมือง ตรงไหนเป็นพักผ่อน ตรงไหนท่องเที่ยว อะไรทำนองนี้ ค่าขาย ต้องจัดระเบียบ ทุกจังหวัดต้องทำแบบนี้ ต้องมีพื้นที่ขยายเขตเมืองต่อไป เพราะวันหน้าต้องใหญ่โตกว่านี้ ถ้าเราไม่ตีกรอบนี้ การใช้ที่ดินก็ไม่เท่าเทียมกัน ถ้าทุกคนรู้อนาคต เราเป็นรัฐบาลเราไม่กีดกันเรื่องพวกนี้เลย เพราะเราไม่มีผลประโยชน์ตรงนั้น นั่นคือสิ่งที่ผมต้องการ วันนี้ขอให้เชื่อมั่นว่าเราจะทำ แต่ยาก ผมรู้ว่ายาก ต้องมีการคัดค้านตรงโน้นตรงนี้มากมายไปหมด หลายคนมีที่มาก ก็ต้องทำต้องเสียสละกัน หรือใครไม่ยอมให้ที่บ้านเมืองอนาคตเป็นอย่างนั้น ลูกหลานเราสบายมีความสุข ปลอดภัยดูแลชีวิตทรัพย์สินได้ ติดไฟติดอะไรต่าง ๆ ให้สว่างไสว ตอนนี้รัฐบาลสั่งรัฐมนตรีมหาดไทย รัฐมนตรีกลาโหม และ กทม. จะติดไฟทั้งหมดทั่วกรุงเทพฯ ในจุดที่เสี่ยงภัย ติดไฟให้สว่างขึ้นเท่านั้นเอง ใช้งบประมาณส่วนหนึ่งก็เร่งทำให้ ไม่อย่างนั้นเดี๋ยวก็มีมัมมีด มีตรอก ซอก ซอย กำลังทำอยู่ พอทำเสร็จเดี๋ยวก็มีคนมายิงหลอดไฟแตกอีก ไม่รู้จะทำอย่างไร อีกหน่วยแบ่งบริษัทได้ไหมครับรับผิดชอบช่วยกัน เฉลี่ยดูแลหน่อย ให้ภาคเอกชนมาร่วมในการประชุม กรอ. ภาคเอกชนขอรัฐอย่างโน้นอย่างนี้ ผมบอกว่าเอกชนต้องช่วยรัฐบ้าง บริษัททำหลอดไฟฟ้าบริจาคไฟมาติดได้ไหม รับผิดชอบเป็นพื้นที่ได้ไหม ช่วยกันเติมให้หน่อย หลอดไปขาดเมื่อไรมาเปลี่ยน ขอความร่วมมือระหว่างกันอย่างนี้ได้ไหม ต้องช่วยกันนะ คนไทยต้องช่วยกัน

การวัดความสุขของคนไทย

ท้ายที่สุดคือเรื่องที่เรามุ่งหวังการพัฒนาประเทศไปสู่ความสุข ความสุขวัดจากอะไร วัดจากรอยยิ้ม วัดจากอยู่ดีกินดี เงินในพื้นที่มีค่าใช้จ่ายมากขึ้น วันนี้คนไม่มีเงินใช้จ่าย ใช้จ่ายได้น้อย เดี่ยวรอเงินของรัฐลงไปก่อนให้เกิดการหมุนเวียน เพราะฉะนั้นต้องอดทนนะ อย่าโทษแต่ผมโทษแต่รัฐบาล ผมรับผิดชอบอยู่แล้ว เพราะจะเข้ามาแก้ วันนี้เพิ่งเกิดขึ้น เราต้องแก้ ปัญหาบางอย่างสะสมมาตั้งนานแล้ว แก้ววันเดียวไม่ได้ ระบบเป็นอย่างนั้น ไม่ใช่เงินเข้ามากระเป๋ายา กระเป๋าซ้าย นายกฯ แจกให้ใคร ผมไม่ทำอย่างนั้น ไม่เคยให้ ต้องให้เป็นระบบเป็น Package ไปครับ

เพราะฉะนั้นดัชนีเรื่องเหล่านี้ไปปรับให้ทันสมัยขึ้น ดัชนี ตัวชี้วัด ทั้งคน ทั้งผลสัมฤทธิ์งานต่าง ๆ ต้องมีตัวเกณฑ์ชี้วัด KPI ส่วนใหญ่ทำเฉพาะสำหรับคนเพื่อจะแต่งตั้งเพื่ออะไรต่างๆ ผมถามว่าต่อไปต้องมีตัวชี้วัดของหน่วยงานด้วย งานมีผลสัมฤทธิ์ใหม่ มีแค่ 5 ข้อพอ สัมฤทธิ์ ทำให้เกิดผลประโยชน์อะไรบ้าง ประชาชนพึงพอใจไหม โปร่งใส อะไรทำนองนี้ นั่นคือหน่วยงานที่ต้องวัดอย่างนั้น ถ้าไม่มี ยุบลงไป ได้ไหมไม่รู้ ถ้าหน่วยงานทำไม่ดีก็ยุบ ปิดไปเลย เห็นด้วยไหม เห็นด้วยอยู่แล้ว ถ้าพูดแรงๆ อย่างนี้ชอบ แล้วก็โดนถล่มทุกที บางอย่างผมพูดเล่นพูดจริง ต้องจับๆ ไว้ด้วยนะสื่อ พูดเล่นก็เอาไปพูดจริง พูดจริงก็เอาไปพูดเล่น ไม่เข้าใจ กลับกันนะ สงสัย

ประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตัวเอง อ่านหนังสือ ดูทีวีสารคดีต่างประเทศในประเทศ แล้วก็ปัญหาการบริหารจัดการ บ้านเรายังขาดการบริหารจัดการที่ดี ทำอย่างไรจะสอดคล้องต่อเนื่องเชื่อมโยง เป็นเอกภาพ บูรณาการ บูรณาการคือการบูรณะแล้วทำใหม่ ไม่ใช่บูรณาการคือเอาหัวมาชนกันประสานงาน นั่นเรียกประสานงาน การบูรณาการคือทำใหม่ เรื่องงานเดียวกัน เรื่องน้ำบริหารจัดการน้ำ เอามาทุกกระทรวงมานั่งเอางบประมาณมาดู แล้วนั่งคุยกันว่าจะทำอะไร 1-2-3 นั่นต้องเป็นแบบนั้น การบริหารจัดการน้ำไม่ใช่มีคณะกรรมการขึ้นมาทำแล้วก็ไปชี้ทำโน่นนี่ ไม่ใช่ ทุกกระทรวงต้องทำแบบนี้ ถ้าใช้งบประมาณประจำปีไม่ได้จะขอกู้ ก็ต้องไปดูว่าฐานะพอเพียงไหม ใครจะลงทุนร่วม เป็นอย่างนี้คืออย่างนี้ ไม่ได้คิดแบบผลประโยชน์อะไรทั้งสิ้นเลย ประเทศไทยยังขาดการคิดถึง How ไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะฉะนั้นอะไรที่เป็นความดี อะไรที่เป็นสิ่งที่เป็คุณธรรม จริยธรรม ต้องช่วยกัน เผื่อแผ่แบ่งปัน มีความปรารถนาดีให้ผู้อื่น ลดตัวตนลงไปบ้างนะครับ

เพราะฉะนั้นสรุปว่าผมขอย้ำว่าการพัฒนาคนมีความสำคัญ พุดมาแล้วทั้งหมด รัฐบาลให้ความสำคัญร่วมกันแสดงความคิดเห็นในช่วงบ่ายนี้ ขอโทษที่ใช้เวลามากเกินไปนิดหนึ่ง เป็นความตั้งใจอยากจะพูดอยาก จะคุยให้พวกเราได้รู้จักตัวตนซึ่งกันและกันว่า ผมคือตัวแทนหน้าตาของรัฐบาลเหมือนกัน ท่านรัฐมนตรีทุกคน ท่านรองนายกรัฐมนตรีทุกคนคือหน้าตาของรัฐบาล เพราะฉะนั้นถ้าเราให้เกิดมิติซึ่งกันและกัน เราพูดคุยหาช่องทางที่ถูกต้องเข้าหากัน ผมว่าประเทศเดินไปได้ อย่างจะต้องมาทะเลาะเบาะแว้งกันอีกเลย ผมไม่ได้มาทะเลาะกับใครทั้งสิ้น ขอให้เริ่มดำเนินการให้ได้โดยเร็ว ขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ให้ลุล่วง แล้วก็นำประเทศชาติไปสู่อนาคต แผนฯ 12 – 13 ต้องเดินอย่างนี้ วันหน้าเราต้องรู้อนาคตว่าประเทศไทยจะเป็นอะไร เป็นอย่างไร คนไทยจะเป็นอย่างไร ต้องมองแผนถึงอีก 2 แผนคือ 10 ปีข้างหน้าด้วย เพราะฉะนั้นอยู่ที่พวกเราทุกคนแล้ว ลูกหลานจะอยู่เย็นเป็นสุขก็เพราะพวกเราจะคิดไว้ให้เขา แล้ววันหน้าเขาก็ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ ผมไม่ถือว่าทุกอย่างเป็นข้อยุติอยู่แล้ว บัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอเปิดการประชุมประจำปี 2557 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง การพัฒนาคนเพื่ออนาคต ประเทศไทย ขออำนาจพรให้การประชุมประสบความสำเร็จ ตั้งใจทุกประการ ถ้าผมพูดอะไรหนักนิดเบาหน่อยก็ขอโทษด้วยนะครับ อย่าให้เป็นประเด็นอีกเลย ผมตั้งใจดีในการทำหน้าที่ทุกประการทุกอย่าง และด้วยความรักชาติ รักแผ่นดินเหมือนพวกเราทุกคน เหมือนคนไทยทุกคนครับ

ขอขอบคุณ สวัสดิ์ศรีครับ

ส่วนที่ 3

สรุปการนำเสนอ
และอภิปรายภาพรวม

**การพัฒนาคน
เพื่ออนาคตประเทศไทย**

สรุปการนำเสนอและอภิปรายภาพรวม

“การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย”

ประธาน : นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา	ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้นำเสนอ : นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และเลขาธิการ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้อภิปราย : ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช	นายกสภามหาวิทยาลัยมหิดล
นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์	ประธานกรรมการบริหารธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)
นายศุภชัย เจียรวนนท์	กรรมการผู้จัดการใหญ่ และประธานคณะผู้บริหาร บริษัท ทรูคอร์ปอเรชั่น (มหาชน)

1

การเกริ่นนำการอภิปราย

นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา

ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เกริ่นนำถึงสาเหตุที่กำหนดให้การ “พัฒนาคน” เป็นประเด็นหลักของการประชุมประจำปี 2557 ของ สศช. ดังนี้

1.1 การขับเคลื่อนทุกอย่างทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง และอื่นๆ คนเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อน

1.2 ถ้าจะให้ประเทศก้าวหน้าอย่างยั่งยืนและมั่นคงในระยะยาว แข่งขันในกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้ “ต้องพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดีและเก่ง รวมทั้งให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์” ที่มีจำนวนมากขึ้นกว่านี้

1.3 การพัฒนาคนต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการพัฒนาศักยภาพและทักษะให้สอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์

1.4 เด็กไทยและคนไทยเป็นสมบัติอันมีค่าที่สุดของประเทศไทย เราจึงต้องมีคนดีและเก่งมากๆ ต้องพัฒนาคุณภาพคน เพราะทุกอย่างขับเคลื่อนด้วยคนเป็นสำคัญ จึงอยากเสนอรัฐบาลให้ประกาศการพัฒนาคนไทยเป็นวาระแห่งชาติ

1.5 การพัฒนาคนและการศึกษาต้องให้ประชาสังคมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมให้มากขึ้น และกระทรวงศึกษาธิการควรพิจารณาเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้กำกับและอำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษา

1.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันให้มีผลอย่างเป็นรูปธรรม เช่น พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อประโยชน์และความเจริญของบุคคลและสังคมเป็นสำคัญ โดยมีหลายมาตราที่ต้องให้ความสำคัญ อาทิ

1.6.1 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติอย่างมีศักยภาพ

1.6.2 มาตรา 24 (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และ (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

1.6.3 มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับการศึกษา

1.7 ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่เรียกว่า Alternative Education ซึ่งการศึกษาของโลกยุคใหม่ได้เปลี่ยนไปในแนวนี้นับมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงควรนำมาตรา 49 วรรค 3 ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ที่ระบุว่า การจัดการศึกษา การอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ กลับมาบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับถาวรที่จะยกกร่างขึ้นต่อไป

1.8 ปัจจุบัน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาการศึกษา ได้ถูกละเลยในการบังคับใช้กฎหมายมาเป็นเวลานานแล้ว ทั้งยังอยู่ในสภาพติดกับ ด้านกฎระเบียบและกฎหมายต่างๆ ที่เก่าแก่ล้าสมัยซึ่งได้จัดทำไว้นานแล้ว ก็ยังใช้บังคับอยู่ซึ่งไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก จึงต้องให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ให้สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนา มากกว่าเป็นอุปสรรคในการทำงาน

2

สรุปผลการนำเสนอ

นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมและเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำเสนอสาระแนวทางการพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย โดยมีสาระสรุปดังนี้

2.1 แนวคิดการพัฒนาที่ยึด "คนเป็นศูนย์กลาง" ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา สศช. ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนมาโดยตลอด โดยได้ปรับแนวคิดจากการพัฒนาในอดีตที่มองว่า คนเป็นปัจจัยการผลิตอย่างหนึ่งของกระบวนการพัฒนาเพื่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจและสังคมที่กำหนดไว้ เปลี่ยนมาเป็นแนวคิดว่า "คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา" เพื่อเป้าหมายความอยู่ดีมีสุขของคนเป็นสำคัญ

ซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้เป็นหลักในการทำแผนฯ จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ขณะนี้ อยู่ในช่วงกลางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่จะสิ้นสุดลงในอีก 2 ปีหรือปี 2559 ขณะนี้อยู่ในช่วงของการวางโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ อย่างไรก็ตาม การวัดผลสำเร็จของการพัฒนาไม่สามารถได้จากตัวเลข GDP เพียงอย่างเดียว เพราะมีปัจจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

2.2 ภาพรวมความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ผลการประเมินจากดัชนีวัดความสุขของคนไทยที่ สศช. ได้จัดทำขึ้นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 และใช้ประเมินผลการพัฒนาประเทศเป็นประจำทุกปีจนถึงปัจจุบัน พบว่า สังคมไทยในภาพรวมมีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันมากขึ้น จากร้อยละ 66.76 อยู่ในระดับต้องปรับปรุงในปี 2550 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 72.15 อยู่ในระดับปานกลางในปี 2556 ซึ่งเป็นปีที่ 2 ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 โดยเป็นผลมาจากความเข้มแข็งของชุมชนที่เพิ่มขึ้นจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหา ตลอดจนครอบครัวมีความอบอุ่นเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจที่มีความเข้มแข็งและเป็นธรรม จากการมีงานทำอย่างทั่วถึง ผลผลิตภาพโดยรวมเพิ่มขึ้น แต่ปัจจัยบั่นทอนที่ส่งผลให้ความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทยลดลง คือ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่เสื่อมโทรมลง พื้นที่ป่าลดลงและปริมาณขยะที่ได้รับการบำบัดอย่างถูกต้องต่ำกว่าเป้าหมาย และปัญหาความสมานฉันท์ของคนในชาติ

2.3 บริบทการเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่มีผลต่อคนและสังคมไทย ประกอบด้วย

2.3.1 การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยในอีก 26 ปีข้างหน้าผู้สูงอายุไทยจะมี 20.5 ล้านคน (ร้อยละ 32 ของประชากร) แรงงานลดลงเหลือ 35.18 ล้านคน ซึ่งส่งผลให้ศักยภาพการผลิตลดลงภาระทางการคลังเพิ่มสูงขึ้นเป็นข้อจำกัดการขยายตัวของสัดส่วนกำลังแรงงาน

2.3.2 วิถีชีวิตในสังคมเมืองและเลียนแบบตะวันตก เมืองกับชนบทแยกกันไม่ออก มีการย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในเมืองเป็นจำนวนมาก ขณะที่ตัวเมืองก็ขยายเข้าไปสู่พื้นที่ชนบท

2.3.3 เทคโนโลยีและนวัตกรรม คนในปัจจุบันมีการพัฒนาเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนและยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น ช่วยลดต้นทุนด้านการสื่อสาร แต่ก็ส่งผลกระทบต่อสังคม โดยเฉพาะด้านเนื้อหาในอินเทอร์เน็ต จึงจำเป็นต้องกำหนดแนวทางการคัดเลือกเนื้อหาให้เหมาะสม ทั้งนี้การพัฒนาในเรื่องของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจจากวัฒนธรรม สามารถเชื่อมโยงไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาลได้ การส่งเสริมในเศรษฐกิจสาขานี้จะรองรับการทำงานของนักศึกษาที่จบมาในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ อาทิ การแปลภาษา การเป็นนักพากย์ การเป็นล่าม การพัฒนาคอนเทนต์สารคดี

2.3.4 ภาวะโลกร้อน สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ไทยต้องสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศสู่การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (New Climate Economy)

2.3.5 บทบาทความสำคัญของเอเชียที่มีต่อเศรษฐกิจโลก การรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนก้าวหน้าอย่างรวดเร็วหากมีการปรับโครงสร้างทางการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างเหมาะสม โดยประเทศไทยจะมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

แต่หากส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการเร่งกระตุ้นการบริโภคเป็นหลัก จะส่งผลให้ศักยภาพการพึ่งตนเองของสังคมลดลงและเกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้น

2.4 แนวทางการพัฒนาคนเพื่อสร้างอนาคตประเทศ สศช.ได้แบ่งการพัฒนาคนออกเป็น 5 ช่วงอายุ โดยแต่ละช่วงวัยมีจุดเน้นแตกต่างกัน

2.4.1 วัยแรกเกิด/ปฐมวัย เน้นเสริมสร้างภาวะโภชนาการที่ดีเพื่อพัฒนาการที่สมวัยของเด็กเล็ก รวมถึงพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

2.4.2 วัยเรียน ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการศึกษาทางเลือก และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเฉพาะกับกลุ่มเด็กที่ต้องออกจากโรงเรียนกลางคันเพื่อตามพ่อแม่ไปทำงานรับจ้างตามที่ต่างๆ

2.4.3 วัยรุ่น/นักศึกษา เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านไปสู่โลกของการทำงาน จึงต้องเน้นเสริมสร้างทักษะระดับสูงเพื่อก้าวเข้าสู่อาชีพ สร้างโอกาสการศึกษาระดับสูงและประสบการณ์การทำงานจริง

2.4.4 วัยแรงงาน มุ่งพัฒนาทักษะเพื่อเพิ่มผลิตภาพ โดยสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและโรงงานในรูปแบบสหกิจศึกษาให้มีเพิ่มมากขึ้น เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนนักศึกษาไปศึกษาเรียนรู้จากสถานการณ์จริงในสถานประกอบการ ขณะที่กำลังแรงงานสามารถสลับมาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในสถาบันการศึกษาได้

2.4.5 ผู้สูงอายุ สังคมต้องไม่ปิดกั้นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของผู้สูงอายุ โดยต้องพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันสร้างความมั่นคงทางการเงินและสุขภาพ รัฐมุ่งพัฒนาการบริหารจัดการเงินออม และขยายระบบบำนาญให้ครอบคลุมทุกกลุ่มอาชีพ ให้มีระบบดูแลผู้สูงอายุระยะยาวโดยส่งเสริมชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม

2.5 แนวทางการพัฒนาร่วมของคนในทุกช่วงวัย ควรมีการพัฒนาคนและระบบสวัสดิการจากภาครัฐรองรับให้เหมาะสม รวมทั้งให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับสิทธิในการพัฒนาคนอย่างเท่าเทียมกับคนทุกกลุ่มเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและช่องว่างในสังคม

2.6 สรุป การกำหนดแนวทางการพัฒนาคนในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะที่สามารถรองรับบริบทการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพด้านการศึกษา จะเป็นหัวใจสำคัญที่ สศช. จะให้ความสำคัญมากขึ้น ซึ่งจะต่อยอดประเด็นเหล่านี้ ไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่จะเน้นการวางโครงสร้างที่สามารถตอบสนองการพัฒนาการศึกษาได้ทุกมิติต่อไป

3

สรุปผลการอภิปราย

ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช

นายกสภามหาวิทยาลัยมหิดล

ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของคนไทยเพื่อให้คนไทยมีศักยภาพและชีวิตที่มั่นคงและครอบคลุมมีความสุข รวมทั้งต้องหลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลาง สรุปได้ ดังนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพของคนไทย เน้นการเพิ่มปัจจัยบวกเพื่อพัฒนาศักยภาพคน อาทิ การศึกษาสร้างผู้นำ สื่อสร้างสรรค์ การเมืองเชิงประจักษ์ (Evidence-Based) กระจายอำนาจ เรียนรู้

จากการปฏิบัติ และผลิตโดยแรงงานมีฝีมือ เป็นต้น และลดปัจจัยลบที่เป็นตัวบั่นทอนศักยภาพคนไทย อาทิ การศึกษาที่สร้างผู้ตาม สื่อมอมเมา การเมืองมอมเมา กระจุกอำนาจ เรียนรู้จากการอบรม และผลิตโดยแรงงานไร้ฝีมือ เป็นต้น ซึ่งมีข้อเสนอรวม 5 ประเด็น ประกอบด้วย

3.1.1 ลดความเหลื่อมล้ำเพื่อลดความเครียดในกรรมมารดาและวัยเด็กเล็ก เพื่อให้การทำงานของสมองด้านการจัดการมีความเข้มแข็ง (Strong Executive Function) นอกจากช่วงอายุหลังคลอดใน 5 ช่วงวัยแล้ว ยังมีช่วงก่อนคลอดที่ทารกยังอยู่ในครรภ์มารดา ซึ่งเป็นเรื่องของความเครียดในเด็กที่กำลังเติบโตซึ่งเกิดจากความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัจจุบันมีแม่วัยรุ่นที่มีบุตรประมาณร้อยละ 20 และกำลังมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยที่จังหวัดพิจิตรเป็นลำดับที่ 1 ของประเทศหรือร้อยละ 30 ซึ่งเป็นวัยที่ไม่พร้อมในการมีบุตร ทำให้ระหว่างตั้งครรภ์ส่งผลให้ทารกในครรภ์มีความเครียดไปด้วย รวมทั้งยังมีเด็กอีกจำนวน 1 ใน 3 ของเด็กทั้งประเทศที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ก็จะมี ความเครียด

ดังนั้นทั้งทารกในครรภ์มารดาวัยรุ่นและเด็กเล็กอายุ 0- 3 ปี หรือ 0-5 ปี จะมีความเครียด (Chronic Stress) ส่งผลให้การทำงานของสมองด้านการจัดการ (Executive Function) คาดว่ามีเด็กไทยประมาณร้อยละ 20 ที่มีการพัฒนาการและเจริญเติบโตได้ไม่ดีเท่าที่ควรในด้านต่างๆ เช่น สมาธิจดจ่อ รู้จักรอคอยสิ่งที่ดีกว่า บังคับใจตนเองได้ ไม่วุ่นวาย มุานะ ไม่ย่อท้อ มองโลกในแง่ดี รู้ผิดชอบชั่วดี และมีความสามารถปรับตัว เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้ศักยภาพของคนไทยลดลงในอนาคต

3.1.2 เปลี่ยนเป้าหมายของการศึกษา โดยการเปลี่ยนการเรียนการสอนจากการถ่ายทอดความรู้ไปสู่การสร้างความรู้เรียนรู้เพื่อพัฒนารอบด้าน ทั้ง Cognitive และ Non-Cognitive Development (ลักษณะนิสัย) พัฒนาพหุปัญญา เปลี่ยนวัฒนธรรมการศึกษาโดยให้ความสำคัญกับเด็กทุกคน ทั้งเด็กเก่งและเด็กไม่เก่งรวมถึงเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิการ ให้เด็กทุกคนบรรลุ Mastery Learning รวมทั้งป้องกันการออกกลางคัน ดิตยา และตั้งครุฑของวัยรุ่น รวมทั้งพัฒนาคนด้วยการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้เป็น Active Learning จากรับถ่ายทอดความรู้สำเร็จรูปเป็นฝึกปฏิบัติเพื่อสร้างความรู้ขึ้นภายในตนจากผัสสะของตนแล้วใคร่ครวญไตร่ตรอง (Reflection/AAR) สอบทานกับทฤษฎี/ตำรา เรียนรู้แล้วรู้จริง จากการใคร่ครวญไตร่ตรองเชิงจิตวิญญาณและใคร่ครวญไตร่ตรองรวมหมู่ (Collective Reflection)

3.1.3 นโยบายเรื่องการเรียนรู้ของคนทุกคนในประเทศ ต้องส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ณ จุดทำงาน ร้อยละ 90 และเรียนรู้จากการฝึกอบรม เพียงร้อยละ 10 ครูต้องเรียนรู้เพิ่มเติมจากในห้องเรียน ไม่ใช่เน้นการส่งไปฝึกอบรมอย่างที่ทามาในอดีตและในปัจจุบัน

3.1.4 นโยบายการพัฒนาคนระดับสูง ต้องสร้างระบบการพัฒนาคนภายในประเทศให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาและโครงการลงทุนขนาดใหญ่ เพื่อให้มีการสร้างองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย การส่งคนไปฝึกอบรมต่างประเทศต้องสอดคล้องและครอบคลุมการพัฒนาประเทศของเรา ทั้งในปัจจุบันและอนาคต การเข้าสู่ตำแหน่งโดยใช้เกณฑ์ปริญญาบัตรควรมีการทบทวนเพราะได้สร้างความอ่อนแอให้กับประเทศ เปลี่ยนมาพิจารณาจากสมรรถนะของคนที่จะเข้าสู่ตำแหน่งเป็นเกณฑ์

3.1.5 การพัฒนาคนกับ Area-Based Development โดยให้มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติให้มากขึ้นกว่าการส่งไปฝึกอบรม ร้อยละ 90 ต่อร้อยละ 10 เป็นการเรียนรู้แบบรวมตัวเป็นกลุ่ม (Team Learning) จากการปฏิบัติ/สัมมนาชีพ (Interactive Learning through action) แล้วนำผลที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลดีผลเสียที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากสาเหตุอะไรและคิดแก้ไขร่วมกัน เป็นการสะท้อนความคิดและได้เรียนรู้ร่วมกันโดยนำทฤษฎีมาใช้ประกอบด้วย ซึ่งก็มีการทำอยู่บ้างในบางแห่ง เช่น โรงเรียนชานา มูลนิธิ

ข้าหลวง สุพรรณบุรี การพัฒนานักกักตุนชุมชน สรส./มูลนิธิสยามกัมมาจล/กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นต้น

นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์

ประธานกรรมการบริหาร ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

ได้อภิปรายเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยเกี่ยวกับแผนประชากรมาพิจารณาประกอบการพัฒนาคน ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 รวมถึงการประกอบการกำหนดทิศทางการพัฒนาในระยะต่อไป สรุปได้ดังนี้

3.2 แนวทางการปรับตัวที่เหมาะสมสำหรับประชากรในแต่ละช่วงวัย ประเทศไทยต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศ ที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ซับซ้อน ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต หากไม่มีการเตรียมแนวทางการปรับตัวที่เหมาะสมสำหรับประชากรในแต่ละช่วงวัย โดยนำเสนอเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ผลการวิจัยเกี่ยวกับแผนประชากร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ของ สศช. และความคิดเห็น ดังนี้

3.2.1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับแผนประชากร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 มีแนวทางหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา “คน” แต่ในวันนี้จะนำเสนอใน 2 มิติ ได้แก่ **มิติที่หนึ่ง** เป็นเรื่องของจำนวนคน และ**มิติที่สอง** เป็นเรื่องของโครงสร้าง และอายุของคน ประเทศไทยเป็นประเทศของผู้สูงอายุมีโอกาสเผชิญผลกระทบจากทั้งเรื่องของจำนวนคนและโครงสร้าง และอายุของคนสูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น อินโดนีเซีย ที่มีอัตราการจ้างงานที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ถึงร้อยละ 26 ในอนาคตของอินโดนีเซียจะเป็นประเทศที่มีกำลังแรงงานเด็กที่อายุน้อยเข้ามาสู่ระบบจำนวนมาก เมื่อเทียบกับของไทยที่มีเพียงร้อยละ 18.7 เป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศสูงมาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำปัจจัยทั้งในเรื่องจำนวนคน และโครงสร้างอายุคนเข้ามาพิจารณาในการวางนโยบายการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป โดยผลกระทบที่สำคัญ มี 3 เรื่อง ดังนี้

(1) ผลกระทบต่อศักยภาพการสร้างเศรษฐกิจ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยมีแนวโน้มจะลดต่ำลงเรื่อยๆ ผลจากการศึกษาวิจัย พบว่า ตั้งแต่ปี 2504 ถึงปี 2539 รวม 36 ปี ประเทศไทยมีเศรษฐกิจโตร้อยละ 7.6 และตั้งแต่ปี 2540 ถึงปี 2556 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยของทั้งประเทศอยู่ที่ร้อยละ 3 ในอนาคตประเทศไทยจะต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากโครงสร้าง อายุของคน และจำนวนคนที่มีอายุน้อยลง ส่งผลถึงความสามารถในการหารายได้เพื่อมาใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหาต่างๆของประเทศ จำเป็นที่จะต้องนำทั้งสองเรื่องนี้มาเป็นกรอบในการจัดลำดับความสำคัญของงานที่มีอยู่อย่างหลากหลาย เช่น เรื่องของศักยภาพของการเจริญเติบโต ควรเพิ่มโอกาสอย่างน้อยใน 3 เรื่อง ได้แก่ 1) เพิ่มโอกาสของการพัฒนาทักษะฝีมือในด้านต่างๆ มากขึ้น 2) เพิ่มโอกาสในการใช้ความรู้ในการประกอบการงานต่างๆ และ 3) เพิ่มโอกาสในการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurs) เพื่อให้เป็นผู้สร้างงาน เป็นต้น

(2) ผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเงินของประชาชน เมื่อคนมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องใช้เงินในการดูแลตนเองมากขึ้น จึงเป็นความคิดที่น่าจะนำเข้ามาพิจารณาในการวางนโยบายทางเศรษฐกิจ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเงินของประชาชนเช่นที่ผ่านมา ตัวอย่างเช่น นโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจ ที่เน้นให้คนบริโภคจำนวนมากขึ้นนั้น เป็นนโยบายที่สวนทางกับโครงสร้างและอายุของคน การบริโภคที่มากขึ้นจะส่งผลกระทบต่อออมของประชาชนที่ลดลง โดยเฉพาะผู้สูงอายุภายหลังวัยเกษียณ และไม่มีรายได้ประจำ

(3) **ผลกระทบต่อครอบครัว** พบว่า ปัจจุบันขนาดครัวเรือนของไทยลดลง อัตราการเกิดน้อย โดยตัวเลขล่าสุดของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2553 เฉลี่ยครอบครัวหนึ่งจะมีจำนวนคน 3.1 คน (พ่อ แม่ ลูก) โดยในเขตชุมชนเมือง มีน้อยกว่า 3.1 คน จุดนี้เป็นประเด็นสำคัญ เป็นต้นเหตุของหลายเรื่อง เช่น ครอบครัวไม่มีเวลา ความกดดันทางเศรษฐกิจ ทำให้คู่สามี ภรรยา มุ่งทำงานหาเงินมากกว่าเวลาที่จะอยู่กับครอบครัว ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ตามมาอีกมากมาย เช่น ปัญหาความยากจนของคนในแต่ละช่วงอายุ ความเหลื่อมล้ำระหว่างวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ต้องดูแลหลาน โดยลูกๆ ไปอยู่ในเมือง เป็นต้น เรื่องนี้ก็สำคัญน่าจะนำมาใช้เป็นกรอบในการจัดลำดับความสำคัญ สำหรับงานที่ควรจะได้รับ การดูแล เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น

3.2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคนเพื่อสร้างอนาคตประเทศ โดยได้นำเสนอความคิดเห็นใน 2 เรื่อง ได้แก่

(1) **จัดลำดับความสัมพันธ์** กระแสในเรื่องความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับการเชื่อมโยงโดยมีความเชื่อที่ว่า ระบบโลจิสติกส์ ช่วยให้เกิดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งเป็นลักษณะการเชื่อมโยงแบบสองทาง ถ้าประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น ประเทศคู่แข่งก็มีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นเช่นกัน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน จีนก็เข้ามาได้ง่ายขึ้น สินค้าถูกขึ้น ประเด็นในเรื่องนี้จึงน่าจะเป็นประเด็นที่น่าทำความเข้าใจกัน ดังนั้น จุดที่สำคัญที่สุดของความสามารถในการแข่งขัน หรือที่เรียกว่า “โครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา” ไม่ใช่โครงสร้างทางกายภาพ

(2) **ช่วงอายุของคน** มีความสำคัญ เช่น โชนนิงการเกษตร หมายความว่า การใช้พื้นดินให้เหมาะสมกับการเพาะปลูกพืชแต่ละชนิด แต่บนดินมี “คน” ที่มีช่วงอายุต่างกันตามโครงสร้างของอายุ จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีการช่วงอายุที่ต้องสัมพันธ์กับช่วงอายุของพืชที่ปลูกบนผืนดิน ตัวเลขล่าสุดของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2553 อายุเฉลี่ยของเกษตรกรไทย 53 ปี แต่เกษตรกรปัจจุบันมีอายุเฉลี่ยเกินกว่า 60 ปี ถ้าเป็นการทำนา คนสูงอายุสามารถทำได้ เพราะใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคน แต่ถ้าเป็นการปลูกพืชประณีตคนอายุ 60 ปีไม่สามารถทำได้ ดังนั้น สิ่งที่ควรตระหนัก เมื่อจะกำหนดหรือจัดลำดับความสำคัญ ได้แก่ จำนวนคนและโครงสร้างอายุคน

นายศุภชัย เจียรวนนท์

ประธานกรรมการบริหารบริษัททรูคอปอเรชั่น จำกัด

ได้อภิปรายเกี่ยวกับการแนวทางการพัฒนาคนว่าต้องเริ่มจากพื้นฐานคือ สร้างคนดีจากครอบครัว ซึ่งมีส่วนสำคัญมาก โดยสถาบันครอบครัวต้องปลูกฝังให้ลูกหลานนำศาสนามาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต รวมถึงได้เสนอแนวทางการพัฒนาคนไทย สรุปได้ดังนี้

3.3 การปลูกรากฐานของการสร้างคนดี ครอบครัวต้องสอนให้ลูกหลานตระหนักว่าการที่ผู้คนเคารพกราบไหว้พระภิกษุ สามเณร เนื่องจากพระภิกษุสามเณร มีศีลสูงกว่าคฤหัสถ์ ดังนั้นสังคมต้องให้ความสำคัญต่อการรักษาศีล รักษารูปตามหลักของแต่ละศาสนา เพื่อให้เกิดการเคารพซึ่งกันและกัน และจะทำให้สังคมมีคนมีศีลธรรมมากขึ้น และจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าต่อสังคมต่อไปและได้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคนดังนี้

3.3.1 เรื่องของคุณค่าทางพุทธศาสนา เป็นการน้อมนำแนวคิดตะวันออกไปสู่ตะวันตก ด้วยการสอนคนให้เจริญสติ ทำสมาธิ ซึ่งแต่ก่อนสังคมไทยมีวัดและโรงเรียนอยู่ร่วมกัน คนสมัยก่อนจึงได้ทั้งการศึกษาทางโลกและทางธรรมไปพร้อมๆ กัน เป็นการสร้างคนดีสู่สังคม และทำให้สังคมมีความสันติสงบ เนื่องจากคนดีจะทำแต่สิ่งดีงามทั้งต่อตัวเอง ครอบครัว และสังคม นอกจากนี้ ต้องตระหนักอยู่เสมอว่า ความหยิ่งรู้ได้ (Compassion) ของคนที่กระทำดีต่อกัน เป็นการปลูกรากฐานของการสร้างคนดี

3.3.2 การที่จะทำให้สังคมสร้างคนดีได้ ต้องเริ่มจากสถาบันครอบครัว เพราะคนไทยมีพื้นฐานของการรักพวกรักพ้อง จะไม่ทำให้พ่อแม่ญาติพี่น้องเดือดร้อน มีความสมัคสมานสามัคคีกันในหมู่ญาติมิตร เป็นภูมิคุ้มกันทางสังคมของวัฒนธรรมความเป็นไทย แต่ระยะหลัง สื่อสารมวลชนมีส่วนทำให้ค่านิยมดี ๆ ของสังคมไทยลดน้อยถอยลง เนื่องจากลัทธิบริโภคนิยมเข้ามามีครอบงำ ทำให้คนต้องใช้เวลามากขึ้นในการทำ การงานหาเลี้ยงชีพให้ได้รายได้เพียงพอต่อการบริโภคเลียนแบบอย่างกัน จากความเจริญทางวัตถุที่มีมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทำให้การพึ่งพิงญาติพี่น้อง และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างญาติพี่น้องลดน้อยลง

3.3.3 สังคมที่เป็นสังคมบริโภคนิยม บางครอบครัวไม่สามารถส่งลูกหลานเข้าโรงเรียนในระบบ เพราะพ่อแม่ต้องอาศัยแรงงานเด็กทำงานเพื่อหารายได้ให้พอเพียง แม้จะมีโครงการอาหารกลางวันให้กับเด็กที่ขาดแคลนให้มีข้าว อาหารกลางวันสำหรับเด็กที่มาโรงเรียน อย่างไรก็ตาม เด็กไทยร้อยละ 80 เป็นเด็กกำพร้า (ที่ไม่มีพ่อแม่ปรากฏตัว) ในวันจัดงานวันแม่ เนื่องจากพ่อแม่ต้องหาเช้ากินค่ำ ไม่สามารถมาร่วมงานได้

3.3.4 สถาบันครอบครัวเริ่มสั่นคลอน เนื่องจากพ่อแม่ต้องออกนอกบ้านเพื่อหางานหารายได้ ทั้งลูกหลานไว้ให้ปู่ย่า ตายาย เลี้ยงดูแทน ทำให้เด็กหลายๆ ครอบครัวขาดความอบอุ่นเนื่องจากความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคม ความรุนแรงในครอบครัว เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากปัญหายาเสพติดในบางหมู่บ้านจัดให้มีโครงการรักษาศีล 5 เพื่อเป็นการต่อต้านความประพฤติของผู้คนในหมู่บ้าน ให้หันกลับมาดูแลครอบครัว ไม่มัวเมาในสุรายาเสพติด

3.3.5 การขาดแคลนครูในโรงเรียนห่างไกล จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข โดยชุมชนอย่างเช่นในอเมริกา ชุมชนตั้งกองทุนช่วยเหลือเพื่อจัดหาครู โดยมีอาจารย์เข้ามาประจำในพื้นที่ด้วยตนเอง

3.3.6 ปลุกฝังค่านิยมให้เด็กมองอนาคต โดยเฉพาะการประกอบอาชีพเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เช่น ทหารหรือครู ซึ่งปัจจุบันอนาคตเด็กไทยยังไม่รู้ว่าจบมหาวิทยาลัยแล้วจะไปทำอะไร เป็นเพียงค่านิยมของพ่อแม่ที่ต้องการให้ลูกหลานเรียนจบสูงๆ (มหาวิทยาลัย)

3.3.7 ต้องมีการปรับระบบการเรียนการสอน ให้มีการเรียนแบบโตะกลม โดยครูมีหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ (Facilitator) ให้เกิดการถกแถลงในการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กเกิดความคิดวิเคราะห์ เกิดปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และสามารถนำมาใช้ได้จริงในการเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยทำงาน เป็นการจำลองแบบการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล มีการประชุมสมุหหวักันเพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ทั้งการเป็นผู้นำทางความคิด และการรับฟังความคิดของผู้อื่นด้วย ควรสร้างแบบจำลองการแข่งขันกีฬาที่ต้องมีแพ้มีชนะ การมีน้ำใจนักกีฬา และรู้จักความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

3.3.8 แนวทางการพัฒนาคนภายใต้กระบวนการแก้ไขปัญหาด้วยหลัก 7 ป. ได้แก่ ป.1 การตั้งเป้าหมายทางยุทธศาสตร์การพัฒนานคนในช่วงต่างๆ ป.2 เปรียบเทียบ เช่น การเปรียบเทียบกับประเทศอื่น หรือการเปรียบเทียบบริษัท ของเราเองกับบริษัทคู่แข่งอื่น การรู้เขารู้เรา การเรียนรู้จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ข้อจำกัด ป.3 โปร่งใส สะอาด สว่าง ไสว มีโครงสร้างและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างผู้ปกครอง ป.4 ปฏิบัติการ โดยฝ่ายบริหาร ตั้งแต่ระดับประเทศที่เป็นผู้นำทางด้านนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ ตลอดจนไปถึงครูอาจารย์ ที่ต้องการความร่วมมือกันหลายภาคส่วน ป.5 ประเมิน ติดตาม วิเคราะห์ มีการเก็บข้อมูลอย่างครบถ้วนและเป็นระบบ โดยเฉพาะข้อมูลครู อาจารย์ การพัฒนา การเรียนการสอน เป็นต้น เพื่อให้เกิดการคาดเดา (Predictive) ได้ สำหรับการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เป็นการลดความเสี่ยง และสร้างความอยู่รอดได้อย่างแท้จริง ป.6 การถ่ายทอดคุณค่าที่ได้จากการเรียนรู้สิ่งที่ดีดี เพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า เป็นการพัฒนาย้อย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง และ ป.7 ต้องมีผู้นำที่มีความสามารถในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ มีศรัทธาที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยยินดีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการปรับปรุงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น

4

ความเห็นของที่ประชุม

ผู้เข้าร่วมการประชุมประจำปี 2557 ของ สศช. ได้ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

4.1 การพัฒนาคนอย่างเป็นระบบจำเป็นต้องอาศัยการสังเคราะห์นอกเหนือไปจากการวิเคราะห์เพียงอย่างเดียว โดยต้องมองสภาพแวดล้อมรอบด้านควบคู่กับการพัฒนาคน ทั้งนี้ หน่วยงานราชการที่ควรมีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาคน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และกระทรวงยุติธรรม

4.2 จากแนวทางการพัฒนาการศึกษา (7 ป.) ของนายสุภชัย เจียรวนนท์ แนวทางที่มีความสำคัญ ได้แก่ ความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้ การมีผู้นำที่มีศรัทธาและมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาอย่างจริงจัง ทั้งนี้ ควรให้ความสำคัญกับการประสานงานและการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษา การติดตามประเมินผลการทำงาน รวมทั้งควรมีการเปรียบเทียบกับพัฒนาการกับประเทศอื่นควบคู่กันไปด้วย

4.3 ควรปลูกฝังค่านิยมเรื่องการมีจิตสาธารณะ ลดความเป็นวัตถุนิยม และการแก้ปัญหา

คอร์รัปชัน

ส่วนที่ 4

สรุปผลการประชุมกลุ่มย่อย

กลุ่มที่ 1

การพัฒนาคนทุกช่วงวัยสู่สังคมไทยที่มีคุณภาพ

กลุ่มที่ 2

กำลังคน...หัวใจของความสามารถในการแข่งขันของไทย

กลุ่มที่ 3

การพัฒนาคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลุ่มที่ 4

การพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพ
ชีวิต

กลุ่มที่ 5

ความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย : การศึกษาและตลาดแรงงานตอบโจทย์อย่างไร

กลุ่มที่ 6

การวัดความสุขของคนไทย

ส่วนที่ 4

กลุ่มที่ 1

**การพัฒนาคณ
ทุกข้อวัยสู่สังคมไทย
ที่มีคุณภาพ**

รายงานสรุปผลการประชุม กลุ่มที่ 1

การพัฒนาคนทุกช่วงวัยสู่สังคมไทยที่มีคุณภาพ

ประธาน	: รองศาสตราจารย์ ดร.จรี วิจิตรวาทการ	กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้นำเสนอ	: นางชุตินาฏ วงศ์สุบรรณ	รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้อภิปราย	: นายชัยัน วิพรหมชัย	นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน
	แพทย์หญิงอัมพร เบญจพลพิทักษ์	ผู้อำนวยการสถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
	นายเสมา พูลเวช	ผู้ช่วยผู้จัดการพัฒนาทรัพยากรบุคคล บริษัทเอสซีจี เคมิคอลส์ จำกัด
	นายแพทย์สันติ ลาภเบญจกุล	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

1 สรุปสาระสำคัญการนำเสนอ

ประเด็นการนำเสนอมีสาระสำคัญประกอบด้วยฉากทัศน์สังคมไทยที่สำคัญในอนาคต สถานการณ์และบริบทการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อการพัฒนาคนไทยที่พึงประสงค์และทิศทางการพัฒนาคนทุกช่วงวัยสู่สังคมไทยที่มีคุณภาพ สรุปได้ ดังนี้

1.1 ฉากทัศน์สังคมไทยที่สำคัญในอนาคต

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ภาวะเปื้อน และระบบทุนนิยม ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติ ได้แก่ (1) มีการเคลื่อนย้ายทุนกันอย่างเสรี และมีมูลค่าสูง (2) มีการเปลี่ยนแปลงจากการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางมาสู่การทำเพื่อส่วนรวมมากขึ้น (3) การเปลี่ยนแปลงจากการสร้างแรงจูงใจไปสู่ระบบการลงทุนด้านข้อมูลสารสนเทศมากขึ้น (4) กลไกของมนุษย์ที่คำนึงถึงการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ ประกอบกับสังคมไทยมีแนวโน้มที่จะเป็นสังคมผู้สูงอายุ สังคมที่เป็นปัจเจกมากขึ้น มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม สังคมเมืองที่กลืนชนบท สังคมแห่งเทคโนโลยี สังคมที่มีปัญหาความเหลื่อมล้ำ ซึ่งแนวโน้มดังกล่าวเป็นฉากทัศน์สังคมไทยที่สำคัญในอนาคตที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน

การพัฒนาสังคมไทยในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนให้มีความพร้อมและสามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคุณลักษณะคนไทยที่พึงปรารถนา ประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ (1) คนไทยมีศักยภาพเพียงพอในการมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศ มีความพร้อมทางกาย ใจ สติปัญญา มีทักษะและสมรรถนะอย่างรอบด้าน มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย มีจิตสำนึกวัฒนธรรมที่ดีงามและรู้คุณค่าความเป็นไทย มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ มีโอกาสสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง (2) คนไทยมีความมั่นคงในชีวิต ทั้งทางเศรษฐกิจและหลักประกันทางสังคม สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนในอนาคต มีการเตรียมพร้อมทางการเงิน มีการจัดสวัสดิการทางสังคมอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มประชากร และ (3) คนไทยมีครอบครัวที่อยู่ดีมีสุข มีความอบอุ่น เป็นแหล่งบ่มเพาะประชากรที่มีคุณภาพสู่สังคมไทย

1.2 สถานการณ์และบริบทการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อการพัฒนาคนไทยที่พึงประสงค์ ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยโครงสร้างประชากรไทยมีสัดส่วนประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ส่วนประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี 2567 นอกจากนี้ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับสถานการณ์ด้านคุณภาพและความมั่นคงของคนไทยในทุกช่วงวัย ดังนี้

1.2.1 คุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับต่ำและผลิตภาพแรงงานของคนไทยเพิ่มขึ้นช้า พิจารณาจากดัชนีการพัฒนามนุษย์ ปี 2556 (Human Development Index หรือ HDI) พบว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับ 103 จากทั้งหมด 187 ประเทศ และดัชนีความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาภาพรวมของประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำโดยในปี 2556 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 51 จาก 60 ประเทศ โดยดัชนีด้านการศึกษาของไทยมีอันดับลดลงเกือบทั้งหมด

1.2.2 ความมั่นคงในชีวิต ปัจจุบันคนไทยเกือบทั้งหมดได้รับความคุ้มครองทางด้านสุขภาพจากโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าและสวัสดิการสังคมอื่นๆ ที่มีความครอบคลุมมากขึ้น อย่างไรก็ตามกลุ่มคนพิการในวัยแรงงานยังคงมีข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดแรงงานและการได้รับสวัสดิการ

1.2.3 ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยได้รับผลกระทบจากสภาพสังคมที่มีช่องว่างระหว่างวัยเพิ่มมากขึ้น ประชากรในแต่ละช่วงวัยมีพฤติกรรม ทักษะ ทักษะ ความคิด ความชอบ และการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน อีกทั้งโครงสร้างครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบที่หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น ขณะเดียวกันผู้หญิงในยุคปัจจุบันต้องทำงานนอกบ้านพร้อมทั้งต้องดูแลครอบครัว ส่งผลต่อความสมดุลในการใช้ชีวิต และระดับอัตราเจริญพันธุ์ นอกจากนี้คนไทยยังต้องเผชิญกับภาวะการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันที่ไม่เหมาะสม

1.3 ทิศทางการพัฒนาคนทุกช่วงวัยสู่สังคมไทยที่มีคุณภาพ

1.3.1 เป้าหมายการพัฒนา คือ 1) คนไทยทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม มีศักยภาพเพิ่มขึ้น มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน 2) คนไทยทุกคนมีความมั่นคงในชีวิต ได้รับสวัสดิการทางสังคมที่เพียงพอ สามารถพึ่งตนเองได้หลังวัยทำงาน 3) คนไทยมีครอบครัวที่เข้มแข็ง อบอุ่น สมาชิกทุกคนในครอบครัวรู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบ และเอื้ออาทรต่อกันในครอบครัว ชุมชน และสังคม

1.3.2 ประเด็นการพัฒนา ประกอบด้วย

(1) การพัฒนาศักยภาพคนไทย เน้นการพัฒนาการที่สมวัยในกลุ่มเด็กปฐมวัย การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกอนาคตในกลุ่มนักเรียน การมีทักษะชีวิตและทักษะการทำงานในกลุ่มวัยรุ่น/นักศึกษา การพัฒนาทักษะและสมรรถนะของแรงงานอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถของผู้สูงอายุ

(2) การสร้างความมั่นคงในชีวิต เน้นการเตรียมความพร้อมให้เด็กปฐมวัยมีความมั่นคงในชีวิต สร้างโอกาสทางการศึกษาในระดับสูงเพื่อโอกาสการทำงานให้แก่นักเรียน นักศึกษา สร้างความมั่นคงในชีวิตให้แรงงานโดยการส่งเสริมแรงงานนอกระบบเข้าสู่ระบบประกันสังคมและการออมมากขึ้น รวมถึงการสร้างความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุ

(3) การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย เน้นการสร้างความอบอุ่นให้เด็กปฐมวัย วางรากฐานจริยธรรม คุณธรรมเพื่อความอยู่ดีมีสุขของเด็กนักเรียน สร้างภูมิคุ้มกันให้นักศึกษา เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและการก้าวสู่การเป็นผู้ใหญ่ ส่งเสริมความอบอุ่นในครอบครัวสำหรับวัยแรงงาน สร้างความสมดุลระหว่างเวลาในการทำงานและเวลาที่ให้กับครอบครัว สร้างคุณค่าและความอบอุ่นในวัยผู้สูงอายุ

2

ภาพรวมการอภิปราย

ผู้เข้าร่วมอภิปรายและผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความเห็นที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาคนเพื่อสร้างสังคมที่มีคุณภาพในอนาคตที่ สศช. นำเสนอ โดยมีความเห็นเพิ่มเติมทั้งในเชิงหลักวิชาการและในขั้นตอนการดำเนินการจริง ดังนี้

2.1 แนวทางการพัฒนาคนทุกช่วงวัย ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนในมิติต่างๆ ใน 5 ช่วงวัย ให้เป็นคนดี คนเก่ง มีระเบียบวินัย มีคุณธรรมและจริยธรรม ดำรงรักษาความเป็นไทย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ดังนี้

2.1.1 วัยเด็ก ปัจจุบันเด็กไทยมีคุณภาพด้อยลงทั้งระดับความฉลาดทางสติปัญญา (IQ) และระดับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ มีปัญหาทางอารมณ์เพิ่มขึ้น มีความก้าวร้าว กล้าทำร้ายตัวเอง ขาดความเข้าใจคนอื่น สามารถทำร้ายพ่อแม่และคนอื่นได้โดยขาดความยั้งคิด นำไปสู่การมีพฤติกรรมรุนแรงเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ประกอบกับมีการดื่มสุรา หรือใช้สารเสพติด ที่จะส่งผลต่อสมองในส่วนที่เป็นความยับยั้งชั่งใจ แนวทางการพัฒนาเด็กจึงควรดำเนินการอย่างเป็นองค์รวม ดังนี้

(1) ควรพัฒนาเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา โดยต้องให้ความสำคัญกับการฝากครรภ์ที่เร็ว การดูแลการตั้งครรภ์ที่ถูกต้องตั้งแต่เริ่มแรกจนกระทั่งคลอดทั้งด้านโภชนาการและจิตใจ การสนับสนุนให้แม่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ขณะเดียวกันภาครัฐต้องแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในด้านการเข้าถึงบริการสาธารณสุขเพื่อลดอัตราการตายของมารดาที่ปัจจุบันอยู่ที่ประมาณ 36 รายต่อมารดาแสนราย ยังเป็นอัตราที่สูงเมื่อเทียบกับอัตราที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตามพันธผูกพันกับองค์การสหประชาชาติที่ 15 รายต่อมารดาแสนรายภายในปี 2020 นอกจากนี้ ต้องแก้ปัญหาการเกิดที่ขาดคุณภาพซึ่งมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นทั้งปัญหาเด็กที่มีสภาวะบกพร่องที่เกิดจากความเสี่ยงทางพันธุกรรม ปัญหาแม่วัยรุ่น รวมทั้งปัญหาที่แม่และพ่อเป็นโรคซึมเศร้า

(2) วัยเด็กเล็ก (0-3 ปี) พัฒนาการของเด็กในวัย 3 ปีแรกมีความสำคัญต่อคุณภาพคนในอนาคต จึงจำเป็นต้องดูแลอย่างใกล้ชิด ต้องส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อมและมีพัฒนาการทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยเน้นการพัฒนากล้ามเนื้อทั้งมัดใหญ่และมัดเล็กให้แข็งแรง ให้มีทักษะทางภาษาและทางสังคม ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุที่จะมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็ก ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญกับกลไกในการดูแลเด็กตั้งแต่ในระดับครอบครัวที่ต้องมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา สำหรับการดูแลเด็กในระดับชุมชนควรดำเนินการในลักษณะของเครือข่าย อาทิต ศูนย์เด็กเล็กที่ดำเนินการอยู่ในท้องถิ่น ต้องมีคุณภาพ มีความร่วมมือกับหน่วยงานด้านสาธารณสุขเพื่อจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมที่เหมาะสมกับการส่งเสริมพัฒนาการตามวัยให้กับเด็ก

2.1.2 วัยเรียน ต้องสร้างความพร้อมทั้งสติปัญญาและจิตใจ ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กรักเรียนเขียนอ่านมากกว่าการเรียนเพื่อแข่งขัน ต้องปรับเปลี่ยนค่านิยมในวัยเรียนเน้นเพื่อการเรียนรู้มากกว่าปริญญา ปลูกฝังให้เด็กทุกระดับมีคุณธรรม จริยธรรม โตไปไม่โกง เป็นผู้ใหญ่ที่มีวินัย มีความกตัญญูต่อบุพการี นอกจากนี้ ควรมีระบบการช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่องในด้านพัฒนาการทางการเรียน อาทิ การคัดกรองเด็กที่มีสภาวะบกพร่องในการอ่าน และพัฒนาเทคนิค เครื่องมือช่วยในการอ่านสำหรับเด็กที่มีปัญหา รวมทั้งแก้ไขปัญหการเรียนของเด็ก อาทิ การอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ การไม่สามารถทำการบ้านได้ เนื่องจากครอบครัวและผู้ปกครองไม่สามารถให้คำแนะนำได้ โดยมีโครงการในลักษณะของพี่สอนน้อง

2.1.3 วัยทำงาน เน้นการพัฒนาทักษะความรู้ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะการทำงาน โดยส่งเสริมความร่วมมือในลักษณะโรงเรียนโรงงาน ระหว่างสถานศึกษาและผู้ประกอบการ อาทิ หลักสูตร SCG Model School เป็นโครงการต้นแบบการผลิตช่างเทคนิค ดำเนินการร่วมกับวิทยาลัยเทคนิคระยอง และโครงการพัฒนาช่างเทคนิควิศวกรรมเคมีที่วิทยาลัยเทคนิคมาบตาพุด จังหวัดระยอง เพื่อให้นักศึกษาสายอาชีวศึกษาได้รับการสอนแบบ Action Learning เรียนรู้จากงานที่ทำผ่าน Project Base Learning เพื่อสร้างกระบวนการคิด วิเคราะห์อย่างเป็นระบบ พัฒนาศักยภาพเรียนรู้ตลอดชีวิต ควบคู่กับการสร้างคุณธรรมและการอยู่ร่วมกันในสังคม เสริมทักษะความรู้ในเชิงทฤษฎีให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการทำงานจริงได้

2.1.4 วัยสูงอายุ ต้องมีนโยบายในการดูแลผู้สูงอายุที่ชัดเจน เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ มีความมั่นคง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาจากแนวคิดการดูแลผู้สูงอายุของโรงพยาบาลลำสนธิ ที่ใช้หลักการ "คนลำสนธิไม่ทอดทิ้งกัน" ในรูปแบบการใช้นบ้านเป็นฐานและสนับสนุนให้ครอบครัวดูแลผู้ป่วยได้ด้วยตัวเอง โดยโรงพยาบาลรับผิดชอบในการดูแลด้านสุขภาพ จัดทีมสหวิชาชีพประกอบด้วยนักกายภาพบำบัด นักจิตวิทยา พยาบาลและนักบริบาล ลงพื้นที่ดูแลผู้ป่วยที่บ้าน มีบริการ Care Team จัดนักบริบาลดูแลผู้ป่วยแทนญาติ **อบต. สนับสนุนงบประมาณในการจ้างนักบริบาล และจัดสวัสดิการด้านสังคม สนับสนุนการปรับสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้เหมาะสมกับข้อจำกัดด้านกายภาพของผู้สูงอายุและผู้พิการ** ทั้งนี้ การขยายผลการดูแลผู้สูงอายุไปยังพื้นที่อื่นควรใช้รูปแบบการบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานในพื้นที่ของอำเภอลำสนธิ ไปประยุกต์ใช้เพื่อให้ผู้สูงอายุในทุกพื้นที่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง พร้อมไปกับการพัฒนาศักยภาพของ อบต. ทั่วประเทศให้สามารถดำเนินการด้านสวัสดิการสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาทักษะของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและได้มาตรฐาน และแก้ไขระเบียบการเบิกจ่ายท้องถิ่นที่เป็นข้อจำกัดในการจัดสรรงบประมาณในการจัดสวัสดิการและดำเนินการด้านการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถมีอำนาจตัดสินใจและดำเนินการได้โดยไม่ติดระเบียบ

2.2 การขยายผลการพัฒนาคนทุกช่วงวัยสู่การปฏิบัติ ควรดำเนินการโดยให้มีพื้นที่ต้นแบบในการบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.2.1 ส่งเสริมบทบาทครอบครัว ชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถทำบทบาทในการพัฒนาคนแต่ละช่วงวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจในการเตรียมความพร้อมก่อนตั้งครรภ์ การเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้อง การปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม การส่งเสริมคนดี การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย การพัฒนาอาชีพ โดยให้ชุมชนเป็นหลักในการบริหาร ประชาชนมีส่วนร่วมและรัฐให้การสนับสนุน

2.2.2 เสริมสร้างบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาคนทุกช่วงวัย โดยเน้นการจัดทำโครงการ/ กิจกรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาในแต่ละช่วงวัย และมีการบริหารจัดการที่ดี ด้วยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย จากตัวอย่างความสำเร็จของเทศบาลตำบลอุโมงค์ที่สามารถจัดสวัสดิการดูแลประชาชนตามช่วงวัยตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาจนตลอดช่วงชีวิต อาทิ ช่วงตั้งครรภ์ได้จัดตั้งชมรมคนตั้งท้อง เพื่อให้ทารกได้รับการดูแลตั้งแต่อยู่ในครรภ์ *วัยทารก - 3 ปี* มี “โครงการอุโมงค์ตำบลนมแม่” และการจัดบริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก *ช่วงวัยเรียน* มีหลักสูตร “เด็กอุโมงค์ โตมาไม่โกง” “เด็กอุโมงค์รักท้องถิ่น รักบ้านเกิด” *วัยทำงาน* ในกลุ่มเกษตรกรส่งเสริมให้ลดปริมาณการใช้สารเคมีและส่งเสริมการตลาด สำหรับกลุ่มแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ส่งเสริมสภาพการทำงานที่ปลอดภัย มั่นคง และมีรายได้แน่นอน *วัยสูงอายุ* จัดทำโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ และการทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุ รวมทั้งจัดตั้ง “กองทุนออมบุญ” เพื่อจัดสวัสดิการตั้งแต่เกิดจนตายให้แก่คนในชุมชน

3 ความเห็นของผู้อภิปราย : การพัฒนาศักยภาพคนไทย การสร้างความมั่นคงในชีวิต และการสร้างความอยู่ดีมีสุขในสังคม

3.1 การพัฒนาคนและสังคมในมิติเชิงพื้นที่ โดย นายชัยน วิพรหมชัย นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์

3.1.1 การดำเนินงานการพัฒนาคนและสังคมของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ดำเนินงานภายใต้ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ดูแลประชาชนตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาจนถึงเสียชีวิต โดยเทศบาลตำบลอุโมงค์มีการจัดสวัสดิการดูแลประชาชนตามช่วงวัยต่างๆ ดังนี้

(1) วัยเด็ก

1) ตั้งแต่ออยู่ในครรภ์มารดา เทศบาลได้จัดตั้งชมรมคนตั้งท้องเพื่อให้ทารกได้รับการดูแลตั้งแต่อยู่ในครรภ์ และหลังจากคลอด มีการดำเนินกิจกรรม “โครงการอุโมงค์ตำบลนมแม่” ให้การสนับสนุนปัจจัยต่างๆ เพื่อให้แม่สามารถให้นมลูกและใกล้ชิดกับลูก โดยถือว่านมที่ดีที่สุดสำหรับทารก คือ นมแม่

2) ช่วงวัยทารก - 3 ปี มีการจัดบริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเน้นการส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อม และมีพัฒนาการทั้งทางร่างกายและจิตใจ

3) ช่วงวัยเรียน ในเทศบาล มีโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึง ป. 6 ปัจจุบันมีนักเรียน จำนวน 200 คน ซึ่งในช่วงแรกของการรับโอน มีจำนวนนักเรียนเพียง 30 คน โดยในการเรียนการสอน มีการกำหนดหลักสูตร “เด็กอุโมงค์ โตมาไม่โกง” ซึ่งใช้เวลาหลังเลิกเรียน คือ 15.00-16.30 น. ให้เด็กนักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งด้านการเกษตร ดนตรี และกีฬา เน้นให้นักเรียนสามารถปรับใช้ประสบการณ์ต่างๆ ในการดำรงชีวิตประจำวัน สามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยคำนึงถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลัก

นอกจากนี้ ยังมีโครงการ “เด็กอุโมงค์รักท้องถิ่น รักบ้านเกิด” มีวัตถุประสงค์ เพื่อปลูกฝังให้เด็กทุกระดับ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา รักถิ่นฐานบ้านเกิดประกอบกับ ในปัจจุบัน นักเรียนที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่ประสบปัญหาไม่มีงานทำเป็นจำนวนมาก เทศบาลตำบลอุโมงค์จึงพยายามชักจูงให้นักเรียนศึกษาต่อระดับอาชีวะให้มากขึ้น โดยชี้แจงให้นักเรียน ตระหนักถึงผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม และให้ทุนการศึกษาและเงินรางวัลเป็นสิทธิประโยชน์พิเศษ ซึ่งนักเรียน ชายได้รับการส่งเสริมให้เรียนวิชาเกี่ยวกับเครื่องยนต์ การช่าง และด้านอุตสาหกรรม ส่วนนักเรียนหญิงได้รับการ ส่งเสริมให้เรียนด้านเสริมสวยและทำอาหาร เป็นต้น ทั้งนี้ นักเรียนที่จบการศึกษาระดับอาชีวะ จะสามารถ ประกอบอาชีพได้อย่างแน่นอน และเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีวินัย สามารถรับผิดชอบเลี้ยงดูบุพการีได้ รวมทั้งยังมีกิจกรรมโรงเรียนศาสนาวันอาทิตย์ มีสถาบันศาสนาและวัดเป็นตัวเชื่อมโยง โดยเทศบาลขับเคลื่อนร่วมกับวัด จัดการสอนหลักธรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กเป็นคนดี

(2) วิทยทำงาน

วิทยทำงานเป็นวิทยที่มีความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจมาก เทศบาลจึงได้ แบ่งกลุ่มประชากรวัยแรงงานออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อให้การดูแล ดังนี้

1) กลุ่มเกษตรกร ส่งเสริมการลดปริมาณการใช้สารเคมี เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต ส่งเสริมการตลาดและช่วยหาทางออกให้แก่เกษตรกรเมื่อประสบปัญหาในการประกอบอาชีพ

2) กลุ่มแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ส่งเสริมให้แรงงานที่ทำงานใน โรงงานอุตสาหกรรมมีความปลอดภัย มั่นคง และมีรายได้ที่แน่นอน

(3) วิทยสูงอายุ

ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่เทศบาลตำบลอุโมงค์ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจาก ตำบลอุโมงค์มีจำนวนผู้สูงอายุจำนวน 3,000 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 14,000 คน โดยมีการกำหนด กิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1) กองทุนออมเงินวันละบาท เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักประหยัด โดยการออมเงินวันละ 1 บาท และนำออมนเงินดังกล่าวมาสมทบกับเงินจากท้องถิ่นจนเกิดเป็นกองทุน เรียกว่า “กองทุนออมบุญ” เงินที่ได้จากกองทุนออมบุญจะนำไปจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนในชุมชน ตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น สวัสดิการด้านการศึกษา การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ การเจ็บป่วย/เฝ้าไข้ ตลอดจนการเสียชีวิต เป็นต้น ปัจจุบัน มีการจัดสวัสดิการ 25 ประเภท มีสมาชิกจำนวน 7,000 คน มีเงินออมภาคประชาชนจำนวน 2 ล้านบาท และท้องถิ่นสมทบอีกจำนวน 1 ล้านบาท เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักเก็บ รู้จักใช้ และรู้จัก ออม เพื่อความมั่นคงของประชาชน

2) โรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นการเรียนรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ การออกกำลังกาย การกินอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ การทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุในทุกอาทิตย์เพื่อให้ ผู้สูงอายุไม่เจ็บป่วย แข็งแรง มีกำลังใจดี และมีบริการรถรับส่งผู้สูงอายุไปเรียนร่วมกันโดยใช้วัดเป็นสถานที่เรียน

3) โครงการอาสาวันศุกร์ คนอุโมงค์ไม่ทอดทิ้งกัน เป็นการจัดให้อาสาสมัคร ของตำบลออกเยี่ยมเพื่อนสมาชิกในตำบลและหมู่บ้านที่เจ็บป่วย พิจารณาโดยจะทำทุกวันศุกร์ เดือนละ 4 ครั้ง ในการออกเยี่ยมแต่ละครั้งจะกำหนดภารกิจของอาสาสมัครเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มดูแลสุขภาพร่างกายผู้ป่วย เช่น ตัดผม ตัดเล็บ เปลี่ยนผ้าอ้อม เป็นต้น 2) กลุ่มดูแลสุขภาพแวดล้อมในครัวเรือน เช่น ทำความสะอาดบ้าน

3) กลุ่มดูสภาพแวดล้อมนอกบ้าน เช่น การกำจัดขยะ และ 4) กลุ่มดูสภาพจิตใจคนในครัวเรือน เช่น อาสาสมัครจะไปพูดคุยกับสมาชิกของครัวเรือนเพื่อทราบถึงความต้องการการช่วยเหลือจากเทศบาล เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีอาสาสมัครออกเยี่ยมผู้ป่วยที่อยู่ในโรงพยาบาล เพื่อเป็นการให้กำลังใจผู้ป่วย และดูแลซึ่งกันและกัน

3.1.2 ผลที่เกิดขึ้นในภาพรวม

(1) ประชาชนในเทศบาลตำบลอุโมงค์มีความสุขทั้งกายและใจ ครอบครัวอบอุ่น อย่างไรก็ตาม สังคมไทยในปัจจุบันยังคงต้องการการดูแลอย่างมาก โดยเฉพาะเด็กที่มีปัญหาครอบครัว เด็กที่ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน เด็กติดเกมส์ ตลอดจนปัญหาประชาชนติดสุราและยาเสพติดทุกสถาบันทั้งภาครัฐเอกชนและสถาบันศาสนา ควรร่วมกันดูแลเนื่องจากคนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาเมื่อประชาชนเข้มแข็ง แข็งแรงและสุขภาพดี จะนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็งด้วย

(2) กองทุนออมบุญ เป็นความสำเร็จของเทศบาลตำบลอุโมงค์ที่เห็นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นกองทุนออมแห่งแรกของประเทศโดยก่อตั้งขึ้นในปี 2549 ปัจจุบันมีเงินหมุนเวียนจำนวน 10 ล้านบาท มีกองทุนย่อย จำนวน 13 กองทุน จาก 11 หมู่บ้าน โดยให้ชาวบ้านบริหารจัดการเอง มีการแบ่งการใช้จ่ายกองทุนออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ร้อยละ 10 ใช้ในการบริหารจัดการ 2) ร้อยละ 10 ใช้ในกิจกรรมการพัฒนา 3) ร้อยละ 10 ใช้เป็นเงินทุนสำรอง 4) ร้อยละ 70 นำไปใช้ในการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนถึงเสียชีวิต

3.1.3 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

(1) ความโปร่งใสในการดำเนินงาน และการจัดระบบบัญชีที่ตรวจสอบได้ เช่น กองทุนออมบุญ กำหนดให้เจ้าพนักงานบัญชี/สหกรณ์ของจังหวัดเป็นผู้ตรวจสอบการดำเนินงาน เป็นต้น

(2) ความตั้งใจทำงานของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในเทศบาลตำบล ซึ่งกำหนดแนวทางการบริหารงานในรูปแบบของ “การเมืองสีขาว” เป็นตัวขับเคลื่อนที่ให้ความสำคัญกับการไม่ซื้อสิทธิขายเสียง โดยเน้นการทำงานที่ทุกอย่างเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

(3) มีการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ ตลอดจนสถาบันการศึกษา เช่น ด้านการพัฒนาการเกษตร เทศบาลตำบลอุโมงค์มีการประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในการให้องค์ความรู้ให้ชาวบ้านในการปลูกกล้วยนอกฤดูกาล ซึ่งกล้วยเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบลอุโมงค์ เป็นต้น

(4) มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานต่างๆ เช่น การดำเนินโครงการต่างๆ อาทิ หลักสูตร “เด็กอุโมงค์ โตมาไม่โกง” มีการให้ครู/อาจารย์ที่โรงเรียนทดสอบความซื่อสัตย์ของนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งจากการประเมินผล พบว่าได้รับผลตอบรับเป็นอย่างดี เด็กนักเรียนมีจิตสำนึกในการเป็นคนดี และมีความต้องการจะประพฤติตัวเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันหน้า เป็นต้น

3.1.4 การขยายผลไปยังท้องถิ่นอื่นๆ ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ โดยใช้เรื่องการเมืองสีขาว การโตไปไม่โกง และแนวทางการจัดตั้งกองทุนออมบุญ และการเป็นตำบลสุขภาวะเป็นตัวขับเคลื่อนร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐ สถาบันศาสนา ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา

3.2 การพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวม โดยแพทย์หญิงอัมพร เบญจพลพิทักษ์ ผู้อำนวยการสถาบันราชานุกูลกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

3.2.1 สถานการณ์ในปัจจุบันเด็กไทยมีคุณภาพด้อยลง สะท้อนได้จากผลการวัดระดับความฉลาดทางสติปัญญา (IQ) ในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาที่ระดับระดับความฉลาดทางสติปัญญาของเด็กไทยค่อยๆ ลดต่ำลงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ สอดคล้องกับทัศนะของคนไทยส่วนใหญ่ที่เห็นว่าคุณภาพของเด็กไทยลดลง นอกจากนี้ ยังพบว่าเด็กมีปัญหาทางอารมณ์เพิ่มขึ้น โดยพบในเด็กที่มีอายุน้อยลง เช่น มีความก้าวร้าว ขาดความยืดหยุ่นทางอารมณ์ กล้าทำร้ายตัวเอง รวมทั้งขาดความเข้าใจคนอื่น ปฏิเสธพ่อแม่ สามารถทำร้ายพ่อแม่และคนอื่นได้โดยขาดความยั้งคิด จากสภาพปัญหาเหล่านี้นับเป็นปมที่จะนำไปสู่การมีพฤติกรรมรุนแรงเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลในเพียงช่วงเวลา 1 ปีที่ผ่านมา (เดือนพฤษภาคม 2556 ถึงเดือนเมษายน 2557) ปรากฏการณ์เหตุการณ์ *ปิตุฆาตมาตุฆาต* ถึง 3 กรณี โดยสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพการเลี้ยงดู การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีความกดดันจากครอบครัว การถูกทำร้ายทางร่างกาย ทางเพศ แล้วเก็บสะสมเป็นขยะในใจ สร้างปมเกลียดชัง ประกอบกับในบางกรณีเยาวชนที่ก่อเหตุมีการดื่มสุรา หรือใช้สารเสพติด ที่จะส่งผลต่อสมองในส่วนที่เป็นความยับยั้งชั่งใจ ทำให้สามารถก่อเหตุรุนแรงถึงกับทำร้ายชีวิตพ่อแม่และคนในครอบครัวได้ ซึ่งในทางการแพทย์มองว่า กรณีการก่อเหตุที่มีการกระตุ้นจากสารเสพติดนั้น ผู้ก่อเหตุมีโอกาสก่อเหตุโดยขาดความยับยั้งชั่งใจได้มากกว่าผู้ก่อเหตุที่ป่วยทางจิต

3.2.2 แนวทางการพัฒนาคุณภาพเด็ก ควรเริ่มต้นตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาการพัฒนาคุณภาพเด็กต้องพัฒนาทั้งที่ตัวเด็ก ควบคู่กับการพัฒนาสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก และต้องเริ่มต้นตั้งแต่เด็กอยู่ในครรภ์มารดา ที่ต้องมีการดูแลทั้งแม่และเด็กให้ครอบคลุมทั้งสุขภาพร่างกายสุขภาพจิต มีการคัดกรองเด็กเพื่อตรวจหาความผิดปกติ เด็กที่บกพร่องทางการเรียนรู้ เพื่อให้เข้าสู่การบำบัดรักษาทางการแพทย์โดยเร็วและพัฒนาให้เหมาะสมกับศักยภาพในระยะต่อไป ฉะนั้นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคน ต้องให้ความสำคัญกับการฝากครรภ์ที่เร็ว การนัดตรวจครรภ์ถี่ตามความเหมาะสม การแนะนำอาหารสุขภาพสำหรับแม่ ซึ่งควรมีทั้งอาหารกายและอาหารใจ การบริโภคอาหารที่มีสารอาหารครบถ้วน โดยเฉพาะไอโอดีนและธาตุเหล็กซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาเซลล์สมองที่ช่วยเพิ่มฉลาดให้แก่เด็ก รวมทั้งควรมีวินัยในการบริโภคโดยเฉพาะการงดเว้นอาหารขยะ สำหรับในต่างประเทศได้เพิ่มการบริโภคสารอาหารที่สำคัญอีกหนึ่งตัว คือ โคลีน เพราะมีความสำคัญต่อสมองในส่วนที่เกี่ยวกับการรู้จักยับยั้งชั่งใจ เสริมสร้างสมาธิ และเพิ่มฉลาด

3.2.3 ปัญหาการพัฒนาคนของสังคมไทย ในปัจจุบันพบว่า การเข้าถึงบริการสาธารณสุขยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำในระหว่างพื้นที่ และส่งผลต่ออัตราการตายของมารดาที่ยังอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยอัตราการตายของมารดาในปี 2556 อยู่ที่ประมาณ 36 รายต่อมารดาแสนราย ซึ่งแม้ว่าจะลดลงจากเมื่อ 10 ปีที่แล้วที่มีอัตราการตายของมารดา 46 รายต่อแม่แสนราย แต่ก็ถือว่ายังเป็นอัตราที่สูงเมื่อเทียบกับอัตราที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตามพันธผูกพันกับ UN ว่าจะต้องลดอัตราการตายของมารดาให้ได้ 15 รายต่อมารดาแสนรายภายในปี 2020 และในบางพื้นที่มีอัตราการตายของมารดาสูงกว่า 100 รายต่อมารดาแสนราย

นอกจากนั้น ยังพบปัญหาการเกิดที่ขาดคุณภาพมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น อาทิ เด็กที่มีสภาวะบกพร่องที่เกิดจากความเสี่ยงทางพันธุกรรม หรือจากโรคธาลัสซีเมีย เด็กดาวน์ซินโดรม ทั้งที่ในทางการแพทย์สามารถเจาะเลือดตรวจเพื่อวินิจฉัยได้ล่วงหน้า รวมถึงปัญหา *กรณีเด็กหญิงแม่* ซึ่งเป็นปัญหาที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง เพราะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จากแม่วัยรุ่นที่มีสัดส่วนประมาณ 2-3 รายต่อแม่ 100 รายนั้นในปัจจุบันเพิ่มขึ้นเป็น 10-15 รายต่อแม่ 100 ราย โดยแม่กลุ่มนี้จะมีปัญหาตั้งแต่การตั้งครรภ์ การฝากครรภ์ไปจนถึงการคลอด ทั้งนี้เนื่องจากสรีระที่ยังไม่เอื้อต่อการเป็นแม่ อีกทั้งการขาดวุฒิภาวะ ขาดศักยภาพ ในการดูแลตนเอง นำไปสู่การคลอดที่มีปัญหาและไม่สามารถเลี้ยงดูลูกให้เป็นเด็กที่มีคุณภาพ

นอกจากนี้ยังพบว่าแม่อีกกลุ่มหนึ่งที่จะส่งผลต่อคุณภาพเด็ก คือ แม่และพ่อที่เป็นโรคซึมเศร้า ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมี IQ และ Idea ต่ำและ EQ มีปัญหา

3.2.4 ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพคน ต้องเริ่มจากวัยเด็กเล็ก

(1) เด็กเล็ก (0-3 ปี) เป็นวัยทองของการพัฒนา การพัฒนาเด็กวัย 3 ขวบปีแรกมีความสำคัญต่อคุณภาพคนในอนาคต โดยเด็กวัยนี้ต้องพัฒนาทั้งกล้ามเนื้อมัดใหญ่และมัดเล็กให้แข็งแรง มีทักษะทางภาษาและทางสังคมที่ดี ก็จะเป็นการบ่งบอกว่าเมื่อเด็กโตขึ้นจะมีสติปัญญาดี ดังนั้นเด็กเล็กจึงจำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่อกระตุ้นการได้ยิน การสื่อสาร การพูดการออกกำลังกาย รวมทั้งสภาพการเลี้ยงดูซึ่งจะมีส่วนสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ปัจจุบันเด็กในวัยนี้มักอยู่ในความดูแลของปู่ย่าตายาย และหากรูปแบบการเลี้ยงดูมีมากเกินไปหรือน้อยเกินไปจะส่งผลให้พัฒนาการของเด็กถดถอยลงได้ รวมทั้งการป้องกันความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุที่จะมีผลต่อพัฒนาคุณภาพของเด็กด้วย ดังนั้นกลไกในการดูแลเด็กจึงควรอยู่ในรูปแบบและลักษณะของเครือข่าย เช่น โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว โครงการตำบลนมแม่เพื่อสายใยรักแห่งครอบครัว ศูนย์เด็กเล็กที่ดำเนินการอยู่ในท้องถิ่น เป็นต้น โดยการดำเนินการจะต้องคำนึงถึงคุณภาพ มีความรู้จริง ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานด้านสาธารณสุขเพื่อจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมที่เหมาะสมกับการส่งเสริมพัฒนาการตามวัยให้กับเด็ก นอกจากนั้นต้องให้ความสำคัญกับระบบคัดกรองความผิดปกติของพัฒนาการทั้งร่างกายและจิตใจของเด็กเป็นรายบุคคลอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อให้เด็กได้รับโอกาสการพัฒนาและการบำบัดรักษาจากหน่วยงานเกี่ยวข้อง

(2) วัยเรียนต้องสร้างความพร้อมทั้งสติปัญญาและจิตใจ เมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่วัยเรียนต้องให้ความสำคัญกับพัฒนาการทางด้านการเรียนและความพร้อมทางจิตใจที่จะต้องเกิดขึ้นพร้อมกัน ในประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ จะกำหนดให้การคัดกรองเด็ก เพื่อจำแนกเด็กที่มีสภาวะบกพร่องในการอ่าน (Learning Disabilities – LD) ควบคู่กับการประเมิน IQ พร้อมทั้งพัฒนากลไกช่วยการอ่านสำหรับเด็กที่มีปัญหาด้านการอ่าน ส่วนเด็กทั่วไปจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นเด็กรักเรียนเขียนอ่านแต่สังคมไทยในปัจจุบันมีส่วนสร้างปัญหาให้กับเด็ก ผู้ปกครองสนับสนุนการเรียนเพื่อแข่งขัน เรียนพิเศษ การปลูกฝังให้ต่อสู้แข่งขันเพื่อให้เป็นผู้ชนะ ทำให้เด็กแพ้ไม่เป็น และทำให้เด็กอยู่ในภาวะเก็บกด ขาดความยืดหยุ่นในอารมณ์ ขาดการเรียนรู้ในอยู่ร่วมกับผู้อื่น ไม่รู้จักการให้อภัย ซึ่งเป็นเรื่องน่าห่วงใยเป็นอย่างยิ่งและบางกรณีส่งผลให้เด็กกลายเป็นคนก้าวร้าวรุนแรง ปลีกตัว ทำร้ายตัวเอง เคียดแค้น และทำร้ายพ่อแม่

3.3 การพัฒนาทักษะความรู้ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะการทำงาน โดยนายเสมา พูลเวช ผู้ช่วยผู้จัดการพัฒนาทรัพยากรบุคคล บริษัท เอสซีจี เคมิคอลส์ จำกัด

3.3.1 การดำเนินงานของบริษัทในระยะแรกมีปัญหาคุณภาพของพนักงาน บริษัท เอสซีจี เคมิคอลส์ จำกัด (SCG Chemicals) กลุ่มปิโตรเคมีของเครือซิเมนต์ไทย เป็นโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมี โดยการนำแก๊สหรือน้ำมันเข้ากระบวนการกลั่นแยกเป็นเม็ดพลาสติกเพื่อผลิตเป็นขวดพลาสติกต่างๆ เป็นอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนและใช้เทคโนโลยีขั้นสูง กระบวนการผลิตมีความซับซ้อน และบริษัทใช้วิศวกรเป็นผู้ควบคุมในช่วงกลางวัน แต่ช่วงเวลากลางคืนจะมีเพียงพนักงานที่จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.) ทำหน้าที่ควบคุมการผลิต ซึ่งบางครั้งจึงไม่สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจในเรื่องที่ซับซ้อนด้วยตนเองได้ ผู้บริหารจึงต้องคิดหาวิธีการพัฒนาพนักงานกลุ่มนี้ให้มีศักยภาพและสามารถควบคุมโรงงาน แก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความปลอดภัยสูงสุด

3.3.2 พัฒนาระบบการเรียนรู้ให้กับพนักงาน ในปี 2543 คุณพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา ได้พยายามนำแนวคิดทฤษฎี Constructionism มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาพนักงานที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการปิโตรเคมีของบริษัท SCG โดยเริ่มจากมูลนิธิศึกษาพัฒนาและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีได้ร่วมมือกันจัดทำโครงการพัฒนาทักษะวิศวกรรมเคมีแบบบูรณาการ หรือ C-ChEPS ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมทักษะความรู้ทางด้านวิศวกรรมเคมีในเชิงทฤษฎีและให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการทำงานจริงได้และส่งเสริมให้เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องอันจะทำให้เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อไป โดยให้ดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นพนักงานที่จบการศึกษาในระดับ ปวส. กลุ่มบริษัท SCG Chemicals และจัดทำเป็นหลักสูตรของ C-ChEPS

3.3.3 ความสำเร็จเกิดจากการส่งเสริมให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้การใช้แนวคิดทฤษฎี Constructionism เพื่อพัฒนาพนักงานในบริษัทของ SCG ภายใต้โครงการทักษะวิศวกรรมเคมีแบบบูรณาการ หรือโครงการ C-ChEPS มีวัตถุประสงค์เพื่อ *การสร้างกระบวนการคิด วิเคราะห์อย่างเป็นระบบการพัฒนาให้เกิดนิสัยใฝ่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ควบคู่กับการสร้างคุณธรรมและการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยพัฒนาการเรียนรู้ 3 ด้านคือ ด้าน Soft side สิ่งกระตุ้นให้ค้นพบวิธีการเรียนรู้ ด้าน Hard Side ความรู้ทางวิศวกรรมเคมี (Chemical Engineering Knowledge) เรียนรู้จากงานที่ทำ (Learning by Doing) ใช้โรงงานเป็นโรงเรียน Project – Based Learning*

(1) ด้าน Soft side เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านเครื่องมือการเรียนรู้แบบต่างๆ) อาทิ Meditation, Enneagram, Micro Worlds, GoGo Board, Village that Learn และ CSR ผู้เรียนต้องเรียนรู้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาของชุมชนเพื่อจะได้นำมาปรับใช้กับตนเอง ผลที่ได้ผู้เรียนเกิดสติ สมาธิ จนเกิดปัญญา มีความสงบ เข้าใจตนเอง/ผู้อื่นรู้เป้าหมายอนาคต เกิดศักยภาพแห่งการเรียนรู้ รู้วิธีการเรียนรู้ และรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(2) ด้าน Hard Sideเป็นกระบวนการเรียนทางวิชาการผ่านเนื้อหาการเรียน Basic Chemistry, Mass & Energy Balance, Fluid Mechanics, Heat Transfer, Separation Unit ผลที่ได้ ผู้เรียนได้รับความรู้ทางวิชาการ ความจำ และความมั่นใจในการปฏิบัติงาน

(3) เรียนรู้จากงานที่ทำ (Learning by Doing)โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่าน Project Base Learning คือ ปัญหาต่างๆ ในโรงงานมีอะไร และหาข้อมูลเพิ่มเติมและนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้จะทำให้ผู้เรียนมีการเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ หลายสาขาเข้าด้วยกัน เช่น วิศวกรรมเคมี วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมเครื่องมือวัดและควบคุม เป็นต้น ผลที่ได้คือ ผู้เรียนมีความสุขและเข้าใจงานที่ทำมากขึ้น มีความมั่นใจและกระตือรือร้น เชื่อมโยงทักษะ ประสบการณ์สู่ วิชาการ เข้าใจวิธีการเรียนรู้และขยายผลออกไปสู่เครื่องจักรอื่นๆได้

3.3.4 ผลที่เกิดขึ้นในภาพรวม กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของพนักงาน พบว่า คนทำงานเกิดความสุข งานสำเร็จ กระบวนการเรียนรู้ช่วยให้คิดค้น ต่อยอดการพัฒนาระบบการผลิตในการหาวิธีประหยัดพลังงานในที่ทำงาน ผลผลิตเพิ่ม มีความเป็นกัลยาณมิตรในกลุ่มพนักงานเพิ่มขึ้น และเกิดการรวมกลุ่มในการช่วยเหลือสังคม

3.3.5 ขยายผลสู่การสร้างหลักสูตรอื่นๆ อาทิ หลักสูตร SCG Model School เป็นโครงการต้นแบบการผลิตช่างเทคนิค ดำเนินการร่วมกับวิทยาลัยเทคนิคระยอง และดำเนินโครงการพัฒนาช่างเทคนิควิศวกรรมเคมีหรือ โครงการ V-ChEPC (Vocational Chemical Engineering Practice

College) ที่วิทยาลัยเทคนิคมาบตาพุด จังหวัดระยอง เพื่อให้นักศึกษาในสายอาชีวศึกษาได้รับการสอนแบบ Action Learning มากขึ้นโดยเพิ่มเติมเนื้อหาการสอน 4 วิชา ได้แก่การซ่อมบำรุงในโรงงาน ระบบ การสนับสนุนการผลิตในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ความปลอดภัยในโรงงานกระบวนการเคมีอุตสาหกรรม และการอนุรักษ์พลังงานความร้อน เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาช่างให้ตรงกับความต้องการของ องค์กรโดยฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการพัฒนาผู้เรียนในด้าน Soft Side มากขึ้น เปลี่ยนครูผู้สอนเป็น Facilitator คือ ผู้สนับสนุนการเรียนรู้ และเปิดโรงงานให้เป็นโรงเรียน ให้เป็นสถานที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และ ปฏิบัติงานจริง ผลที่ได้รับ นักศึกษามีเป้าหมายในชีวิต รู้วิธีการเรียนรู้และรักการเรียนรู้ สถานศึกษาเข้าใจ กลยุทธ์การสอนแบบ Action Learning มากขึ้น และสถานประกอบการมีความพึงพอใจคุณภาพนักศึกษา มากขึ้น

3.4 การสร้างความมั่นคงในชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่โดย นายแพทย์สันติ ลาภเบญจกุล ผู้อำนวยการโรงพยาบาลประจำอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

3.4.1 สถานการณ์ผู้สูงอายุในพื้นที่จากการตรวจเยี่ยมคนไข้ในพื้นที่อำเภอลำสนธิ พบว่ามี ทั้งผู้สูงอายุและผู้พิการ แต่กลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยติดเตียงมีจำนวนมากที่ถูกทอดทิ้งให้อยู่อย่างโดดเดี่ยวและ ขาดผู้ดูแล เนื่องจากบุคคลในครอบครัวไม่มีเวลา บางกลุ่มบุตรหลานต้องประกอบอาชีพในเมือง ทำให้ต้องอยู่ เพียงลำพังหรืออยู่อาศัยกับสามี/ภรรยาซึ่งเป็นผู้สูงอายุและมีร่างกายไม่แข็งแรงเช่นกัน ส่วนกลุ่มที่อาศัยกับ ญาติมักพบปัญหาญาติไม่มีเงินและเวลาดูแล อีกทั้ง ผู้สูงอายุบางกลุ่มมีภาระต้องเลี้ยงดูหลานที่บุตรนำมาฝาก ไว้ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นและรุนแรงขึ้น

3.4.2 แนวคิดในการดูแลผู้สูงอายุ หลักการสำคัญคือ "คนลำสนธิไม่ทอดทิ้งกัน" โดยโรงพยาบาลได้มีความพยายามในการจัดรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการให้เป็นระบบแต่พบว่า การ ดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบเชิงสถาบันมีค่าใช้จ่ายมาก ดังนั้น จึงได้มุ่งเน้นการดูแลในรูปแบบการใช้บ้านเป็นฐาน และสนับสนุนให้ครอบครัวสามารถดูแลผู้ป่วยได้ด้วยตัวเอง

3.4.3 รูปแบบการดูแล เน้นการดูแลที่บ้านเพื่อลดปัญหาการเข้าถึงบริการ โดยการดูแล ครอบคลุมด้านสุขภาพและด้านสังคมอย่างเป็นองค์รวม โดยใช้การประสานความร่วมมือของหน่วยงานใน ระดับอำเภอทั้งโรงพยาบาล อบต. และอำเภอ เพื่อบูรณาการทรัพยากรและงบประมาณตามบทบาทของแต่ละ ภาคส่วน ดังนี้

(1) การดูแลด้านสุขภาพ โรงพยาบาลเป็นผู้รับผิดชอบหลัก มีหน้าที่จัดทีม สหวิชาชีพประกอบด้วยนักกายภาพบำบัด นักจิตวิทยา พยาบาลและนักบริบาล ลงพื้นที่ดูแลผู้ป่วยที่บ้านทั้ง ผู้ป่วยติดเตียงและผู้ป่วยสมองเสื่อม มีบริการ Care Team จัดนักบริบาลดูแลผู้ป่วยแทนญาติช่วงกลางวัน 4-5 ชั่วโมงเพื่อให้ญาติได้มีเวลาพักผ่อนและคลายความเครียดจากการดูแล ทั้งนี้ นักบริบาลถือเป็นกลไกหลัก ในการเชื่อมโยงการดูแลระหว่างผู้ป่วย ครอบครัวและโรงพยาบาล โดยทุกหมู่บ้านจะมีนักบริบาล 1 คน ลง พื้นที่ดูแลผู้ป่วยอย่างสม่ำเสมอ โดยได้รับค่าจ้างเดือนละ 5,000 บาท ด้วยการสนับสนุนงบประมาณจาก อบต. ซึ่งการจ้างงานนักบริบาล เป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลให้ระบบดูแลมีความยั่งยืนมากกว่าระบบอาสาสมัครแบบเดิม นอกจากนี้ มีการสนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์ อาทิ รถเข็น ไม้เท้า ผ้าอ้อม ให้แก่ผู้ป่วย โดยได้รับ งบประมาณจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

(2) การดูแลด้านสังคม อบต.เป็นผู้รับผิดชอบหลัก มีหน้าที่จัดสวัสดิการด้านสังคม สนับสนุนการปรับสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้เหมาะสมกับข้อจำกัดด้านกายภาพของผู้สูงอายุและผู้พิการ เช่น การปรับปรุงห้องน้ำ การซ่อมแซมบ้าน เป็นต้น ซึ่งใช้งบประมาณเฉลี่ยเพียง 2,000-3,000 บาทต่อหลัง

3.4.4 การขยายผล การสร้างความมั่นคงในชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุควรมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

(1) การขยายผลรูปแบบการบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานในพื้นที่ของ อำเภอลำสนธิไปยังพื้นที่อื่นทั่วประเทศ เพื่อให้ประชาชนและผู้สูงอายุในทุกพื้นที่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ทั้งนี้ ปัจจุบันพบว่าผู้สูงอายุย้ายเข้ามาหลังจากทราบข่าวระบบการดูแลผู้สูงอายุของพื้นที่อำเภอลำสนธิผ่านทางสื่อ

(2) การพัฒนาศักยภาพของ อบต. ทั่วประเทศให้สามารถดำเนินการด้าน สวัสดิการสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) การแก้ไขระเบียบการเบิกจ่ายท้องถิ่นที่เป็นข้อจำกัดในการจัดงบประมาณ ในการจัดสวัสดิการและดำเนินการด้านการดูแลผู้สูงอายุเพื่อเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถมีอำนาจตัดสินใจ และดำเนินการได้โดยไม่ผิดระเบียบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.)

(4) การพัฒนาทักษะของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและได้มาตรฐาน

4

ความเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม

การพัฒนาคนทุกช่วงวัยสู่สังคมไทยที่มีคุณภาพ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ วินัย คุณธรรม จริยธรรม การดำรงรักษาความเป็นไทย โดยต้องเป็นความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการดำเนินการ ดังนี้

4.1 การพัฒนาคนจะต้องเริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา โดยเฉพาะโภชนาการของแม่เป็นเรื่องสำคัญที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและการที่ดีของทุกช่วงวัยตั้งแต่วัยเด็ก วัยทำงาน และมีผลต่อเนื่องถึงวัยชรา จึงควรมีมาตรการในการให้ความรู้ ความเข้าใจ คำแนะนำ ให้แม่มีความตระหนักและมีวินัยในการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพและถูกสุขลักษณะเพิ่มขึ้น และควรให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ของแม่ในการเลี้ยงลูก ที่ผ่านมาระทรวงสาธารณสุขได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของแม่ โดยการดูแลทั้งอาหารกายและอาหารใจให้กับคุณแม่ขณะตั้งครรภ์ มีการผลักดันเรื่องการเติมเกลือด้วยสารไอโอดีน และให้คำแนะนำและดูแลเรื่องสุขภาพจิตในการขจัดความกังวล ความเครียดในแม่ที่เป็นโรคซึมเศร้า ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาไอคิวและอีคิวของเด็ก อย่างไรก็ตามควรมีมาตรการในการสร้างแรงจูงใจให้กับร้านค้าในการขายอาหารที่คำนึงถึงสุขภาพของผู้บริโภค

4.2 การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กและวัยรุ่นควรมีพื้นที่ต้นแบบในการบูรณาการ กระทรวงสาธารณสุขได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและวัยรุ่นอย่างบูรณาการ แต่การปฏิบัติยังมีข้อจำกัดเนื่องจากแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน การขับเคลื่อนต้องอาศัยคนในพื้นที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยให้เชื่อมโยงกับกระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้เกิดการบูรณาการการพัฒนาคนทุกช่วงวัยและให้สำนักงานจังหวัดแต่ละจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบดูแลยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนา ทั้งนี้ จังหวัดควรมีพื้นที่ต้นแบบในการบูรณาการโครงการพัฒนาคนทุกช่วงวัย เพื่อนำไปสู่การขยายผลโครงการพัฒนาไปยังพื้นที่ต่างๆทั่วประเทศ

4.3 การแก้ปัญหาการอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ของเด็กโดยภาคประชาชน ปัจจุบันพบปัญหาเด็กอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ พ่อแม่ หรือปู่ ย่า ตา ยายไม่สามารถสอนการบ้านเด็กได้ เนื่องจากไม่เข้าใจหลักสูตร ไม่เคยเรียนมาก่อน ภาคประชาชนจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับเด็กและเยาวชนทำการวิเคราะห์ปัญหาและจัดทำโครงการบ้านหลังโรงเรียนเพื่อเป็นทางออกโดยให้พี่มาช่วยสอนการบ้านน้องจึงขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนเพื่อขยายสู่พื้นที่อื่นๆต่อไป

4.4 นโยบายในการดูแลผู้สูงอายุจะต้องมีความชัดเจนเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ในอนาคตประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นรัฐบาลจะต้องมีนโยบายในการดูแลผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และมีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงควรมีมาตรการและกลไกรองรับที่เหมาะสม อาทิ การขยายอายุเกษียณจาก 60 ปี เป็น 65 ปี เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังมีสุขภาพแข็งแรง และส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนอย่างบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่างๆในพื้นที่

4.5 การส่งเสริมบทบาทครอบครัว ชุมชนในการพัฒนาเด็กและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยให้เริ่มจากการสร้างครอบครัวให้เข้มแข็ง ปลอดภัยพอ ปลอดภัยพอ การส่งเสริมคนดี การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย การพัฒนาอาชีพ ทั้งนี้ในการบริหารให้ชุมชนเป็นหลัก ประชาชนมีส่วนร่วมและรัฐให้การสนับสนุน

4.6 ประเด็นการพัฒนาคนทุกช่วงวัยของเทศบาลตำบลอุโมงค์ที่ควรนำไปขยายผล ได้แก่ การเมืองสีขาว ที่ให้ความสำคัญกับการไม่ซื้อสิทธิขายเสียง โครงการโตไปไม่โกง ความโปร่งใสในการดำเนินงาน การส่งเสริมการออมและจัดตั้งกองทุนออมบุญที่มีการบริหารจัดการบัญชีที่ดีที่ได้รับการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ และการเป็นตำบลสุขภาวะ

4.7 การธำรงความเป็นไทยภายใต้การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ความร่วมมือของประชาคมอาเซียนใน 3 เสาหลัก ได้แก่ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมการเมือง ความมั่นคง และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ทำให้เกิดการเปิดเสรีเกือบทุกด้านโดยอัตโนมัติ หากประเทศไทยไม่มีการเตรียมความพร้อมที่ดีในเสาหลักของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนจะส่งผลให้การธำรงความเป็นไทยมีน้อยลง ดังนั้นภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการธำรงความเป็นไทยโดยขอเสนอให้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้เป็นหน้าที่ของคนไทยและรัฐที่จะต้องปกป้องธำรงรักษาความเป็นไทยไว้ และดำเนินชีวิตตามวิถีของเศรษฐกิจพอเพียง

5 การดำเนินงานต่อไป

สศช.จะได้รวบรวมข้อคิดเห็นและถอดบทเรียนองค์ความรู้ จากกรณีศึกษาที่มีการนำเสนอในหลายพื้นที่และหลายรูปแบบ พร้อมทั้งสังเคราะห์และจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรมต่อไป

+

ส่วนที่ 4

กลุ่มที่ 2

**กำลังคน...หัวใจ
ของความสามารถ
ในการแข่งขันของไทย**

รายงานสรุปผลการประชุม กลุ่มที่ 2

กำลังคน...หัวใจของความสามารถในการแข่งขันของไทย

ประธาน	: ดร.ศักรินทร์ ภูมิรัตน	กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้นำเสนอ	: นายธานินทร์ ณะเฒ	รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้อภิปราย	: ดร.พิเชฐ ดุรงคเวโรจน์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ
นายถาวร ชลัษเฐียร	รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (สอท.) และ ประธานสถาบันเสริมสร้างขีดความสามารถมนุษย์ สอท.	

การประชุมกลุ่มย่อยที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 ช่วง โดยในช่วงแรก เป็นการนำเสนอผลการศึกษาของ สศช. เรื่อง “กำลังคน...หัวใจของความสามารถในการแข่งขันของไทย” โดยนายธานินทร์ ณะเฒ รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และมีผู้อภิปรายผลการศึกษา 2 ท่าน คือ ดร.พิเชฐ ดุรงคเวโรจน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน.) และนายถาวร ชลัษเฐียร รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (สอท.) และประธานสถาบันเสริมสร้างขีดความสามารถมนุษย์ สอท. และในช่วงที่สอง เป็นการนำเสนอประสบการณ์การพัฒนากำลังคนของหน่วยงานต่างๆ จากภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการ และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายใต้หัวข้อ “เรื่องเล่าดีๆ ประสบการณ์การพัฒนากำลังคนสำหรับภาคการผลิตและบริการไทย” โดยผู้เข้าร่วมเสวนาประกอบด้วย ดร.พิเชฐ ดุรงคเวโรจน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ นางสาวดา ยุวบูรณ์ ประธานบริหาร สวนสามพราน นายกิติ มาติลโกวิท ผู้อำนวยการสำนักงานการบุคคลกลาง บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) และนายกิตติรัตน์ ปิติพานิช ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาการออกแบบและธุรกิจสร้างสรรค์ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ

ช่วงที่ 1 เสวนาวิชาการ เรื่อง กำลังคน...หัวใจของความสามารถในการแข่งขันของไทย

1 สรุปสาระสำคัญการนำเสนอ

โดย นายธานินทร์ ณะเฒ รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ

1.1 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและกำลังคนที่ต้องการ

1.1.1 จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรที่มีประชากรสูงวัยมีสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้น แต่มีสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานที่ลดลง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว และการเปลี่ยนแปลงบริบทความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและรูปแบบทางธุรกิจของภาคการผลิตและบริการ จึงทำให้ประเทศจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการลงทุนทางการพัฒนาากำลังคนให้มีสมรรถนะสูงขึ้น และสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูง และสามารถก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงของสินค้าและบริการบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การยกระดับห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ของภาคการผลิตและบริการโดยรวม ขณะเดียวกัน ก็ต้องเตรียมความพร้อมทางด้านกำลังคนเพื่อรองรับการเปิดเสรีทางด้านต่างๆ ทั้งในด้านการค้าการลงทุน ภาคการผลิตและบริการ และภาคการเงิน

1.1.2 จากบริบทดังกล่าว รัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาากำลังคนของประเทศ โดยเน้นการบูรณาการแนวทางการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกันระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2558 และยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยให้เชื่อมโยงยุทธศาสตร์กับนโยบายรัฐบาล 11 ข้อ และประเมินผลการดำเนินงานและการใช้งบประมาณรายไตรมาสด้วย

1.2 ภาพรวมสถานการณ์ด้านแรงงานของไทย

1.2.1 ปัจจุบันความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ซึ่งจัดโดย IMD ถูกลดอันดับจากอันดับที่ 27 (ปี 2556) เป็น อันดับที่ 29 (ปี 2557) โดยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน ไทยยังมีจุดอ่อนที่สำคัญ ได้แก่ อัตราการขยายตัวของกำลังแรงงานและผลิตภาพแรงงานอยู่ในระดับต่ำ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทางด้านภาษา ระบบการศึกษาและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังขาดการเชื่อมโยงกันเพื่อรองรับความต้องการของภาคการผลิตและบริการ เป็นต้น ซึ่งหากประเทศไทยจะเร่งยกระดับผลิตภาพแรงงานให้สูงขึ้น จะต้องพิจารณาและเชื่อมโยงการลงทุนในการพัฒนาระบบและบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณธรรมและจริยธรรมของกำลังคน เพื่อให้เกิดการใช้องค์ความรู้ในทางสร้างสรรค์ตามทิศทางการศึกษาของประเทศไทยที่จะช่วยให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มที่ทำให้ผลิตภาพแรงงานโดยรวมของไทยดีขึ้น

1.2.2 ในภาพรวมผลิตภาพแรงงานของประเทศไทยมีแนวโน้มดีขึ้น โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโครงสร้างแรงงานของประเทศสะท้อนแนวโน้มการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรสู่ภาคบริการมากขึ้น แต่ภาคบริการยังไม่สามารถสร้างผลิตภาพแรงงานได้สูงมากนัก ยกเว้นสาขาการเงินการธนาคารที่มีผลิตภาพแรงงานสูงขึ้นอย่างมาก และภาคเกษตรก็ยังคงมีผลิตภาพต่ำมาโดยตลอด

1.2.3 แรงงานต่างด้าวมีบทบาทมากขึ้นในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะในสาขาเกษตรและปศุสัตว์ และสาขาก่อสร้าง จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดระบบและบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้สามารถส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิตและบริการไทยอย่างจริงจัง รวมทั้งเร่งเตรียมความพร้อมของกำลังคนเพื่อรองรับสาขาบริการและการท่องเที่ยวใหม่ๆ รวมทั้งเตรียมพร้อมเพื่อรองรับความเสี่ยงจากการสูญเสียแรงงานต่างด้าวที่อาจเคลื่อนย้ายกลับประเทศด้วย

1.3 ประเด็นท้าทายการพัฒนากำลังคนของภาคการผลิตและบริการของไทย

1.3.1 ประเด็นท้าทายของการพัฒนากำลังคนสำหรับภาคเกษตร จากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของภาคเกษตรกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น มีแนวโน้มการลดลงของจำนวนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานกลุ่มอายุ 15-24 ปี ในขณะที่มีแรงงานสูงวัยมีจำนวนมากขึ้น ประกอบกับแรงงานส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้น จึงไม่เอื้อต่อการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการผลิต ส่งผลให้ผลิตภาพแรงงานและความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มต่ำ นอกจากนี้จากการที่จำนวนแรงงานที่เข้าสู่ภาวะตึงตัว จึงทำให้มีการใช้แรงงานต่างด้าวมาทดแทนมากขึ้น ซึ่งยังเป็นข้อจำกัดของการเพิ่มผลิตภาพแรงงานในภาคเกษตร อีกทั้งความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคการศึกษาในการพัฒนากำลังคนของภาคเกษตรยังอ่อนแอ ไม่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่อง ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นประเด็นท้าทายที่สำคัญที่ต้องให้ความสำคัญในการพัฒนากำลังคนของภาคเกษตรไทยให้เป็นฐานการผลิตที่เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยได้อย่างยั่งยืน

1.3.2 ประเด็นท้าทายของการพัฒนากำลังคนสำหรับภาคอุตสาหกรรมที่สำคัญ คือ โครงสร้างตลาดแรงงานภาคอุตสาหกรรมในอนาคตที่มีแนวโน้มความต้องการกำลังแรงงานมากขึ้น โดยเฉพาะแรงงานระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา ในขณะที่การผลิตกำลังคนยังเพิ่มขึ้นไม่เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการขาดแคลนแรงงานคือ แนวโน้มประกอบอาชีพอิสระของแรงงานในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะระดับ ปวช./ปวส. ที่สูงขึ้น นอกจากนี้ ในด้านคุณภาพแรงงานก็ยังเป็นปัญหา คือ แรงงานยังขาดสมรรถนะทางด้านภาษา สารสนเทศ การคิดคำนวณ และความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ซึ่งทำให้ไม่สามารถสนับสนุนการต่อยอดการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคอุตสาหกรรมได้อย่างเต็มที่

1.3.3 ประเด็นท้าทายของการพัฒนากำลังคนสำหรับภาคบริการ จากแนวโน้มการเติบโตของภาคบริการที่มากขึ้น ส่งผลให้มีความต้องการกำลังคนเพิ่มขึ้น จึงต้องมีการพึ่งพาแรงงานต่างด้าวมากขึ้น แต่ยังไม่สามารถเพิ่มผลิตภาพแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก ประกอบกับแรงกดดันจากการเปิดเสรี และการเคลื่อนย้ายแรงงานในสาขาบริการต่างๆ จากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทำให้ประเทศไทยต้องเร่งเตรียมพร้อมกับการบริหารจัดการและมาตรฐานวิชาชีพของกำลังคน โดยต้องเน้นเสริมสร้างจุดแข็งด้านบริการของคนไทย เช่น การมีอัธยาศัยไมตรีและมีจิตบริการ (Service-Minded) ในขณะเดียวกัน ต้องเร่งแก้ปัญหาที่เป็นจุดอ่อน เช่น ข้อจำกัดในด้านทักษะภาษาอังกฤษ และต้นทุนค่าจ้างที่สูงกว่ากลุ่มประเทศ CLMV เพื่อให้ภาคบริการไทยสามารถเพิ่มศักยภาพการแข่งขันให้สูงขึ้นได้

1.3.4 ประเด็นท้าทายของการพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ควรมุ่งเน้นการเตรียมกำลังคนเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศในอนาคต ซึ่งจำเป็นต้องมีการกำหนดสาขาการผลิตและบริการหลักของประเทศที่ชัดเจน เพื่อลดผลกระทบจากการขาดแคลนกำลังคนที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะ นอกจากนี้ ยังควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการงานวิจัยของสถาบันการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการผลิตและบริการ ทั้งนี้ปัญหาสำคัญของการพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทย ได้แก่ (1) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (2) การขาดความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษา ภาคอุตสาหกรรมและชุมชน และ (3) การขาดแคลนผู้สอน ทั้งในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา

1.3.5 อย่างไรก็ตาม การใช้กลไกและมาตรการสนับสนุนการพัฒนากำลังคนสำหรับภาคการผลิตและบริการ รวมทั้งบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบัน ยังขาดการบูรณาการการทำงานและมีแผนปฏิบัติการร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนของการดำเนินงานตามโครงการ และไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ในภาพรวม

1.4 แนวทางการพัฒนากำลังคนในภาคการผลิตและบริการของไทย

1.4.1 แนวทางการพัฒนากำลังคนในตลาดแรงงานในปัจจุบัน ได้แก่ การจัดทำฐานข้อมูลที่มีความต่อเนื่องและเป็นระบบ การสร้างแรงจูงใจให้เกิดการพัฒนาผลิตภาพของแรงงานภาคเกษตร และการสนับสนุนการเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษา ภาคการผลิต และชุมชน ให้มีการบริหารจัดการและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ร่วมกัน

1.4.2 แนวทางการพัฒนากำลังคนที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ตรงกับความชอบของนักเรียนร่วมกับระบบการแนะแนวการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจุบันมีความร่วมมือกันระหว่างสถาบันการศึกษาและโรงงานผลิตของภาคเอกชนในการร่วมกันพัฒนากำลังคน โดยปัจจุบันได้มีการใช้โรงงานผลิตของภาคเอกชน เป็นแหล่งการเรียนการสอนของสายงานวิชาชีพ อาทิ วิทยาลัยเทคนิคมาบตาพุด วิทยาลัยเทคนิคบ้านค่าย วิทยาลัยเทคนิคสัตหีบ

1.4.3 อย่างไรก็ตาม หากการพัฒนาประเทศถูกดำเนินการภายใต้นโยบายและยุทธศาสตร์การดำเนินการที่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดการจัดสรรงบประมาณที่มีความสอดคล้อง และบรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนากำลังคนในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

2

ความคิดเห็นของผู้อภิปราย

2.1 ภาพรวมการพัฒนากำลังคนของประเทศ

โดย ดร.ศักรินทร์ ภูมิรัตน กรรมการคณะกรรมการ สศช.

การพัฒนาคน เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และการยกระดับประเทศให้หลุดจากกับดักรายได้ปานกลาง โดยการที่จะหลุดจากกับดักรายได้ปานกลาง สามารถยกระดับรายได้ประชาชาติเฉลี่ย ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเพิ่มความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้วยความพอเพียง (Self-Sufficiency) ได้นั้น จะต้องมีแนวทางในการพัฒนาคน 3 ประเด็น ดังนี้

2.1.1 สำหรับกำลังคนโดยทั่วไป การพัฒนาต้องพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศในอนาคต

2.1.2 สำหรับกำลังคนกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษหรือเฉพาะด้าน (Talent and Skilled Workforce) ภาคเอกชนควรมีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนากลุ่มคนเหล่านี้ เพื่อให้มีสมรรถนะสูงอย่างเต็มที่ โดยควรร่วมมือกับภาครัฐอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งนี้ อาจดำเนินการในรูปแบบของวิสาหกิจเชิงสังคม (Social Enterprise) ก็ได้

2.1.3 ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบและกลไกในการยกระดับความสามารถของกำลังคนในวัยทำงาน (Working Adult Education) รวมทั้งกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งในระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษา

2.2 การพัฒนากำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม

โดย ดร.พิเชฐ ดุรงคเวโรจน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ

2.2.1 นโยบายรัฐบาลชุดปัจจุบันที่นายกรัฐมนตรีได้นำเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ทั้งสิ้น 11 ข้อ โดยข้อที่ 8 ได้กล่าวถึงการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และการวิจัย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 5 เรื่อง ได้แก่ 1) การสร้างสังคมไทยให้มีความรู้ทัดเทียมกับอารยประเทศ โดยภาคเอกชนจะต้องมีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา มากกว่าภาครัฐ ขณะที่ภาครัฐจะต้องมีเงื่อนไขที่เป็นแรงจูงใจที่ดีให้แก่ภาคเอกชน 2) การเคลื่อนย้ายไปสู่สังคมที่มีนวัตกรรมสูงขึ้น โดยการพัฒนากำลังคน 3) การสร้างแรงจูงใจ เช่น สิทธิประโยชน์ต่างๆ ภาษี กฎหมายที่เอื้ออำนวย รวมไปถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี 4) การผนวกการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ากับโครงการลงทุนขนาดใหญ่ของประเทศ (Mega Project) เช่น ระบบราง ระบบการบริหารจัดการน้ำ เป็นต้น และ 5) การวางโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม อาทิ การจัดให้มีศูนย์วิเคราะห์ทดสอบชิ้นส่วนผลิตภัณฑ์ เพื่อลดต้นทุนจากการส่งชิ้นส่วนผลิตภัณฑ์ไปทดสอบยังต่างประเทศ

2.2.2 การพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะสำเร็จได้ ต้องให้ความสำคัญตลอดห่วงโซ่ของการพัฒนากำลังคน เช่น การศึกษาก็ต้องดูแลการเรียนการสอนในวิชาวิทยาศาสตร์ตั้งแต่วัยระดับชั้นประถมเป็นต้นไป

2.2.3 มาตรการเพื่อการบริหารจัดการและแก้ปัญหาด้านกำลังคนของประเทศประกอบด้วย

(1) การพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทย ควรจะเป็นการพัฒนาที่มุ่งตอบสนองความต้องการของตลาดหรือผู้ใช้ (Demand Side Human Resource Development) โดยเฉพาะการขาดแคลนกำลังคนในบางสาขาของภาคอุตสาหกรรมที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทย เช่น ปีโตรเคมี ชิ้นส่วนยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ ภาคเกษตร เป็นต้น จะต้องได้รับการแก้ไขเป็นลำดับแรก ส่วนโครงการขนาดใหญ่ อาทิ โครงการรถไฟฟ้าในเขตกรุงเทพฯ ที่ส่งผลให้เกิดความต้องการกำลังคนอีกประมาณ 3,000 ตำแหน่ง หรือ โครงการปรับปรุงระบบรถไฟของประเทศ (รวมระบบรถไฟรางคู่ ซึ่งอนาคตจะมีแนวโน้มก่อสร้างมากขึ้น) ที่มีความต้องการกำลังคนถึงประมาณ 30,000 ตำแหน่ง จำเป็นต้องมีการเตรียมบุคลากรที่มีศักยภาพและคุณภาพให้เพียงพอต่อความต้องการ

(2) การส่งเสริมการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ (Gifted Education) เป็นสิ่งที่ประเทศไทยดำเนินการได้ดี ตัวอย่างโรงเรียนที่ผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ โรงเรียนมหิตลวิทยานุสรณ์ หรือโรงเรียนจุฬาภรณ ผลิตนักเรียนได้ถึงประมาณ 1,728 คน/ปี แต่สิ่งที่ภาครัฐต้องให้ความสำคัญมากขึ้นด้วย คือ การพัฒนาการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเฉพาะในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เพื่อให้นักเรียนมีพื้นฐานที่ดีสำหรับศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อไป และในระดับอุดมศึกษาก็ควรมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีโดยมีหลักสูตรพิเศษที่เหมาะสมสำหรับรองรับนักเรียนเหล่านี้ เพื่อให้การเรียนในระดับอุดมศึกษาแตกต่างจากการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

(3) ประเทศไทยยังขาดแคลนนักวิจัยและผู้จบการศึกษาระดับปริญญาเอก โดยด้านนักวิจัย ประเทศไทยมีเป้าหมายในการเพิ่มจำนวนนักวิจัยจาก 9 คน/ประชากร 10,000 คน เป็น 15 คน/ประชากร 10,000 คน ส่วนด้านผู้จบการศึกษาระดับปริญญาเอก ในปี 2011 ประเทศไทยมีจำนวนผู้จบการศึกษาระดับปริญญาเอกประมาณ 35,000 คน คิดเป็นเพียงร้อยละ 0.5 ของจำนวนประชากร หรือร้อยละ 0.9 ของจำนวนแรงงาน สัดส่วนนี้ต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีจำนวนผู้จบการศึกษาระดับปริญญาเอกประมาณ 3,000,000 คน (มากกว่าไทยประมาณ 100 เท่า) คิดเป็นร้อยละ 1 ของจำนวนประชากร หรือร้อยละ 2 ของจำนวนแรงงาน และหากเปรียบเทียบกับประเทศมาเลเซีย ในปี 2012 มาเลเซียจะมีอัตราการเพิ่มขึ้นถึงประมาณร้อยละ 60 ในขณะที่ไทยจะมีอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้จบการศึกษาระดับปริญญาเอกเพียงประมาณร้อยละ 13.7 เท่านั้น

(4) การให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนอย่างใกล้ชิด โดยควรมีการเพิ่มองค์ประกอบใหม่ๆ ในความร่วมมือ เช่น ให้มหาวิทยาลัยเข้ามามีบทบาทส่งเสริมการสอนแก่สถาบันในระดับอาชีวศึกษามากขึ้น ซึ่งจะเป็นการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนและอาจารย์ ในสถาบันดังกล่าว รวมทั้งควรมีมาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมากขึ้น เช่น สนับสนุนการให้สิทธิประโยชน์แก่บริษัทต่างชาติเพื่อให้เข้ามาลงทุนในประเทศไทย ทั้งด้านภาษี และมาตรการอื่นๆ เป็นต้น

(5) ผู้ประกอบการในไทยมี 3 กลุ่ม ซึ่งต้องการกำลังคนที่แตกต่างกัน เช่น บริษัทต่างชาติ ต้องการกำลังคนที่มีความสามารถสูง เพื่อรองรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี ขณะที่ บริษัทขนาดใหญ่ และ SMEs ยังไม่ต้องการการวิจัยและพัฒนามากนัก แต่ต้องการยกระดับกระบวนการผลิตและพัฒนาสินค้า เป็นต้น ดังนั้น ภาคเอกชนหรือภาคอุตสาหกรรมต้องเร่งสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมการทำวิจัยและพัฒนา และ/หรือร่วมกับภาครัฐจัดตั้งศูนย์วิจัยให้มากขึ้น เพื่อเป็นตลาดงานให้กับนักศึกษา ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเลือกเรียนสายวิทยาศาสตร์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ภาคเอกชนกับสถาบันการศึกษาต้องมีกลไกในการเชื่อมโยงการทำงานที่เข้มข้นมากขึ้น โดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นคนกลาง เพื่อร่วมลงทุนในการผลิตกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยต้องกำหนดโจทย์ความต้องการของภาคอุตสาหกรรมที่ชัดเจน เพื่อให้สถาบันการศึกษาสามารถปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้กำลังคนได้อย่างเหมาะสม

2.3 การพัฒนากำลังคนด้านอุตสาหกรรม

โดย นายถาวร ชลัษเฐียร รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (สอท.) และ ประธานสถาบันเสริมสร้างขีดความสามารถมนุษย์ สอท.

2.3.1 ประเทศไทยกำลังเผชิญสถานการณ์ที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่ 1) เศรษฐกิจไทยพึ่งพาเศรษฐกิจภายนอกประเทศ ทั้งการส่งออกสินค้า การลงทุน และนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศ จึงอ่อนไหวต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลกและปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป 2) ผลผลิตภาพแรงงานของไทยอยู่ในระดับต่ำ และมีการพัฒนาน้อย โดยเฉพาะในภาคเกษตร 3) ขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมสำคัญ 4) มีความไม่สอดคล้องระหว่างอุปสงค์และอุปทานของตลาดแรงงานไทย ทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ ได้แก่ ทักษะ ประสบการณ์ และคุณวุฒิการศึกษา 5) มีกลุ่มแรงงานจำนวนมากที่ คุณวุฒิการศึกษาระดับต่ำ แต่มีประสบการณ์ ฝีมือ และสมรรถนะสูง แต่ไม่สามารถเข้าสู่การจ้างงานในระดับสูงขึ้นได้ และ 6) โครงสร้างประชากรที่มีวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี 2568

2.3.2 สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้สำรวจความต้องการแรงงานใน 14 กลุ่มอุตสาหกรรมหลัก ในระยะ 5 ปี ตั้งแต่ปี 2556-2560 พบว่า มีความต้องการแรงงานระดับไม่เกินมัธยมศึกษาปีที่ 6 สูงที่สุด รองลงมา คือระดับ ปวช./ปวส. และระดับปริญญาตรีขึ้นไป ตามลำดับ โดยในระดับ ปวช./ปวส. มีความต้องการแรงงานในสาขาช่างกลโรงงานเป็นหลัก รองลงมา คือ ช่างเชื่อม ในขณะที่ช่างไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ช่างแมคคาทรอนิกส์ ช่างแม่พิมพ์ เจ้าหน้าที่สายพานิชยศาสตร์ มีความต้องการที่เท่ากัน ในขณะที่คุณลักษณะของกำลังแรงงานที่มีอยู่ในสถานประกอบการของไทย ควรต้องมีการปรับปรุงอย่างมากใน 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ ความสามารถในการแก้ปัญหา และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยความขยันและอดทนและความมีระเบียบวินัยในการทำงานยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง

2.3.3 ข้อเสนอเพื่อการพัฒนากำลังคนและความสามารถในการแข่งขันของไทย แบ่งได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่

(1) ระยะสั้น ควรดำเนินการ 1) ผลิตนักศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ 2) ปรับระบบการเรียนการสอนให้เป็นแบบ Work- Based Training และ Project-Based Training 3) ปรับปรุงระบบค่าจ้างแรงงานให้สอดคล้องกับระดับความสามารถและทักษะของแรงงาน มากกว่าเน้นที่ระดับวุฒิการศึกษา ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเพิ่มผลิตภาพของแรงงาน 4) ปรับระบบประกันสังคม ให้เป็นการประกันขั้นต่ำ โดยให้สามารถประกันตนเองเพิ่มเติมเป็นความคุ้มครองเฉพาะได้ และ 5) เตรียมความพร้อมแรงงานและผู้ประกอบการไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะเกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานทั้งที่จะเข้ามาและออกไปจากประเทศไทย (Inbound-Outbound) โดยควรมีแผนระยะยาวในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวที่มีทิศทางและแนวทางที่ชัดเจน

(2) ระยะกลาง ควรดำเนินการ 1) สร้างแรงจูงใจและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของทรัพยากรมนุษย์ทุกระดับ เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างยั่งยืน 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างภาคการศึกษา สมาคม/องค์กรวิชาชีพ กลุ่มวิชาชีพ สถานประกอบการที่มีศักยภาพและความพร้อม เพื่อร่วมกันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแต่ละวิชาชีพ โดยส่งเสริมการเรียนการสอนในรูปแบบ Work Integrated Learning (WIL) ได้แก่ ระบบทวิภาคี ระบบสหกิจศึกษา การฝึกงาน และการฝึกหัดงาน และ 3) พัฒนากลไกที่สนับสนุนการพัฒนาฝีมือและอาชีพสำหรับแรงงานที่ยั่งยืน ได้แก่ งบประมาณ กองทุนเงินกู้ เงินช่วยเหลือ การร่วมมือแบบ PPP สิทธิพิเศษทางภาษี และ Earmarked Tax

(3) ระยะยาว ควรดำเนินการ 1) เพิ่มผลิตภาพของแรงงาน (Labour Productivity) ให้มีจำนวนเครื่องจักรต่อแรงงานมากขึ้น พัฒนาเทคโนโลยี แรงพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยเฉพาะในภาคเกษตรและธุรกิจ SMEs สร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) ที่เน้นหลักใฝ่เรียนรู้ให้แก่บุคลากร 2) รัฐบาลและเอกชนร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ “แรงงานนอกระบบ” อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม 3) พัฒนาและสร้างความร่วมมือถึงความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษา/อบรมที่ผลิตแรงงาน กับสถานประกอบการเพื่อวางแผนการผลิตกำลังคนให้มีคุณภาพและตรงตามความต้องการ 4) พิจารณาย้ายอายุเกษียณ (Delaying Retirement) ในสาขาที่จำเป็นและขาดแคลนเพื่อลดปัญหาโครงสร้างแรงงานด้านอายุในระยะยาวได้ระดับหนึ่ง และ 5) จัดทำ “มาตรฐานแรงงาน” ในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมเพื่อให้ทราบความต้องการความสามารถเฉพาะทาง (Competencies) เพื่อใช้ในการจัดระบบประกันคุณภาพของแรงงาน

ช่วงที่ 2 เรื่องเล่าดีๆ...ประสบการณ์การพัฒนากำลังคนสำหรับภาคการผลิตและบริการไทย

ประธาน : นายธานินทร์ ณะเฒ	รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้นำเสนอ : ดร.พิเชฐ คุรงค์เวโรจน์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ
นางสุชาดา ยวบูรณ์	ประธานบริหาร สวนสามพราน
นายกิติ มาติลโกวิท	ผู้อำนวยการสำนักงานการบุคคลกลาง บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)
นายกิตติรัตน์ ปิติพานิช	ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาการออกแบบและธุรกิจสร้างสรรค์ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ

1 สรุปสาระสำคัญการนำเสนอ

1.1 โครงการพัฒนาบุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน.)

1.1.1 โครงการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (Work-Integrated Learning: WiL) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “มิชลินโมเดล” ถือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษารูปแบบใหม่ที่ สวทน. และ บริษัท สยามมิชลิน ประเทศไทย จำกัด ได้ร่วมกันพัฒนาขึ้นเป็นระยะเวลากว่า 3-4 ปีมาแล้ว โดยมุ่งเน้นการผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนและการฝึกงาน ให้มีลักษณะการเรียนรู้ควบคู่กับการทำงานจริงในโรงงาน เพื่อผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสู่ภาคอุตสาหกรรม แก้ไขปัญหาขาดแคลนกำลังคนทางเทคนิค และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในสายการผลิต ภายใต้ความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาคธุรกิจเอกชน สถาบันการศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมี สวทน. ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน ระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในการร่วมพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและระบบการประเมินผลโครงการ ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาครูสำหรับการศึกษาในรูปแบบโรงเรียน-โรงงาน ทำให้นักศึกษามีวินัยและสามารถเรียนรู้การทำงานในสถานการณ์จริง รวมถึงได้รับผลตอบแทนจากการทำงานในรูปของเงินเดือนและสวัสดิการต่างๆ ตลอดระยะเวลาของหลักสูตร 1 ปี นอกจากนี้ ยังสนับสนุนให้ภาคธุรกิจมีระบบสรรหาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ และลดภาระค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมพนักงานให้สามารถทำงานได้จริงได้อีกทางหนึ่ง

1.1.2 โครงการส่งเสริมบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีภาครัฐไปปฏิบัติงานในภาคอุตสาหกรรม (Talent Mobility) โดยปัจจุบันธุรกิจในประเทศและบริษัทข้ามชาติ ได้มีการจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและนวัตกรรมภายในองค์กร ทำให้มีความต้องการบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น ดังนั้น สวทน. จึงได้จัดทำโครงการ Talent Mobility ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนให้ภาคการผลิตและบริการมีบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีศักยภาพ สามารถรองรับการลงทุนวิจัยและพัฒนาและสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และเตรียมความพร้อมของประเทศในการดูดซับ

เทคโนโลยีจากบริษัทข้ามชาติที่เข้ามาจัดตั้งหน่วยวิจัยในประเทศไทย โดย สวทช. ทำหน้าที่ ประสานเชื่อมโยงการทำงานของมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยของรัฐและภาคเอกชน เพื่อผลักดันให้บุคลากรด้านวิจัยและพัฒนาซึ่งกระจุกตัวอยู่ในภาครัฐสถาบันอุดมศึกษาและในต่างประเทศ สามารถไปปฏิบัติงาน ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับภาคอุตสาหกรรมและบริการ มีระยะเวลาการปฏิบัติงาน 3 เดือน ถึง 2 ปี โดยมีเงื่อนไขสำคัญ ได้แก่ (1) นักวิจัยและนักวิทยาศาสตร์ที่เข้าร่วมโครงการให้ถือเป็น การปฏิบัติราชการ (2) นักศึกษาที่ได้รับทุนรัฐบาลและมีภาระชดใช้ทุนหลังจบการศึกษา ให้นำเป็นระยะเวลา ชดใช้ทุน และ (3) ผลการปฏิบัติงานที่ผ่านการรับรองโดยผู้ประกอบการ สามารถนำมาใช้เป็นผลงานในการขอ ตำแหน่งทางวิชาการได้ ซึ่งโครงการดังกล่าวนี้ จะช่วยแก้ไขปัญหาคาดแคลนบุคลากรด้านวิจัยและพัฒนา ในระยะสั้น สนับสนุนการทำวิจัยให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการของภาคธุรกิจได้อย่างแท้จริง รวมทั้งส่งเสริมให้นักศึกษาที่เป็นผู้ช่วยนักวิจัยสามารถส่งสมประสบการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ต่อไป

1.2 การพัฒนากำลังคนภาคเกษตรที่เชื่อมโยงภาคบริการและการท่องเที่ยว ของ สามพราน ริเวอร์ไซด์

1.2.1 จากประสบการณ์ดำเนินธุรกิจโรงแรมมากกว่า 52 ปี สามพราน ริเวอร์ไซด์ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรมาโดยตลอด โดยไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาทักษะฝีมือเท่านั้น แต่ยังดูแลเรื่องคุณภาพชีวิตของบุคลากร โดยบุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ดังนั้นจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรของตนควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้สามารถเสริมสร้างศักยภาพ ในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลผลิตในท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในโรงแรม เช่น วัตถุดิบอาหาร เครื่องใช้ใน ห้องพัก และผลิตภัณฑ์สุขภาพ เป็นต้น อีกทั้งยังช่วยพัฒนาช่องทางการจำหน่ายให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน คือ ตลาดสุขใจ โดยการดำเนินโครงการต่างๆ ของสวนสามพราน ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการหลาย หน่วยงาน เช่น สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพแห่งชาติ (สสส.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นต้น การดำเนินการดังกล่าวทำให้สวนสามพรานได้รับประโยชน์ โดยตรงคือ โรงแรมสามารถได้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพและในระยะเวลาที่ตรงกับความต้องการได้ ช่วยสร้างความสุขให้กับบุคลากรของโรงแรมและชุมชนที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างดี ทำให้อัตราการเข้าออกจากงาน ของพนักงานอยู่ในระดับต่ำมาก

1.2.2 ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐในการพัฒนากำลังคน มีดังนี้

(1) ควรปรับเปลี่ยนแนวคิดการพัฒนาจากการที่มุ่งเน้นจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นหลักไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) เน้นสร้างความสมดุลการท่องเที่ยวทั้งในมิติ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยควรให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวเชิงวิถีไทยที่เน้นอัตลักษณ์ความเป็นไทยซึ่งเป็นกระแสที่กำลังได้รับความนิยมจาก นักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อ ชุมชน

(2) การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ควรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรบุคคล และภูมิปัญญาไทยที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดการพึ่งพาบุคลากรและองค์ความรู้จากต่างประเทศ โดยดึงบุคลากรที่เกษียณอายุเข้ามาทำประโยชน์ในการถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้ให้กับบุคลากรรุ่นใหม่

นอกจากนั้น ยังต้องส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะ ความรู้ความสามารถ และทักษะที่สูงขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิต

(3) ควรให้การสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรธรรมชาติ และพัฒนาต่อยอดไปสู่การผลิตสินค้าและบริการการท่องเที่ยว โดยควรสนับสนุนให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วม และพัฒนาศักยภาพให้สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวได้มากขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งต้องมีการถ่ายทอดความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ไปสู่ชุมชน ซึ่งจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจและวิถีชีวิต ตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน และส่วนรวม

1.3 การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ของ บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)

1.3.1 จากข้อจำกัดในการขยายกำลังการผลิตภายในประเทศ และโอกาสที่สำคัญในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้ บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของบริษัทฯ ในการเป็นผู้นำธุรกิจอย่างยั่งยืนในอาเซียน (ASEAN Sustainable Business) ภายในปี พ.ศ. 2558 โดยบริษัทฯ ได้ขยายธุรกิจและการลงทุนไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะการลงทุนในด้านการวิจัยและนวัตกรรมในการผลิตสินค้าและบริการที่มูลค่าเพิ่มสูงอย่างต่อเนื่อง

1.3.2 บริษัทฯ ได้พัฒนาศักยภาพของบุคลากร ซึ่งบริษัทถือว่าเป็นสินทรัพย์ที่มีคุณค่า เพื่อให้มีความรู้ความสามารถสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และทิศทางการเติบโตขององค์กร โดยการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล และการสร้างระบบจูงใจต่างๆ เพื่อให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ตลอดเวลา และมีความพร้อมในการหมุนเวียนไปปฏิบัติงานในต่างประเทศ รวมทั้งการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างพนักงานในหน่วยงานต่างๆ ของเครือซิเมนต์ไทย และบริษัทในประเทศต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเครือข่ายความเชี่ยวชาญที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจ โดยบริษัทฯ ได้ลงทุนด้านการพัฒนาบุคลากรสูงถึง 1,500 ล้านบาทต่อปี และมีแนวทางการพัฒนาบุคลากรที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริงเป็นหลัก เช่น มอบหมายให้จัดทำและศึกษางานกิจการโรงงานโครงการในต่างประเทศ รองลงมา คือ การใช้ระบบพี่เลี้ยง และการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยมีสัดส่วน 70 20 10 ตามลำดับ

1.4 การออกแบบการพัฒนากำลังคน ของ ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC)

1.4.1 “พลังแห่งความคิดสร้างสรรค์” คือทรัพยากรหลักที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล องค์กร และประเทศ โดยเป็นปัจจัยที่จำเป็นในการสร้างเอกลักษณ์สร้างความแตกต่าง สร้างโอกาส รวมถึงการยกระดับศักยภาพอย่างยั่งยืน ในการพัฒนาพลังความคิดสร้างสรรค์นั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ การพัฒนา “คน” และการสร้าง “บรรยากาศแห่งความคิดสร้างสรรค์” ที่มีคุณภาพไปพร้อมๆ กัน รวมถึง การพัฒนา “กลไก” ในการนำความคิดสร้างสรรค์ไปประยุกต์ใช้กับองค์ความรู้อื่นๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างไม่จำกัด

1.4.2 สิ่งสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ คือ การเข้าใจความต้องการของตลาด หรือลึกลงไปกว่านั้น คือ การเข้าใจ “คน” ดังนั้น แนวคิดการออกแบบการบริการ (Service Design) คือ วิธีการที่จะทำให้เข้าใจพฤติกรรมและความต้องการของคน และสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของคนที่เป็นลูกค้าเป้าหมายได้ ซึ่งแนวคิด Service Design เป็นแนวคิดที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในยุโรป และสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในสาขาเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ ภาคราชการ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันความรู้ความเข้าใจในเรื่อง Service Design

ของไทยยังอยู่ในวงจำกัด จึงควรส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้ประกอบการไทยในวงกว้าง รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรที่จะไปถ่ายทอดแนวคิดต่อไปในวงกว้างด้วย (Train the Trainers)

2 **ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม**

2.1 ข้อเสนอแนะการพัฒนากำลังคนในภาพรวม

2.1.1 ควรมีหน่วยงานกลาง ทำหน้าที่เชื่อมโยงให้เกิดการวิจัยและพัฒนาระหว่างภาครัฐบาลและเอกชน ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบมูลนิธิหรือสถาบัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชนอย่างเป็นรูปธรรม และลดช่องว่างการเข้าถึงภาครัฐของหน่วยงานภาคเอกชน โดยต้องดำเนินการในลักษณะเป็นผู้ประสานงาน (Co-Ordinator) เพื่อให้ผู้ประกอบการมีความมั่นใจในการได้รับความช่วยเหลือหรือบริการจากภาครัฐ

2.1.2 ควรมีหน่วยงานเฉพาะเพื่อการวางแผนและจัดสรรงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศสำหรับการพัฒนาประชากรทุกช่วงวัย โดยครอบคลุมความต้องการและประโยชน์ของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

2.1.3 ควรให้การสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรภาคการเกษตร ทั้งด้านระบบชลประทาน ความรู้ทางการตลาด และความรู้ทางการเกษตร ผ่านการใช้ระบบสหกรณ์ ทั้งสหกรณ์การผลิต สหกรณ์ร้านค้า และสหกรณ์อุตสาหกรรม เพื่อจะยกระดับภาคเกษตรดั้งเดิมให้เป็นเกษตรอุตสาหกรรมที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในอนาคต

2.2 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

2.2.1 ควรมีการควบคุมมาตรฐานวิชาชีพมัคคุเทศก์ให้มีคุณภาพทั้งในด้านความรู้ ทักษะทางภาษา ความรับผิดชอบ และจริยธรรม เพื่อแก้ปัญหามัคคุเทศก์ผิดกฎหมายหรือไกด์ผีที่ขาดความรู้ความเข้าใจและจรรยาบรรณวิชาชีพในการนำเที่ยวให้นักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อภาพลักษณ์ของประเทศอย่างมาก

2.2.2 ควรมีการอบรมภาษาต่างๆ ให้กับมัคคุเทศก์ไทย โดยเฉพาะภาษาอาเซียน เพื่อลดปัญหาไกด์เถื่อนต่างชาติ โดยภาครัฐควรมีมาตรการในการจัดการปัญหาผู้มีสิทธิพลจากรัสเซียที่เข้ามาประกอบอาชีพมัคคุเทศก์และทำธุรกิจท่องเที่ยวผิดกฎหมายในเมืองท่องเที่ยวสำคัญ เช่น พัทยา และภูเก็ต เป็นต้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ของคนไทย เนื่องจากกลุ่มผู้มีสิทธิพลชาวรัสเซียจะเข้ามาทำธุรกิจท่องเที่ยวแบบผูกขาด ทั้งการขายทัวร์จากต่างประเทศ ร้านอาหาร ที่พัก และรถรับ-ส่งนักท่องเที่ยว รวมถึงกีดกันไม่ให้นักท่องเที่ยวต่างชาติใช้บริการธุรกิจของคนท้องถิ่น

ส่วนที่ 4

กลุ่มที่ 3

**การพัฒนาคน
เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ
การบริหารจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม**

รายงานสรุปผลการประชุม กลุ่มที่ 3

การพัฒนาคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประธาน :	นายสนธิ อักษรแก้ว	กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้นำเสนอ :	นางสาวลดาวัลย์ คำภา	รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ
ผู้อภิปราย :	ผศ. ดร.บัญญัติ แก้วส่อง	ผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย (สกว.)
	นายคำเตือน ภาษี	ปราชญ์ชุมชน ตำบลหัวฝาย อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์
	ดร.พูลสวัสดิ์ นาทองคำ	นายกเทศมนตรีตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์

1 สรุปสาระสำคัญการนำเสนอ

ผู้นำเสนอได้เสนอสาระสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถานการณ์และประเด็นท้าทายของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวทางการพัฒนาคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรณีต้นแบบกรณี “คนกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” สรุปได้ดังนี้

1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คนเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมซึ่งได้รับประโยชน์ทั้งทางตรง โดยเป็นแหล่งปัจจัยสี่เพื่อการดำรงชีวิต เป็นแหล่งรายได้เสริม และทางอ้อมเป็นฐานปัจจัยการผลิตที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจและช่วยรักษาสมดุลธรรมชาติ แต่ที่ผ่านมามาการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการพัฒนาทางเทคโนโลยี ทำให้คนหันมาเป็นผู้ควบคุมและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างเต็มที่ จากรูปแบบสังคมเกษตรกรรมดั้งเดิม สู่สังคมการผลิต การค้า และการลงทุน ที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายสำคัญ ทำให้สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศเสื่อมโทรมและสูญเสียสมดุล ขณะที่มูลค่าทางเศรษฐกิจของระบบนิเวศ เช่น ระบบนิเวศป่าไม้ ถูกประเมินว่ามีมูลค่ารวมอยู่ระหว่าง 6,120 – 189,000 เหรียญสหรัฐ ต่อเฮกตาร์ต่อปี ในการทำหน้าที่ควบคุมสภาพแวดล้อม รักษาสมดุลธรรมชาติ การสร้างวิถีชีวิตวัฒนธรรม และการช่วยลดภัยพิบัติ นอกจากนี้ฐานทรัพยากรธรรมชาติยังมีศักยภาพทั้งในรูปของผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ สมุนไพรผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง อาหารเสริม เครื่องดื่ม และยา ที่มีมูลค่าสูงกว่า 60,000 ล้านบาทต่อปี การเป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอนที่มีมูลค่าถึง 7,760 ล้านบาท เป็นแหล่งธรรมชาติอันสวยงามที่สามารถสร้างประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดรายได้ถึง 1.16 ล้านบาทต่อปี เป็นแหล่งพลังงานทางเลือกที่ได้รับความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเป็นพลังงานธรรมชาติที่ใช้ได้ไม่มีวันหมดไม่ก่อ

มลภาวะและลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากของเสียทั้งในรูปของวัสดุและผลิตภัณฑ์จากขยะรีไซเคิลและการแปรรูปเป็นพลังงานทดแทนเชื้อเพลิงจากฟอสซิลได้ 1,060 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี คิดเป็นมูลค่าประมาณ 6,960 ล้านบาทต่อปี รวมทั้งยังลดการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้ถึง 7.85 ล้านตันต่อปี อย่างไรก็ตาม ในอนาคต แนวโน้มการให้บริการของระบบนิเวศคาดว่าจะมีประสิทธิภาพลดลงเนื่องจากความสมบูรณ์ลดลงและมีการใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น ในขณะที่ยังไม่มีราคาคำนวณถึงต้นทุนค่าใช้จ่ายของความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้การลงทุนทางเศรษฐกิจและราคาของสินค้าและบริการ ไม่ได้สะท้อนต้นทุนแท้จริงที่สังคมส่วนรวมต้องจ่าย

1.2 สภาพแวดล้อมที่ดีและระบบนิเวศที่สมดุลเป็นองค์ประกอบสำคัญในการชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย จากดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ที่ สศช. ได้พัฒนาขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือวัดผลกระทบการพัฒนาที่เกิดขึ้นกับคนอย่างเป็นองค์รวมซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การมีสุขภาพ ครอบครัวยุ่งุ่น ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล และสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล พบว่าในปี 2556 ดชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 72.15 เนื่องด้วยองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจและสังคมมีทิศทางดีขึ้น แต่องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุลกลับมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง และอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง คือ ร้อยละ 64.89 **สิ่งแวดล้อมโดยรวมเสื่อมโทรมลง จากการกระทำของ “คน”** เนื่องจากกระบวนการผลิต การบริโภคที่มากเกินไปจนตามกระแสบริโภคนิยม ดังนั้นจึงต้องแก้ที่พฤติกรรมของ “คน” ซึ่งเป็นสาเหตุของผลกระทบดังกล่าวและถือเป็นบทบาทหน้าที่ของทุกคนในฐานะผู้ใช้ประโยชน์และทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน

1.3 สถานการณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.3.1 สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า **พื้นที่ป่าไม้** มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องเหลือ 102 ล้านไร่ (ร้อยละ31.6) ในปี 2556 ความหลากหลายทางชีวภาพ ตกอยู่ภายใต้ภาวะถูกคุกคามโดยมีสาเหตุมาจากการสูญเสียระบบนิเวศป่าไม้อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การสูญเสียพื้นที่ป่าชายเลนจำนวนมาก ซึ่งหากไม่มีการบริหารจัดการที่ดีในระยะยาวพื้นที่ป่าชายเลนจะตกอยู่ในความเสี่ยงและอาจมีจำนวนพื้นที่ลดลงในอนาคต **ทรัพยากรประมง** อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม โดยมีปริมาณชนิดและขนาดลดลงโดยตลอด ปัญหาการเกิดปะการังฟอกขาวมีความถี่มากขึ้น **ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง** เข้าสู่ภาวะวิกฤต ส่งผลกระทบต่อการย้ายถิ่นฐาน และการท่องเที่ยว **ปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน** จากการใช้ประโยชน์ที่ไม่ถูกต้อง และปัญหาความไม่เป็นธรรมและการกระจายสิทธิการถือครองที่ดิน มีครัวเรือนไร้ที่ดินทำกินหรือมีที่ดินทำกินแต่ไม่เพียงพอจำนวน 3 ล้านราย การถือครองที่ดินกระจุกอยู่กับคนจำนวนน้อย สาเหตุหลักมาจากความยากจนและความเหลื่อมล้ำ การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินโดยคนต่างชาติมีแนวโน้มสูงขึ้น **การพัฒนาทรัพยากรแร่** ที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่ **แนวโน้มการขาดแคลนทรัพยากรน้ำ** เนื่องจากความสามารถเก็บกักในแหล่งเก็บน้ำ มีเพียง 1 ใน 3 ของปริมาณน้ำท่ารายปี รวมถึงปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีความรุนแรงมากขึ้นในทุกภาคของประเทศ สร้างความเสียหายนับเป็นมูลค่ากว่าหมื่นล้านบาทส่งผลกระทบต่อภาคการผลิตและ วิถีการดำรงชีวิตของคนไทยเป็นประจำทุกปี

1.3.2 สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ปริมาณขยะชุมชน เพิ่มขึ้นถึง 26.8 ล้านตัน โดยเกิดขึ้นในเขตเมืองร้อยละ 54 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกภาคโดยเฉพาะในเมืองใหญ่และแหล่งท่องเที่ยว ขณะที่กำจัดได้อย่างถูกต้องเพียงร้อยละ 27 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้น และ ของเสียอันตรายจากชุมชน ซึ่ง ร้อยละ 65 เป็นซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ต่อปี ในขณะที่ยังไม่มีระบบ การจัดการทั้งขยะชุมชนและของเสียอันตรายที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ปริมาณขยะสะสมตกค้างเพิ่มสูงขึ้น ส่วนของเสียอันตรายจากภาคอุตสาหกรรมมีการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่มากขึ้นแต่ยังคงพบปัญหาการ ลักลอบทิ้งบ่อยครั้ง คุณภาพน้ำผิวดิน มีแนวโน้มเสื่อมโทรมลง โดยพบว่าสัดส่วนแหล่งน้ำที่มีคุณภาพอยู่ใน เกณฑ์ลดลง มลพิษทางอากาศ มีค่าเกินมาตรฐานอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็กและก๊าซโอโซน ในกรุงเทพและปริมณฑลพื้นที่มาบตาพุดและในเขตอุตสาหกรรม รวมทั้ง สารอันตราย ที่มีแนวโน้มการผลิตและ นำเข้าเพิ่มขึ้นทั้งในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม

1.3.3 สาเหตุของปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้นเหตุ ส่วนใหญ่มาจากมนุษย์ในฐานะผู้บริโภค ผู้ผลิต และผู้ส่งเสริม กำกับดูแลและควบคุม ซึ่งที่ผ่านมายังไม่สามารถ บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก (1) **ผู้บริโภค** ขาดความรู้ ความเข้าใจและจิตสำนึกในการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขาดองค์ความรู้ด้านการ จัดการที่ถูกต้องและเหมาะสม ขาดข้อมูลเพื่อตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าและบริการที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม การเพิ่มขึ้นของประชากรมีผลทำให้ความต้องการบริโภคและอุปโภคเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วรวมทั้งปัญหาความ ยากจนทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกทำลายป่าเพื่อที่อยู่อาศัยและที่ทำกินเพิ่มขึ้น (2) **ผู้ผลิต** ทั้งภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตรมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง ใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพ (Low Productivity) และไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดการใช้วัตถุดิบและปัจจัยการผลิตมากเกินไปจนความจำเป็น เกิดปัญหามลพิษสูง ขาดความรู้และความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การขยายพื้นที่เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ ในขณะเดียวกันการขยายตัวของ พื้นที่อุตสาหกรรมได้รุกเข้าไปในพื้นที่การเกษตรที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่มีอยู่เดิม (3) **ภาครัฐ ในฐานะผู้ ส่งเสริม กำกับและควบคุมการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ขาดความต่อเนื่องในการ ดำเนินนโยบายและในบางกรณีนโยบายมีความขัดแย้งกัน ขาดการพัฒนากฎหมายให้ทันสมัยและขาด ประสิทธิภาพในการบังคับใช้ งบประมาณมีจำกัด ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นภาระต้นทุน ของประเทศเป็นอย่างมากและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการขาดความโปร่งใส ท้องถิ่น ชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้องยังมีส่วนร่วมไม่เพียงพอ ศักยภาพของท้องถิ่นมีจำกัด ขาดการกระจายอำนาจ บริหารจัดการให้ท้องถิ่นอย่างแท้จริงทั้งด้านการเงินการคลังและการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังมีการแทรกแซงของ ภาครัฐในเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบาย การทุจริตคอร์รัปชันส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็น ธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (4) **การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ** ที่นำไปสู่การซ้ำเติมภาวะความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.4 ประเด็นท้าทาย: คนและการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ได้แก่ (1) กระแสการบริโภคนิยม โดยมีสื่อทางการตลาดและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็น ตัวกระตุ้นให้เกิดการบริโภคที่เกินพอดี (2) การเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็ว เกิดปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหาขยะ และน้ำเสียมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น (3) ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ ทำให้ความร่วมมือใน การจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของสังคมมีน้อยลง (4) การเคลื่อนย้ายของแรงงานระหว่างประเทศ ส่งผลต่อ การตั้งถิ่นฐานเป็นไปอย่างไร้ระเบียบ (5) ปัญหาคอร์รัปชันมีแนวโน้มสูงขึ้น ส่งผลให้กลไกการควบคุมดูแล

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของภาครัฐอ่อนแอลง (6) ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีแนวโน้มความรุนแรงมากยิ่งขึ้นซึ่งเป็นการทำลายทั้งภาครัฐและประชาชนจะต้องตระหนักและเตรียมการให้พร้อมอยู่ตลอดเวลา

1.5 แนวทางการพัฒนาคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่เกิดต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มีสาเหตุจากการกระทำของคนทั้งในทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น แนวทางการพัฒนาคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถจำแนกออกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ คนในฐานะผู้รับบริการหรือผู้บริโภค สินค้าและบริการ คนในฐานะผู้ประกอบการหรือผู้ผลิต และคนในฐานะที่เป็นผู้ส่งเสริม กำกับ และควบคุมการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1.5.1 ด้านผู้บริโภค ประกอบด้วย (1) สร้างองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านปราชญ์ชาวบ้าน และสร้างเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชน (2) ตลาดบริโภค โดยต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคนิยม ฟุ่มเฟือย สู้การบริโภคอย่างพอเพียง รู้คุณค่า ลดการปล่อยของเสีย เลือกบริโภคสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (3) ยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต (4) สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน (5) เรียนรู้และปรับตัวเพื่อลดผลกระทบและความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (6) เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบกติกาของสังคมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิและหน้าที่และร่วมบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมรับผิดชอบภาระและค่าใช้จ่าย ร่วมต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และในทุกภาคส่วนของสังคมทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาคนในฐานะผู้บริโภค สามารถดำเนินการให้เหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งวัยเด็กและวัยเรียน วัยแรงงาน และวัยสูงอายุ

1.5.2 ด้านผู้ผลิต ประกอบด้วย (1) สร้างจริยธรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมโดยมุ่งเน้นการผลิตที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจในการผลิตที่ยั่งยืน (2) ปรับเทคโนโลยีการผลิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ คำนึงค่า โดยเพิ่มการใช้พลังงานทดแทน นำทรัพยากรใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ (3) ยกระดับการผลิตสู่อุตสาหกรรมสีเขียว ลงทุนพัฒนาวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมเพื่อยกระดับกระบวนการผลิตและมาตรฐานคุณภาพสินค้า และเชื่อมโยงผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่อุปทานเพื่อสร้าง Green Supply Chain สร้างเครือข่ายผู้ผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและเชื่อมโยงกับเครือข่ายผู้บริโภค ส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียวในองค์กรผ่านการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานและคู่ค้าทางธุรกิจเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน (4) พัฒนาองค์ความรู้ด้านการผลิตและการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมตลอดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ (5) วางแผนรองรับการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง กรณีหากเกิดภัยพิบัติ (6) ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และเกณฑ์มาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

1.5.3 ผู้ส่งเสริม กำกับควบคุมการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย (1) สร้างองค์ความรู้และปลูกจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งในภาครัฐ ผู้ผลิต และผู้บริโภค และขยายองค์ความรู้ที่ถูกต้องไปในหลักสูตรการศึกษาและนโยบายองค์กรรวมทั้งสร้างมาตรการจูงใจแก่สังคมเพื่อขับเคลื่อนผลการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม (2) ปรับปรุงการกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมและนำไปสู่การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน และยูนิตนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสูง (3) ส่งเสริมกระบวนการผลิตทั้งในภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (4) สร้างมาตรการจูงใจ

ทั้งทางด้านการเงิน ภาษี และราคา เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภค (5) ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม บนฐานความเสมอภาคและเป็นธรรม (6) ปรับปรุงเครื่องมือและกลไกเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและการจัดการให้มีประสิทธิภาพ (7) เพิ่มศักยภาพของท้องถิ่นและชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (8) ส่งเสริมการลงทุนในทุนธรรมชาติและสร้างรายได้จากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ (9) การจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และส่งเสริมการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม (10) พัฒนาระบบฐานข้อมูล การติดตามประเมินผล และระบบการศึกษาวิจัย เพื่อนำไปสู่การปรับนโยบายสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

1.6 กรณีสันแบบ “คน กับ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

1.6.1 การจัดการป่าไม้และอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ เช่น (1) ชุมชนบ้านถ้ำตลอด จ.นครศรีธรรมราช ใช้วิธีการจัดการป่าอย่างมีส่วนร่วมของพันธมิตรทุกภาคส่วนโดยตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อดำเนินการขึ้นทะเบียนเป็นป่าชุมชนกับกรมป่าไม้ (2) การสร้างฝายมีชีวิต: ชุมชนบ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ที่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ โดยให้ทุกภาคีให้การสนับสนุนงบประมาณและจัดตั้งกองทุนอนุรักษ์ฝายมีชีวิต มีการยกย่องรัฐธรรมนูญลุ่มน้ำท่าดี เพื่อใช้เป็นที่กตาร่วมกัน

1.6.2 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เช่น ชุมชนบ้านเกาะพิทักษ์ จ.ชุมพร ที่มีแนวคิดการแก้ไขปัญหาจะต้องเริ่มต้นจาก “คนบนเกาะ” ซึ่งจะเกิดผลดีต่อชุมชนและยั่งยืนกว่าการรอให้ภาครัฐเข้ามาแก้ไขปัญหา

1.6.3 การอนุรักษ์ลำคลองและการจัดการขยะ เช่น (1) ชุมชนรักษ์คลองบางฝ้าย จ.สมุทรปราการ ชาวบ้านร่วมกันจัดตั้ง “ชุมชนรักษ์คลองบางฝ้าย” โดยมีตัวแทนชาวบ้านจากชุมชนต่างๆ เป็นคณะทำงาน มีผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่เป็นที่ปรึกษา ดำเนินกิจกรรมด้านรักษาสีน้ำในลำคลอง และมีการขยายผลไปสู่ลำคลองอื่นๆ (2) ชุมชนหนองโจด เทศบาลตำบลโนนแดง อ.โนนแดง จ.นครราชสีมา แก้ปัญหาขยะโดยการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม สร้างฉันทามติและแสวงหาแนวทางที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกัน เริ่มจากสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ประชาชนรับรู้ปัญหาาร่วมกัน เชื่อมโยงภาคีเครือข่าย และปรับทัศนคติและพฤติกรรมของสมาชิก ทำให้เป็นชุมชน “ปลอดถังขยะ”

1.6.4 การลดปัญหาหมอกควัน เช่น (1) ชุมชนบ้านหนองห้า ต.บัวใหญ่ อ.น่าน้อย จ.น่าน จัดทำโครงการ “ปกตินหม่นป่า” โดยให้ชาวบ้านนำข้าวโพดที่เก็บเกี่ยวไปสับบริเวณป่าชุมชน นำเปลือกและแกนข้าวโพดไปคลุมดินเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้ป่าชุมชน แทนการเผาซึ่งช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดไฟไหม้ในพื้นที่ป่าชุมชนด้วย (2) บ้านทุ่งยาว ต.ศรีบัวบาน อ.เมือง จ.ลำพูน ชุมชนได้ร่วมกันรักษาป่าชุมชน ลดการเผาไหม้แห้ง โดยตั้งกองทุนรับซื้อใบลำไยแห้งเพื่อนำมาทำปุ๋ยหมักชีวภาพ และสนับสนุนให้คัดแยกขยะเพื่อนำขยะอินทรีย์ไปทำปุ๋ยหมัก เพื่อลดรายจ่ายของครัวเรือน (3) บ้านแป้นโป่งชัย ต.บ้านสา อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง โดยกำหนดช่วงเวลาห้ามเผาป่าและเผาขยะ รวมถึงมีการบริหารจัดการขยะในชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนจากอปท. ภาครัฐ และเอกชนในการสร้างฝายดินและซีเมนต์ (4) บ้านจอมแจ้ง ต.น้ำบ่อหลวง อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ จัดการขยะในชุมชนเพื่อลดการเผา โดยจัดตั้งธุรกิจชุมชนเพื่อรับซื้อขยะ และได้รับความร่วมมือจากภาคีการพัฒนาต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อลดการเผาป่า จัดทำฝายชะลอน้ำเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นและป้องกันไฟป่า (5) บ้านปากกล้วย ต.แม่สะเรียง อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน มีการบริหารจัดการหมอกควันร่วมกันในทุก

เครือข่ายภาคี จัดตั้งโครงการขยะทองคำส่งเสริมวิถีการเกษตรแบบดั้งเดิมโดยการไถกลบแทนการเผาตอซัง ด้านการดูแลป้องกันไฟป่า โดยพิธีบวงสรวงไม้ทุกปี ส่งเสริมการปลูกต้นกล้วยเพื่อเป็นแนวกันไฟและเป็นแหล่งอาหารของชุมชน รวมถึงการจัดทำฝายชะลอน้ำ

1.6.5 การพัฒนาธุรกิจอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการดูแลสิ่งแวดล้อมและสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยยึดมั่นวัฒนธรรมองค์กร “**พัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนไปกับสิ่งแวดล้อมและสังคม**” เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาธุรกิจและการสร้างคุณค่าทางสิ่งแวดล้อมและสังคมทั้งในระดับท้องถิ่น ชุมชนรอบโรงกลั่นและระดับชาติ ด้วยการลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์และร่วมสร้างสังคมสีเขียว ทำให้บริษัทได้รับรางวัลและการรับรองจากหลายสถาบัน เช่น รางวัล Green Leadership Award

1.6.6 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย การมีผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนที่เข้มแข็ง เสียสละและยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก การรับฟังความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยชุมชน การมีจิตสำนึกรักษารัฐธรรมนูญ การที่ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบนิเวศทำให้สามารถบริหารจัดการได้เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชน การมีการดำเนินการต่อเนื่อง การมีข้อบังคับและกติกาชุมชนที่ร่วมกันกำหนดและยึดถือปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งด้านงบประมาณและองค์ความรู้

2

ความคิดเห็นของผู้อภิปราย

2.1 แนวคิดการพัฒนา

2.1.1 การพัฒนาที่ผ่านมามุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเป็นหลักละเลยคุณภาพของสังคม การจัดทำแผนพัฒนาประเทศในระยะกว่า 50 ปีที่ผ่านมา ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-7 มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเป็นหลักมาโดยตลอด จนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จึงได้เริ่มให้ความสำคัญกับคนซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา บทบาทของคนและสังคมมีความเด่นชัดมากขึ้นในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10-11 อย่างไรก็ตาม ผลการพัฒนาในอดีต ที่ละเลยคุณภาพของสังคม เป็นผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ตกอยู่ในกระแสบริโภคนิยมภายใต้ระบอบทุนนิยมเสรี กระบวนการพัฒนาก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างประชาชนกลุ่มที่พัฒนาแล้วและยังไม่พัฒนา ซึ่งมีความแตกต่างในเรื่องทุน สิ่งอำนวยความสะดวก และการศึกษาแม้ว่าแผนต่างๆ จะได้ระบุไว้ชัดเจนว่ามุ่งสร้างความเข้มแข็งของคน คราวเรือนและชุมชน แต่ยัเน้นที่การลงทุนและการสร้างงาน มากกว่าการพัฒนาคุณภาพของคนต่อการพัฒนา

2.1.2 การมุ่งเน้นการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นอย่างมาก โดยละเลยการให้ความสำคัญต่อคน แม้ว่าแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-11 ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา แต่การกำหนดทิศทางและเป้าหมายในระยะยาวต้องมีความชัดเจน รวมทั้งต้องสร้างแรงจูงใจให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมดำเนินการ

2.1.3 มุมมองของการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในอดีต มองทรัพยากรเป็น “สิ่งไม่มีชีวิต” ที่สามารถหยิบมาใช้ประโยชน์ได้ตามต้องการ ควรปรับมุมมองต่อทรัพยากรธรรมชาติเสียใหม่ มองธรรมชาติเป็น “สิ่งมีชีวิต” ที่ควรต้องเคารพมากขึ้น ไม่ไปฆ่า ทำลาย ซึ่งมุมมองดังกล่าวจะส่งผลให้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ มีการหยุดคิดเพื่อทบทวนถึงความพอเหมาะ พอใช้ มากขึ้น

2.2 แนวทางการพัฒนาคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.2.1 กระบวนการพัฒนาคน ต้องพัฒนาที่ “ปัญญา” ไม่ใช่ “ทักษะ” เพราะการพัฒนาทักษะจะทำให้คนตักตวงผลประโยชน์จากกันและกันมากกว่าการแบ่งปัน การพัฒนาปัญญา มีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้คิดให้เป็น ให้มองเห็นปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งขั้นตอนจะต้องเริ่มด้วยการให้ประชาชนหยุดและตั้งสติ เพื่อถามตัวเองให้รู้จักตัวเองว่า “เราเป็นใคร” และ “เรามาจากไหน” เพื่อให้มองเห็นประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตนเอง ซึ่งจะช่วยขยายมุมมองของทางเลือกการพัฒนาที่มีดินนอกเหนือไปจากการมุ่งตามกระแสหลัก ซึ่งให้ความสำคัญกับเงินและทุนเป็นหลัก

2.2.2 ให้ “คน” เป็นผู้ริเริ่มการบริหารจัดการทรัพยากร โดยจะต้องหาวิธีการที่จะสร้างหรือกระตุ้นให้คนร่วมกันริเริ่มการดำเนินงานด้วยการเลือกแนวทางด้วยตนเอง ไม่ใช่โดยการชี้นำจากภาครัฐซึ่งมักดำเนินงานภายใต้กฎเกณฑ์เงื่อนไขที่มีข้อจำกัด ซึ่งมักส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

2.2.3 พัฒนาคคนในมิติที่สำคัญ คือ (1) ทักษะในการคิดโดยเฉพาะการคิดอย่างเป็นตรรกะ มีเหตุมีผล และ (2) จิตสาธารณะ ทำให้ไม่จำเป็นต้องพึ่งพากฎหมายเพื่อให้ดำเนินการใดๆ ประเทศอังกฤษเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนว่าแม้จะไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ก็สามารถพัฒนาประเทศได้อย่างต่อเนื่อง

2.2.4 จัดเรียงลำดับความสำคัญและเลือกทำตามลำดับก่อนหลัง ควรคำนึงถึงข้อจำกัดต่างๆ และเร่งลงมือดำเนินการในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อสังคมส่วนรวม ลูกหลาน รวมถึงประโยชน์ต่อตนเอง

2.2.5 ทบทวนวัตถุประสงค์ เป้าหมายและสาระสำคัญของการพัฒนา การดำเนินการพัฒนาที่ถูกถ่ายทอดต่อกันมา อาจถูกเบี่ยงเบนไปจากสาระสำคัญ เช่น การออกกำลังกาย มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาให้สุขภาพแข็งแรง แต่ได้กลายมาเป็นการแข่งขัน เป็นธุรกิจเพื่อการพาณิชย์ หรือการประดิษฐ์รถยนต์เพื่อการเดินทางสะดวกรวดเร็ว ก็กลายเป็นการแข่งขันฟอร์มูล่าวัน ที่มองถึงความมั่งคั่ง มองถึงเงินที่จะได้รับ มากกว่าสาระที่แท้จริง เป็นต้น

2.2.6 วิเคราะห์ความต้องการในอนาคต โดยประมวลผลจากข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่มากมาย เพื่อกำหนดอนาคตที่อยากเห็นหรืออยากเป็น สำหรับประเทศและลูกหลานของเรา ทั้งนี้ ข้อมูลหลายอย่างเป็นข้อเท็จจริงและถูกต้องเสมอ คาดเดาได้ ซึ่งจะช่วยให้กำหนดอนาคตที่ต้องการได้อย่างถูกต้อง

2.2.7 บูรณาการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการทรัพยากรต้องมองมิติของความเชื่อมโยงระหว่างคนและทรัพยากรให้มีความรอบด้าน นอกจากนี้ระบบการปกครองที่แยกส่วน เป็นปัจเจกก่อให้เกิดปัญหาและขัดแย้งกันในการปฏิบัติ เป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนการพัฒนา จึงควรกำหนดเป้าหมายการพัฒนาร่วมกัน เป็นจินตนาการร่วมกันเพื่อสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

2.2.8 สนับสนุนงานวิจัยชาวบ้าน ประเด็นการศึกษาเพื่อแสวงหาความรู้ ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาตินั้น จะต้องคำนึงถึงการแสวงหาวิธีการและการลงมือปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลจริง ร่วมกับการคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาคต่างๆ ในพื้นที่ คุณค่าทางวัฒนธรรม และคุณค่าอื่นๆ ในสังคม ซึ่งจะต้องไม่แยกส่วนออกจากกันแต่จะต้องพัฒนาร่วมกันไปทั้งองค์ภาพ โดยที่วิธีการที่แสวงหามาได้ หรือเทคโนโลยีนั้น จะต้องไม่ส่งผลทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

2.3 บทบาทภาคี

2.3.1 การพิจารณาถึงบทบาทของมนุษย์ หรือในที่นี้คือ “คนไทย” นั้น ต้องครอบคลุมคนไทยทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน การพูดถึง “คนไทย” ในภาพรวมมากเกินไปอาจส่งผลให้คนบางกลุ่มถูกละเลย ดังนั้นการพัฒนาจะต้องพิจารณาบทบาทอย่างเท่าเทียมกันถึง “คนเล็ก คนน้อย” ร่วมด้วย ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถเป็นฐานการดำเนินชีวิตของ “คน” ทุกระดับอย่างแท้จริง และจะส่งผลให้รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ได้มีเพียงรูปแบบเดียว โดยที่แนวคิดทั้งหมดมาจากการดำเนินนโยบายจากส่วนกลางเท่านั้น

2.3.2 ภาครัฐจะต้องปรับเปลี่ยนจากผู้ให้มาเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมอย่างเหมาะสมให้ชุมชนปฏิบัติและเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน บทบาทที่ถูกต้องของภาครัฐ ควรเป็นผู้กระตุ้นให้คน/ชุมชนค้นหาทางรอดของตัวเอง โดยการสนับสนุนข้อมูล ภูมิปัญญาให้แก่คนเหล่านั้น พร้อมกับการสร้างแรงกดดันอย่างเหมาะสมเชิงนโยบาย เพื่อให้ชุมชนตื่นตัวในการแสวงหาภูมิปัญญาเพื่อหาทางเลือกหรือทางรอดของตนเอง

2.4 ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

2.4.1 ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย (1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความน่าเชื่อถือ ประชาชนจึงจะให้ความร่วมมือ (2) การปรับทัศนคติของคน และพัฒนาคนในทุกช่วงชีวิต ซึ่งต้องมีศรัทธา พร้อมกับการดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (3) ผู้นำมีวิสัยทัศน์และสามารถสื่อสารกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ และ (4) ยึดหลักการพัฒนาคน โดยสร้างทักษะและความคิด สร้างจิตสาธารณะ สร้างองค์ความรู้ สื่อสารจากรุ่นสู่รุ่น

2.4.2 ตัวอย่างการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จ

(1) เทศบาลตำบลร่องคำ เป็นเทศบาลขนาดเล็ก และให้ความสำคัญกับชุมชนเป็นหลัก การพัฒนาในเรื่องหนึ่งเรื่องใดจะต้องเริ่มต้นด้วยปรัชญาและความเชื่อ รวมทั้งมีการวิเคราะห์จุดอ่อน-จุดแข็ง-โอกาส-ภัยคุกคาม (SWOT Analysis) เทศบาลตำบลร่องคำมีจุดเด่นคือมี “คน” ที่มีคุณภาพ กล่าวคือเอื้ออาทร สามัคคี และมีคุณธรรม จึงสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของคนทุกระดับทุกวัย ภาครัฐไม่ชี้แนะ แต่กระตุ้นให้ชุมชนคิดค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยภาครัฐสนับสนุนด้านการเงิน ด้านวิชาการและแนวคิดทั้งนี้ การดำเนินงานที่ต่อเนื่องยาวนานจะก่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมชัดเจน นอกจากนี้ ยังต้องให้ความสำคัญกับการสร้างเยาวชน เพื่อสืบต่อจากรุ่นสู่รุ่น โดยให้เยาวชนมีส่วนร่วมและเป็นเครื่องชีวิตในการทำงาน

ผลการดำเนินงานที่ชัดเจน คือ (1) การจัดการป่าชุมชน เพื่อรักษาพื้นที่ป่าผืนสุดท้ายของร่องคำซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์และมีไม้มีค่า เช่น พยูง โดยประชาชนร่วมมือกันบริหารจัดการและอนุรักษ์ มีการตั้งกรรมการป่าชุมชนสำรวจรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับต้นไม้ชนิดต่างๆ การจัดเวรยามเพื่อป้องกันการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า รวมทั้งการล้อมรั้ว ซึ่งเทศบาลได้สนับสนุนโดยการให้งบประมาณแก่ชุมชน และจัดดูงานในพื้นที่อื่นๆ และ (2) ธนาคารขยะโดยเริ่มจากโรงเรียนและขยายมาสู่ชุมชน การจัดทอดผ้าป่าขยะ นำขยะรีไซเคิลไปขาย ผลิตสินค้าจากขยะเพื่อนำไปขาย จนปัจจุบันมีธนาคารขยะทุกหมู่บ้าน ซึ่งสามารถลดขยะได้ถึงร้อยละ 30

(2) **โครงการบูรณียเมืองนำอยู่** ทุกคนมีความเห็นชอบร่วมกันโดยยึดหลักสำคัญ 4 ข้อ ได้แก่ 1) เมืองอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ 2) เมืองมั่นคงมีชุมชนและประชากรที่เข้มแข็ง 3) เมืองมั่งคั่งมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากการพัฒนาเศรษฐกิจ และ 4) เมืองยั่งยืนสามารถส่งต่อสร้างอนาคตให้ลูกหลานได้ และดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนและหาแนวร่วมสนับสนุน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่ทุกฝ่ายที่ได้เข้าร่วมดำเนินงาน นอกจากนี้ยังมี **โครงการกองทุน 1 บาทสร้างชาติทั่วโลก** ที่สร้างเป้าหมายร่วมกันผ่านเครื่องมือและภูมิปัญญาที่มีอยู่ **การทำเกษตรประณีต** โดยปรับเปลี่ยนวิธีคิดจากการมุ่งเอาเงินเป็นตัวตั้งเป็นการคิดแบบพึ่งตนเอง เป็นต้น

3

ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม

3.1 ภาพรวมการพัฒนา

3.1.1 รูปแบบและสาระสำคัญของแผนพัฒนา

(1) แผนพัฒนาฯ ควรต้องมีการกำหนดลำดับความสำคัญของแนวทาง ประเด็นการพัฒนา มีการกำหนดตัวชี้วัดและการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง รวมทั้งมีแผนงาน โครงการที่เป็นรูปธรรม เพื่อสื่อสารให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบถึงความสำเร็จ ความก้าวหน้า หรือความล้มเหลวของการพัฒนา เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม โดยเน้นการดำเนินงานอย่างเป็นบูรณาการและทุกฝ่ายมีส่วนร่วม โดยใช้พื้นที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาาร่วมกัน

(2) แผนพัฒนาฯ ควรมีการระบุให้ชัดเจนว่าหน่วยงานใดมีหน้าที่รับผิดชอบส่วนไหน เพื่อให้ทุกหน่วยงานรับทราบถึงบทบาทและภารกิจที่ต้องดำเนินการ

(3) แผนพัฒนาฯ ที่เน้นการพัฒนาคนเป็นตัวตั้งของการพัฒนาเป็นเรื่องที่ถูกต้อง โดยควรต้องรวมไปถึงองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1) การกระจายอำนาจให้ประชาชน เพื่อให้คนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา ซึ่งจะประสบผลมากกว่ารอการดำเนินงานจากส่วนกลาง

2) การพัฒนาด้านการศึกษาของประชาชน เนื่องจากเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

3) การใช้ศาสนาและศีลธรรม โดยเฉพาะการมีศรัทธา ศีล สติ ปัญญา และสมาธิ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนด้วย

3.1.2 การขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ และนโยบายรัฐบาล

(1) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการพัฒนาคน ในฐานะเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในทุกๆ ด้าน รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ แต่รัฐบาลที่ผ่านมาไม่มีการนำแผนพัฒนาฯ ไปปฏิบัติ ทำให้การพัฒนาไม่สามารถบรรลุผลตามความต้องการของแผนฯ

(2) เหตุผลหลักที่ทำให้แผนพัฒนาฯ ไม่ถูกนำไปปฏิบัติ หรือนำไปปฏิบัติแต่ไม่ต่อเนื่อง มาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและนโยบายรัฐบาล นักการเมืองมักไม่สนใจและไม่ลงมือปฏิบัติ และการขาดการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ เนื่องจากแต่ละกระทรวงยึดการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของตนเองเป็นหลัก ทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานต่างๆ ให้เป็นไปตามแผนพัฒนาฯ ได้

(3) ในปัจจุบันเมื่อมีโอกาสในการนำแผนพัฒนาฯ มาขับเคลื่อนให้เห็นผลในทางปฏิบัติแล้ว จึงควรเร่งดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ ร่วมกับการใช้ประโยชน์จากสภาพภูมิรัฐที่ที่เกิดขึ้นเพื่อกำหนดแนวทางและขับเคลื่อนการพัฒนาที่เหมาะสมต่อไป

(4) ควรมีการวางระบบการบริหารใหม่ โดยเสนอให้ทุกรัฐบาลที่เข้ามาบริหารนั้นจะต้องดำเนินการเหมือนกันคือ การนำประเด็นความจำเป็นของประเทศ มาดำเนินการเป็นสิ่งแรก แล้วค่อยนำนโยบายของรัฐบาลมาดำเนินการเป็นลำดับถัดไป

(5) ควรพิจารณารูปแบบการบริหารจัดการของกระทรวงและจังหวัด เพื่อให้เกิดการบริหารอย่างเป็นองค์รวม สามารถมองภาพการพัฒนาได้อย่างทั่วถึงและมีบูรณาการ ทั้งในด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการต่างประเทศ รวมทั้งสามารถบริหารจัดการลุ่มน้ำที่มีพื้นที่ครอบคลุมหลายจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 การพัฒนาคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.2.1 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวม

(1) การขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไม่สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างจริงจัง มีสาเหตุสำคัญจาก

1) ผู้มีหน้าที่กำกับนโยบายระดับสูง ขาดความเข้าใจต่อสถานการณ์และสาเหตุของปัญหาอย่างลึกซึ้ง ทำให้ไม่สามารถวางแนวทางและกำกับดูแลการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง

2) การขาดความเข้าใจและกลไกการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ เช่น การขาดกลไกที่ทำให้ผู้สร้างมลพิษหรือผู้ใช้ทรัพยากรฯ ต้องเป็นผู้รับภาระโดยตรง และการเข้าใจว่าพลังงานที่ได้จากฟอสซิลมีต้นทุนต่ำกว่าพลังงานที่ได้จากพลังงานทดแทน ส่งผลให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างไม่ถูกต้อง ซึ่งต้องเร่งพัฒนาให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง

3) การใช้กระบวนการพัฒนาอย่างไม่เหมาะสม โดยเน้นการใช้กระบวนการวางแผนจากบนลงล่าง (Top-Down) และวิธีการบริหารจัดการในภาพรวม มากกว่ากระบวนการวางแผนจากล่างสู่บน (Bottom-Up) เพื่อให้คนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น ซึ่งจะสามารถสะท้อนปัญหาและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับพื้นที่ที่มีลักษณะแตกต่างกันได้

(2) การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ถูกลดความสำคัญลงเรื่อยๆ เห็นได้จากงบประมาณในการฝึกอบรมเกษตรกรโดยเฉพาะในโครงการศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ถูกปรับลดงบประมาณลงอย่างต่อเนื่องจนทำให้เกษตรกรขาดความมั่นใจต่อความจริงจังของรัฐในการสนับสนุนแนวทางการพัฒนาดังกล่าว

(3) การมีเศรษฐกิจดี สามารถดำเนินไปพร้อมกับการรักษาสิ่งแวดล้อม (Go Green) ได้ โดยภาครัฐควรมีบทบาทหลักในการให้ความรู้กับภาคประชาชน เพื่อให้ภาคประชาชนหรือชุมชนนำองค์ความรู้เป็นทุนในการพัฒนาและสร้างรายได้โดยไม่ต้องตัดไม้ทำลายป่า แต่ทั้งนี้ ในการพัฒนาจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลา และประชาชนต้องเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติในการเป็นทุนสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วย

(4) ปัจจัยสำคัญต่อกระบวนการขับเคลื่อนการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การนำเสนอข้อมูลให้แก่ประชาชน เพื่อแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น การสูญเสียพื้นที่ป่า และพื้นที่ประมงสัตว์ป่า เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้ เกิดความเข้าใจ พร้อมกระตุ้นการมีจิตสำนึกอย่างจริงจัง เพื่อให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

3.2.2 การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้

(1) การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ ควรเน้นแนวทางการพัฒนาคน ให้สามารถอยู่ร่วมกับป่า เพื่อให้คนและชุมชนเป็นผู้ดูแลป่า มากกว่าการกันคนให้ออกจากป่า โดยการใช้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและพิธีกรรม ให้เป็นเครื่องมือในการสร้างการอยู่ร่วมกับป่า และปรับตัวให้อยู่ร่วมกับป่าได้ เช่น การปลูกพืชที่สามารถอยู่ร่วมกับป่าได้ เพื่อสร้างรายได้และนำไปจับจ่ายใช้สอยโดยไม่ต้องทำลายป่า รวมทั้งการให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีบทบาทในการบริหารจัดการในพื้นที่ได้มากขึ้น เนื่องจากชุมชนจะมีแนวร่วมในการดูแลรักษาป่ามากกว่าเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะบนพื้นที่สูง ซึ่งยากในการดูแลรักษา หากสามารถร่วมกับชุมชนบนพื้นที่สูงซึ่งมีวิถีการดำรงชีวิตที่กลมกลืนไปกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแนวร่วมในการดูแลพื้นที่ป่าแล้ว ย่อมจะเกิดประโยชน์ต่อภาพรวมการรักษาพื้นที่ป่าทั่วประเทศ

(2) การออกกฎหมาย ข้อบัญญัติ และกำหนดเขตพื้นที่ป่าสงวนฯ รวมทั้งแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาป่า ที่ผ่านมามีไม่สนใจต่อการดำรงอยู่ของชาวบ้านที่อยู่กับป่ามาก่อน ทำให้ชาวบ้านต้องได้รับความเดือดร้อนและไม่สามารถแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าได้อย่างแท้จริง โดยภาครัฐควรให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจพิจารณากฎหมายฯ ดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ เพื่อลดผลกระทบต่อประชาชนและส่งเสริมบทบาทภาคประชาชนในการดูแลรักษาป่าได้อย่างยั่งยืน

3.2.3 การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

(1) การบริหารจัดการน้ำอย่างไม่มีการบูรณาการและไม่ให้อาสาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดผลกระทบต่อน้ำท่วมตอนในหรือน้ำท่วมรูปตัว ก (ครอบคลุมพื้นที่ 8 จังหวัด ได้แก่ ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา และชลบุรี) ซึ่งได้กลายเป็นพื้นที่รับน้ำในยามน้ำท่วม ส่งผลต่ออาชีพและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ดังนั้นการกำหนดแนวทางและการบริหารจัดการน้ำควรมีการพิจารณาอย่างเป็นระบบตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำและให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการพิจารณา

(2) การบริหารจัดการลุ่มน้ำ ต้องให้คนในพื้นที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาในพื้นที่ เพื่อให้ทราบปัญหาที่แท้จริงว่าเกิดจากอะไร ซึ่งจะส่งผลให้คนได้เกิดการเรียนรู้ข้อมูลและสามารถวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันได้อย่างถูกต้อง และสามารถเชื่อมโยงสู่การบริหารจัดการทุกลุ่มน้ำได้

(3) ปัญหาหนึ่งของการกำหนดนโยบาย คือการกำหนดจากส่วนกลางลงไปสู่ท้องถิ่น (Top-Down) ที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ เช่น การบริหารจัดการน้ำ ที่มีการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งเป็นเพียงการรับฟังความเห็นและพูดคุยกันเท่านั้น จึงเสนอให้มีการนำแผนระดับท้องถิ่นมาบูรณาการร่วมกัน แล้วนำเสนอเพื่อเป็นการกำหนดนโยบายจากท้องถิ่นขึ้นไป (Bottom Up) แทนเป็นต้น

(4) การจัดลำดับความสำคัญของการบริหารจัดการลุ่มน้ำ ว่าลุ่มน้ำใดควรให้ความสำคัญในการจัดการก่อนหรือหลัง จะช่วยให้การบริหารจัดการเป็นได้อย่างถูกต้อง แทนที่จะทำพร้อมๆ กัน แล้วไม่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

3.2.4 การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

(1) ข้อกำหนด หรือข้อบัญญัติของกฎหมายบางฉบับ ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ข้อกำหนดของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่กำหนดว่า อาคารอยู่อาศัยที่มีจำนวนห้องพักไม่เกิน 80 ยูนิต ไม่ต้องมีบ่อบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น ทั้งที่มีการปล่อยของเสียออกสู่สิ่งแวดล้อมเสมอ ไม่ว่าโครงการฯ จะมีขนาดใหญ่หรือเล็ก จึงเท่ากับเป็นการหลีกเลี่ยงการวางแผนทางป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการโครงการฯ

(2) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของไทยส่วนใหญ่จะเป็นการบังคับใช้ตามกฎหมายที่มีอยู่ ซึ่งฐานะของกฎหมายที่บังคับใช้มีความแตกต่างกันไป มีความไม่เท่าเทียมกัน เช่น ในกรณีที่มีข้อขัดแย้งระหว่างโรงงานน้ำตาลกับชาวไร่อ้อย ชาวไร่อ้อยก็ไม่สามารถสู้โรงงานน้ำตาลได้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังควรให้ความสำคัญกับองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้สามารถออกกฎหมายบังคับใช้เองได้

ส่วนที่ 4

กลุ่มที่ 4

**การพัฒนา
สภาพแวดล้อมเมือง
เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต**

รายงานสรุปผลการประชุม กลุ่มที่ 4

การพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

ประธาน :	นายอนุสรณ์ แสงนิ่มนวล	กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้นำเสนอ :	นายชาณุวิทย์ อมตะมาทชาติ	รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้อภิปราย :	ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ธงชัย พรรณสวัสดิ์ ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์สมาคมวิศวกรรมสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย และ ประธานชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพแห่งประเทศไทย	
	นายวิชัย อัมราลิขิต	นายกเทศมนตรีเมืองพนัสนิคม
	นายแพทย์สุธี อัมระกุล	รองนายกเทศมนตรีนครพิบูลย์

1 สรุปสาระสำคัญของการนำเสนอ

1.1 การพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ในปี พ.ศ. 2557 สหประชาชาติ ประเมินการว่าประชากรโลกจะมีจำนวน 7.2 พันล้านคน โดยร้อยละ 54 อาศัยอยู่ในเมือง และคาดว่าจะการเพิ่ม ประชากรเมืองของโลกในช่วงสิบปีข้างหน้า กว่าร้อยละ 90 จะเกิดในทวีปเอเชียและแอฟริกา โดยครึ่งหนึ่งของ ประชากรเมืองในโลกจะอาศัยในเมืองขนาดเล็กประชากรไม่เกิน 500,000 คน ขณะที่ร้อยละ 15 จะอาศัยอยู่ในเมืองมหานครของโลก 40 เมือง ซึ่งรวม กทม. สำหรับประเทศไทย ประมาณว่าในปี 2558 จะมีประชากร เมืองร้อยละ 50 ของประชากรทั้งประเทศ และเพิ่มเป็นร้อยละ 60 ภายใน 10 ปีข้างหน้า โดยการเพิ่มขึ้นของ ประชากรเมืองจะเป็นประเด็นท้าทายในการบริหารจัดการเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นโอกาสในการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนเพราะมีความประหยัดเชิงขนาดที่ดีขึ้น

1.2 แนวคิดการพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิด เมืองน่าอยู่ ซึ่งเป็นการพัฒนาเมืองที่เน้นภูมิสังคมของพื้นที่ โดยให้คนและชุมชนเป็นศูนย์กลาง “เมืองน่าอยู่” คือ การทำให้เมืองน่าอยู่อาศัยสำหรับคนทุกช่วงวัยตั้งแต่เด็ก วัยทำงาน ผู้สูงอายุ รวมทั้งคนยากจนและผู้พิการ โดยเป็นเมืองที่มีขนาดไม่ใหญ่โตมากนัก มีการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน มีความสะดวกในการเดินทาง เน้นระบบขนส่งสาธารณะ ทางจักรยาน และทางเท้า มีถนนที่ออกแบบเพื่อลดความเร็วของรถยนต์ มีศูนย์กลางเมืองที่มีชีวิตชีวา และมีพื้นที่สาธารณะที่ประชาชนมาทำกิจกรรมทางสังคม รวมทั้งการค้าขายและพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน

รัฐบาลได้กำหนดกรอบและแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ในประเทศไว้ 4 ประการ ได้แก่ (1) ประชาชนต้องอยู่ในเมืองนั้นด้วยความผาสุก (2) เมืองจะต้องมีบริการพื้นฐานที่สะดวกสบายพอเพียงและทันต่อเวลา (3) ประชาชนมีสุขภาพที่ดีทั้งกายและใจ และ (4) มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ในต่างประเทศ แนวคิดเมืองน่าอยู่เป็นที่สนใจอย่างกว้างขวาง มีการจัดอันดับเมืองน่าอยู่ที่สำคัญได้แก่ การจัดอันดับของ The Economist Intelligence Unit (EIU), Mercer และ Monocle โดย

- EIU ใช้เกณฑ์ความสงบเรียบร้อย บริการสุขภาพ บริการการศึกษา วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐานซึ่งรวมถนนและการขนส่งสาธารณะ
- Mercer ใช้เกณฑ์ความปลอดภัย ความสะอาด บริการสุขภาพ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การนันทนาการ ความสงบเรียบร้อยทางการเมืองและสังคม การจราจรและการขนส่งสาธารณะ
- Monocle ใช้เกณฑ์ความปลอดภัย การติดต่อต่างประเทศ ภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม การเข้าถึงธรรมชาติ คุณภาพของสถาปัตยกรรม การขนส่งสาธารณะ ภูมิทัศน์และการออกแบบเมือง สถานะการประกอบธุรกิจ และบริการสุขภาพ

1.3 สถานการณ์และประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมเมือง ทุกเมืองมีปัญหาในลักษณะที่คล้ายๆ กัน ได้แก่ (1) ปัญหาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยเฉพาะปัญหาชุมชนแออัด (2) ปัญหาขยะมูลฝอย (3) ปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณี และ (4) ปัญหาสมรรถนะการรองรับของเมือง

1.4 กรณีศึกษา : การสร้างสภาพแวดล้อมเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต นำเสนอสามกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย และหนึ่งประเด็นท้าทายของกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1.4.1 เทศบาลเมืองพนัสนิคม เรื่อง การดูแลคนตลอดช่วงชีวิต โดยมีแนวทางการจัดการ คือ ให้ความสำคัญกับความต้องการของประชาชนและชุมชน มีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และข้อจำกัด (SWOT Analysis) ร่วมกัน และมีการประเมินผลและปรับปรุงการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ

1.4.2 เทศบาลนครพิษณุโลก เรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับชุมชน โดยมีแนวทางการจัดการ คือ การจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน (Community Based Solid Waste Management : CBM) และการใช้เทคโนโลยีที่เรียบง่าย

1.4.3 เทศบาลเมืองน่าน เรื่อง การเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวและรักษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมของคนในเมือง โดยมีแนวทางการจัดการ คือ การใช้ต้นทุนทางด้านวัฒนธรรมและต้นทุนด้านชุมชนเข้มแข็ง ในการสร้างดุลยภาพระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์วัฒนธรรม

ทั้งสามกรณีศึกษามีปัจจัยแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย (1) ความต่อเนื่องของนโยบาย (2) การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในชุมชน (3) วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร (4) การกำกับดูแลการทำงานของเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามนโยบายและให้เกียรติประชาชน และ (5) ความไว้วางใจของประชาชนต่อผู้บริหารท้องถิ่น

1.4.4 ประเด็นท้าทายสำหรับกรุงเทพมหานคร เรื่อง การจัดการทางเท้า ซึ่งมีข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการ ดังนี้ (1) ควรปรับนโยบายจากการให้ความสำคัญต่อแผงลอยมาสู่การให้ความสำคัญต่อผู้ใช้ทางเท้า และเริ่มดำเนินการที่ละบริเวณ โดยมีเป้าหมายชัดเจนและต่อเนื่อง (2) เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมผู้ทำผิดกฎหมาย และ (3) ประชาชนและภาคประชาสังคมเท่านั้นที่จะผลักดันการเรียกร้องสิทธิการใช้ทางเท้า และ เรียกร้องผู้นำท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

1.5 ข้อเสนอแนะการสร้างสภาพแวดล้อมเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1.5.1 ระดับนโยบาย ประกอบด้วย (1) การส่งเสริมนโยบายการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและประหยัดพลังงาน (2) การส่งเสริมให้ภาคเอกชนดำเนินธุรกิจโดยรับผิดชอบต่อสังคมด้วย (3) การสนับสนุนมาตรการสร้างเมืองให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี (4) การสนับสนุนการทำงานของท้องถิ่นและภาคประชาชน และ (5) การสนับสนุนการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะในเมืองรวมทั้งทางจักรยานและทางเท้า

1.5.2 ระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย (1) การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่น (2) การสร้างเสริมความเป็นผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น (3) การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และ (4) การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะ ทางเท้าและทางจักรยานให้ได้มาตรฐาน

1.5.3 ระดับชุมชน ประกอบด้วย (1) การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน (2) การส่งเสริมให้มีการพึ่งพาตนเอง (3) การถ่ายทอดและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (4) การปลูกจิตสำนึกในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

2

ภาพรวมการอภิปราย

การพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เป็นเรื่อง que ทุกคนในชุมชนต้องมีส่วนร่วม โดยคนจะเป็นทั้งผู้พัฒนาและผู้รับผลของการพัฒนา ดังคำที่ว่า “เมืองดีไม่มีขาย อยากได้ต้องร่วมสร้าง” ซึ่งมีปัจจัยของการพัฒนาเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ ประกอบด้วย (1) ความต่อเนื่องของนโยบาย (2) การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในชุมชน (3) วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร (4) การกำกับดูแลการทำงานของเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามนโยบายและให้เกียรติประชาชน และ (5) ความไว้วางใจของประชาชนต่อผู้บริหารท้องถิ่น สำหรับปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการดำเนินงานด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองในปัจจุบัน คือ การขาดนโยบายที่ชัดเจนและความเป็นเอกภาพ

ทั้งนี้ การพัฒนาสภาพแวดล้อมของเมืองควรเน้นการเพิ่มพื้นที่สีเขียว การส่งเสริมการเดินทางและการใช้จักรยานในชีวิตประจำวัน การจัดระเบียบทางเท้าและจักรยาน การจัดการขยะแบบครบวงจรร่วมกับชุมชน การลดการใช้พลังงาน นอกจากนี้ ควรมีการวางแผนและจัดทำผังเมืองที่ให้ความสำคัญกับการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดความสมดุล ทั้งในด้านการพัฒนาและการอนุรักษ์ โดยคำนึงถึงการพัฒนพื้นที่สาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการใช้ที่หลากหลายของประชากรในเมือง การพัฒนาเมืองน่าอยู่จะต้องสอดคล้องกับบริบทของแต่ละเมือง รวมทั้ง ควรจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรับมือกับปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมของเมืองด้วย

3 ความคิดเห็นของผู้ร่วมอภิปรายแต่ละท่าน

3.1 นายอนุสรณ์ แสงนิมมวล

3.1.1 การพัฒนาสิ่งแวดล้อมเมืองในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ประเด็นสำคัญคือ คนและเมืองจะอยู่ร่วมกันได้อย่างไร โดยมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดี มีความปลอดภัย ที่ผ่านมาประเทศไทยจะมีปัญหาด้านผังเมืองและสิ่งแวดล้อม เราจึงควรร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตคน โดยนำแนวคิดและนโยบายของนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) มาเป็นแนวทางในการพัฒนา

3.1.2 การปลูกป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวของเทศบาลเมืองพนัสนิคมเป็นตัวอย่างที่ดี และควรมีการกำกับดูแลการดำเนินงานของชุมชนในการดูแลพื้นที่สีเขียว นอกจากนี้กระบวนการในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการที่สนับสนุนการประหยัดพลังงาน แม้ว่าจะมีราคาสูงกว่าอุปกรณ์ปกติ

3.1.3 การบริหารจัดการโดยชุมชน (Community-Based Management) เป็นหลักการที่ดีในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องได้รับความศรัทธาและการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ โครงการจึงจะประสบความสำเร็จได้

3.1.4 การสร้างสภาพแวดล้อมของเมืองให้น่าอยู่ เป็นเรื่องของคนทุกคนในชุมชนนั้นๆ ที่จะต้องร่วมมือ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยให้ดีขึ้น ดังคำที่ว่า “เมืองดีไม่มีขาย อยากได้ต้องร่วมสร้าง”

3.2 ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ธงชัย พรรณสวัสดิ์

3.2.1 การส่งเสริมการเดินและการใช้จักรยานในชีวิตประจำวัน เป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาเมืองที่น่าอยู่และเมืองสุขภาวะ เนื่องจากการสัญจรที่ช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพดี ประหยัดพลังงาน เข้าใจถึงวิถีชีวิต และมีความยั่งยืน

ผลจากการศึกษาอัตราการเสียชีวิตของประชากรโลกในปี 2012 พบว่า ประชากรโลกมีอัตราการเสียชีวิตจากการขาดกิจกรรมทางกายสูงกว่าการสูบบุหรี่ และผลการศึกษาจำนวนชั่วโมงเฉลี่ยของพฤติกรรมนั่งๆ นอนๆ ของคนไทย ระหว่างปี 2555-2556 พบว่า คนไทยร้อยละ 56 ใช้เวลาโดยไม่มีกิจกรรมทางกายวันละ 13.40 ชั่วโมง (กิจกรรมทางกาย ไม่ใช่แค่เพียงกีฬา และเป็นมากกว่าการออกกำลังกาย แต่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของมนุษย์ โดยเพิ่มความเข้มแข็งของความสัมพันธ์ดังกล่าว)

3.2.2 ในปี พ.ศ. 2556 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบนโยบายสาธารณะโดยการเดินและการใช้จักรยาน ตามที่ชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพแห่งประเทศไทยเสนอ และมอบหมายให้กระทรวงต่างๆ รับไปดำเนินการ และต่อมาเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2557 ชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพแห่งประเทศไทย ได้เสนอการปฏิรูปทางเท้าต่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

3.2.3 การผลักดันการเดินและการใช้จักรยานให้ประสบผลสำเร็จ ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติ ระดับเมือง และในระดับท้องถิ่น โดย (1) ส่งเสริมให้ผู้ใช้จักรยานมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา (2) จัดให้มีพื้นที่ที่สามารถทำกิจกรรมทางกายด้วยการวิ่ง การเดิน และการขี่จักรยาน ซึ่งเป็นวิธีแก้ไขปัญหาที่ง่ายและถูกที่สุด (3) ส่งเสริมการใช้ชีวิตเนิบๆ ที่ก่อให้เกิดสุขภาวะ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดเมืองที่น่าอยู่และเป็นการแก้ไขปัญหาเมืองที่ทั่วโลกนิยม

3.2.4 การจัดระเบียบทางเท้าและจักรยาน และการแก้ไขปัญหาผู้ค้าแผงลอย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น กรุงเทพมหานคร ควรให้ความสำคัญในการออกแบบทางเท้า/ทางจักรยานที่คำนึงถึงคนเดินถนน ผู้พิการ หรือคนใช้จักรยาน เป็นลำดับแรก และอำนวยความสะดวกให้ประชาชนในเมืองสามารถเข้าถึงการเดินและการใช้จักรยานได้โดยง่ายในชีวิตประจำวัน

3.3 นายวิชัย อัมราลิขิต

3.3.1 การพัฒนาเมืองน่าอยู่มีองค์ประกอบ 5 ประการ ประกอบด้วย (1) เมืองอยู่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เศรษฐกิจดี การศึกษาดี ผังเมืองดี คนยากจนน้อย ส่งเสริมให้ทุกคนมีอาชีพ (2) คนมีสุข สุขภาพดี แข็งแรง (การดูแลเด็กจนถึงผู้สูงอายุ) การมีหลักประกันสุขภาพ (3) สิ่งแวดล้อมยั่งยืน (ขยะ น้ำเสีย อากาศ) (4) เมืองแห่งการเรียนรู้และพัฒนา การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาบุคลากรในองค์กร (5) การบริหารเมืองยึดหลักธรรมาภิบาล ทั้งด้านนิติธรรม คุณธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้คุ้มค่า

3.3.2 เทศบาลเมืองพนัสนิคม เน้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการเลือกตั้งกรรมการชุมชนมาเป็นตัวแทน และมีการพัฒนาให้ความรู้กรรมการชุมชนและประชาชนให้มีความเข้าใจในท้องถิ่นของตน สามารถวิเคราะห์ SWOT Analysis ชุมชนของตนเองได้ เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

3.3.3 การพัฒนาสภาพแวดล้อมของเมืองของเทศบาลเมืองพนัสนิคม ใช้หลักการเมืองคาร์บอนต่ำ ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

(1) เมืองแห่งต้นไม้ เทศบาลเมืองพนัสนิคม มีพื้นที่สีเขียวประมาณ 7 ตารางเมตรต่อประชากรหนึ่งคน (มาตรฐานโลก 10 ตร.ม.ต่อคน/มาตรฐานของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5 ตร.ม. ต่อคน) มีการปลูกต้นไม้เพิ่มพื้นที่สีเขียวและร่วมกันดูแลรักษา มีการขึ้นทะเบียนต้นไม้ (วัดตำแหน่ง และขนาด) เพื่อความสะดวกในการดูแลรักษา มีการทำ MOU กับกรมป่าไม้ในการให้ความรู้กับประชาชนในการดูแลต้นไม้และสนับสนุนพันธุ์กล้าไม้ และคำนวณถึงการลดปริมาณคาร์บอนเพื่อเป็นคาร์บอนเครดิตในอนาคต

(2) เมืองไร้มลพิษ (ขยะ น้ำเสีย มลพิษ) เน้นเรื่องการจัดการขยะ โดยใช้หลักการ 3Rs ลดปริมาณขยะ ลดการจัดเก็บขยะ มีการแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ในระดับครัวเรือน มีการจัดทำโครงการธนาคารขยะที่โรงเรียน รับซื้อ-ขายขยะ ซึ่งทำให้มีรายได้ให้กับโรงเรียน

(3) เมืองพิชิตพลังงาน เป็นการลดใช้พลังงานปิโตรเลียม เน้นการใช้พลังงานทดแทน การใช้จักรยาน การใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าประหยัดไฟเบอร์ 5 มีการบันทึกสถิติการใช้น้ำมัน

(4) เมืองที่มีการบริโภคอย่างยั่งยืน โดยรณรงค์ให้ประชาชนบริโภคสินค้าในท้องถิ่น สร้างอาชีพในท้องถิ่นยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ปลูกผักปลอดสารพิษ เลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ) รณรงค์การจัดซื้อจัดจ้างและการใช้สินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (ผลิตภัณฑ์ EM/สินค้าฉลากเขียว) และเน้นการประหยัดค่าใช้จ่ายและพลังงานในการเดินทาง

3.4 นายแพทย์สุธี อ้นตระกูล

3.4.1 เทศบาลนครพิษณุโลก มีวิสัยทัศน์การพัฒนา คือ “เมืองที่มีภูมิทัศน์สวยงาม ประชาชนมีความสุข” ซึ่งปัจจุบันมีการดำเนินโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมเมือง เช่น

(1) โครงการนำร่องทดลองจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ในเมืองพิษณุโลก เพื่อสร้างการเดินทางที่สะดวกคล่องตัว ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด อันจะนำไปสู่สังคมมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดี สงบสุข

(2) โครงการศึกษาและออกแบบรถไฟความเร็วสูง สายกรุงเทพฯ-เชียงใหม่ ระยะที่ 2 พิษณุโลก-เชียงใหม่ ในส่วนของโครงการศึกษาและออกแบบสถานีพิษณุโลก เพื่อให้เหมาะสมกับการเป็นเมืองสองแคว ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างกลางลำน้ำสองสาย คือ แควใหญ่ และแควน้อย (แม่น้ำน่านสายปัจจุบันและสายเดิม) รวมถึงการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์พื้นที่โดยอาศัยการออกแบบสถาปัตยกรรมภายในที่แทรกด้วยเกร็ดทางประวัติศาสตร์

(3) โครงการเมืองต้นแบบเมืองแห่งจักรยาน และโครงการปั่น-ปัน โดยดำเนินโครงการต่อเนื่องเพื่อสนับสนุนการเดินทางที่ไม่ใช้เครื่องยนต์เพื่อลดการใช้พลังงานภายในพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก

(4) โครงการสวนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ 80 พรรษา และสวนชมน่าน เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว สวนสาธารณะ และแนวทางเดินริมตลิ่งแม่น้ำน่านให้ประชาชนใช้ในการสั่ญจรและออกกำลังกาย

(5) โครงการเมืองปลอดขยะ (Zero Waste) และ โครงการ Zero Landfill ซึ่งเป็นโครงการจัดการขยะแบบครบวงจร เพื่อลดปริมาณขยะและลดการใช้พื้นที่ฝังกลบขยะจากชุมชนและสถานประกอบการ

3.4.2 การจัดการขยะแบบครบวงจรร่วมกับชุมชน โดยดำเนินมาอย่างต่อเนื่องกว่าสิบปี และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน โดยมีกระบวนการหลัก คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนและสถานประกอบการเกี่ยวกับการจำแนกประเภทของขยะตั้งแต่แหล่งกำเนิดขยะ โดยแบ่งเป็นสิ่งของที่ขายได้ ขยะชีวภาพ ขยะอันตราย ขยะติดเชื้อ และขยะในขั้นสุดท้ายที่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ก็จะเข้าสู่กระบวนการกำจัดขยะต่อไป

(1) กระบวนการกำจัดขยะของเทศบาลนครพิษณุโลก ใช้วิธีการบำบัดเชิงกลชีวภาพ (Mechanical Biological Treatment : MBT) : Phitsanulok Model เป็นกระบวนการบำบัดขยะก่อนที่จะนำไปฝังกลบหรือนำไปเผา ซึ่งจะช่วยลดปริมาณขยะลงและสามารถย่อยสลายขยะอินทรีย์ลงได้มาก เป็นการลดการเกิดก๊าซมีเทนที่เกิดขึ้นที่บ่อฝังกลบ สามารถยืดอายุการใช้งานของหลุมฝังกลบขยะ 2-2.5 เท่า และสามารถลดปริมาณขยะลงได้ร้อยละ 50

โดยเริ่มจากกระบวนการเชิงกล ซึ่งเป็นการแยกวัสดุ Recycle ภายหลังจากการเก็บรวบรวมขยะในขั้นสุดท้ายที่เหลือจากการคัดแยกขยะประเภทต่างๆ จากชุมชนและสถานประกอบการแล้ว จะนำมาเข้าสู่กระบวนการทางชีวภาพโดยการหมักหรือใช้หลายวิธีร่วมกัน จากนั้นจะทำการร่อนแยกออกได้เป็น 2 ส่วนหลักๆ คือ ส่วนที่เป็นขยะชีวภาพที่ย่อยสลายแล้วซึ่งให้ก๊าซชีวภาพ สามารถนำไปใช้เป็นพลังงานกับส่วนที่เป็นพลาสติก ซึ่งมีบันทึกข้อตกลงร่วมโครงการกับบริษัทปูนซีเมนต์ไทยในการนำไปใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตปูนซีเมนต์ ในขณะที่ขยะส่วนที่ผ่านการบำบัดแล้วและเหมาะสำหรับการเผานั้น อยู่ระหว่างการศึกษานำมาป้อนอัดเป็นเชื้อเพลิงแทนต่อไป ซึ่งหากทำได้ครบตามโครงการ ก็แทบจะไม่มีขยะเหลือให้ต้องฝังกลบ หลุมฝังกลบที่มีอยู่ก็จะสามารถใช้ไปได้ตลอด โดยไม่มีความจำเป็นต้องจัดหาพื้นที่มาทำเป็นหลุมฝังกลบที่มีความยากลำบากเพราะกระแสต่อต้านจากประชาชนอีกต่อไป

(2) เทศบาลนครพิษณุโลกดำเนินโครงการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการจาก The German Agency for Technical Cooperation (GTZ) ตั้งแต่วันที่ พ.ศ.2543 และยังได้พัฒนาการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน จนสามารถพัฒนาหลักสูตรการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน หรือ Community Based Solid Waste Management (CBM) เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอย นำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลและทำงานแบบประชาชนมีส่วนร่วม

หลักสูตร CBM แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับผู้บริหารผู้กำหนดนโยบาย ระดับพนักงานผู้นำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ และระดับประชาชน โดยเน้นเรื่องสิ่งที่ประชาชนควรรู้และปฏิบัติ ในการนำหลักการ 3Rs หรือ Reduce Reuse Recycle และการคัดแยกขยะตั้งแต่ที่แหล่งกำเนิดขยะ ซึ่งเทศบาลนครพิษณุโลกสามารถลดปริมาณขยะเหลือเพียงร้อยละ 20 และได้ร่วมโครงการกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม นำหลักสูตรไปอบรมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สนใจกว่า 100 แห่งทั่วประเทศ โดยเทศบาลนครพิษณุโลกได้รับคัดเลือกให้เป็นเมืองต้นแบบของอาเซียน (Model City of the ASEAN Environmental Sustainable City – ESC) และเป็นหนึ่งใน 26 เมืองต้นแบบของโลกในการกำจัดขยะ โดยได้นำไปใช้ในโครงการความร่วมมือร่วมกับ สปป.ลาว และกัมพูชา อีกด้วย

4 ความเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม

4.1 ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัยและพัฒนาเมืองของประเทศ คือ การขาดนโยบายที่ชัดเจนและเป็นเอกภาพในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมือง การขาดองค์กระบวนนโยบาย และการขาดกลไกสนับสนุนงานด้านการพัฒนาเมืองและที่อยู่อาศัย เช่น กลไกด้านการเงิน กลไกด้านกฎหมาย เป็นต้น ดังนั้นจึงควรจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติที่ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมือง และควรกำหนดหน่วยงานเป็นการเฉพาะที่รับผิดชอบงานตามนโยบายและแผนการพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมือง รวมทั้งควรมีการพัฒนากลไกทางการเงินเพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยและพัฒนาเมือง ตลอดจนควรมีการแก้ไขกฎหมายที่เอื้อให้หน่วยงานปฏิบัติสามารถดำเนินการพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 การวางและจัดทำผังเมืองต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดความสมดุล ทั้งในด้านการพัฒนาและการอนุรักษ์ อย่างไรก็ตามในพื้นที่ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในกรณีมาตาพุดซึ่งเป็นพื้นที่ฐานเศรษฐกิจของประเทศได้มีแนวทางการวางและจัดทำผังเมืองที่กำหนดให้มี Buffer Zone ระหว่างพื้นที่อุตสาหกรรมและพื้นที่ชุมชนเพื่อลดผลกระทบจากการพัฒนา แต่ในทางปฏิบัติการกำหนด Buffer Zone ดังกล่าวยังไม่เป็นที่ยอมรับของชุมชน เนื่องจากบางส่วนเป็นพื้นที่ของประชาชน และการชดเชยประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวยังไม่มีความชัดเจน นอกจากนี้การถมทะเลเพื่อขยายพื้นที่อุตสาหกรรมอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับการเร่งแก้ปัญหาดังกล่าวในพื้นที่อย่างจริงจังเพื่อให้เกิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนต่อไป

4.3 การพัฒนาเมืองน่าอยู่มีหลายรูปแบบจึงควรพัฒนาให้สอดคล้องตามบริบทในแต่ละเมือง และควรมีการเตรียมการเพื่อรับมือกับปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเมือง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่ทำให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว น้ำท่วม เป็นต้น เพื่อให้เมืองสามารถปรับตัวเตรียมรับสภาพการเปลี่ยนแปลงและลดผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติที่จะเกิดขึ้น

4.4 การพัฒนาเมืองต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการใช้ที่หลากหลายของประชากรในเมือง เช่น การจัดลานกิจกรรมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด สวนสาธารณะ สนามกีฬา เป็นต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนในเมือง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ขณะที่การขยายตัวของเมืองและชุมชนทำให้มีความจำเป็นต้องใช้ถนนรอบเมืองและถนนในชุมชนมากขึ้น จึงควรให้ความสำคัญกับการขยายถนนในเขตเมืองและชุมชนให้สามารถเดินทางได้สะดวกและปลอดภัย

4.5 การพัฒนาเมืองควรให้ความสำคัญสำหรับการอยู่อาศัยร่วมกันระหว่างคนกับสัตว์ด้วย เนื่องจากคนไม่ใช่ผู้อยู่อาศัยเดียวในเมืองแต่มีสัตว์ที่อาศัยร่วมกับคนในเมืองด้วย อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันภาครัฐได้ให้ความสำคัญในประเด็นดังกล่าว จึงได้มีการตั้งศูนย์สำหรับดูแล ฝึกอบรมสัตว์ และหาผู้รับเลี้ยงสำหรับสัตว์ที่ไม่มีที่อยู่อาศัยแล้วในบางพื้นที่ นอกจากนั้นควรสร้างจิตสำนึกของประชากรในเมืองให้มีจิตอาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เช่น คนพิการ คนชรา เป็นต้น โดยภาครัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้ผู้มีจิตอาสาเข้าถึงผู้ที่ต้องการรับความช่วยเหลือ เช่น การจัดตั้งศูนย์ประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชนในการให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และการสนับสนุนด้านงบประมาณ เป็นต้น

ส่วนที่ 4

กลุ่มที่ 5

**ความเหลื่อมล้ำ
ของประเทศไทย : การศึกษา
และตลาดแรงงาน
ตอบโต้กันอย่างไร**

รายงานสรุปผลการประชุม กลุ่มที่ 5

ความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย : การศึกษาและ

ตลาดแรงงานตอบโจทยอย่างไร

ประธาน :	นายสมศักดิ์ โชติรัตนศิริ	กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้นำเสนอ :	นายปรเมธี วิมลศิริ	รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้อภิปราย :	นายติลกะ ลัทธพิพัฒน์	นักเศรษฐศาสตร์ด้านการพัฒนามนุษย์ ธนาคารโลก
	นายธงชัย ชิวปรีชา	กรรมการบริหารมูลนิธิกองทุนการศึกษาเพื่อการพัฒนา
	นายเบญจรงค์ สุวรรณคีรี	ผอ.ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน)

1

สรุปผลการนำเสนอ

นายปรเมธี วิมลศิริ รองเลขาธิการ สศช. ได้นำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำใน 3 ประเด็น ได้แก่ (1.1) สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย (1.2) ความเหลื่อมล้ำกับการศึกษาและตลาดแรงงาน และ (1.3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1.1 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย

1.1.1 ความเหลื่อมล้ำในมิติทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ประกอบด้วย

(1) ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ภาพรวมสถานการณ์การกระจายรายได้ของประเทศไทยปรับตัวดีขึ้นเพียงเล็กน้อยจากปี 2531 สะท้อนจากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) เท่ากับ 0.465 ในปี 2556 ลดลงเล็กน้อยจากในปี 2531 แต่ยังคงมีค่าดัชนีสูงใกล้เคียงกับระดับ 0.50 และพบว่ายังอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค โดยพบว่ายังมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในแต่ละพื้นที่ ข้อมูลดัชนี Gini ชี้ให้เห็นว่าในปี 2556 กรุงเทพฯ มีความเหลื่อมล้ำทางรายได้มากที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ แม้ว่าจะมีสัดส่วนคนจนต่ำสุดก็ตาม นอกจากนี้ ยังพบว่ามีค่าความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างกลุ่มประชากร โดยในปี 2556 สัดส่วนรายได้ ของประชากรระหว่างกลุ่มที่รวยที่สุด 10% แรก (Decile 10) และกลุ่มที่จนที่สุด 10% ล่าง (Decile 1) แตกต่างกันมากถึง 34.9 เท่า

(2) ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สินประเภทต่างๆ ยังคงมีความแตกต่างกันมาก ระหว่างกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงและรายได้น้อย ได้แก่ (2.1) การถือครองสินทรัพย์ทางการเงิน สะท้อนจากการกระจุกตัวของเงินออมในบัญชีเงินฝากออมทรัพย์และบัญชีเงินฝากประจำของธนาคารพาณิชย์ โดยบัญชีเงินฝากที่มีวงเงินเกิน 10 ล้านบาทขึ้นไปมีเพียงประมาณร้อยละ 0.1 ของจำนวนบัญชีทั้งหมด แต่มียอดเงินฝากสูง

ถึงร้อยละ 49.2 ของเงินฝากทั้งหมด ในขณะที่บัญชีเงินฝากขนาดเล็กวงเงินไม่เกิน 10 ล้านบาทมีสัดส่วนร้อยละ 99.9 ของจำนวนบัญชีทั้งหมด แต่มียอดเงินฝากเพียงร้อยละ 50.8 ของเงินฝากทั้งหมด (2.2) ภาระหนี้สิน พบว่ากลุ่มครัวเรือนที่จนที่สุด (Decile 1) มีสัดส่วนหนี้สินต่อรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนสูงที่สุดถึง 29.8 เท่า (2.3) การถือครองที่ดิน พบว่าสัดส่วนการถือครองที่ดินของทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลในกลุ่มผู้ถือครองที่ดินร้อยละ 10 ที่มีการถือครองที่ดินมากที่สุด (Decile 10) ต่อกลุ่มผู้ถือครองที่ดินร้อยละ 10 ที่มีการถือครองที่ดินน้อยที่สุด (Decile 1) คิดเป็น 853.6 เท่า โดยกลุ่มผู้ถือครองที่ดินร้อยละ 10 ที่มีการถือครองที่ดินมากที่สุด (Decile 10) มีส่วนแบ่งการถือครองที่ดินมากกว่าร้อยละ 60 ของพื้นที่ทั้งหมด

1.1.2 ความเหลื่อมล้ำในมิติทางสังคม ประกอบด้วยความเหลื่อมล้ำของโอกาสการเข้าถึงบริการพื้นฐานของภาครัฐด้านต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่

(1) **ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา** ภาพรวมของโอกาสในการเข้าถึงบริการด้านการศึกษาสะท้อนจากอัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net Enrollment Rate) มีสัดส่วนสูงขึ้น เนื่องจากรัฐบาลได้ขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 12 ปี ส่งผลให้การเข้าถึงการศึกษาในระดับประถมศึกษามีความเท่าเทียมกันมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นโดยเฉพาะการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ดังจะเห็นว่ากลุ่มประชากรที่รวยที่สุด (Decile 10) มีอัตราการเข้าเรียนสุทธิตะดับปริญญาตรี (รวม ปวส.) สูงกว่ากลุ่มประชากรที่จนที่สุด (Decile 1) ประมาณ 19.1 เท่า นอกจากนี้ ยังมีความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาในเชิงพื้นที่ ระหว่างเด็กในเขตเมืองกับเขตชนบท และระหว่างเด็กในกรุงเทพมหานครและภาคอื่นๆ ด้วย โดยพบว่าเด็กในกรุงเทพฯ มีโอกาสเข้าถึงการศึกษามากที่สุด

(2) **ความเหลื่อมล้ำด้านบริการสาธารณสุข** ยังมีความเหลื่อมล้ำของการกระจายบุคลากรทางการแพทย์ส่งผลให้คุณภาพการบริการมีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค โดยในปี 2555 บุคลากรทางการแพทย์ยังคงกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานครและภาคกลาง ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการกระจุกตัวน้อยที่สุดซึ่งอาจจะส่งผลให้บริการด้อยคุณภาพลง

(3) **ความเหลื่อมล้ำการเข้าถึงการคุ้มครองทางสังคมของแรงงาน** โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบที่มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 64.2 ยังไม่ได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างเป็นระบบ และเมื่อพิจารณาในเชิงพื้นที่ พบว่าแรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือยังไม่ได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างเป็นระบบในสัดส่วนที่สูงกว่าภาคอื่น

1.2 ความเหลื่อมล้ำกับการศึกษาและตลาดแรงงาน

1.2.1 ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

(1) **ด้านโอกาสการเข้าถึงการศึกษา** พบว่ามีความไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษา โดยเด็กในครัวเรือนที่รวยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและระดับการศึกษาที่สูงกว่าเด็กในครัวเรือนยากจน สะท้อนให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำของโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในระดับสูงเป็นผลมาจากปัจจัยสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของพ่อแม่หรือผู้ปกครองในการที่จะให้เด็กเข้าเรียนต่อ

(2) **ด้านคุณภาพการศึกษา** พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในปี 2555 ยังอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐานในทุกระดับชั้นและทุกวิชาหลัก โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4 วิชาหลัก (ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์) ต่ำกว่าครึ่งในเกือบทุกวิชา

และมีคะแนนเฉลี่ยที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค โดยนักเรียนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงกว่านักเรียนในภูมิภาคอื่นๆ ในทุกวิชาและทุกระดับชั้น ในขณะที่เดียวกัน การจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาต่อหัวของภาครัฐยังแตกต่างกันซึ่งส่งผลให้คุณภาพการศึกษาแตกต่างกัน โดยพบว่าภาครัฐให้การอุดหนุนระดับประถมศึกษามากที่สุด นอกจากนี้ เมื่อจำแนกงบประมาณของรัฐด้านการศึกษาทั้งหมดตามกิจกรรมการใช้จ่ายประเภทต่างๆ ยังพบว่าค่าใช้จ่ายประเภทในหมวดเงินเดือนครูและอาหารกลางวัน มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 74.7 ในขณะที่งบประมาณเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน และคุณภาพผู้เรียนโดยตรง อันได้แก่ ค่าหนังสืออุปกรณ์ ค่าใช้จ่ายเพื่อพัฒนาครู และกิจกรรมส่งเสริมผู้เรียน มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 8.9 ของงบประมาณทั้งหมดเท่านั้น สะท้อนว่าการพัฒนาครูและนักเรียนและพัฒนาศูนย์การเรียนการสอนในเชิงคุณภาพยังคงมีสัดส่วนน้อยมากและไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร

1.2.2 ความเหลื่อมล้ำของผลตอบแทนแรงงาน

(1) **ผลตอบแทนระหว่างแรงงานและเจ้าของทุนไม่เท่าเทียมกัน** เห็นได้จากผลตอบแทนแรงงานเพิ่มขึ้นในอัตราที่ช้ากว่าผลตอบแทนของทุนทั้งส่วนที่เป็นกำไร ค่าเช่า และดอกเบี้ย ทำให้รายได้ที่เป็นค่าตอบแทนแรงงานในส่วนค่าจ้างและเงินเดือนมีสัดส่วนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 40 ในขณะที่รายได้อื่นๆ ที่ไม่ใช่ผลตอบแทนแรงงานมีสัดส่วนร้อยละ 60 ของรายได้ประชาชาติรวม นอกจากนี้ หากพิจารณาแยกรายสาขาการผลิต จะพบว่ารายได้จากภาคการเกษตรอยู่ในระดับต่ำกว่ารายได้จากสาขาอื่นมาก ขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาถึงผลิตภาพแรงงานในภาคเกษตรพบว่าผลิตภาพแรงงานโดยเฉลี่ยยังอยู่ในระดับต่ำกว่าในภาคการผลิตอื่นๆ ส่งผลให้การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างสาขาการผลิต (Resource Reallocation) ในระยะหลายปีที่ผ่านมาเป็นไปอย่างช้าๆ และทำให้ผลิตภาพแรงงานโดยเฉลี่ยของประเทศไม่สามารถเพิ่มขึ้นได้และยังอยู่ในระดับต่ำ ความเหลื่อมล้ำของผลิตภาพแรงงานจึงเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการปรับเพิ่มค่าจ้างแรงงาน โดยเฉพาะในภาคการผลิตที่มีผลิตภาพแรงงานอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่นโยบายในช่วงที่ผ่านมาเน้นการปรับเพิ่มค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ แต่กลับไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการเพิ่มผลิตภาพของแรงงานมากเท่าที่ควร

(2) **ผลตอบแทนแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา** พบว่า แนวโน้มความแตกต่างของค่าจ้างแรงงานระหว่างกลุ่มแรงงานในระดับบนและล่างเริ่มลดลง ในขณะที่ช่องว่างของผู้มีรายได้ปานกลางกับผู้ที่มีรายได้สูงกลับห่างมากขึ้น นอกจากนี้ ยังพบว่ามี ความเหลื่อมล้ำภายในกลุ่มการศึกษาด้วย โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานที่จบระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น สะท้อนถึงคุณภาพของแรงงานที่จบการศึกษาออกมามีคุณภาพแตกต่างกันมากขึ้น ประกอบกับช่องว่างค่าจ้างที่เพิ่มสูงขึ้นระหว่างผู้จบการศึกษาระดับปริญญาในสาขาที่สามารถทดแทนด้วยเทคโนโลยี กับแรงงานที่จบปริญญาสาขาที่มีทักษะสูงและไม่สามารถทดแทนด้วยเทคโนโลยี

(3) **ผลตอบแทนแรงงานจำแนกตามอาชีพ** พบว่าช่องว่างของค่าจ้างแรงงานในแต่ละกลุ่มอาชีพและในแต่ละภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น โดยผู้ประกอบการวิชาชีพมีรายได้มากกว่าคนงานใน กทม. 2.3 เท่าในปี 2531 และเพิ่มเป็น 3.0 เท่าในปี 2556 และมากกว่าคนงานทั่วไปในภาคอีสานถึง 5 เท่า

(4) **ความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการแรงงานและคุณภาพของแรงงาน (Skill Mismatch)** โดยพบว่าแรงงานที่จบการศึกษาโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาที่จบออกมาแม้จะมีปริมาณเพิ่มขึ้นเนื่องจากการขยายจำนวนนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยมากขึ้น รวมทั้งค่านิยมและแรงจูงใจของผลตอบแทน แต่ก็มีคุณภาพแตกต่างกันมากขึ้นด้วย ในขณะเดียวกัน สาเหตุสำคัญอีกประการคือการกำหนดระดับค่าจ้างแรงงานที่ยังไม่สามารถสะท้อนผลิตภาพและความสามารถที่มีอย่างแท้จริง โดยค่าจ้างแรงงานส่วนใหญ่ยังอ้างอิงจากระดับการศึกษา คุณวุฒิทางการศึกษาหรือปริญญา มากกว่าทักษะหรือความชำนาญฝีมือเฉพาะทาง ส่งผลให้นำไปสู่ปัญหาที่ระดับการศึกษาของแรงงานสูงแต่มีคุณภาพทักษะความรู้ไม่ตรงกับที่ตลาดแรงงานต้องการ

1.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

1.3.1 การขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพ และขยายความคุ้มครองทางสังคม และสวัสดิการสังคมต่างๆ ให้ครอบคลุมและเข้าถึงกลุ่มผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาส ประกอบด้วย (1) การขยายโอกาสทางการศึกษาและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้แก่กลุ่มผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาส โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกช่วงวัยเพื่อเตรียมกำลังแรงงานที่มีคุณภาพเข้าสู่ตลาดแรงงาน (2) การยกระดับความคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่แรงงานนอกระบบ ด้วยการผลักดันแรงงานนอกระบบให้เข้าสู่ระบบประกันสังคม

1.3.2 การยกระดับรายได้และสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพโดยเฉพาะอย่างยิ่งให้กับกลุ่มคนจน ผู้มีรายได้น้อย และผู้ด้อยโอกาส โดยมุ่งเน้นส่งเสริมการเพิ่มผลิตภาพทางการผลิตและผลิตภาพของแรงงานทั้งระบบ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคการผลิตและบริการ โดยอาศัยการพัฒนาองค์ความรู้ ผ่านระบบการศึกษา การฝึกอบรม และเสริมสร้างทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อให้กำลังแรงงานมีคุณภาพและทักษะฝีมือที่สามารถตอบสนองความต้องการของภาคการผลิตได้

1.3.3 การปรับปรุงกลไกการทำงานของตลาดแรงงานเพื่อให้การกำหนดผลตอบแทนและค่าจ้างแรงงานสะท้อนคุณวุฒิวิชาชีพ และทักษะแรงงานอย่างแท้จริง โดยจะต้องพัฒนาระบบฐานข้อมูลทางด้านแรงงาน หรือ Labour Bank ให้สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการอุปทานและอุปสงค์ของแรงงานแต่ละระดับให้เกิดประสิทธิภาพได้จริงจัง และเร่งผลักดันให้การใช้ระบบมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพและมาตรฐานฝีมือแรงงานในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยผลักดันให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าแรงตามมาตรฐานและบูรณาการระบบผลตอบแทนต่างๆ เข้าด้วยกัน รวมถึงมาตรฐานวิชาชีพ 8 กลุ่มที่มีการเปิดเสรีในอาเซียนให้มีความสอดคล้องกัน

1.3.4 การสร้างความเสมอภาคในด้านอื่นๆ ที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ประกอบด้วย การปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร การปรับโครงสร้างภาษี โดยมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้กระจายสู่ภูมิภาคอย่างทั่วถึง และการปฏิรูประบบบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบและเข้าถึงพื้นที่เป้าหมาย นอกจากนี้ ยังรวมถึงการสร้างความเสมอภาคด้านความยุติธรรมและการเมือง

2

ภาพรวมการอภิปราย

ที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันว่าสาเหตุของปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมที่สำคัญไม่ใช่เพียงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้เพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลมาจากความไม่เท่าเทียมของโอกาสต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษาและคุณภาพของการศึกษาที่แตกต่างกัน กล่าวคือผู้มีรายได้น้อยมักจะขาดโอกาสในการเข้ารับการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งทำให้กลายเป็นกำลังแรงงานที่มีคุณภาพแตกต่างกัน และนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกันของผลตอบแทนที่ได้รับจากการประกอบอาชีพ ที่ประชุมเห็นว่าแนวทางการพิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหาคือความเหลื่อมล้ำจำเป็นต้องดูทั้งกระบวนการของการพัฒนาคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกช่วงอายุนับตั้งแต่ปฐมวัยไปจนถึงวัยเรียนและวัยทำงาน โดยข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาคือความเหลื่อมล้ำเพิ่มเติมที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) การดูแลครัวเรือนยากจนและมีรายได้น้อยให้สามารถเลี้ยงดูบุตรนับตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนถึงปฐมวัยให้สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้พื้นฐานได้อย่างเหมาะสมและสมวัย (2) การจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะครูที่มีคุณภาพไปให้แก่โรงเรียนขนาดเล็กในต่างจังหวัด

และพื้นที่ทุรกันดารที่อยู่ห่างไกลเพื่อให้เด็กในวัยการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะเด็กจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนและด้อยโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงมากขึ้นและสามารถพัฒนาศักยภาพของตัวเองได้อย่างเต็มที่ (3) การวางแผนการศึกษาให้สามารถผลิตกำลังแรงงานที่มีคุณภาพและทักษะที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานได้ โดยจะต้องอาศัยการสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและภาคธุรกิจเอกชน

3 สรุปผลการอภิปราย

3.1 สาเหตุของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

จากการประเมินผลการพัฒนาในช่วงปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 พบว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคมยังคงเป็นปัญหาสำคัญของการพัฒนาประเทศและยังไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร โดยผู้อภิปรายได้แสดงความคิดเห็นว่าการพิจารณาสาเหตุของปัญหาของความเหลื่อมล้ำจำเป็นจะต้องดูทั้งกระบวนการของการพัฒนานั้น ซึ่งต้องอาศัยการดูแลและเตรียมความพร้อมอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย โดยสามารถแบ่งสาเหตุของความเหลื่อมล้ำออกได้เป็น 3 ระยะ ตามช่วงวัย ได้แก่ (1) ปฐมวัย (0-5 ขวบ) (2) วัยเด็กในช่วงประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (3) วัยทำงาน โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

3.1.1 ช่วงปฐมวัย (0-5 ขวบ) ความเหลื่อมล้ำเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิ ซึ่งเด็กจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยอาจเกิดจากความไม่พร้อมของพ่อแม่ และมีคุณสมบัติทางชีวภาพหรือยีนส์ที่เกิดจากการปฏิสนธิที่ด้อยกว่าเด็กที่เกิดจากพ่อแม่ที่มีความพร้อมกว่าทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม **ช่วงอยู่ในครรภ์** เด็กไม่ได้รับสารอาหารที่เป็นประโยชน์หรือไม่ครบถ้วนตามที่ควรจะได้ ซึ่งแตกต่างจากเด็กที่มีพ่อแม่มีรายได้ระดับปานกลางหรือรายได้สูงที่ได้รับการดูแลอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ปัจจัยเสี่ยงที่เกิดขึ้นอีกส่วนหนึ่งยังเกิดจากการได้รับอิทธิพลจากสภาพสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย อาทิ พ่อแม่ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ หรือทะเลาะเบาะแว้งกัน ส่วน **ช่วงวัยเด็ก 0-5 ปี** ซึ่งเป็นช่วงวัยที่สำคัญที่สุดเนื่องจากสมองจะมีการพัฒนาสูงที่สุดในช่วงนี้ เด็กที่เติบโตในครอบครัวที่มีรายได้น้อยมักจะได้รับการดูแลที่ไม่เหมาะสมเนื่องจากขาดทักษะความรู้ในการเลี้ยงดูที่ถูกต้องและมีเวลาในการดูแลน้อย รวมทั้งขาดอุปกรณ์ในการเลี้ยงดูที่มีคุณภาพเนื่องจากมีรายได้น้อย ในทางตรงข้ามเด็กที่เกิดจากครัวเรือนที่ร่ำรวยมักจะได้รับการดูแลที่ดีกว่า เนื่องจากพ่อแม่มีทักษะความรู้ และมีเวลาในการเลี้ยงดูเด็กอย่างเต็มที่ โดยการสนับสนุนให้เรียนพิเศษและเสริมทักษะต่างๆ อาทิ ภาษา ดนตรี กีฬา และมีกำลังซื้อของเล่นที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ให้กับเด็กได้อย่างเต็มที่

3.1.2 ช่วงวัยเด็กในช่วงประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แม้ว่าเด็กไทยจะมีโอกาสทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสูงขึ้น แต่ยังประสบปัญหาคุณภาพการศึกษาที่ได้รับไม่เท่าเทียมกันในแต่ละภูมิภาคและพื้นที่ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน สาเหตุสำคัญไม่ได้เป็นผลจากการขาดแคลนครู แต่เป็นผลจากความเหลื่อมล้ำในการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและทั่วถึง โดยพบว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรส่งผลให้มีโรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียนน้อยกว่า 120 คน) มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยปัจจุบันมีโรงเรียนขนาดเล็กประมาณ 13,000 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 44 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ทั้งหมด และประมาณ 1 ใน 4 ของห้องเรียนไทยมีขนาดเล็กกว่า 10 คน ซึ่งโดยเฉลี่ยพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีต้นทุนค่าใช้จ่ายต่อหัวนักเรียนสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยจังหวัดที่รวยกว่า อาทิ กรุงเทพมหานคร จะมีขนาดโรงเรียนและห้องเรียนใหญ่กว่าและได้รับการจัดสรรครูที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์สอนสูงกว่าเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ และมีจำนวนครูต่อนักเรียนที่สูงด้วย และสามารถบริหารจัดการให้มีต้นทุนค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักเรียนให้ต่ำกว่าโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก โดยจากการศึกษาโครงสร้างต้นทุนต่อนักเรียนพบว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ (500 คน) จะมีต้นทุนต่อ

หัวต่ำกว่าโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก (น้อยกว่า 50 คน) ถึงร้อยละ 45 นอกจากนี้ ยังพบว่าปัญหาที่สำคัญของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาส่วนใหญ่มักจะอยู่ในระดับต่ำ ส่วนหนึ่งเนื่องจากครูไม่ครบระดับชั้นและไม่ครบรายวิชา รวมทั้งครูมีประสบการณ์และคุณวุฒิไม่มาก และคุณภาพวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงทำให้นักเรียนที่มีครอบครัวฐานะยากจนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพต่ำแต่มีต้นทุนต่อหัวสูง

3.1.3 ช่วงวัยทำงาน ความเหลื่อมล้ำของค่าตอบแทนแรงงานของไทยมีสาเหตุสำคัญเนื่องจากระบบการศึกษาไทยไม่สามารถสร้างแรงงานที่ตอบสนองความต้องการของภาคเอกชนได้ โดยการพัฒนาศึกษายังคงมุ่งเน้นด้านปริมาณโดยอาศัยการวัดอัตราการเข้าเรียนต่อ (Enrollment Rate) มากกว่าการพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษา ส่งผลให้ภาคเอกชนจำเป็นต้องเลือกผู้จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่างประเทศซึ่งมักจะเป็นกลุ่มที่มีรายได้ดี เนื่องจากยังไม่มั่นใจในคุณภาพของแรงงานของผู้จบจากสถาบันการศึกษาในประเทศ ก่อให้เกิดช่องว่างความเหลื่อมล้ำที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกัน ระบบการศึกษาของไทยยังขาดช่องทางสื่อสารกับตลาดแรงงาน ส่งผลให้ไม่สามารถผลิตแรงงานที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานได้ นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อประเด็นการขาดแคลนแรงงาน โดยจะเห็นว่าแรงงานในภาคเกษตรยังคงมีสัดส่วนสูงมาก แต่มีผลิตภาพต่ำมากเมื่อเทียบกับภาคการผลิตอื่น ส่งผลให้แนวโน้มการเคลื่อนย้ายแรงงานภาคเกษตรไปสู่ภาคการผลิตอื่นเกิดขึ้นอย่างช้าๆ

3.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำที่สำคัญ

3.2.1 การดูแลครัวเรือนยากจนและมีรายได้น้อยให้สามารถเลี้ยงดูบุตรนับตั้งแต่ในครรภ์ไปจนถึงปฐมวัย โดยภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความรู้แก่ครัวเรือนที่ยากจนและมีรายได้น้อยนับตั้งแต่ก่อนและหลังการตั้งครรภ์ไปจนถึงหลังคลอด โดยมุ่งเน้นการให้บริการเชิงรุกในหลายรูปแบบ เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยมีโอกาสเข้าถึงบริการพื้นฐานมากขึ้น อาทิ การบริการตรวจครรภ์มารดา การจ่ายชดเชยหรือค่าเสียโอกาสของการขาดรายได้จากการทำงานที่พ่อแม่ต้องไปตรวจครรภ์ที่สถานพยาบาล การให้คู่มือหรือถุงอาหารเสริมแก่หญิงตั้งครรภ์ การให้ความรู้ในการดูแลเด็กด้วยสื่อวีดิโอ การจัดให้มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ให้บริการที่มีคุณภาพ เป็นต้น

3.2.2 การบริหารจัดการโรงเรียนที่มีขนาดเล็กอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดค่าใช้จ่ายต่อหัว โดยแนวทางที่สำคัญประกอบด้วย (1) การศึกษารูปแบบการรวมกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (Share Resource) อาทิ การแบ่งระดับชั้นการเรียนการสอนของกลุ่มโรงเรียนในพื้นที่เดียวกัน และ (2) การจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาให้แก่โรงเรียนขนาดเล็กในต่างจังหวัดและพื้นที่ทุรกันดารที่อยู่ห่างไกลที่ไม่สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกับโรงเรียนอื่นได้ โดยการจัดสรรครูที่มีคุณภาพและจำนวนที่เพียงพอไปให้ รวมทั้งดำเนินมาตรการสร้างแรงจูงใจให้มีการกระจายครูไปสู่ต่างจังหวัดและพื้นที่ห่างไกลมากขึ้น อาทิ การให้ค่าตอบแทนครูที่เพิ่มขึ้นตามความห่างไกลและความกันดารของพื้นที่ เป็นต้น

3.2.3 การเพิ่มสัดส่วนของนักเรียนสายอาชีวศึกษาต่อสายสามัญศึกษา โดยในปัจจุบันแนวโน้มการเข้าเรียนต่อของเด็กในระดับสามัญศึกษายังคงเพิ่มขึ้นสูงกว่าการเรียนต่อในระดับอาชีวศึกษา ส่วนหนึ่งเนื่องจากอาชีวศึกษาค่อนข้างมีภาพลักษณ์ในเชิงลบ ดังนั้น จึงควรดำเนินการปฏิรูปและปรับปรุงภาพลักษณ์ (Reform and Rebrand) ของการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาให้สามารถสร้างความน่าเชื่อถือแก่ผู้ปกครองที่ต้องการจะส่งลูกหลานเข้าเรียนต่อในระดับอาชีวศึกษา อาทิ การปรับเปลี่ยนจากการให้

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เป็นการให้วุฒิบัตรในการประกอบวิชาชีพเฉพาะ เป็นต้น

3.2.4 การวางแผนด้านการศึกษาให้สอดคล้องและสามารถรองรับแผนการผลิตกำลังแรงงานทั้งในระยะสั้น ระยะปานกลาง และในระยะยาว โดยจะต้องบูรณาการการทำงานและสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและภาคธุรกิจเอกชนอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ จำเป็นต้องกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาประเทศให้มีความชัดเจน โดยเฉพาะการกำหนดสาขาการผลิตที่ประเทศไทยมีศักยภาพ เพื่อให้ทั้งภาคการศึกษาและภาคธุรกิจสามารถเตรียมการเพื่อตอบสนองความต้องการแรงงานในอนาคตไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อรองรับปัญหาขาดแคลนแรงงานและปัญหาแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น

3.2.5 การจัดตั้งหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ดูแลและแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของประเทศโดยเฉพาะ โดยจะต้องกำหนดเป้าหมายการลดความเหลื่อมล้ำอย่างชัดเจนและมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งการสร้างภาคีเครือข่ายที่มีเป้าหมายร่วมกันในการลดความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนการดำเนินการโครงการที่เกี่ยวข้อง

4

ความเห็นของที่ประชุม

ผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อยได้ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้

4.1 ควรมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เพียงแต่ให้อ่านออกเขียนได้ แต่ต้องเน้นการพัฒนาให้เด็กเติบโตเป็นคนดี มีความสุข และมีคุณธรรม โดยต้องพัฒนาครูให้เป็นแบบอย่างที่ดี มีศีลธรรม มีคุณธรรม และมีวินัย นอกจากนี้ ปัญหาของระบบการศึกษาไทยส่วนหนึ่งเกิดจากครูไม่สอนในห้องเรียน แต่กลับมุ่งเน้นการสอนพิเศษนอกเวลา

4.2 ควรปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้มีความยืดหยุ่นและตรงตามความต้องการของชุมชน โดยควรกระจายอำนาจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางหลักสูตรการศึกษา เพื่อผลิตแรงงานให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ อาจเริ่มจากการนำโรงเรียนต้นแบบของแต่ละจังหวัดมาเป็นตัวอย่างในการดำเนินการ

4.3 ควรปูพื้นฐานสำหรับเด็กให้ได้เรียนรู้แนวทางการประกอบอาชีพประเภทต่างๆ โดยอาศัยการเรียนรู้ตัวอย่างระบบการศึกษาของต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ซึ่งมีการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญต่อการสอนวิชาชีพเป็นวิชาเลือก

4.4 ควรพิจารณาทบทวนระบบประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนใหม่ให้สามารถสะท้อนคุณภาพของการศึกษาได้อย่างแท้จริง โดยควรให้ความสำคัญต่อสมรรถนะในการเรียนรู้และคิดวิเคราะห์ของนักเรียนด้วย

4.5 ควรปรับโครงสร้างค่าตอบแทนแรงงานระหว่างสาขาการผลิตต่างๆ โดยเฉพาะภาคเกษตร และเพิ่มผลิตภาพการผลิตเพื่อก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มต่อระบบเศรษฐกิจมากขึ้น เนื่องจากภาคเกษตรยังคงเป็นภาคการผลิตที่มีสัดส่วนแรงงานสูงแต่มีรายได้ต่ำมาก

ส่วนที่ 4

กลุ่มที่ 6

การวัดความสุขของคนไทย

รายงานสรุปผลการประชุม กลุ่มที่ 6

การวัดความสุขของคนไทย

ประธาน :	ดร.อาชว์ เตาลานนท์	กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้นำเสนอ :	นางสาวภารณี วัฒนา	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ผู้อภิปราย :	ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย	รองผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
	รศ.ดร.ขึ้นฤทัย กาญจนะจิตรา	ผู้อำนวยการกลุ่มภารกิจสุขภาพโลก สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
	นายณรภัทร ปลอดทอง	ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
	ดร.สม นาส้อ	หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์

1 สรุปสาระสำคัญการนำเสนอ

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการวัดความสุขและดัชนีความสุขของไทยและต่างประเทศ

1.1.1 การทบทวนแนวคิดการพัฒนาด้านชีวิตความสุข/คุณภาพชีวิตของไทย ได้แก่ มาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดัชนีชี้วัดภาวะเศรษฐกิจและสังคมโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โครงการ "คนไทย" มอนิเตอร์ เสี่ยงนี้มีพลัง โดยมูลนิธิคนไทย ดัชนีวัดความ “อยู่เย็น เป็นสุข” ความสุขมวลรวมของหมู่บ้านและชุมชน โดยกรมการพัฒนาชุมชน กระบวนการมาตรฐานในการประเมินองค์กรธุรกิจตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และดัชนีการเติบโตสีเขียวของเมือง โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.1.2 การทบทวนแนวคิดการพัฒนาด้านชีวิตความสุขของต่างประเทศ ได้แก่ ดัชนีความก้าวหน้าของคน โดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ดัชนีประเมินความก้าวหน้าการพัฒนาที่ยั่งยืน (MONET) โดยองค์การภาครัฐบาลของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ดัชนีคุณภาพสังคม โดยมูลนิธิสนับสนุนคุณภาพสังคมแห่งยุโรป ดัชนีโลกมีสุข โดยศูนย์ศึกษาความเป็นอยู่ที่ดีแห่งมูลนิธิเศรษฐกิจใหม่ ดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติ ของราชอาณาจักรภูฏาน ดัชนีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ (ANDI) โดยความร่วมมือของหลายภาคส่วนที่ไม่ใช่ของภาครัฐ และดัชนีความอยู่ดีมีสุขของชาวแคนาดา (CIW) โดย Institute of Wellbeing มีองค์กรภาครัฐได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล

1.2 ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

1.2.1 ความเป็นมาของดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย สศช.ได้พัฒนาดัชนีเพื่อวัดผลการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ 9 จำนวน 3 ชุด ได้แก่ (1) ดัชนีความอยู่ดีมีสุข (2) ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และ (3) ดัชนีการพัฒนาที่ยั่งยืน ต่อมาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 สศช. ได้พัฒนาดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย โดยกำหนดความหมายของ **“ความอยู่เย็นเป็นสุข”** หมายถึง “สภาวะที่คนอยู่ดีมีสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพทั้งจิต กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวมและสัมพันธ์กันได้อย่างต้องตั้งงาม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” มี 6 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ **องค์ประกอบที่ 1 : การมีสุขภาพ** ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย คือ (1) สุขภาพกายดีและจิตดี และ (2) การมีคุณธรรม และสติปัญญา ใฝ่รู้ **องค์ประกอบที่ 2 : ครอบครัวอบอุ่น** ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย คือ (1) บทบาทหน้าที่ของครอบครัว (2) สัมพันธภาพในครอบครัว และ (3) การพึ่งพิงตนเองของครอบครัว **องค์ประกอบที่ 3 : ชุมชนเข้มแข็ง** ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย คือ (1) ชุมชนพึ่งพิงตนเองได้ และ (2) ชุมชนเกื้อกูลกัน **องค์ประกอบที่ 4 : เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม** ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย คือ (1) การมีสัมมาชีพ (2) เศรษฐกิจเข้มแข็ง และ (3) ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ **องค์ประกอบที่ 5 : สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล** ประกอบด้วย (1) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (2) สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดี และ (3) ระบบนิเวศที่สมดุล **องค์ประกอบที่ 6 : สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล** ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย คือ (1) การมีจิตสำนึกประชาธิปไตย (2) สังคมที่มีธรรมาภิบาล และ (3) ความสมานฉันท์ทางสังคม

1.2.3 ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยในปัจจุบัน สศช. ได้มอบหมายให้มูลนิธิธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม ปรับปรุงดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ดังนี้

(1) การเพิ่มองค์ประกอบย่อยของดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขฯ 2 เรื่อง ได้แก่ (1) องค์ประกอบย่อย “เศรษฐกิจสีเขียว” และ (2) องค์ประกอบย่อย “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

(2) การปรับปรุงค่ามาตรฐาน โดยใช้ค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในนโยบายระดับชาติ แผนพัฒนาที่สำคัญ เกณฑ์มาตรฐานสากลที่กำหนดขึ้นโดยองค์การระหว่างประเทศ ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยต่างๆ รวมทั้ง การใช้ข้อมูลสถิติของการดำเนินงานที่ผ่านมา ข้อมูลสถานการณ์ของตัวชี้วัดตามค่าต่ำสุดหรือค่าสูงสุด และ/หรือ บางตัวชี้วัดนำผลลัพธ์การดำเนินงานมาตั้งเป็นค่ามาตรฐานใหม่เพื่อยกระดับการดำเนินงาน

(3) การปรับปรุงตัวชี้วัดหลัก โดยการปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดหลัก ให้สามารถวัดผลลัพธ์ของการพัฒนาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น มีการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ และมีฐานข้อมูลเพียงพอที่จะใช้ในการคำนวณค่าดัชนีรวม รวมทั้งเพิ่มตัวชี้วัดหลัก ให้สะท้อนประเด็นการวัดได้ครอบคลุมมากขึ้น

(4) ปรับปรุงตัวชี้วัดเสริม เพื่อนำมาเสริมมุมมองการวิเคราะห์ของผลลัพธ์ที่ได้จากตัวชี้วัดหลัก

1.3 การเปรียบเทียบการวัดความสุขของประเทศไทยกับต่างประเทศ

จากการทบทวนแนวคิดการพัฒนาดัชนีวัดความสุขของต่างประเทศ เห็นว่า ดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติของภูฏานและดัชนีความอยู่ดีมีสุขของชาวแคนาดาเป็นดัชนีที่มีความคล้ายคลึงกับดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของสังคมไทย สามารถนำมาเปรียบเทียบให้เห็นแนวทางในการพัฒนาดัชนีวัดความสุขของคนไทยในระยะต่อไป ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติ ดัชนีความอยู่ดีมีสุขของชาวแคนาดา และดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

ประเด็นเปรียบเทียบ	ดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติ	ดัชนีความอยู่ดีมีสุขของชาวแคนาดา	ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย
แนวคิดในการพัฒนาดัชนี	เน้นการวัดความสุข ซึ่งขยายออกไปจากการวัดเพียงความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ	เน้นการวัดความอยู่ดีมีสุข ซึ่งขยายออกไปจากการวัดเพียงความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ	เน้นการวัดความอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งขยายออกไปจากการวัดเพียงความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ
กระบวนการจัดทำดัชนี	จัดทำโดยภาครัฐ	ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม	จัดทำโดยภาครัฐโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม
องค์ประกอบของดัชนี	มีองค์ประกอบเรื่องการใช้เวลา	มีองค์ประกอบเรื่องการใช้เวลา	ไม่มีองค์ประกอบเรื่องการใช้เวลา
วิธีการจัดเก็บข้อมูล	ข้อมูลปฐมภูมิ	ข้อมูลทุติยภูมิ	ข้อมูลทุติยภูมิ
การคำนวณดัชนีและรายงานผล	ใช้ค่ามาตรฐานในการคำนวณ และรายงานเป็นค่าร้อยละของประชากรในแต่ละระดับความสุขที่แบ่งเป็น 4 ระดับ	ใช้ฐานในการคำนวณ และรายงานเป็นค่าเฉลี่ยของร้อยละที่เพิ่มขึ้นจากปีฐาน	ใช้ค่ามาตรฐานในการคำนวณ และรายงานเป็นค่าร้อยละที่แบ่งเป็น 5 ระดับ
การนำดัชนีไปใช้งาน	มีหน่วยงานรับผิดชอบเป็นรูปธรรมและระบุในรัฐธรรมนูญ	ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบเป็นรูปธรรม	ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบเป็นรูปธรรม
การปรับปรุงดัชนี	ยังไม่มีปรับปรุงดัชนีหลังจากออกรายงานการประเมิน	มีการปรับปรุงดัชนีอย่างสม่ำเสมอผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม	มีการปรับปรุงดัชนีเมื่อเปลี่ยนแผนพัฒนาประเทศ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะจากการเปรียบเทียบ

1.3.1 การใช้ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขฯ เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างจริงจัง ด้วยการพัฒนากลไกที่ทำให้เกิดสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ในแนวทางเดียวกันกับการใช้เครื่องมือ Policy and Project Screening Tool ในการคัดกรองงาน/โครงการของประเทศภูฏาน อาทิ การใช้ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของสังคมไทยเป็นเครื่องมือประกอบการจัดสรรงบประมาณให้แก่งาน/โครงการตามความสอดคล้องกับแนวทางของสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

1.3.2 การส่งเสริมให้เก็บข้อมูลที่มีลักษณะเป็นนามธรรมหรือไม่เคยมีการจัดเก็บมาก่อน ให้สามารถนำมากำหนดเป็นตัวชี้วัดได้จริง การประเมินผลความอยู่เย็นเป็นสุขฯ จำเป็นจะต้องมีการเก็บข้อมูลเชิงนามธรรม ซึ่งยากต่อการทำความเข้าใจและตีความ ทำให้มีนิยาม/ความหมายที่หลากหลาย จำเป็นต้องทำให้เกิดความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องนิยาม/คำจำกัดความก่อนที่จะมีการเก็บข้อมูล สำหรับข้อมูลที่ไม่เคยมีการจัดเก็บมาก่อน จำเป็นต้องมีการประสานกับหน่วยงานที่จัดเก็บข้อมูล ให้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลที่สำคัญสำหรับการประเมินผลความอยู่เย็นเป็นสุขฯ

1.3.3 การเผยแพร่ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยให้กว้างขวาง ควรจัดทำเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยให้มีรูปแบบที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย และสามารถเข้าถึงคนทุกกลุ่ม โดยนำเสนอประเด็นการประเมินที่น่าสนใจ หรือเป็นประเด็นเร่งด่วนในแต่ละปี ให้เกิดความตื่นตัวในการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขให้เกิดขึ้นในสังคมไทย รวมทั้งเผยแพร่สู่นานาชาติ

1.3.4 การพัฒนาดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยในอนาคตต้องดำเนินการเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ควรมีการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบ ตัวชี้วัด รวมทั้งวิธีการคำนวณดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคตเป็นระยะ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างกว้างขวาง

1.4 การวัดความสุขในระดับพื้นที่

1.4.1 ตัวชี้วัดการพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ประเทศไทยได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ประเทศ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556-2561 และนายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้ สศช. เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการบูรณาการการจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของประเทศ สศช. จึงได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาจังหวัด 26 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดการพัฒนากลุ่มจังหวัด 14 ตัวชี้วัด มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประกอบการทบทวนการจัดทำยุทธศาสตร์จังหวัด/กลุ่มจังหวัด และจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาระดับจังหวัดให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน บ่งชี้ถึงศักยภาพและปัญหาของจังหวัดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และแสดงผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ยุทธศาสตร์ประเทศ ยุทธศาสตร์อาเซียน และแผนการลงทุนขนาดใหญ่ของรัฐบาลได้ดีขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางให้กระทรวง กรม จัดทำแผนงาน/โครงการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด ตัวชี้วัดการพัฒนาจังหวัดจึงถูกกำหนดขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ตามยุทธศาสตร์ประเทศ ได้แก่ (1) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มี 6 ตัวชี้วัด (2) การลดความเหลื่อมล้ำ มี 12 ตัวชี้วัด (3) การเติบโตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มี 4 ตัวชี้วัด และ (4) การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มี 4 ตัวชี้วัด

1.4.2 การพัฒนาจังหวัดกาฬสินธุ์สู่การเป็นเมืองแห่งความสุข ช่วงปี 2548-2553 จังหวัดกาฬสินธุ์ได้เรียนรู้การสร้างร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน สังคม และสุขภาพะ ที่ยึดหลักการใช้พื้นที่เป็นฐานสร้างร่วมมือการพัฒนา มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่เชื่อมโยงการดำเนินงานสู่พื้นที่ สอดคล้องกับปัญหาของชุมชน กำหนดเป้าหมายหรือจุดหมายปลายทางร่วมกัน และใช้กระบวนการแผนชุมชนผลักดันให้เกิดกลไกความร่วมมือในการทำงานเชิงพื้นที่ ระหว่างภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น และชุมชน เป็นการปรับวิธีการทำงานที่เชื่อมประสานทั้งแนวดิ่งและแนวราบ แต่ยังประสบปัญหาการสนับสนุนงบประมาณลงสู่พื้นที่ การกำหนดเป้าหมายและการประเมินผลความสำเร็จไม่ชัดเจน ในปี 2554 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดได้นำร่องโครงการบูรณาการความร่วมมือพัฒนาตำบลต้นแบบ “คนดี สุขภาพดี” ใน 6 ตำบล ใช้หลักการบูรณาการเป้าหมายร่วมกัน เกิดการตื่นตัวและสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างบูรณาการ กำหนดกฎ กติกาของชุมชน เช่น การงดกินเหล้าในงานบุญ ประเพณี การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของคนในชุมชน ทำน้ำสมุนไพร ปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ ชุมชน ท้องถิ่น วัด และโรงเรียนได้ร่วมมือกันในการพัฒนาที่มีเป้าหมายร่วมกันชัดเจน

1.5 ประเด็นท้าทาย

1.5.1 องค์ประกอบและตัวชี้วัด

(1) การเพิ่มตัวชี้วัดให้ครอบคลุมและสามารถชี้วัดได้ชัดเจน อาทิ (1) ตัวชี้วัดที่สะท้อนความสุขทางในเชิงอัตวิสัย แนวโน้มในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นตัวชี้วัดที่ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการวัดความสุข อาทิ ระดับความพึงพอใจในชีวิต แต่ปัจจุบันยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูลชนิดนี้อย่างเป็นระบบ และ (2) ตัวชี้วัดที่เป็นนามธรรม เป็นตัวชี้วัดที่สามารถวัดเป็นตัวเลขได้ยาก และจำเป็นต้องได้รับความคิดเห็นพ้องต้องกันของผู้ที่เกี่ยวข้องถึงความหมาย คำจำกัดความ ที่จะใช้สะท้อนภาพของตัวชี้วัดเหล่านี้

(2) การเปลี่ยน/เพิ่ม/ลดตัวชี้วัดหรือปรับเกณฑ์การคำนวณที่อาจไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้มีความจำเป็นต้องปรับตัวชี้วัดให้เหมาะสม อาทิ ตัวชี้วัดการจดทะเบียนหย่า อาจไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่หญิงชายที่นิยมแต่งงานโดยไม่จดทะเบียนสมรสมีมากขึ้น การเพิ่มตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจสีเขียวที่ทั่วโลกให้ความสนใจสูง ตัวชี้วัดด้านผลกระทบจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลกระทบจากแรงงานต่างชาติ เป็นสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในปัจจุบัน

(3) แนวคิดในเรื่องการใช้เวลาเพื่อทำให้เกิดความสุข อาทิ ดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติ ซึ่งกำหนดองค์ประกอบหลักด้านการใช้เวลา และได้กำหนดตัวชี้วัดด้านการใช้เวลาเพื่อการทำงานและตัวชี้วัดด้านการใช้เวลาเพื่อการพักผ่อน และดัชนีความเป็นอยู่ที่ดีของแคนาดา กำหนดตัวชี้วัดการใช้เวลาในกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสุขในแต่ละช่วงวัย เช่น การใช้เวลาให้เด็กได้ฟังนิทานก่อนนอนที่พ่อแม่เล่าให้ฟัง การใช้เวลาที่วัยรุ่นเล่นกีฬาหรือดนตรี การใช้เวลาของผู้สูงอายุในการเข้าวัดทำบุญหรือเลี้ยงหลาน เป็นต้น

(4) การทบทวนปรับปรุงองค์ประกอบและตัวชี้วัดเป็นระยะ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างทันการ ดังเช่น ดัชนีความเป็นอยู่ที่ดีของแคนาดา ที่มีการปรับปรุงดัชนีอย่างสม่ำเสมอ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน หรือดัชนีการพัฒนาประเทศออสเตรเลียที่มีการจัดทำเว็บไซต์ที่มีการสื่อสาร 2 ทาง เพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อการปรับปรุงดัชนีได้อย่างกว้างขวาง

(5) การสนับสนุนให้องค์กร/หน่วยงานในระดับพื้นที่ อาทิ จังหวัด ชุมชน จัดทำตัวชี้วัดความสุขในพื้นที่ของตน ตามบริบทและสภาพความเป็นอยู่ของตน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาเพื่อมุ่งไปสู่ความสุขของตน ดังเช่นการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขของจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นการบูรณาการความร่วมมือของหลายภาคส่วนในจังหวัด

(6) การจัดทำตัวชี้วัดความสุขจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากความสุขของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย อาทิ ผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชน คนยากจน และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส มีความแตกต่างกัน การวัดความสุขจึงจำเป็นต้องพัฒนาตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับแต่ละกลุ่ม ซึ่งไม่สามารถวัดได้ด้วยดัชนีรวมเพียงตัวเดียว

1.5.2 แหล่งข้อมูลและการคำนวณ

(1) การเก็บข้อมูลตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ต้องปรับตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ดังเช่นการจัดทำดัชนีการพัฒนาประเทศออสเตรเลีย ที่รับฟังความคิดเห็นจาก

ประชาชนในวงกว้าง และนำประเด็นที่สาธารณชนให้ความสำคัญในปัจจุบันไปประสานกับหน่วยงานจัดเก็บข้อมูลระดับประเทศ ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลที่ต้องการ และนำมาจัดทำเป็นตัวชี้วัด

(2) การใช้ตัวชี้วัดที่เป็นค่าโดยรวมมาคำนวณเป็นดัชนีรวมของดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขฯ อาจทำให้ค่าที่คำนวณได้ไม่สะท้อนข้อเท็จจริง อาทิ การใช้ดัชนีประชาธิปไตย และดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นค่าโดยรวม

1.5.3 การนำไปใช้

(1) การนำไปใช้ในระดับประเทศ การเผยแพร่แนวคิดการนำดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขฯ มาใช้วัดผลการพัฒนาประเทศเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากจะส่งผลให้สังคมไทยเห็นประโยชน์ของการส่งเสริมสังคมอยู่เย็นเป็นสุข เกิดการปรับกระบวนการ กลไก การสร้างเครือข่ายการพัฒนาในด้านความอยู่เย็นเป็นสุข ไปจนถึงการเกิดกระบวนการจัดทำข้อเสนอ/ปรับปรุงนโยบายสาธารณะที่สะท้อนมาจากดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข

(2) การนำไปใช้ในระดับพื้นที่ การจัดทำดัชนีระดับพื้นที่สามารถใช้เปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ เป็นประเด็นท้าทาย ดังเช่นดัชนีความก้าวหน้าของคนของประเทศไทย ที่กำหนดตัวชี้วัดร่วมให้สามารถใช้ได้ในทุกจังหวัด และใช้ความต่างของค่าตัวชี้วัดในจังหวัดที่สูงสุดและค่าตัวชี้วัดในจังหวัดที่ต่ำสุดเป็นเกณฑ์ในการคำนวณ สามารถเปรียบเทียบค่าดัชนีระหว่างจังหวัดได้ทั่วประเทศ และสามารถนำผลการประเมินไปจุดประกายความสนใจในการจัดทำดัชนีระดับพื้นที่

2

ภาพรวมการอภิปราย

2.1 ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย รูปแบบใหม่ของการบริหารจัดการการวิจัยที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยใช้เป็นหลักในการทำงาน คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (Area-Based Collaborative Research : ABC) โดยมี 3 องค์ประกอบหลัก คือ (1) กลไกขับเคลื่อน ซึ่งต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมของพื้นที่ ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ประชาสังคม สถาบันการศึกษา และสถาบันความรู้ในด้านวิชาการ โดยมีกติกา และวิธีการทำงานร่วมกัน (2) ข้อมูล โดยทำงานบนฐานข้อมูลและข้อเท็จจริง ซึ่งตัวชี้วัดที่ดีจะต้องเป็นทั้งเครื่องมือบอกผล และเครื่องมือบอกเหตุหรือทางแก้ปัญหาด้วย (3) กระบวนการเรียนรู้ของคนในพื้นที่ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ ควรระเบิดจากข้างในคือจากความต้องการและการพิจารณาของคนในพื้นที่เอง

2.2 รองศาสตราจารย์ ดร.ชื่นฤทัย กาญจนจิตรา การปรับปรุงดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

2.2.1 ควรเพิ่มองค์ประกอบดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย เพื่อให้ดัชนีมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ได้แก่ (1) สังคมไม่ทอดทิ้งกัน ครอบคลุมผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส (2) ความสมดุลในการใช้เวลาระหว่างการทำงาน กิจกรรมสาธารณะ การใช้เวลาพักผ่อนหย่อนใจและเวลากับครอบครัว และ (3) เครือข่ายสังคม/ทุนทางสังคมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคน เพราะคนไม่สามารถอยู่คนเดียวได้

2.2.2 คุณสมบัติของตัวชี้วัดที่ดี ต้องมองในบริบทของความยั่งยืน จะสามารถสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติ และทุนมนุษย์ สังคม กายภาพ ตัวชี้วัดต้องสะท้อนมิติต่างๆ ได้ครบ และไม่ควรเป็นดัชนีรวม (Composite Index) เพราะจะทำให้ไม่สามารถพิจารณาความแตกต่างเฉพาะกลุ่มได้ ต้องสะท้อนให้เห็นความแตกต่างของกลุ่มต่างๆ เช่น สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เพศ กลุ่มอายุ

และต้องมี Threshold เพื่อวัดระดับความอยู่เย็นเป็นสุข ถ้าค่าดัชนีต่ำกว่าค่า Threshold ถือว่าอยู่ในระดับที่ต้องเร่งแก้ไข/ปรับปรุง

2.3 ดร.สม นาสอ่าน ดัชนีชี้วัดการพัฒนาประเทศในภาพรวม เช่น ดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข ในสังคมไทย ควรคัดเลือกให้มีเฉพาะตัวที่สำคัญ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่สามารถบ่งชี้ในระดับ “เหตุ” ของปรากฏการณ์การพัฒนาที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบสถานะของการพัฒนาในช่วงระยะเวลาต่างๆ อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนการแก้ปัญหาและพัฒนาต่อไปในอนาคต ในขณะที่ดัชนีชี้วัดการพัฒนา หรือวัดความสุขในระดับพื้นที่ สามารถใช้ตัวชี้วัดที่บ่งชี้ในระดับ “ผล” ของการพัฒนา โดยตัวชี้วัดดังกล่าวควรจะเป็นเป้าหมายการพัฒนาในระดับพื้นที่ ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นเจ้าของร่วมกัน

2.4 นายนรินทร์ ปลอดทอง ตัวชี้วัดความสุขจะต้องมีความน่าเชื่อถือและเที่ยงตรง แต่ที่สำคัญที่สุดคือ ตัวชี้วัดจะต้องสอดคล้องกับพื้นที่และภูมิสังคมที่แตกต่างกันไป แม้จะเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ที่โดยรวมอาจมีลักษณะเหมือนกัน เช่น การมีที่อยู่อาศัย ความรู้สึกปลอดภัย แต่ในรายละเอียดจะแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่และภูมิสังคม อาทิ ชนพื้นเมือง ชายแดน

3 **ความคิดเห็นของผู้อภิปรายแต่ละท่าน**

3.1 ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย

3.1.1 ประเด็นตัวชี้วัดที่ควรให้ความสำคัญ ผู้ใช้ตัวชี้วัด ประกอบด้วย เจ้าของปัญหาหรือคนที่อยู่ในพื้นที่ และฝ่ายสนับสนุนหรือหน่วยงานภาครัฐ โดยจะต้องค้นพบว่าเจ้าของปัญหาต้องการอะไร เพื่อที่ฝ่ายสนับสนุนจะบูรณาการการขับเคลื่อนต่อไป

3.1.2 รูปแบบใหม่ของการบริหารจัดการการวิจัย ที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยใช้เป็นหลักในการทำงาน คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (Area-Based Collaborative Research : ABC) โดยมี 3 องค์ประกอบหลัก คือ (1) **กลไกขับเคลื่อน** ซึ่งต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมของพื้นที่ ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ประชาสังคม สถาบันการศึกษา และสถาบันความรู้ในด้านวิชาการ โดยมีกติกา และวิธีการทำงานร่วมกัน (2) **ข้อมูล** โดยทำงานบนฐานข้อมูลและข้อเท็จจริง ซึ่งตัวชี้วัดที่ดีจะต้องเป็นทั้งเครื่องมือบอกผล และเครื่องมือบอกเหตุหรือทางแก้ปัญหาด้วย (3) **กระบวนการเรียนรู้ของคนในพื้นที่** ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ ควรระเบิดจากข้างใน คือ จากความต้องการและการพิจารณาของคนในพื้นที่เอง

3.1.3 ข้อควรระวังในการจัดทำตัวชี้วัด คือไม่ควรจัดทำตัวชี้วัดที่ไปครอบหรือจำกัดความคิดริเริ่มของชุมชน ซึ่งปัจจุบัน ตัวชี้วัดหลายตัวที่ถูกจัดทำขึ้น ทำให้เกิดการปิดกั้นความคิดริเริ่มในการพัฒนาของคนในพื้นที่ ทั้งด้านกิจกรรม โครงการ และงบประมาณ ซึ่งในความเป็นจริง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ ควรเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ที่มีความสามารถได้แสดงศักยภาพ โดยกระบวนการขับเคลื่อนต้องเปิดโอกาสให้พลังในพื้นที่ได้ทำงาน มุ่งไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสุขอย่างแท้จริง โดยฝ่ายสนับสนุน หรือภาครัฐควรจัดระบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนได้แสดงทักษะและความสามารถอย่างเต็มที่

3.2 รศ.ดร.ชินัญญ์ กาญจนะจิตรา

3.2.1 ความสำคัญของดัชนีชี้วัด ในอดีตที่ผ่านมา ประเทศไทยใช้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product) หรือจีดีพีวัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการวัดความก้าวหน้าทางสังคม ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องพัฒนาตัวชี้วัดที่สามารถวัดด้านสังคมได้ ดังเช่นที่ศาสตราจารย์โจเซฟ สติกลิตซ์ (Joseph E. Stiglitz) กล่าวว่า สิ่งที่เราชี้วัดส่งผลกระทบต่อสิ่งที่เราทำ พันธะ

ทางศีลธรรมไม่ใช่แค่การเพิ่มจีดีพีเท่านั้น แต่ต้องยกระดับชีวิตของประชาชน เราจึงจำเป็นต้องมีวิธีที่ดีกว่านี้ในการชี้วัดความสำเร็จของการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว

3.2.2 ตัวชี้วัดความสุข มหาวิทยาลัยมหิดลร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พัฒนาดัชนีวัดความสุข (Happiness) ประกอบด้วยความสุข 9 ประการ คือ (1) สุขภาพดี (Happy Body) มี 6 ตัวชี้วัด คือ ค่า BMI ภาวะอ้วนลงพุง ออกกำลังกาย สูดบุหรื ต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ และความพึงพอใจต่อสุขภาพกาย (2) การผ่อนคลาย (Happy Relax) มี 5 ตัวชี้วัด คือ ความพอใจในการพักผ่อน กิจกรรมหย่อนใจ ความเครียด ชีวิตเป็นไปตามที่คาดหวัง และการจัดการกับปัญหาในชีวิต (3) น้ำใจงาม (Happy Heart) มี 9 ตัวชี้วัด คือ ความรู้สึกเอื้ออาทร การให้ความช่วยเหลือแก่คนรอบข้าง การทำงานเป็นทีม ความสัมพันธ์เหมือนพี่เหมือนน้อง การสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานในองค์กร การถ่ายทอด แลกเปลี่ยนการทำงาน การทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (4) จิตวิญญาณดี/คุณธรรม (Happy Soul) มี 5 ตัวชี้วัด คือ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ศาสนา การให้ทาน และการปฏิบัติกิจตามศาสนา การให้อภัย การยอมรับและการขอโทษ รวมถึงการตอบแทนผู้มีพระคุณ (5) ครอบครัวที่ดี (Happy Family) มี 3 ตัวชี้วัด คือ เวลาอยู่กับครอบครัว การทำกิจกรรมกับครอบครัว และมีความสุขกับครอบครัว (6) สังคมดี (Happy Society) มี 6 ตัวชี้วัด คือ ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การขอความช่วยเหลือจากคนในชุมชน สังคมสงบสุข และการใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข (7) การหาความรู้/ใฝ่รู้ดี (Happy Brain) มี 3 ตัวชี้วัด คือ การแสวงหาความรู้ใหม่ๆ การพัฒนาตนเองและโอกาสในการพัฒนาตนเอง (8) ใช้เงินเป็น (Happy Money) มี 4 ตัวชี้วัด คือ การผ่อนชำระหนี้สินต่างๆ การชำระหนี้ เงินออม และความพึงพอใจของค่าตอบแทนที่ได้รับ และ (9) การงานดี (Happy Work Life) มี 15 ตัวชี้วัด คือ ความสุขต่อสภาพแวดล้อมในองค์กร การได้รับการดูแลด้านสุขภาพ ความพึงพอใจต่อสวัสดิการ การได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามกฎหมายแรงงาน ความเหมาะสมของการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง ความมั่นคงในอาชีพ ความเสี่ยงจากการทำงาน การลาออกจากงาน การเปลี่ยนสถานที่ทำงาน การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ความถูกต้องของการจ่ายค่าจ้าง ความตรงเวลาของการจ่ายค่าจ้าง และการทำงานอย่างมีความสุข

3.2.3 องค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ควรเพิ่มเติม เมื่อเปรียบเทียบกับดัชนีการวัดความสุข และดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยของ สศช. แล้ว พบว่า ควรเพิ่มเติมองค์ประกอบต่างๆ เพื่อให้ดัชนีมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนี้

(1) **สังคมไม่ทอดทิ้งกัน** ครอบคลุมผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส จะทำให้ได้ตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่ง สศช. และ สสช. ควรร่วมกันสำรวจข้อมูลด้านนี้อย่างต่อเนื่อง จะทำให้ทราบว่า สังคมมีทัศนคติต่อผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสอย่างไร

(2) **ความสมดุลในการใช้เวลา** ในด้านการทำงาน กิจกรรมสาธารณะ การใช้เวลาพักผ่อนหย่อนใจ และเวลาอยู่กับครอบครัว

(3) **เครือข่ายสังคม/ทุนทางสังคม** ประกอบด้วยการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กร ไม่ใช่ตัวชี้วัดที่ดี จึงใช้ข้อมูลการสำรวจการมีสัมพันธ์ภาพกับคนอื่นๆ ในสังคม ซึ่งการมีเครือข่ายทางสังคมนี้มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนมาก เพราะคนไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ เช่น การขอข้อมูลผ่านเครือข่าย/คนที่รู้จัก ก็จะทำให้ได้ข้อมูลเร็วขึ้น

3.2.4 คุณสมบัติของตัวชี้วัดที่ดี

(1) **มีความยั่งยืน** องค์ประกอบ/ตัวชี้วัดที่เพิ่มเติม ควรมองในบริบทของความยั่งยืน การที่คนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่ใช่แค่มีเพียงองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง การวัดความอยู่เย็นเป็นสุขในบริบทของความยั่งยืน จะสามารถสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติ และทุนมนุษย์ สังคม กายภาพได้

(2) **มีหลากหลายมิติ** การวัดความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในสังคมมีความซับซ้อน ตัวชี้วัดต้องสะท้อนมิติต่างๆ ได้ครบ และไม่ควรเป็นดัชนีรวม (Composite Index) เพราะจะทำให้ไม่สามารถพิจารณาความแตกต่างเฉพาะกลุ่มได้

(3) **สามารถสะท้อนความแตกต่างของกลุ่มต่างๆ** ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข ร่วมกันต้องสะท้อนให้เห็นความแตกต่างของกลุ่มต่างๆ เช่น สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เพศ กลุ่มอายุ

(4) **มีเกณฑ์ (Threshold) เพื่อวัดระดับความอยู่เย็นเป็นสุข** ถ้าค่าดัชนีต่ำกว่าค่า Threshold ถือว่าอยู่ในระดับที่ต้องเร่งแก้ไข/ปรับปรุง อาทิ ป่าไม้ การนำความมั่นคงในอนาคตมาใช้ในปัจจุบัน

3.3 นายนรภัทร ปลอดทอง

3.3.1 ตัวชี้วัดควรมีความสอดคล้องกับพื้นที่และภูมิสังคม ในฐานะของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นผู้ใช้ข้อมูลสำหรับการพัฒนาในพื้นที่ อาทิ ข้อมูล จปฐ. สถิติการเกิดอุบัติเหตุ จึงต้องการให้ข้อมูลหรือตัวชี้วัดที่มีความน่าเชื่อถือและเที่ยงตรง แต่ที่สำคัญที่สุดคือ ตัวชี้วัดจะต้องสอดคล้องกับพื้นที่และภูมิสังคมที่แตกต่างกันไป ยกตัวอย่างในพื้นที่สูง ชนเผ่าปกากญอ อาจไม่ผ่านเกณฑ์ จปฐ. ในด้านการมีบ้าน ที่อยู่อาศัยที่มั่นคงแข็งแรง แต่สีหน้า ท่าทาง ความรู้สึก แสดงให้เห็นว่ามีความสุข ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนว่า ความเจริญของพื้นที่อาจไม่ได้เป็นสิ่งที่แสดงถึงการมีความสุข และเกณฑ์ในการวัดความสุขของพื้นที่หนึ่งไม่สามารถใช้วัดกับคนในอีกพื้นที่หนึ่งได้

3.3.2 ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดเฉพาะกลุ่ม ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์มีความคล้ายคลึงกัน เช่น การมีที่อยู่อาศัย ความรู้สึกปลอดภัย แต่อาจแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ดังนั้น การกำหนดดัชนีชี้วัดเฉพาะกลุ่ม หรือ พื้นที่ชายแดน ชนเผ่า เมืองท่องเที่ยว จะสามารถใช้ผลที่ได้จากการวัดได้อย่างมั่นใจ และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาได้

3.3.3 ควรกำหนดตัวชี้วัดจากการหาปัจจัยร่วมในการวัดความสุข การกำหนดตัวชี้วัดความสุขควรกำหนดให้สอดคล้องกับภูมิสังคม และเริ่มจากการแก้ไขในจุดเล็กๆ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ ก่อนจะหาปัจจัยร่วม (Common Factor) ในการพัฒนาดัชนีการวัดความสุข และผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนาในพื้นที่

3.4 ดร.สม นาสอ้าน บทเรียนการพัฒนาและวัดความสุขของคนในชุมชน โครงการกาฬสินธุ์คนดี สุขภาพดี รายได้ดี สู่การเป็นเมืองแห่งความสุข

3.4.1 กรอบแนวคิดการพัฒนา คือการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาสู่ความสุข ซึ่งคนในชุมชนต่างๆ ในจังหวัดกาฬสินธุ์เห็นว่ามีสำคัญที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ การเป็น “คนดี” การมี “สุขภาพดี” และการมี “รายได้ดี” โดยในแต่ละเป้าหมายจะประกอบด้วยตัวชี้วัดซึ่งคนในชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้น ทั้งนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการพัฒนาจะมีชุมชนเป็นฐาน ร่วมมือกับวัด โรงเรียน ส่วนราชการ

ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ร่วมมือกันขับเคลื่อนการพัฒนาในประเด็นหลัก 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมาย และตัวชี้วัดการพัฒนาาร่วมกัน 2) การจัดการการเงิน/งบประมาณ ร่วมกัน 3) การบริหารจัดการ และการจัดการองค์ความรู้/วิชาการร่วมกัน 4) การจัดการกำลังคนร่วมกัน และ 5) การกำหนดแผนงาน กิจกรรมร่วมกัน ด้วยแผนชุมชน โดยมีเครื่องมือหลักในการทำงานสำคัญร่วมกัน 3 ประการ ได้แก่ 1) กติการ่วมกัน 2) มีโครงสร้างการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการ เป็นเจ้าภาพร่วมกัน และ 3) มีการบูรณาการงบประมาณ ในรูปแบบกองทุนร่วมกัน

3.4.2 การริเริ่มโครงการ เริ่มต้นจากการชักชวนให้คนในชุมชนต่างๆ ในจังหวัด จัดเวทีในหลายระดับ เพื่อแสวงหาความทุกข์ร่วมกัน และลำดับความสำคัญของความทุกข์ต่างๆ เพื่อกำหนดเป็นค่าน้ำหนักของตัวชี้วัด ซึ่งแต่ละชุมชนอาจจะให้น้ำหนักของแต่ละความทุกข์แตกต่างกัน จากนั้นจึงร่วมกันแสวงหาแนวทางแก้ปัญหา กลไกความร่วมมือ เจ้าภาพในการขับเคลื่อนแต่ละประเด็น แผนการทำงาน แนวทางการสื่อสารและเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินผลความสำเร็จร่วมกัน ตัวอย่างเช่น คนกาฬสินธุ์ตายปีละประมาณ 7,000 คน ตายจากสาเหตุมะเร็งประมาณ 1,200 คน โดยส่วนมากเป็นมะเร็งตับ ซึ่งมีสาเหตุจากการดื่มเหล้ามาก มียอดขายเหล้า-เบียร์ต่อปี ประมาณ 3,000 ล้านบาท ในขณะที่มียอดขายข้าวประมาณ 1,250 ล้านบาทต่อปี ดังนั้น มาตรการทางสังคมในการงดเหล้า จึงถูกกำหนดเป็นตัวชี้วัดในการพัฒนาสำคัญตัวหนึ่งในหมวด “คนดี”

3.4.3 การสร้างกลไกความร่วมมือ กลไกความร่วมมือสำคัญประกอบด้วย 4 กลไกหลัก ได้แก่

(1) **กลไกการจัดโครงสร้างการทำงาน** แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ คณะทำงานระดับจังหวัด คณะทำงานระดับอำเภอ คณะทำงานระดับตำบล และคณะทำงานระดับชุมชน โดยในคณะกรรมการแต่ละระดับก็จะแบ่งงานออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านคนดี ด้านสุขภาพดี และด้านรายได้ดี ซึ่งมีผู้บริหารหน่วยงานต่างๆ แบ่งงานกันเป็นผู้รับผิดชอบในแต่ละด้าน

(2) **กลไกการบูรณาการงบประมาณ** ระดมทุนจากหน่วยงานต่างๆ ในหลายระดับมาจัดตั้งเป็นกองทุนในการดำเนินงาน โดยในช่วงเริ่มต้นโครงการในปี 2555 ได้รับงบประมาณจากสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์จำนวน 3.3 ล้านบาท และงบประมาณปกติจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล 35 ตำบล ตำบลละ 200,000 บาท ต่อมาในปี 2556-2557 ได้รับงบประมาณจาก 1) จังหวัด (ตำบลละ 200,000 บาท รวม 27 ล้านบาท) 2) อปท. (ตำบลละ 200,000 บาท รวม 27 ล้านบาท) 3) กองทุนสุขภาพประมาณ 45 ล้านบาท 4) กองทุนชุมชน และเงินบริจาคประมาณ 1.8 ล้านบาท

(3) **กลไกการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร** โดยการชักชวนให้ส่วนราชการต่างๆ ทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอ อปท. และชุมชนทุกแห่งในจังหวัดมาร่วมทำสัตยาบันความร่วมมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่เป้าหมาย 3 ดี ด้วยกัน โดยเลือกประเด็นสำคัญที่จะทำร่วมกันปีละ 1-2 เรื่อง เช่น เรื่องงดเหล้าในงานศพ และลดใช้สารเคมีในการทำเกษตร โดยใช้แผนชุมชนเป็นแผนหลักในการขับเคลื่อนในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งมีการเชิดชูเกียรติผู้ทำความดี และมีผลงานที่ดีเป็นระยะๆ

(4) **กลไกระดับนโยบาย และกฎระเบียบ** โดยมีการประกาศวาระจังหวัด จัดทำนโยบายจังหวัด และกติกาในหมู่บ้าน ชุมชน ในการรณรงค์ขับเคลื่อนกาฬสินธุ์คนดี สุขภาพดี รายได้ดี สู่การเป็นเมืองแห่งความสุข โดยในระยะแรกมีเป้าหมายให้กาฬสินธุ์เป็นจังหวัดปลอดเหล้าในงานศพทุกหมู่บ้าน เป็นเมืองเกษตรอินทรีย์ เป็นชุมชนสีเขียว และมีสุขภาพเป็นที่ยังชีพของประชาชน

3.4.4 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยมีการดำเนินการหลัก 3 ประการ ประกอบด้วย

- (1) การส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้สามารถวางแผนการเงินของครัวเรือน สามารถลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้
- (2) การพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นวิทยากรกระบวนการ และแกนหลักในการขับเคลื่อน ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ชุมชน และครัวเรือน
- (3) การจัดทำแผนชุมชน โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ อาทิ บัญชีครัวเรือน เพื่อวิเคราะห์ชุมชน และมอบหมายให้ อปท. เป็นเจ้าภาพในการขับเคลื่อนแผน

3.4.5 การประเมินผลความสุข จากการประเมินผลการพัฒนาตามตัวชี้วัดทั้ง 3 หมวด พบว่ามีหมู่บ้านผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 ตำบลมีหมู่บ้านผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 และอำเภอมีตำบลผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยคณะทำงานที่ดำเนินงานตามโครงการได้ดีที่สุดคือคณะทำงานระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับหมู่บ้าน ตามลำดับ ในขณะที่ภาคประชาชน และเอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการมากที่สุด และภาคราชการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด โดยตัวชี้วัดที่มีคะแนนสูงที่สุดในแต่ละหมวดได้แก่ 1) มาตรการทางสังคม ในการงดเหล้าในหมวดคนดี 2) ชุมชนมีการจัดการโรคในหมวดสุขภาพดี และ 3) ผลิตอาหารได้พอกิน ตลอดปี ในหมวดรายได้ดี ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในภาพรวมของทั้ง 3 หมวดพบว่าหมวดสุขภาพดี ได้คะแนนสูงที่สุด

3.4.6 ข้อค้นพบสำคัญ ได้แก่

- (1) หน่วยงานราชการต่างๆ ทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอ สามารถทำงานร่วมกันกับ อปท. และชุมชนได้ โดยการกำหนดเป้าหมาย ทิศทางร่วมกัน เชื่อมต่อแผนและงบประมาณเข้าด้วยกัน
- (2) การดำเนินโครงการเป็นการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย และการดำเนินงานอย่างมีธรรมาภิบาลในระดับฐานราก
- (3) คนในชุมชน ท้องถิ่น ได้เรียนรู้ และเข้าใจการประสานงานกับหน่วยงานราชการ อปท. และภาคเอกชน เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับต่างๆ และคนทำดีได้รับการยกย่อง
- (4) การงดเหล้าในงานศพทำให้จังหวัดสามารถลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ประมาณ 2 ล้านลิตร หรือประมาณ 109 ล้านบาทต่อปี
- (5) การริเริ่มการพึ่งตนเองทางอาหารโดยการปลูกผักปลอดสารพิษกินเอง ทำให้ประชาชนในจังหวัดประหยัดค่าใช้จ่ายไปได้ประมาณ 325 ล้านบาทต่อปี
- (6) มีการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของคนกาฬสินธุ์ คือ “คนมีน้ำใจไม่ทิ้งกัน” ซึ่งเกิดจากการดำเนินโครงการ “ถนนสายบุญ” ที่มีการระดมปัจจัย ข้าวสาร อาหารแห้งไปทำบุญ และส่วนที่เหลือก็นำมาเข้ากองทุนดูแลผู้ด้อยโอกาส และผู้ประสบภัย
- (7) เกิดนวัตกรรมในการพัฒนา ซึ่งตอบสนองความต้องการในพื้นที่ อาทิ น้ำหมักราไฟ ซึ่งใช้แทนยาฆ่าหญ้า น้ำหมักข้าวกลอง เป็นต้น

3.4.6 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทย

- (1) ดัชนีชี้วัดการพัฒนาประเทศในภาพรวม เช่น ดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทย ควรคัดเลือกให้มีเฉพาะตัวที่สำคัญๆ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่สามารถบ่งชี้ในระดับ “เหตุ” ของ

ปรากฏการณ์การพัฒนาที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบสถานะของการพัฒนาในช่วงระยะเวลาต่างๆ อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนการแก้ปัญหาและพัฒนาต่อไปในอนาคต

(2) **ดัชนีชี้วัดการพัฒนา หรือวัดความสุขในระดับพื้นที่** สามารถใช้ตัวชี้วัดที่บ่งชี้ในระดับ “ผล” ของการพัฒนา โดยตัวชี้วัดดังกล่าวควรจะเป็นเป้าหมายการพัฒนาในระดับพื้นที่ ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นเจ้าของร่วมกัน

(3) **หน่วยงานส่วนกลางที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา** คือ สศช. และ สก. ทั้งสองหน่วยงานควรมีการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาอุปสรรคด้านระบบงบประมาณ ซึ่งไม่เอื้อต่อการทำงานแบบบูรณาการเพื่อตอบโจทย์เป้าหมายร่วมกันในระดับพื้นที่ โดยในเบื้องต้นอาจเปลี่ยนแปลงการจัดสรรงบประมาณตามระบบงบประมาณแบบปกติ เป็นระบบ “กองทุน” อาทิ กองทุนพัฒนาความสุข เป็นต้น

4

ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม

4.1 **ส่งเสริมให้คนไทยมีการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ** การพัฒนาตัวชี้วัดความสุขควรเริ่มจากการพัฒนาคนทุกช่วงวัย มีการพัฒนาตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ชุมชนและวัฒนธรรมไทย สร้างกระบวนการขับเคลื่อนประเด็นความสุขอย่างจริงจังมากขึ้น

4.2 **ส่งเสริมให้มีการนำตัวชี้วัดความสุขไปเผยแพร่ให้กว้างขวางมากขึ้น** มีการนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม

4.3 **ส่งเสริมการใช้หลักพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดความสุข** โดยกระบวนการแห่งความสุขเกิดจากการกระทำดี ละเว้นความชั่ว และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งเป็นความสงบที่เกิดจากภายในออกมาสู่ภายนอก และทำให้คนรอบข้างมีความสุข

สรุปผลความคิดเห็น

ผู้เข้าร่วมประชุมประจำปี 2557 ของ สศช.

เรื่อง การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้สำรวจความคิดเห็นผู้เข้าร่วมประชุมประจำปี 2557 ของ สศช. เรื่อง การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย ในการได้รับประโยชน์และความคุ้มค่าที่ได้รับรู้สาระสำคัญและแนวทางการพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย ในด้านการพัฒนาคนทุกช่วงวัย การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสภาพแวดล้อมเมือง ความเหลื่อมล้ำ และการวัดความสุขของคนไทย รวมทั้งความพึงพอใจเกี่ยวกับการอำนวยการจัดประชุมประจำปีของ สศช. สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1 ข้อมูลทั่วไป

ผู้เข้าร่วมการประชุมประจำปี 2557 ของ สศช. รวม 1,950 คน ได้ตอบแบบสอบถามรวม 319 คน คิดเป็นร้อยละ 16.36 ของผู้เข้าร่วมประชุมประจำปี 2557 ของ สศช. พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 52.08 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด รองลงมาเป็นวุฒิสมาและข้าราชการบำนาญ ร้อยละ 14.06 นักธุรกิจ/พนักงานภาคเอกชน ร้อยละ 9.90 นักวิชาการในสถาบันการศึกษา/นักวิจัย ร้อยละ 9.27 นอกจากนี้ เป็นนิสิต/นักศึกษาและเกษตรกร/ผู้นำกลุ่มอาชีพในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันร้อยละ 3.83 และร้อยละ 3.51 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือเป็นนักพัฒนา/เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สส/สว. พระภิกษุ และประชาชนทั่วไป ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เป็นหญิงร้อยละ 56.83 อยู่ในช่วงอายุ 50-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.97 รองลงมาเป็นช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 21.94 ทั้งนี้ เป็นผู้เข้าร่วมประชุมประจำปีของ สศช. เป็นครั้งแรกมากที่สุดร้อยละ 57.91 รองลงมาเป็นผู้ที่เคยเข้าร่วมประชุมฯ มากกว่า 2 ครั้งขึ้นไปร้อยละ 21.84 และเคยเข้าร่วมประชุม 1 ครั้ง ร้อยละ 13.29

2 ความคิดเห็นต่อสาระสำคัญและแนวทางการพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย

2.1 การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทยในภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นต่อสาระสำคัญและแนวทางการพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทยที่ได้รับจากที่ประชุมและเอกสารประกอบการประชุม โดยเห็นด้วยระดับมากเกี่ยวกับภาพรวมผลการพัฒนาที่มีนัยยะต่อคนและบริบทการเปลี่ยนแปลงในอนาคตร้อยละ 65.05 ขณะที่ มีความเห็นเกี่ยวกับสถานภาพและประเด็นปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาคนของไทยในระยะที่ผ่านมา ในระดับมาก ร้อยละ 64.08 ส่วนคุณลักษณะของคนที่ต้องการเพื่อรองรับและสนับสนุนการพัฒนาประเทศในอนาคต ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นด้วยในระดับมาก ร้อยละ 62.75 สำหรับแนวทางการพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย ผู้เข้าร่วมประชุมมีความเห็นอยู่ในระดับมากร้อยละ 65.48 นอกจากนี้ มีความเห็นด้วยต่อตัวอย่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคนที่มีคุณภาพ ระดับมาก ร้อยละ 52.15

2.2 แนวทางการพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทยด้านต่างๆ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับมาก ในประเด็นการพัฒนาคนทุกช่วงวัยสู่สังคมไทยที่มีคุณภาพมากที่สุดร้อยละ 62.62 รองลงมาเป็นเรื่องกำลังคน...หัวใจของความสามารถในการแข่งขันของไทยร้อยละ 58.42 ความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย : การศึกษาและตลาดแรงงานตอบใจร้อยละ 57.38 การพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตคนไทยร้อยละ 56.19 การพัฒนาคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร้อยละ 55.45 และประเด็นการวัดความสุขของคนไทยร้อยละ 49.01

ตารางที่ 1 ความเห็นต่อสาระสำคัญและแนวทางการพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย

หน่วย : ร้อยละ

ที่	เรื่อง	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ประเมิน
1	ภาพรวมผลการพัฒนาที่มีนัยยะต่อคนและบริบทการเปลี่ยนแปลงในอนาคต	65.05	29.45	3.88	1.62
2	สภาพภาพและประเด็นปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาคนของไทยในระยะที่ผ่านมา	64.08	30.10	3.88	1.94
3	คุณลักษณะของคนที่ต้องการเพื่อรองรับและสนับสนุนการพัฒนาประเทศในอนาคต	62.75	30.07	4.90	2.29
4	แนวทางการพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย	65.48	28.39	4.19	1.94
5	ตัวอย่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคนที่มีคุณภาพ	52.15	35.31	9.57	2.97
6	การพัฒนาคนทุกช่วงวัยสู่สังคมไทยที่มีคุณภาพ	62.62	27.54	6.23	3.61
7	กำลังคน...หัวใจของความสามารถในการแข่งขันของไทย	58.42	32.01	4.95	4.62
8	การพัฒนาคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	55.45	34.98	5.61	3.96
9	การพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต	56.19	33.11	5.69	5.02
10	ความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย : การศึกษาและตลาดแรงงานตอบใจอย่างไร	57.38	28.86	7.05	6.71
11	การวัดความสุขของคนไทย	49.01	37.75	6.95	6.29

3 การประเมินความสำเร็จของการจัดประชุมประจำปี

3.1 การจัดประชุมสามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระสำคัญและแนวทางการพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าการเข้าร่วมประชุมทำให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจเพิ่มขึ้นร้อยละ 97.96 เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการเข้าร่วมประชุม ขณะที่ไม่มีเพียงร้อยละ 2.04 มีความเห็นว่าได้รับความรู้เท่าเดิม

3.2 การได้รับประโยชน์และความคุ้มค่า ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 66.34 เห็นว่าการเข้าร่วมประชุมประจำปีในครั้งนี้ได้รับประโยชน์และมีความคุ้มค่ามาก และผู้เข้าร่วมประชุมที่ได้รับประโยชน์และความคุ้มค่าระดับปานกลางร้อยละ 32.01 เมื่อพิจารณาถึงเหตุผล พบว่าประมาณร้อยละ 50 ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าได้รับความรู้ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ทั้งด้านทฤษฎีและประสบการณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่สามารถนำไปถ่ายทอดและต่อยอดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ได้เห็นภาพรวมของการพัฒนาประเทศ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ทำให้หลายหน่วยงานได้ตระหนักถึงความสำคัญและรับรู้ถึงแนวทางและปัญหาของการพัฒนาคนและการพัฒนาประเทศ เกิดมุมมองที่หลากหลาย ครอบคลุมทุกบริบทของสังคมไทย

3.3 การนำเสนอและแนวทางการพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทยไปใช้ประโยชน์
ผู้ตอบแบบสอบถามนำเสนอสาระสำคัญไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 99.29 โดยนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนา
มากที่สุดร้อยละ 24.45 รองลงมา นำไปใช้ในการจัดทำแผนของหน่วยงานร้อยละ 24.30 การศึกษาวิจัยร้อยละ
13.55 การบรรยายร้อยละ 12.31 การเรียนการสอนร้อยละ 11.99 และการจัดทำเอกสารเผยแพร่ร้อยละ 8.41

3.4 การบริหารจัดการ พิจารณาจากการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดประชุมประจำปี 2557
ของ สศช. พบว่า

3.4.1 ภาพรวมของการจัดประชุมประจำปี 2557 ของ สศช. ร้อยละ 62.09 ของผู้ตอบ
แบบสอบถามทั้งหมด มีความพึงพอใจระดับมาก รองลงมาร้อยละ 36.60 มีความพึงพอใจระดับปานกลาง

3.4.2 การนำเสนอและอภิปรายในภาคเช้าและภาคบ่าย ร้อยละ 71.43 ของผู้ตอบ
แบบสอบถามทั้งหมด มีความพึงพอใจระดับมาก ต่อการนำเสนอและอภิปรายเรื่อง “การพัฒนาคนเพื่ออนาคต
ประเทศไทย” และร้อยละ 74.92 ต่อการนำเสนอวิทัศน์เรื่อง “เมื่อหนูโตขึ้น When I Grow Up” สำหรับ
การนำเสนอของวิทยากรภาคเช้าและภาคบ่าย ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจระดับมากร้อยละ 63.46
และร้อยละ 53.97 ตามลำดับ สำหรับการจัดแบ่งกลุ่มย่อยภาคบ่ายเป็น 6 กลุ่ม มีความพึงพอใจร้อยละ 56.94
และเห็นว่าเอกสารประกอบการประชุมมีเนื้อหาสาระเหมาะสมสอดคล้องกับหัวข้อประชุมร้อยละ 65.22
สำหรับการประชาสัมพันธ์รายละเอียดเกี่ยวกับการประชุมประจำปี 2557 ของ สศช. พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุม
มีความพึงพอใจในระดับปานกลางมากที่สุดร้อยละ 48.85 ระดับมากร้อยละ 35.08 และระดับน้อยที่
ร้อยละ 14.43

3.4.3 การอำนวยความสะดวกผู้เข้าร่วมการประชุม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจ
ระดับมากด้านการลงทะเบียนที่มีความสะดวก รวดเร็ว เป็นระบบมากที่สุดถึงร้อยละ 83.71 ผู้เข้าร่วมประชุม
มีความประทับใจต่อการต้อนรับของเจ้าหน้าที่ร้อยละ 76.64 สำหรับการจัดเวทีและระบบเสียง สี เสียงในห้อง
ประชุมมีความเหมาะสม รับฟังได้ชัดเจนร้อยละ 70.49 เห็นว่าสถานที่จัดประชุมมีความเหมาะสม การเดินทาง
สะดวกร้อยละ 68.95 ขณะที่ สถานที่จอดรถ ป้ายบอกทิศทางมีความเพียงพอ และพอใจต่อการให้บริการของ
เจ้าหน้าที่ร้อยละ 61.33 นอกจากนี้ มีความพอใจด้านการดำเนินการด้านพิธีการและขั้นตอนการประชุม
ร้อยละ 58.47 พึงพอใจต่อการจัดที่นั่งของผู้เข้าร่วมประชุมมีความเหมาะสม เพียงพอ และเข้าออกสะดวก
ร้อยละ 57.38 และพอใจต่อการได้ทราบข้อมูลชี้แจงระหว่างการประชุมทั้งภายในและภายนอกห้องประชุม
ร้อยละ 51.64 ขณะที่ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจระดับปานกลางมากที่สุด ด้านการให้บริการอาหาร
กลางวันร้อยละ 45.96 การแสดงนิทรรศการประกอบการประชุมสามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจ
ร้อยละ 44.67 และการให้บริการอาหารว่างแก่ผู้เข้าร่วมประชุมร้อยละ 42.81

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจต่อภาพรวมการจัดประชุม การอภิปราย การนำเสนอวิทัศน์ และการอำนวยความสะดวกผู้เข้าร่วมประชุม

หน่วย : ร้อยละ

ที่	เรื่อง	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ประเมิน
1.	ภาพรวมของการจัดประชุมประจำปีของ สศช.	62.09	36.60	1.31	-
2.	การนำเสนอวิทัศน์เรื่อง “เมื่อหนูโตขึ้น When I Grow Up”	74.92	23.13	1.95	-
3.	การนำเสนอเรื่อง "การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย"	71.43	26.95	1.62	-
4.	การนำเสนอของวิทยากรในภาคเช้า	63.46	33.22	2.99	0.33
5.	รูปแบบการจัดประชุมกลุ่มย่อยที่แบ่งเป็น 6 กลุ่ม	56.94	37.15	2.78	3.13
6.	การนำเสนอของวิทยากรของกลุ่มย่อยในภาคบ่าย (ที่ท่านเข้าร่วม)	53.97	36.51	1.98	7.54
7.	การประชาสัมพันธ์รายละเอียดเกี่ยวกับการประชุมประจำปี 2557 ของ สศช.	35.08	48.85	14.43	1.64
8.	เอกสารประกอบการประชุมมีเนื้อหาที่เหมาะสม สอดคล้องกับหัวข้อการประชุม	65.22	31.77	1.67	1.34
9.	การอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ				
	- สถานที่ประชุมประจำปี 2557 มีความเหมาะสม การเดินทางสะดวก	68.95	27.45	2.61	0.98
	- ความเพียงพอของสถานที่จอดรถ ป้ายบอกทิศทางและการให้บริการของเจ้าหน้าที่	61.33	30.00	4.33	4.33
	- การต้อนรับของเจ้าหน้าที่สร้างความประทับใจกับผู้เข้าร่วมประชุม	76.64	21.05	2.30	-
	- การลงทะเบียนมีความสะดวก รวดเร็ว เป็นระบบ	83.71	14.98	1.30	-
	- การจัดเวทีและระบบเสียง สี เสียงในห้องประชุมมีความเหมาะสม รับฟังได้ชัดเจน	70.49	27.21	2.30	-
	- การจัดที่นั่งของผู้เข้าร่วมประชุมมีความเหมาะสม เพียงพอ และเข้าออกสะดวก	57.38	37.70	4.92	-
	- การได้ทราบข้อมูลชี้แจงระหว่างการประชุมทั้งภายในและภายนอกห้องประชุม	51.64	44.41	3.95	-
	- การดำเนินการด้านพิธีการและขั้นตอนการประชุม	58.47	38.87	2.66	-
	- การให้บริการอาหารว่าง เครื่องดื่มแก่ผู้เข้าร่วมประชุม	34.97	42.81	21.24	0.98
	- การให้บริการอาหารกลางวันแก่ผู้เข้าร่วมประชุม	36.84	45.96	14.74	2.46
	- การเบิก-จ่ายค่าเดินทางสำหรับภาคประชาสังคม/ประชาชน มีความรวดเร็ว	19.31	21.46	2.15	57.08
	- การให้บริการในห้องพยาบาล และจุดรับฝากของ/กระเป๋าของเจ้าหน้าที่	25.10	17.15	3.77	53.97
	- การให้บริการห้องพักมีความเหมาะสม สะดวกสบาย และเพียงพอ	24.69	18.83	2.51	53.97
	- การแสดงนิทรรศการประกอบการประชุมสามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจ	44.67	44.67	4.47	6.19

4

ข้อเสนอแนะต่อการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 การแบ่งกลุ่มย่อยภาคบ่าย และข้อเสนอแนะอื่นๆ

4.1 ประเด็นการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ในการจัดประชุมประจำปีครั้งต่อไป ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะในประเด็นต่างๆ ดังนี้

4.1.1 การพัฒนาคน ได้แก่ การพัฒนาคนในทุกช่วงวัย การพัฒนาคนเพื่อปฏิรูปประเทศ การพัฒนาคนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก การพัฒนาคนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การพัฒนาคนด้านเทคโนโลยี ควรนำเสนอผลงานที่ประสบความสำเร็จจากการนำแผนสู่การปฏิบัติซึ่งเป็นที่ประจักษ์แก่หน่วยงานหรือองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการเพิ่มผลิตภาพแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาครอบครัวและผู้สูงอายุ

อย่างต่อเนื่องให้มีสวัสดิการที่เพียงพอในอนาคต การจัดแนวทางสู่การเป็น “รัฐสวัสดิการ” และการจัดระบบโครงสร้างผู้สูงอายุ

4.1.2 การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ได้แก่ การพัฒนาจิตใจของคนโดยใช้สถาบันศาสนา การอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นด้านธรรมะ ศีลธรรม และจริยธรรม และการปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้เยาวชนและบุคคลทั่วไป สร้างคนให้มีวินัย รวมทั้งการปลูกฝังค่านิยม ทศนคติคนไทยให้รักชาติ และให้ความร่วมมือในการจัดระเบียบสังคมของประเทศ

4.1.3 การพัฒนาการศึกษา ได้แก่ การพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ การพัฒนาคนโดยใช้ STEM Education การพัฒนาเด็กไทยให้คิดเป็น คิดอย่างเป็นระบบมากกว่าการท่องจำ

4.1.4 การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การสร้างภูมิคุ้มกันด้านสิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติ และทรัพยากรธรรมชาติ การเติบโตสีเขียว การกำหนดแนวทางและนโยบายการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรชีวภาพและกายภาพที่ยั่งยืน การพัฒนาสิ่งแวดล้อมเมืองอย่างจริงจัง และการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายอย่างเป็นรูปธรรมและจริงจัง รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.1.5 การพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจไทยให้แข่งขันได้ในเศรษฐกิจโลก พัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การสร้างเศรษฐกิจไทยให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน รวมทั้งการพัฒนาฐานรากเศรษฐกิจไทยในชนบท และพัฒนารายได้และสวัสดิการแก่เกษตรกร

4.1.6 การขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ได้แก่ การให้โอกาสเยาวชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ ควรสรุปผลการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เพื่อเป็นการประเมินผลการดำเนินงานระหว่าง การขับเคลื่อนแผน การทบทวนแผน การปรับแผนและการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ และการดำเนินงาน ตลอดจน การปรับปรุงประเด็นการขับเคลื่อนให้เกิดผลในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม การขับเคลื่อนการพัฒนาที่สามารถดำเนินการได้ และยกตัวอย่างกลยุทธ์การพัฒนาที่ประสบผลสำเร็จและถอดบทเรียนในแต่ละด้าน รวมทั้งควรเน้นเรื่องการติดตามประเมินผล

4.1.7 ประเด็นอื่นๆ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการกระจายอำนาจ การปราบปรามทุจริตคอร์รัปชัน การสร้างความเป็นธรรมในสังคม แนวทางการปฏิรูปประเทศไทยในทุก ๆ ด้าน และทุกมิติอย่างยั่งยืน

4.2 ความเห็นต่อการจัดประชุมภาคบ่ายที่แบ่งเป็น 6 กลุ่ม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า

4.2.1 วิทยากรและการนำเสนอ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าวิทยากรส่วนใหญ่มีความรู้และประสบการณ์สูง สามารถนำเสนอตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม ซึ่งนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่ออนาคตได้อย่างยั่งยืน ขณะที่วิทยากรบางท่านนำเสนอไม่สอดคล้องกับหัวข้อหรือไม่ตอบโจทย์

4.2.2 การแบ่งกลุ่มย่อยภาคบ่าย มีความเหมาะสม ครอบคลุมประเด็นที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมประชุม ทั้งนี้ กลุ่มย่อยภาคบ่ายควรเชื่อมโยงประเด็นจากภาคเช้า และผู้เข้าร่วมประชุมเสนอให้เพิ่มประเด็นด้านเกษตรหรือทิศทางการส่งเสริมการเกษตรของไทย และด้านสถาบันศาสนา อย่างไรก็ตาม ควรให้ผู้เข้าร่วมประชุมเป็นผู้ตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มที่ตนสนใจ และควรแจ้งประเด็นการสนทนาให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ทราบก่อนอย่างน้อย 1 สัปดาห์ โดยอาจแจ้งผ่านทางเว็บไซต์ จะได้รับรวบรวมเอกสารและ

ศึกษาข้อมูลเพื่อนำเสนอในแต่ละกลุ่ม หรือแจกประเด็นก่อนเข้าประชุมช่วงบ่าย เพื่อเตรียมความคิดเห็นก่อนเข้าประชุม

4.2.3 เอกสารการประชุมกลุ่มย่อยภาคบ่าย ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าเอกสารประกอบการประชุมมีความชัดเจน อย่างไรก็ตาม ควรแจกเอกสารของผู้เสวนาหรือผู้อภิปรายบนเวทีทุกท่าน

4.2.4 ความเหมาะสมของระยะเวลาในการประชุมช่วงบ่าย ควรเพิ่มระยะเวลาการประชุมให้มากกว่า 1 วัน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถเข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อยได้มากกว่า 1 กลุ่ม และควรเพิ่มระยะเวลาในการประชุมภาคบ่าย เพื่อให้วิทยากรมีเวลาในการอภิปรายมากขึ้น และผู้เข้าร่วมการประชุมมีเวลาในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ความสำเร็จ

4.2.5 รูปแบบการจัดการประชุม

(1) **รูปแบบการประชุม** ควรเปลี่ยนเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการ ให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น หรือให้วิทยากรตั้งประเด็นคำถามตอบ และ สศช. เป็นผู้รับฟังเพื่อให้บรรลุกลยุทธ์ เข้าใจ (ฟัง) เข้าถึง (ฟัง) และพัฒนาแก้ไข ทั้งนี้ ไม่ควรแบ่งกลุ่มย่อย เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม สามารถแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน

(2) **การประชุมมีเนื้อหาเชิงวิชาการมากเกินไป** เข้าใจได้ยาก ทำให้ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เห็นเป็นรูปธรรมได้ ทั้งนี้ ต้องเชื่อมโยงระหว่างวิชาการกับการปฏิบัติให้ได้อย่างชัดเจน ควรมีการศึกษาเชิงพื้นที่อย่างจริงจังกับหน่วยงานที่ปฏิบัติและใช้ประโยชน์ได้จริงตรงกับความต้องการ

4.2.6 การดำเนินงานในระยะต่อไป

(1) สศช. อาจต้องเป็นผู้นำในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นผู้นำเสนอปัญหา รวมถึงวิเคราะห์ให้เป็นนโยบายของประเทศ และนำผลการประชุมไปเป็นแนวทางสำหรับการจัดทำแผนพัฒนาฯ ของประเทศต่อไป

(2) ควรสร้างการมีส่วนร่วม โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ร่วมขับเคลื่อน ร่วมคิด ร่วมเสนอแนะ ร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ

(3) ควรพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและผลักดันให้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ

4.2.7 การเผยแพร่ผลการประชุม ควรนำเสนอผลการประชุมในรายการคืนความสุขของคสช. ทุกหัวข้อ (ช่วงเสาร์-อาทิตย์) เว็บไซต์ของ สศช. และเครือข่ายสังคมออนไลน์ อาทิ YouTube ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบ เพื่อสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาคนอย่างยั่งยืน

4.3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

4.3.1 ด้านอำนวยการ ได้แก่

(1) **ด้านระบบเสียง** ควรปรับปรุงระบบเสียง เนื่องจากภาคเช้าเสียงค่อนข้างเบา ภาคบ่ายมีเสียงรบกวนจากห้องข้างเคียง

(2) **ด้านจอภาพและสื่อนำเสนอ** เนื่องจากผู้ที่นั่งข้างหลัง/ตรงกลางมองไม่ค่อยเห็นจอวีดิทัศน์ จึงควรจัดสถานที่สำหรับวางกล้องถ่ายทอด/บันทึกเทปโทรทัศน์ เพราะพนักงานยืนบังเวที

(3) **ด้านการให้บริการอาหาร อาหารว่าง และเครื่องดื่มแก่ผู้เข้าร่วมประชุม** อาทิ ควรปรับปรุงการบริการอาหารว่าง อาทิ มีจุดบริการเพิ่มขึ้น แจกของว่างเป็นกล่องตอกลงทะเบียน ไม่มีบริการอาหารว่างเจ อาหารกลางวันต้องปรับปรุงคุณภาพ และอาหารเจมีไม่เพียงพอ

(4) **สถานที่จัดประชุมและสิ่งอำนวยความสะดวก** ได้แก่ ควรมีสถานพยาบาล บริการกรณีฉุกเฉินใกล้ห้องประชุม และเครื่องปรับอากาศในห้องประชุมไม่เย็น ทำให้มีอากาศน้อย อึดอัด

4.3.2 การจัดประชุม ได้แก่

(1) **รูปแบบการจัดประชุม** ควรจัดประชุมในระดับภาค 4 ภาค และจัดระดับประเทศที่กรุงเทพฯ จะทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุม หัวข้อการประชุมควรจัดให้หลากหลาย อาทิ การเมือง การปรองดองสมานฉันท์ กฎหมาย และควรสร้างบรรยากาศในการประชุม โดยให้ผู้เข้าร่วมประชุมทำความรู้จักกัน

(2) **ภาพรวมบรรยากาศของการประชุม** อาทิ ภาพรวมดีและได้ความรู้ ผู้เข้าร่วมประชุมมีเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่

(3) **ข้อเสนอแนะต่อ สศช.** ในประเด็นการนำแผนไปสู่การปฏิบัติควรวางเป้าหมายที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนาประเทศควรมุ่งไปที่การพัฒนาเด็ก เพราะเด็กเป็นอนาคต การพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบด้วยการพัฒนาคน การพัฒนาคนและการพัฒนาชาติ ควรนำข้อเสนอแนะที่ได้จากการประชุมไปเป็นแนวทางในการจัดทำนโยบาย เพื่อให้เห็นผลเป็นรูปธรรมอย่างเร่งด่วน ควรช่วยสนับสนุนส่งเสริม แนะนำให้คำปรึกษา เพื่อให้ประชาชนหรือประเทศชาติสามารถใช้สโลแกนได้ว่า "ในนามีปลา ในนามีข้าว" ควรปรับหัวข้อการประชุมจาก "การพัฒนาคน" แห่งชาติ เป็นวาระ "การพัฒนาคนด้วยการศึกษา" แห่งชาติ ควรมีการติดตามประเมินผลการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และควรติดตามผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดเก็บรายชื่อผู้ที่มาร่วมประชุมวันงาน (Walk-In) สำหรับการเชิญเข้าร่วมประชุมในครั้งต่อไป และควรเชิญข้าราชการบำนาญเข้าร่วมการประชุม การอภิปรายควรรักษาเวลาทั้งภาคเช้าและบ่าย ควรประชาสัมพันธ์การประชุมประจำปี ให้กว้างขวางผ่านสื่อต่างๆ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

(4) **ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่นๆ** อาทิ ต้องพัฒนาข้าราชการให้หลุดพ้นจากระบบราชการและการทุจริตประเพณีนิยมทุกรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติโดยไม่ไต่คำนึงถึงผลประโยชน์ของคนไทยส่วนรวม รวมถึงการให้บริการขั้นพื้นฐานที่ไม่มีคุณภาพ อาทิ การศึกษา สาธารณสุข ควรเผยแพร่ศาสนา ใช้ธรรมะเพื่อให้คนลดกิเลส สร้างคนไม่เห็นแก่ตัว ไม่ทุจริตประเพณีนิยม พัฒนาคนตามหลักไตรสิกขา กำหนดให้เรื่องการพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทยเป็นการพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาประเทศต้องเน้นการพัฒนาการศึกษาเป็นอันดับแรก การขยายฐานการเก็บภาษีให้ทุกคนได้เรียนโดยไม่ต้องกู้ยืม ควรออกกฎหมายการศึกษาที่กำหนดให้เป็นนโยบาย เป็นแนวทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จะทำให้การศึกษาของประเทศมีทิศทางที่ชัดเจน ไม่เปลี่ยนแปลงบ่อย และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาประเทศต้องครอบคลุมผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส (เด็กจรจัด คนพิการ ขาดทุน) ขอให้ทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทำงานร่วมกัน และภาครัฐส่งหนังสือหรือข้อมูลเพื่อให้มีการติดตามการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ควรคัดกรองผู้เข้าร่วมการประชุม โดยเชิญเฉพาะผู้ที่สนใจจริงๆ และตั้งใจมาประชุม จะทำให้ได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ